

**ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՑԻ
ԻՎԱՆ ԱԹԱՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԴՊՐՈՑԸ
150 ՏԱՐԵԿԱՆ Է...**

Երևան
ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն
2024

ՀՏԴ 373(091)

ԳՄԴ 74.2

Ա 791

*Գրքի տպագրությունը հովանավորել են շրջանավարտներ
Ժիրայր Աթայանը, Արտիկ Մնացականյանը, Վրեժ Թադևոսյանը*

Խմբագրական խորհուրդ

Սուվարյան Յու.Մ. – *տ.գ.դ., ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս*

Մանասյան Ա.Ս. – *փ.գ.դ., պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ*

Աթայան Կ.Ի. – *մ.գ.դ., պրոֆեսոր*

Սարգսյան Հ.Ա. – *ֆ.մ.գ.դ., պրոֆեսոր*

Բալայան Զ.Վ. – *բ.գ.դ., պրոֆեսոր*

Պետրոսյան Մ.Գ. – *ֆ.մ.գ.թ., դոցենտ*

Հարությունյան Թ.Ս. – *մ.գ.թ., դոցենտ*

Զիլֆուղարյան Մ.Մ. – *ի.գ.թ.*

Բաղդասարյան Վ.Ա.

Սահակյան Ա.Լ.

Առստամյան Դ.Կ.

Խաչատրյան Ա.Ս.

Հայրապետյան Ա.Ա.

Մադաթյան Ա.Ս.

Միրզոյան Ա.Կ.

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան
Ա 791 է... / Կազմ.՝ Կ. Աթայան.- Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ.,
2024.- 216 էջ + 16 էջ նկ.:

Գրքում ներկայացված է Լեոնային Ղարաբաղի (Արցախի) Ավետա-
րանոց գյուղի Իվան Աթայանի անվան դպրոցի 150-ամյա համառոտ տարե-
գրությունը:

ՀՏԴ 373(091)

ԳՄԴ 74.2

ISBN 978-5-8080-1551-7

© ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2024

© Աթայան Կամո (կազմելու համար), 2024

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Հայոց պատմությունը հարուստ է արժանահիշատակ իրադարձություններով, որոնց մեջ առանձնանում է հայ գրերի գյուտը, որը 405 թվականին կատարեց Մեսրոպ Մաշտոցը՝ հայոց կաթողիկոս Սահակ Պարթևի և հայոց արքա Վռամշապուհի օգնությամբ և աջակցությամբ: Գրերի գյուտը երկրում առաջ բերեց մշակութային հզոր վերելք, ստեղծվեց դպրատների լայն ցանց: Մշակութային այս հզոր շարժման մեջ իրենց արժանի տեղն ունեցան Հայոց Արևելից կողմերը՝ Մեծ Հայքի թագավորության Արցախ և Ուտիք աշխարհները:

Քրիստոնեությունը Հայաստանում 301 թ. պետական կրոն հռչակելուց հետո հայոց արքունիքը մեծ նշանակություն տվեց Հայոց Արևելից կողմերին Աղվանքում, Վիրքում և Կովկասյան լեռնականների շրջանում քրիստոնեության տարածմանը: Այստեղ եպիսկոպոս նշանակվեց Գրիգոր Լուսավորչի թոռ Գրիգորիսը՝ միաժամանակ կարգվելով Վրաց և Աղվանից եպիսկոպոս և աթոռանիստ ունենալով Ամարասը: Փավստոս Բուզանդի հաղորդմամբ Գրիգորիս եպիսկոպոսը վերանորոգեց հին եկեղեցիները, կառուցեց նոր եկեղեցիներ Արցախում և Ուտիքում:

Աշտիշատի՝ 353 թ. եկեղեցական ժողովի որոշմամբ ինչպես Մեծ Հայքի թագավորության բոլոր մասերում, այնպես էլ Արցախում և Ուտիքում դպրոցներ բացվեցին, որոնք հոգևորականներ պետք է պատրաստեին եկեղեցու համար: Ուսուցումը, սակայն, տարվում էր հունարենով և ասորերենով: Որպես եպիսկոպոսանիստ՝ Ամարասը վերածվեց կարևոր կրթական կենտրոնի:

5-րդ դարի սկզբներին լուսավորչական նպատակներով իր աշակերտների հետ միասին Հայոց Արևելից կողմեր եկավ Մեսրոպ Մաշտոցը: Հաստատվելով Ուտյաց աշխարհի Գիտ բնակավայրին մերձակա Ճախճավուտ և Լուսաբույր բնակավայրերում՝ նա ամենուր քարոզում էր քրիստոնեական վարդապետությունը հայերենով գործող դպրոցներում, մասնավորապես Ամարասի եպիսկոպոսական դպրատանը: Մեսրոպ Մաշտոցը հիմնում է մի

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

շարք հայկական դպրոցներ՝ զարկ տալով երկրամասի կրթական մշակութային կյանքին:

Հայոց Արևելից կողմերի թագավոր Վաչագանի օրոք դպրոցական ցանցն ավելի է ընդարձակվում: Ինչպես հավաստում է Մովսես Կաղանկատվացին, Վաչագան Բարեպաշտ թագավորը մեծապես հետաքրքրվում էր ուսումնական գործով՝ հաճախակի այցելելով դպրոցներ և ունկնդրելով աշակերտներին:

Չնայած օտարերկրյա զավթիչների հաճախակի ավերիչ արշավանքներին՝ Արցախը և Լեռնային Ուտիքը շնորհիվ իրենց անառիկ դիրքի Սյունիքի պես եղել են Հայաստանում հայ կրթական կյանքի պահպանման ու զարգացման առավել ապահով վայրերից: Անգամ Ամարասը, որն իր տեղադրությամբ և դիրքով համեմատաբար մատչելի է թշնամուն, եղել է մշակութային կարևոր կենտրոն, որտեղ հմուտ վարդապետները կրթում էին ուսումնաստենչ պատանիներին, ստեղծում մեծարժեք գործեր, արտագրում անցյալի մտքի արժեքավոր գործերը:

5–6-րդ դարերում հոգևոր-եկեղեցական դպրատներին զուգահեռ, որոնց մի մասը ժամանակի ընթացքում վերածվեց բարձր տիպի դպրոցների, Արցախում և Ուտիքում հիմնվում էին թե՛ հասարակական և թե՛ մասնավոր դպրոցներ: Հայկական այս տարածքների դպրոցները մինչև 19-րդ դարի վերջերը հիմնականում գործել են եկեղեցիներին կից:

Արաբական տիրապետության շրջանում կրթության գործը Հայաստանում բարդացավ, սակայն Բագրատունյաց թագավորության հիմնադրմամբ վիճակն էականորեն փոխվեց: Տնտեսության, առևտրի բուռն զարգացումը նպաստեց մշակութային կյանքի առաջընթացին: Ծաղկում ապրեցին Ամարասի, Դադիվանքի, Գոչավանքի և այլ դպրոցներ, զարգացան ճարտարապետությունն ու արվեստները, պատմագիտությունը, գրականությունը, իմաստասիրությունը, իրավունքը, արվեստը, բնական գիտությունները:

Մոնղոլական արշավանքները ևս վնասեցին Հայաստանին ու Արցախին, բայց կրթական, մշակութային կյանքը շարունակվում էր: Կրթագիտական կենտրոնների վերածվեցին Գանձասարի նշանավոր վանքը, Թարգմանչաց վանքը, Խորանաշատը և այլն:

Համեմատաբար ազատ վիճակում գտնվող Սյունիքում ծնունդ առան միջնադարյան Հայաստանի կրթական խոշոր կենտրոնները՝ Գլաճորի և Տաթևի համալսարանները (13–14-րդ դարեր):

Առաջաբան

Մոնղոլական ծանր լծին հաջորդած Լենկթեմուրի ավերիչ արշավանքները, քոչվոր ցեղերի հյուծիչ տիրապետությունը, պարսկաթուրքական երկարատև պատերազմները և պարսկասմանյան լուծը հարված հասցրին Հայաստանի՝ Արցախի ու Լեռնային Ոստիքի թե՛ տնտեսությանը, թե՛ կրթամշակութային կյանքին:

1801 թվականին փաստորեն սկսվեց Արևելյան Հայաստանի՝ ուսական կայսրությանը միացման գործընթացը, որի շնորհիվ 1805 թ. Ոստիքի մեծ մասը և Արցախը անցան Ռուսաստանին: Հայոց Արևելից կողմերի հայությունը հաստատակամորեն զարգացնում էր դպրոցական, կրթական գործը: Դպրոցներ բացվեցին Շուշիում, Գանձասարում և Լեռնային Ղարաբաղ անունը ստացած Արցախի և Ոստիքի մի մասի մեծ ու փոքր գյուղերում, ինչպես նաև Արցախի թեմի մեջ մտնող Նուխի գավառում: Նուխի գավառում գործում էին 18 և միայն Նուխի քաղաքում 4 հայկական դպրոցներ:

19-րդ դարում և 20-րդ դարի սկզբին Շուշին դարձավ ոչ միայն Արևելյան Հայաստանի, այլև ամբողջ Անդրկովկասի նշանավոր կրթամշակութային կենտրոնը: 1838 թ.-ին այստեղ բացվեց թեմական դպրոցը, 1864-ին՝ Մարիամյանը: Մեծ ճանաչում ստացավ Շուշիի ռեալական դպրոցը:

1918–20 թթ. Արցախը կառավարվել է Հայոց Ազգային խորհրդի կողմից: 1920 թ. մայիսին խորհրդային 14-րդ բանակի զորամասերը մտան Արցախ: Քաղբյուրոյի՝ 1921 թ. հուլիսի 5-ի տխրահռչակ որոշմամբ Արցախը բռնակցվեց Խորհրդային Ադրբեյջանին:

ԽՍՀՄ-ում 70 տարիների ընթացքում ստեղծվեց կրթական կոռու համակարգ, որի բոլոր ձեռքբերումներն արտացոլվում էին նաև Արցախի դպրոցներում ու կրթական այլ օջախներում:

Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան դպրոցը մեր կրթական կյանքի հնամենի և լավագույն դպրատներից է:

Պատմական տեղեկանք: Արխիվային ֆոնդերից տեղեկանում ենք, որ 19-րդ դարի առաջին կեսին (1841 թ.) Ավետարանոց գյուղի երեխաները որոշ գրագիտություն են ստացել Ամարաս վանքի եկեղեցական դպրոցում: Մի այլ փաստաթղթից տեղեկանում ենք, որ 1868 թ. հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցների կանոնադրության ընդունումից հետո՝ 1869 թ., Ավետարանոց գյուղում Սուրբ Աստվածածին եկեղեցուն կից գործել է դպրոց՝ 15 աշակերտով: 1873 թ. բացվում է նախակրթարան՝ 20 աշակերտով, դասա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

վանդում էր նույն գյուղի բնակիչ Ալեքսանդր քահանա Ամիրյանցը: Նա-
խակրթարանում երեխաներին սովորեցնում էին գրել, կարդալ և հաշվել:

Ավետարանոց գյուղի բնակչությունը 1874 թ. մի խնդրագիր է ուղղում
կաթողիկոսին՝ բացելու միդասյա ծխական դպրոց:

Այդ նույն թվականի հոկտեմբերին բացվում է միդասյա ծխական
դպրոցը, որտեղ սովորում էր 25 աշակերտ, դասավանդում՝ 1 ուսուցիչ:

19-րդ դարի 80-ական թվականների կեսերին (1885 թ. փետրվարի
5-ին) ցարական կառավարության կողմից ընդունվում է որոշում հայկական
դպրոցների փակման վերաբերյալ: Արցախի թեմի մի շարք դպրոցների հետ
փակվում է նաև Ավետարանոց գյուղի դպրոցը և վերաբացվում 1886 թ.
սեպտեմբերին: Այդ շրջանում դպրոցն ուներ 2 բաժանմունք, 50 աշակերտ և
2 ուսուցիչ: 1896 թ. դպրոցը նորից փակվում է և վերաբացվում 1906–1907
ուս. տարում: Նորաբաց միդասյա երկսեռ դպրոցում սովորում էր 28 աշա-
կերտ, որից 9-ը աղջիկներ էին: Դպրոցն ուներ 3 բաժանմունք, 1 ուսուցչու-
հի՝ Հռիփսիմե Բաղդասարյանը: Նա ավարտել էր Թիֆլիսի Մարիամյան-
Հովնանյան դպրոցը 1884 թ. և 22 տարի ուսուցչություն արել հայոց ծխա-
կան ու պետական տարրական դպրոցներում: Յուրաքանչյուր սովորողից
ստանում էր ամիսը 60 կոպեկից մինչև մեկ ռուբլի: 1908–1909 ուս. տարում
Ավետարանոց գյուղում բացվում է երկդասյա երկսեռ դպրոց, որտեղ սովո-
րում էր 82 աշակերտ: Դպրոցն ուներ 4 բաժանմունք, 3 ուսուցիչ: 1915 թ.
դպրոցն ունեցել է 52 աշակերտ, 2 ուսուցիչ, 1917 թ.՝ 95 աշակերտ, 2 ուսու-
ցիչ¹:

Դպրոցն ուներ սեփական շենք, որը կառուցվել էր գյուղացիների և
հայոց բարեգործական ընկերության կողմից տրված նյութական միջոցնե-
րով: Ծանր պայմաններում դպրոցն իր գոյությունը պահպանել է մինչև
խորհրդային շրջանը:

1922–23 ուստարում Ավետարանոցում բացվում է առաջին աստիճանի
դպրոց, 1926 թ.-ին այն դառնում է յոթնամյա, 1936 թ.-ից՝ միջնակարգ: Ըստ
ուսումնական տարիների՝ աճել է աշակերտների և դասավանդող ուսուցիչ-
ների թիվը՝ միջին հաշվով սովորել են 300–400 աշակերտ, իսկ նրանց դա-
սավանդել են 25–35 ուսուցիչներ: Տարեցտարի բարելավվում էին դպրոցի
շենքային հնարավորությունները, հարստանում էր ուսուցման նյութատեխ-

¹ «Կավկասկի կալենդար» 1888, թ. 6, ՀՊԱ, ֆ. 56, ց. 3, գ. 78, թ. 50:

Առաջաբան

Նիկական բազան: Ավետարանոցի դպրոցը անկախ շենքային պայմաններին միշտ էլ ունեցել է ֆիզիկայի, քիմիայի, աշխարհագրության հարուստ լաբորատորիաներ, հարթակներ և կից՝ ուսումնափորձական, կարելի է ասել նաև փորձարարական հոդամաս:

1950-ական թվականներից Ավետարանոցի դպրոցում իրենց ուսումը շարունակել են Սղնախի, Ակնադբյուրի, Սարուշենի, Մադաթաշենի, Ջադացների և այլ գյուղերի յոթնամյա(ութամյա) և տարրական դպրոց ավարտած երեխաները:

Ավետարանոցի դպրոցը յուրօրինակ գիտամեթոդական և կրթական կենտրոն էր պատմական Վարանդայի (հետագայում Ստեփանակերտի, Ասկերանի) ենթաշրջանի գյուղերի դպրոցների ուսուցիչների համար: Մանկավարժական աշխատանքի, առաջավոր լավագույն փորձի փոխանակման նպատակով դպրոցում կազմակերպվում էին գիտագործնական սեմինարներ, բաց դասեր, առարկայական օլիմպիադաներ, գիտամանկավարժական հիմնախնդիրներին նվիրված համաժողովներ և այլ նմանատիպ միջոցառումներ:

Ավետարանոցի դպրոցը հայտնի էր իր նվիրյալ մանկավարժներով: Տարբեր ժամանակներում այդտեղ աշխատել են վաստակաշատ մանկավարժներ Լևոն Կիսիբեկյանը, Սուրեն Հայրապետյանը, Սամվել Ղուկասյանը, Արմո Ներսիսյանը, Միքայել Պետրոսյանը, Ալեքսանդր Շահնազարյանը, Իվան Աթայանը, Արշավիր Ստեփանյանը, Սուրեն Արզումանյանը, Վարդան Բաբայանը, Շահեն Մարտիրոսյանը, Արշավիր Միրզոյանը, Աննա Արզանգուլյանը, Ալեքսանդր Բաղդյանը, Շմավոն Ասլանյանը, Սվետլանա Մնացականյանը, Սվետլանա Ջհանյանը, Մխիթար Գրիգորյանը, Հրաչիկ Արզանյանը, Ալվինա Խաչատրյանը և շատ ուրիշներ:

Ընկերական, ստեղծագործական ու բարեկամական էր Ավետարանոցի դպրոցի փոխգործակցությունը կրթության շրջանային ու մարզային (հետագայում նաև նախարարության) բաժինների հետ:

Վաստակավոր, վաստակաշատ մանկավարժներ ու կրթության գործի կազմակերպիչներ Ս. Արամյանը, Վ. Հայրապետյանը, Բ. Դավթյանը, Շ. Մարտիրոսյանը, Ն. Բաղդասարյանը, Վ. Սարգսյանը, Զ. Բաբայանը, Ն. Բաբայանը, Ռ. Մելքումյանը, Ս. Սադյանը, Ա. Հայրիկյանը, Հ. Գրիգորյանը, Վ. Արզումանյանը, Ա. Գաբրիելյանը, Կ. Մարգարյանը, Ա. Ավանեսյանը և շատ ու շատ նվիրյալներ իրենց խորհուրդներով, այցելություններով,

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

գրույցներով նպաստել են Ավետարանոցի դպրոցի արդյունավետ աշխատանքին և հեղինակության բարձրացմանը:

Մատաղ սերնդի կրթության և դաստիարակության գործում ունեցած բացառիկ հաջողությունների համար 1984 թ.-ին Իվան Աթայանին շնորհվում է ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցչի կոչում: Ավետարանոցի դպրոցը 1998 թ.-ից կրում է Իվան Աթայանի անունը:

Ավետարանոցի դպրոցում մշտապես կարևորվել է ուսումնական գործընթացի անընդհատ կատարելագործումը: Այստեղ ուսուցիչները հարստացնում էին իրենց մեթոդամանկավարժական աշխատանքի գինանոցը: Դպրոցը իրոք դարձել էր կիրառական մանկավարժության յուրովի մի հարթակ, որը ոչ միայն սովորողներին էր զինում նոր ու պահանջարկված գիտելիքներով, այլև զարգացնում էր մանկավարժական գիտությունը: Չէ՞ որ առանց առաջավոր փորձի, առանց առաջադեմ մանկավարժական մտքի նորարարությունների փորձարկման այն դեռևս հստակ տեսական ու գիտական գիտելիք չի կարող համարվել:

Այստեղ, սկսած 1975–76 ուստարվանից, իսկ դա նոր դպրոցական տիպային շենքում պարապմունքները կազմակերպելու տարին է, նոր թափով սկսվեց կրթության նյութատեխնիկական բազայի հարստացման, նորացման և մեծ տարածում գտած ուսուցման կաբինետային համակարգի կատարելագործման շրջանը: Թե ինչպիսի ուսումնական կաբինետներ կահավորվեցին, ձևավորվեցին, միայն կարող են ասել դպրոցում ուսուցանածները և այն մարդիկ, ովքեր առնչվել են դպրատան հետ: Կաբինետ լաբորատորիաները ոչ միայն հագեցած էին պահանջվող սարքերով ու սարքավորումներով և անհրաժեշտ ուսուցման գոյություն ունեցող տեխնիկական բոլոր միջոցներով, այլև ամեն քայլափոխի երևում էին սեփական նախաձեռնությամբ ու փորձի հիման վրա պատրաստածը, ներդրածը...

Արցախի համար շատ դժվարին ժամանակահատվածում՝ 1991–92 ուստարում, այդ դպրոցում կահավորված էին երկու համակարգչային կաբինետներ՝ խորհրդային և արտասահմանյան համակարգիչներով, ինչպես նաև էլեկտրոնային հաշվիչներով սենյակ, իսկ մի տարի անց նաև ֆիզիկայի հայտնի կաբինետ լաբորատորիան ուներ համակարգիչներ, հետազայում նաև համացանց:

Ավետարանոցի դպրոցում գլխավոր խնդիրը միշտ համարվել է ներդաշնակ, համակողմանի զարգացած հայրենասեր մարդու, քաղաքացու

Առաջաբան

դաստիարակումը: Դաստիարակության համակարգի բոլոր բաղադրիչները այստեղ կոնկրետ իրավիճակներում, կոնկրետ մոտեցումներով էին լուծվում: Ավետարանոցի դպրոցում ինքնատիպ լուծում էին գտել նաև սովորողների աշխատանքային դաստիարակության բարդ խնդրի համար:

1958 թ.-ին այստեղ ստեղծվեց աշակերտական արտադրական բրիգադ, որն առաջինն էր Արցախում: Գյուղամերձ տարածքում դպրոցին հատկացվեց անմշակ, քարքարոտ, անջրդի մոտ 40 հա մակերեսով հողատարածք, որը մի քանի տարվա ընթացքում բրիգադի այդ տարիների ղեկավար Ի. Աթայանի ու հարյուրավոր բրիգադայիների ուժերով վերածվեց այգեստանի...

Աշակերտներն այստեղ սովորում էին աշխատել, ծանոթանում ու յուրացնում էին գյուղատնտեսական համեմատաբար բարդ տեխնիկան, կատարում էին գիտափորձարարական աշխատանքներ, ամրապնդում ստացած տեսական գիտելիքները, հմտանում միջանձնային հարաբերություններում, իսկ յուրաքանչյուր աշնան տեղի էր ունենում բերքի տոնը, որը իսկական տոն էր բոլոր սովորողների ու բնակչության համար: Նկատենք, որ բոլոր բրիգադայիները՝ սովորողները, վաստակում և վարձատրվում էին:

Դպրոցում միշտ խրախուսվել է և անհրաժեշտ աշխատանքներ են տարվել սովորողների տեխնիկական ստեղծագործության, գիտության, տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի նկատմամբ սեր ու հետաքրքրություն առաջացնելու ուղղությամբ: Այդտեղ բացի ֆիզիկայի կաբինետ-լաբորատորիայից կահավորվում ու անընդհատ հարստացվում էին ռադիոտեխնիկայի և էլեկտրատեխնիկայի, կինո-ֆոտո լաբորատորիաները և արհեստանոցները: Այստեղ 1982-ին կազմավորվեց աշակերտական գիտական «Բվանտ» ընկերությունը, որի անդամների ուժերով շուտով կազմակերպվեց նաև Արցախի պատանի ֆիզիկոսների առաջին տոն-մրցույթը, որի եզրափակիչը տեղի ունեցավ Ավետարանոցի դպրոցում, իսկ ժյուրին գլխավորում էր ֆիզիկայի հայտնի ուսուցիչ, մարզժողկրթաժնի վարիչ, վաստակավոր ուսուցիչ Սարգիս Արամյանը: Այս միջոցառման նորարարության մասին գրվեց միութենական «Физика в школе» ամսագրում:

Վերջերս հետաքրքիր դեպք պատմեց դպրոցի շրջանավարտ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Յուրի Սուվարյանը, ով նաև աշակերտական առաջին և նվիրյալ բրիգադայիներից էր: ԽՍՀՄ-ում նոր էր պատրաստվել առաջին ատոմային սառցահատը, ու

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

օրերից մի օր Իվան Աթայանը նրան առաջարկում է այդ թեմայով զեկուցում պատրաստել ու այն ներկայացնել ոչ թե աշակերտներին, այլ գյուղի հասարակությանը, որն էլ տեղի է ունենում գյուղի լեփ-լեցուն ակումբում՝ արժանալով ջերմ ընդունելության, և որպես հետաքրքիր նախաձեռնություն հետագայում նմանատիպ հետաքրքիր թեմաներով շարունակվում է:

Գյուղական դպրոցը նաև տվյալ բնակավայրի մշակութային կենտրոնն է: Այս ճշմարտությունն ուղեցույց դարձնելով՝ Ավետարանոցի դպրոցում ոչ միայն սովորողների գեղագիտական ճաշակն էին փորձում ձևավորել ու անընդհատ զարգացնել, այլ նաև բնակիչների: Ակտիվ ձևերից մեկը թատերական խմբակն էր, որի հետաքրքիր ներկայացումները նաև հաճախ գյուղի մշակույթի տանն էին ներկայացնում:

Արցախի Հանրապետության հռչակումից հետո կրթական, մշակութային, գիտական կյանքը հանրապետությունում լուրջ բարեփոխումների ընթացքի մեջ էր: 2006 թ.-ին Արցախում ընդունվեց կրթության, գիտության, մշակույթի, սպորտի զարգացման երկարամյա, 30 տարվա համար նախատեսված դոկտրին, երկարաժամկետ զարգացման ծրագիր: 2006 թվականի ապրիլի վերջին տեղի ունեցավ Արցախի կրթության, գիտության, մշակույթի, սպորտի աշխատողների առաջին համագումարը, որտեղ քննարկվեց ու ընդունվեց նաև զարգացման նշված ծրագիրը:

Ինքնահռչակ, ինքնաբավ պետության մեջ վերոնշյալ ուղղությունների զարգացման երկարատև ծրագրի իրականացման գործին էին լծվել բոլոր կրթական, մշակութային, գիտական օջախները: Այն յուրովի էր իրականացվում նաև Ավետարանոցում, հիմնանորոգման էր ենթարկվել դպրոցը, նորացվում էր ուսուցման նյութատեխնիկական բազան, սակայն տեղի ունեցավ 2020-ի սեպտեմբեր-նոյեմբերյան աղետը, Հաղորդից մինչև Շուշի, այդ թվում՝ նաև Ավետարանոցը պատմության մեջ առաջին անգամ հայտնվեցին թշնամու տիրապետության տակ: Աղետը ոչ միայն չկանխվեց, այլև վերածվեց ազգային ողբերգության. 2023-ի սեպտեմբերի վերջից Արցախը հայաթափված է ու հազարամյակների ընթացքում առաջին անգամ ամբողջովին հանձնված է թուրքի տիրապետությանը...

Այո՛, մենք մեր հարազատ կրթօջախի 150-ամյակը նշում ենք Արցախից դուրս՝ Երևանում: Մենք և բոլոր արցախցիները Հայաստանում և այլուր հետապնդում ենք մեր բոլոր կրթօջախների ու գյուղերի հերթական ամյակները, ճանաչված արցախցիների հոբելյանները, բայց միաժամանակ պայ-

Առաջաբան

քարելու ենք հնարավոր բոլոր ձևերով՝ կրկին մեր հող ու ջրին վերադառնալու, մոլորակի այդ հատվածը, որն ի վերուստ Հային է պատկանում, նորեն զարգացնելու, շենացնելու, հայաշունչ ու հայատառ դարձնելու համար...

Գրքի նյութերը հավաքելու, գրելու, խմբագրելու ակտիվ փուլը տևել է մի քանի ամիս: Գիրքը կազմողները բոլորովին էլ այն կարծիքին չեն, որ հնարավոր է եղել կարճ ժամանակահատվածում Ավետարանոցի 150-ամյա դպրոցի և գյուղի վերաբերյալ համապարփակ տեղեկատվություն հավաքել ու այն մի լիարժեք գրքով տպագրել: Դեռ ավելին, ստեղծված իրավիճակում մենք հաճախ ապավինում էինք մարդկանց անհատական և հավաքական հիշողությանն ու նրանց մոտ եղած տեղեկությին...

Անկասկած մեզ շատ օգնեցին ՀՀ տարբեր գրադարաններում, խմբագրություններում և անհատների մոտ եղած նյութերը, որի համար երախտագիտություն ենք հայտնում այն մեզ տրամադրողներին:

Միաժամանակ ընթերցողին ու առանձին անհատների խնդրում ենք ներողամիտ լինել, եթե ինչ-որ բան՝ որևէ նշանակալից փաստ, տարեթիվ կամ անհատ դուրս է մնացել մեր ուշադրությունից: Գրքի էլեկտրոնային տարբերակը կտեղադրվի համացանցում՝ կից ունենալով լրացումների և նոր նյութերի հավելված:

Կարծում ենք հաջորդ՝ վերախմբագրված հրատարակության ժամանակ բացերը նվազագույնի կհասցվեն...

Կամո Աթայան

Մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

18.08.2024 թ.

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՑՆ ՈՒ ԻՐ ԴՊՐՈՅԸ ԻՎԱՆ ԱԹԱՅԱՆ, «ԼՈՒՅՍԻ ՏԱՃԱՐՈՒՄ»¹

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԱԿՆԱՐԿ

Ավետարանոցը հիմնավորք Վարանդայի վարչական կենտրոնն էր, մելիքության բերդավանը, մելիքանիստը: Միջնադարում այն ամրացված է եղել ամուր պարիսպներով: Այժմ էլ դեռ մնում են դրանց, ինչպես նաև մելիքների թաղակապ ապարանքների կիսով չափ փլված պատերը, տեղ-տեղ՝ ավերակները: Գյուղն օղակող պարսպի կառուցումն ավարտվել է 1740 թվականին: Պատմագիր Սարգիս Ջալալյանցը Ավետարանոցում լսել է մի ավանդություն, ըստ որի՝ Աղվանաց Վաչե Բ թագավորը 5-րդ դարում ճգնել է հենց այստեղ:

«Զավետարանն Քրիստոսի ընկալեալ ի գիրկս ի վր՝ եկն աստանոր առանձնացեալ ի խառակրոն վարս ճգնութեան, ուսոյի և անուն տեղոյս կոչեցեալ Ավետարանոց» (Ս. Ջալալեանց – Ճանապարհորդություն ի մեծն Հայաստան, մասն Բ, էջ 243):

Ուրեմն, Ավետարանոցը գոյություն է ունեցել դեռևս մեկուկես հազարամյակ առաջ՝ 5-րդ դարից: Այդ են հուշում և գյուղի, նրա շրջապատի մեծ ու փոքր հուշարձանները:

Ըստ ավանդության՝ Ավետարանոցում է թաղված Համամ բարեպաշտ թագավորը: Շուրջ չորս դար է բաժանում Հայադվանքի երկու մեծ թագավորներին՝ Վաչեին ու Համամ Արևելցուն: Սակայն նրանց կյանքը, գործը շատ էին նման իրար. երկուսն էլ մշակութային բարենորոգչական եռանդուն գործունեության և հայ ազգային եկեղեցու գործին մատուցած ծառայությունների համար արժանացան հայրենակիցների սիրուն և ավանդական պատմությունների մեջ հերոսացան: Համամ թագավորն իր ճակատագրով կարծես կրկնում էր Վաչե իշխանին. երկուսն էլ հրաժարվեցին գահից՝ նվիրվելով հոգևոր գործունեության և իրենց մահկանացուն կնքեցին Ավետարանոցում:

Ավետարանոցի մարդկանց հայրենասիրությունն իր արտացոլումն է գտել Լեոյի (Առաքել Բաբախանյան) «Մելիքի աղջիկը» պատմավեպում: Մելիքի աղջիկը՝ Գայանեն, տնից հեռացնում է իր անարի փեսացուն՝

¹ Իվան Աթայան, Լույսի տաճարում, Ստեփանակերտ, 1991:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

տեսնելով, որ նա պատրաստակամություն չունի օսմանցիների դեմ գնալու, և ինքը, հայրենի երկիրը փրկելու նպատակով, Մուրացանի Ռուզանի նման համաձայնվում է թուրք զորավարի կինը դառնալ, բայց... առերես. որպեսզի հարսանյաց գիշերը իրագործի մտադրությունը՝ խողխողի Սուլեյման բեկին: Վեպում բերված են և ուրիշ հայրենասերների անուններ՝ Մանաս, Նազլու, Մելիք Ավան, Աննա խաթուն՝ Գայանեի մայրը, որ հավանություն է տալիս դատերը, խրախուսում նրան...

Գյուլն ունի մի շարք հնություններ հենց գյուղի կենտրոնում: Սուրբ Աստվածածին եկեղեցին թաղակապ եռանավ բազիլիկ է՝ կառուցված 1651 թ. կոպտատաշ և սրբատաշ քարերով:

Հուշարձանների մեջ առանձնակի հետաքրքրություն է ներկայացնում Կուսանաց անապատը՝ գյուղի հարավարևմտակողմ «հրվանդանի» վրա՝ մասամբ պարսպապատ: Անապատի եկեղեցու դռան ճակատի կամարի վրա եղած արձանագրությունը վկայում է, որ այն կառուցվել է 1616 թ.: Իսկ որ նույն տեղում խորն անցյալում եղել է մշակութային կենտրոն, պաշտամունքային առաջնակարգ օջախ, վկայում են շինությանց հետքերը հնագույն վանքի: Հայտնաբերվել են 5-7-րդ դարերի բազիլիկ կառույցի հիմնապատեր՝ շրջանին բնորոշ խոյակներ, սյուների խարիսխներ, զարդաքանդակ բեկորներ: Կառույցի արտաքին պատերին տեղադրված են գերեզմանաքարեր, հնագույն շենքերի արժեքավոր բեկորներ: Ուրեմն, կուսանոցի շինարարներն օգտագործել են ավերված շենքերի քարերը՝ ընդգծելու համար, որ կառուցել են նախկինում եղած կրոնական հայտնի օջախի տեղում: Մելիք Բադու ապարանքը (գյուղի հարավային կողմում) թաղակապ սենեկաշար՝ ամբողջովին քարից է շինված: Մեծ տան ճարտարապետական տիպիկ կառույցներ են նաև մելիքների ամարաթները:

Պարսպից դուրս՝ գյուղի հյուսիսային մասում, գտնվում է «Խաչքուր» գերեզմանատունը: Ժողովուրդն այն ուղղակի կոչում է «Մելիքների հանգստարան»: Նրանից հարավ «Ելախավար» դիտակայանն է. փոքր շրջանաձև պարսպապատ հարթակ՝ Կուսանաց անապատի մոտ:

Ավետարանոց գետի վրա կառուցված է միաչքանի գոգավոր կամուրջ, արձանագրության համաձայն՝ այն կառուցվել է 1640 թ.: Նույն գետի վրա՝ գյուղից վերև, կա մեկ այլ քարաշեն կամուրջ, որ նույնպես կառուցվել է Վարանդայի մելիքության ծաղկման շրջանում՝ 17-րդ դարում: Մարդիկ մեր օրերում նկատել էին պարսպի «ծակամղակ» տեղամասով դեպի մելիքական դարադամները գնացող կավածեփ ջրատար խողովակների (թուն-

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

գերի) մնացորդները: Որտեղից էր բերվում ջուրը՝ հանելուկ էր մարդկանց համար: Առեղծվածը բացահայտվեց 1973 թ., երբ նորակառույց դպրոցի բակը ջուր պիտի քաշվեր: Գյուղից 2,5 կմ հեռավորության վրա, հյուսիս-արևմուտքում գտնվող Սահարանց աղբյուրի ակունքի կողմում պեղումներ կատարելիս երևակվեցին կավածեփ խողովակներն ու ջրատարի ուղին: Կավե ջրատարի վրա գրված էր՝ 1625 թ.:

Հուշարձաններ կան նաև գյուղի շրջակայքում: Ահա մի քանիսը.

ԾԿՈՒԵ. գյուղատեղի, որ գտնվում է մոտ 5 կմ արևմուտք, պահպանվել են բնակելի շենքերի մնացորդներ ու Սանա անվանվող եկեղեցին:

ՂՈՆԴԻԿ (սուրբ Ղևոնդ). հարավարևելյան մասում: Յոթ կիլոմետր հեռավորության վրա պահպանվել են եկեղեցու մնացորդները, հնագույն խաչքարեր, տապանաքարեր:

ՍՈՒՐԲ ԱՎԱՆԵՍ (Հովհաննես). 6 կմ դեպի արևելք: Եկեղեցին կանգուն է, բակում կան մեծ թվով գերեզմանաքարեր, խաչքարեր:

ԽԱՉԽՈՒԹ (Էշխախուրթ). 9–10-րդ դարերի հատուկ զարդանախշերով խաչքար: Գտնվում է Բախշունց բունա կոչված հանդամասում, գյուղից մոտ 6 կմ հեռավորության վրա:

ՊՈՒՏՔԱՐ, գյուղատեղի է հին գերեզմանատնով, Կուկվեն կոչված եկեղեցական շենքով, գյուղից 5 կմ հեռու, Սղնախ գյուղի մոտ:

ՔԱՐԿԱՊ ԽԱԶ (Ետե ջուր). 5 կմ դեպի արևմուտք, Քիրսի ստորոտում:

ԽԱԶ ԲԼՈՒՐ (Պապունց խուրթ). հյուսիսային մասում՝ մեղիքների հանգստարանում: Այստեղ թաղված է նաև Մանաս բեկը:

ԲԼԵՆ ԽՈՒԹ (հին գլուղատեղի). անտառի մեջ թաղված գերեզմանատներով: 5 կմ դեպի արևմուտք:

ԵԽԾՈՒ ԶՈՐ. գյուղից 3 կմ արևելք, ձորալանջին, նշմարվում են այստեղ կառուցված եկեղեցու փլատակները:

Գյուղը գտնվում է Քիրս լեռան ստորոտում: Աշխարհագրական դիրքը. լեռնային է, ձմեռը ցուրտ կլիմայով, ամռանը՝ զով: Ե. Լալայանը 19-րդ դարի վերջին այսպես է նկարագրել.

«Այժմ Ավետարանոցը ավելի մեծ գյուղաքաղաքի է նման: Բազմաթիվ գեղեցիկ և եվրոպական ճաշակով կահավորված տները, բավական վայելույ խանութները բոլորովին կերպարանափոխում են գյուղի տեսքը: Գյուղում կան նաև մետաքսի երեք գործարաններ, որոնք ահագին ազդեցությո-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

յուն են ունեցել և ունեն գյուղի տնտեսական և բարոյական վիճակի վրա: Սա ևս շուշեցիների սիրելի ամառանոցն է»:

(Ե. Լալայան, Վարանդա, Թիֆլիս, 1898 թ., էջ 33)

Այսքանը՝ գյուղիս պատմական դիմագծի մասին: Իսկ այժմ դառնանք ավելի ուշ (դեպի մեզ իմաստով) շրջանի Ավետարանոցին:

ԳՅՈՒՂԸ ԿՈՒԵՏԻՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՖՈՆԻ ՎՐԱ

Ավետարանոցը Արցախի՝ համեմատաբար տաք երակով ապրող գյուղերից մեկն է: Հին տները վերակառուցվել են, հնչում են նորովի, նորն էլ շատ է կառուցվել. ամբողջ թաղամասեր պատմական պարսպից դուրս՝ բոլոր ուղղություններով: Տներում տեղադրված են ջրածորակներ: Երեք տասնամյակ մարդիկ օգտվում էին բալոնային գազից, այժմ շրջափակման իրադրությունում զրկված են դրանից, հիմնական վառելիքը նորից մնացել է փայտը: Մշտափոս գազի երակ է քաշվում, երբ կհասնի՝ ժամանակի և կարողության խնդիր է: Գյուղն էլեկտրաֆիկացվել է 1963 թ. (ռադիոֆիկացումը ավելի վաղ՝ 1955-ին է եղել): 1978 թ. գործում է էլեկտրաաղաց: Ավտոբուսային մշտական հաղորդակցություն կա Ստեփանակերտի հետ, եթե չհաշվենք վերջին տարիների քաղաքական անկայուն իրադրության պատճառով ընդհատումները... Մշակույթի տուն, փոստակայան, խնայդրամարկղ, ենթաշրջանային հիվանդանոց, կենցաղի տուն, կարուձևի արհեստանոց, դեղատուն, անասնաբուժական տեղամաս, Հակոբ Մեղապարտի անունը կրող գրադարան, մանկապարտեզ, դպրոց, խանութներ՝ ահա հոգևոր-նյութական սպասարկման օբյեկտների ոչ լրիվ ցուցակը գյուղում: 1979 թ. գործում է Ստեփանակերտի մետաքսֆաբրիկայի ոլորման արտադրամաս՝ 50 բանվորական տեղով: Ավետարանոցի ժողովուրդը աշխատասեր է և հյուրասեր, հպարտ ու սրամիտ: Հպարտությունը գալիս է թերևս մելիքանիստի բնակիչ լինելու գիտակցությունից, իսկ սրամտությունը. սրամտությունն էլ՝ մելիքների խորհրդական եղած, հայտնի սրախոս Պըլը Պուղուց...

Երկու խոսք կոլեկտիվ տնտեսության մասին: Ստեղծվել է 1930-ին, կրել է «Քիրս» անունը: Հիմնադիր նախագահը եղել է Ալեքսան Արզումանյանը: 1930–1935 թթ. նախագահել է Միքայել Գրիգորյանը, 1935–1936 թթ.՝ Աղասի Ղամբարյանը, 1936–1938 թթ. նորից՝ Ալեքսան Արզումանյանը: 1942 թ. մի քանի ամիս նախագահ է աշխատել Ավագ Ավանեսյանը, հետո նրան փոխարինել է Հակոբջան Գրիգորյանը, մինչև 1946 թ.: 1946–1949 թթ. նա-

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

խագահ է աշխատել Արմենակ Ավանեսյանը, որին փոխարինել է Սերգեյ Բալայանը և աշխատել կես տարի: Այդպես էլ է լինում. 1949–1950 թթ. նախագահել է Վաղարշակ Հայրապետյանը, 1950 թ. էլի մի քանի ամիս՝ Ունան Ղահրամանյանը: 1950–1961 թթ. տնտեսությունը ղեկավարել է Վոլոդյա Հայրիկյանը, 1961–1988 թթ.՝ Գեորգի Պետրոսյանը: 1988-ից առ այսօր «ղեկը» Սեյրան Շահնազարյանի ձեռքին է:

Միջանկյալ լրացում. կոլտնտեսությունների խոշորացումից չի խուսափել և Ավետարանոցը, նրան էր կցվել Սղնախի կոլտնտեսությունը, որը երկու տարի սրանից առաջ ի վերջո «ապահարզան» տվեց յուր պատրոնին:

Տնտեսության զարգացման հիմնական ուղղություններն են դաշտավարությունը, այգեգործաբանջարաբուծությունը, անասնապահությունը: Տարբեր տարիների լավ ցուցանիշների համար արժանացել է ամենատարբեր պարգևների: 5190 հա հողահանդակների տեր է գյուղը:

Ավետարանոցի այսօրվա ամենատարեց բնակիչը Շուշան Բաղդասարյանն է: Նա հարյուր տարեկանից անց է, ծնել ու դաստիարակել է յոթ երեխաների, տոհմաժառը կազմում է 102 հոգի: Գյուղում շատ են բազմազավակ ընտանիքները. Բեգլար և Նուբար Բաղդասարյանների, Վոլոդյա և Վարդուշ Խաչատրյանների ընտանիքներում ծնվել են 12-ական երեխաներ, Իշխան և Արշալույս Դանիելյանների ընտանիքում՝ 11-ական, Ավագջան և Փեղրոն Մայիլյանների, Գուրգեն և Զումրուդ Բաղրյանների ընտանիքում՝ 9-ական, Գուրգեն և Գոհար Մնացականյանների, Սանջան և Արևհատ Բաբայանների, Ռազմիկ և Աստղիկ Գրիգորյանների, Բոգդան և Հայկանուշ Համբարձումյանների, Իշխան և Օլյա Իշխանյանների ընտանիքներում՝ 8-ական: Գյուղի վեց ընտանիքներում կան 7-ական և 9 ընտանիքներում 6-ական երեխաներ: Սակայն, դժբախտաբար, ինչպես ամենուր, այնպես էլ Ավետարանոցում, աստիճանաբար նվազել է ծնունդը: Այժմ ընտանիքներն ունեն միջինը 3–4 երեխա:

Ավետարանոցը հայտնի է իր նշանավոր մարդկանցով:

Այստեղ է ծնվել գեներալ-լեյտենանտ ՎԱԼԵՐԻԱՆ ՄԱԴԱԹՈՎԸԸ (Ռոստոմ Գրիգորի Մադաթյան)՝ ռուսական բանակի հայազգի զորավար: Նա մասնակցել է 1806–1812 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմին, 1812 թ. հայրենական պատերազմում եղել է հեծյալ ջոկատների հրամանատար և պարգևատրվել է Ս. Աննայի 2-րդ աստիճանի շքանշանով: Լայպցիգի ճա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

կատամարտում ցուցաբերած անձնական խիզախության համար նրան շնորհվել է գեներալ-մայորի կոչում:

1816 թ. Մադաթովը նշանակվել է Ղարաբաղում տեղավորված ռուսական զորքերի հրամանատար, իսկ 1817 թ.-ից՝ Ղարաբաղի, Շիրվանի և Շաքիի խանությունների օկրուգային պետ: Մասնակցել է Դադստանի լեռնականների դեմ մղված կռիվներին և 1826–1828 թթ. ռուս-պարսկական պատերազմին: Մադաթովի հրամանատարությամբ գործող փոքրաթիվ ջոկատը (2000 զինվոր) 1826 թ. սեպտեմբերի 3-ին Շամքորի մոտ փայլուն հաղթանակ տարավ պարսկական 10-հազարանոց բանակի նկատմամբ և մասնակցեց սեպտեմբերի 13-ի Ելիզավետպոլի ճակատամարտին: Նրա զորքերը 1826-ի աշնանը Ղարաբաղը լիովին մաքրեցին պարսկական նվաճողներից: 1828–29 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմի ժամանակ Մադաթովը կռվել է Դանուբյան բանակում, նրա հեծյալ դիվիզիան փայլուն հաղթանակ տարավ բուլղարական Շումլա բերդի մոտ, գրավեց Իսակչեյ և Գիրսով ամրոցները: Այստեղ Մադաթովը հիվանդացավ ու վախճանվեց: Հետագայում նրա աճյունը տեղափոխվեց Պետերբուրգ և ամփոփվեց Ալեքսանդր Նևսկու վանքում:

ԿՈՐՍՏԱՆԴԻՆ ԱԼԵԲՍԱՆԴՐԻ ՄԵԼԻՔ-ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ (Տըմբլաչի Խաչան): Սովորել է Ղարաբաղի թեմական դպրոցում, իսկ հետո՝ Էջմիածնի Գևորգյան ճեմարանում: 1879 թ. վարել է Դերբենդի Մարիամյան օրիորդաց առաջին ուսումնարանի ավագ ուսուցչի պաշտոնը, իսկ 1882 թ. Թիֆլիսում աշխատել է որպես հայոց լեզվի ուսուցիչ: Ավարտել է Մոսկվեի հայտնի երկրագիտական դպրոցը: Զբաղվել է նաև մասնագիտությամբ:

1882 թ. Շուշիում հրատարակվում է նրա «Լըլըցե կնանուց պընըփեշակը» գիրքը, որը գրված է Ղարաբաղի բարբառով: 1907 թ. Վաղարշապատի (Էջմիածին) էլեկտրաշարժ տպարանում տպագրվում է Տըմբլաչի Խաչանի ֆելիետոնների ստվար ժողովածուն՝ «Զուռնա-տմբլա» ընդհանուր խորագրով: Այստեղ հեղինակը ձգտել է երևան հանել «ընտանեկան նիստուկացի և՛ հասարակական գործերի, և՛ գործիչների աչքի ընկնող պակասությունները»:

Կ. Մելիք-Շահնազարյանը միաժամանակ հոգևածներով հաճախակի հանդես էր գալիս անդրկովկասյան մի շարք թերթերում, ամսագրերում և հանդեսներում. ակտիվորեն աշխատակցում էր հատկապես «Նոր դար» թերթին ու «Աղբյուր» ամսագրին: Մասնագիտությամբ լինելով գյուղատն-

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

տես՝ նա բազմիցս ելույթներ էր ունենում՝ պրոպագանդելով մամուլի էջերից, օգտակար խորհուրդներ տալով բույսերի խնամքի, հողային աշխատանքների կատարման, ցանքատարածությունների մշակման վերաբերյալ: Իր հայրենական գործերով Կ. Մելիք-Շահնազարյանը սեր ու հարգանք էր վայելում ոչ միայն Ղարաբաղում, այլև նրա սահմաններից դուրս:

Ավետարանոցի նշանավոր մարդկանցից են նաև Գրիգոր և Բագրատ Մանասի Շահնազարյանները, Միքայել Խոսրովի Շահնազարյանը, Ռուբեն և Լևոն Գրիգորյանները, Ռաֆայել Բալայանը (վերջինս երկար տարիներ աշխատել է հարևան հանրապետությունում՝ որպես լուսավորության նախարարի տեղակալ), Նիկոլայ Սամսոնի Շահնազարյանը, որը 1960–1963 թթ. աշխատել է կուսակցության Արցախի մարզկոմի առաջին քարտուղար, Բոգդան Բագրատի Շահնազարյանը և ուրիշներ:

Տարբեր ժամանակներում Ավետարանոց են այցելել հայ մեծ վիպասան Րաֆֆին, պատմաբան Լեոն, գրողներ Միքայել Հարությունյանը, Լեոնիդ Հուրունցը, Սերո Խանզադյանը, Սիլվա Կապուտիկյանը, բանահավաք Սերգեյ Իսրայելյանը, մեծ դերասան Հովհաննես Աբելյանը, կոմպոզիտոր Ալեքսեյ Հեքիմյանը, աշուղ Աշոտն ու աշուղ Շահենը և շատ ուրիշներ:

ԴՊՐՈՑԸ

Մատենադարանի արխիվային ֆոնդից տեղեկանում ենք, որ 19-րդ դարի առաջին կեսին (1841 թ.) Արցախի 11 վանքերից 3-ը՝ Ամարաս, Գոիչ, Գանձասար, ունեցել են եկեղեցական դպրոց: Ավետարանոցի երեխաներից ժամանակին գրագիտություն են ստացել Ամարաս վանքի եկեղեցական դպրոցում: 1873 թ. բնակչության պահանջով գյուղում բացվում է նախակրթարան, որտեղ սովորում էին 20 աշակերտ, ուսուցիչն էր նույն գյուղի բնակիչ Ալեքսանդր քահանա Ամիրյանցը: Նախակրթարանում երեխաներին սովորեցնում էին գրել, կարդալ և հաշվել: Իսկ 1874 թ. գյուղում բացվում է եկեղեցական-ծխական միդասյան դպրոց, 25 աշակերտով: 1885-ին փակվում է այդ դպրոցը, մեկ տարի անց՝ վերաբացվում երկու բաժանմունքով, կազմում ունենալով 50 աշակերտ և 2 ուսուցիչ: 1896-ին դպրոցը նորից է փակվում և վերաբացվում՝ 1906 թվականին: Ըստ որում 1906 թ. ընդունված նոր կանոնադրությունից հետո այն դառնում է երկսեռ: Ուներ երեք բաժանմունք, 28 աշակերտ, որից 9-ը՝ աղջիկներ: Ուսուցչուհին էր Հռիփսիմե Բաղդասարյանը: Նա ավարտել էր Թիֆլիսի Մարիամյան-Հովնանյան դպրոցը

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

և 22 տարի ուսուցչություն արել հայոց ծխական ու պետական տարրական դպրոցներում: Յուրաքանչյուր սովորողից ամիսը ստանում էր 60 կոպեկից մինչև մեկ ռուբլի: Դպրոցն ուներ սեփական փոքր շենք, որը կառուցվել էր գյուղացիների և հայոց բարեգործական ընկերության նյութական միջոցներով: Նշյալ շենքը գտնվում է գյուղի այժմյան մշակույթի տան տեղում:

1920 թ. մայիսի 12-ի դեկրետով ԼՂԻՄ-ում ժողովրդական կրթության ընդհանուր դեկլարությունը դրվում է լուսավորության պետական հանձնաժողովի վրա, իսկ տեղերում՝ բանվորների և գյուղացիների պատգամավորների գավառային ու շրջանային խորհուրդների գործկոմների ժողովրդական կրթության բաժինների վրա: Ավետարանոցի դպրոցը մտնում էր Վարանդայի շրջանային ժողկրթբաժնի իրավասության տակ: 1925–1926 թթ. դպրոցը տեղափոխվում է գյուղի հյուսիսային մասում գտնվող նախկին մեղիքական գրասենյակ, որտեղ գոյատևում է 50 տարի:

Ավետարանոցի դպրոցում 20-ական թվականներին աշխատել են տեղացի ուսուցիչներ Մաշո Բաղդասարյանը, շոշեցի Առաքել Չալյանը, խաչմաչեցի Տիգրան Գաբրիելյանը և ուրիշներ:

1923 թ. օգոստոսի 28-ին հանդես գալով Վարանդայի ուսուցչական անդրանիկ ժողովում Առաքել Չալյանը առաջ քաշեց ուսուցչական կադրերի պատրաստման, նրանց որակավորման, մանկավարժական-մեթոդական, մասնագիտական ու քաղաքական պատրաստության մակարդակի բարձրացման և այլ հարցեր: Նման նախաձեռնությանը կողմնակից էին Շավարշ Վարդունին, Վարդուհի Շահնազարյանը, Գրիգոր Զիլինգարյանը, Պետրոս Մուսայելյանը և ուրիշներ: Այդ ժամանակ մարզի մի շարք դպրոցներ ապահովված չէին որակյալ մանկավարժական կադրերով, երբեմն աշխատում էին ոչ մասնագետ մարդիկ: Ահա թե ինչու 1924 թ. օգոստոսի 10-ին Արցախի խորհուրդների մարզային գործադիր կոմիտեի և մարզկոմի միացյալ պլենումը քննարկեց այդ հարցը և անհրաժեշտ գտավ կատարել ուսուցչական կադրերի որակավորում: Որոշվեց մանկավարժական տեխնիկումներն ավարտած բոլոր դարաբաղցիներին աշխատանքի ուղարկել մարզի դպրոցներ: 1926 թ. Ավետարանոցի յոթնամյա դպրոցի դիրեկտոր նշանակվեց Լևոն Կիսիբեկյանը: Նա աշխատել է ընդամենը մեկ տարի, բայց կատարել է մեծ աշխատանք. առաջին անգամ դպրոցում ստեղծեց ֆիզիկայի լաբորատորիա, ակտիվ աշխատանք տարավ գյուղում անգրագիտության վերացման ուղղությամբ: Հաջորդ ուս. տարում տնօրեն էր Ռուբեն Զոհրաբյանը: Դպրոցի ուսուցիչներն էին Սուրեն Հայրապետյանը, Միքայել Ղա-

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

գարյանը, Վանյա Հովհաննիսյանը, Թամարա Քամայանը, Աշխեն Ղարախանյանը, Սրբուհի Գասպարյանը, Մաշո Բաղդասարյանը, Աշոտ Հովհաննիսյանը. 1927–28 ուս. տարում դպրոցի տնօրեն Ռուբեն Զոհրաբյանին փոխարինել է Համազասպ Ղուկասյանը: Նրա ակտիվ ջանքերով ուսուցչական կազմը համալրվեց թարմ ուժերով: Շուշվա թեմական դպրոցի շրջանավարտներ՝ Զինա Առստամյան, Մելիք Հակոբյան, Բարդուղիմեոս Մակարյան, Ալեքսանդր Թյունիբեկյան, Արշավիր Միքայելյան, Վոլոդյա Գաբրիելյան, Ժենյա Առստամյան: Այդ տարիներին դպրոցում սովորում էին նաև Սղնախի, Ղարաբուլախի, Հերհերի, Բիլբիլաքի, Խերխանի, Ծովատեղի, Թաղավարդի, Սզնեքի և այլ գյուղերի երեխաներ: Պետք է ասել, որ վերոհիշյալ ուսուցիչներն իրենց ամբողջ կարողությունն ու ուժերը նվիրաբերեցին աճող սերնդի դաստիարակության, կրթության և գյուղում անգրագիտության վերացման գործին: 1930 թ. սեպտեմբերի 9-ին Արցախի մարզային գործկոմը որոշում է ընդունում մարզում ընդհանուր տարրական պարտադիր, իսկ Ստեփանակերտում՝ յոթնամյա ընդհանուր կրթություն մտցնելու մասին: Աճում է դպրոց ընդգրկվող երեխաների թիվը: Ավետարանոցի դպրոցի ուսուցիչ Սուրեն Հայրապետյանի մանկավարժական աշխատանքի առաջավոր փորձն ուսումնասիրվում և տարածվում է մարզի մյուս դպրոցներում: 30-ական թվականներին գյուղում աշխատել են շնորհալի ուսուցիչներ Եփրեմ Ղամբարյանը, Սամվել Հովհաննիսյանը, Տիգրան Գաբրիելյանը, Հակոբ և Հեղինե Կիսիբեկյանները, Արմո Արիստակեսյանը, Աշխեն Գաբրիելյանը, Վաղո Առստամյանը, Վաղո Այվազյանը, Յուլակ Գալստյանը, Աշխեն Իշխանյանը, Խաչատուր Դանիելյանը, Արամ Մարտիրոսյանը, Եփրաքսիա Բաղդասարյանը, Արեգա Շադունցը, Հակոբ Գյուրջյանը, Սոկրատ, Բահատուր Առստամյանները և ուրիշներ: Ճանաչողներն այսօր էլ պատկառանքով են խոսում նրանց մասին: 1929–31 ուս. տարում դպրոցը մեծ վերելք է ապրել տնօրեններ Ենովք Ավետիսյանի և Ավագ Դավթյանի ջանքերով: Նրանք երկուսն էլ զոհվել են Հայրենական մեծ պատերազմում: Այդ տարիներին Ավետարանոցի դպրոցում աշխատում էին Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումի շրջանավարտներ Ալեքսանդր Շահնազարյանը, Քնարիկ Ալահվերդյանը, Համո Բաղդասարյանը, Գրիգոր Աղաշյանը, Աստղիկ Բաղդասարյանը, Ռեբեկա Պետրոսյանը, Աննա Արզանգուլյանը, Օլյա Բաբայանը, Համբարձում Վերդյանը, Գուրգեն Իսրայելյանը և այլք: 1936–1937 ուսումնական տարում Ավետարանոցի յոթնամ-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

յա դպրոցը միջնակարգի կարգավիճակ ստացավ: Տնօրեններ աշխատեցին Սահակ Աբրահամյանը, Հրաչիկ Ղազարյանը, Աղասի Գևորգյանը:

ԵՎ ԱՄԵՆ ԾԽԻՑ ՊԱԿԱՍԵՑԻՆ ԱՅՐԵՐ

1941-ի հունիս... Վշտի «ջուր մաղվեց» Ավետարանոցի գլխին, և ամեն ծխից պակասեցին այրեր: Ռազմաճակատ մեկնեցին տղամարդկանց մեծ մասը, այդ թվում և ուսուցիչներ՝ ուսմասվար Բենիկ Մկրտչյանի հետ: Պատերազմական իրադրությունից ելնելով՝ դպրոցում ժամանակավոր փոփոխություն է կատարվում ինչպես կրթության բովանդակության, այնպես էլ ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների կազմակերպման ձևերի ու մեթոդների մեջ: Առաջին պլան մղվեց սովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակության խնդիրը. նախնական ռազմական պատրաստություն մտցվեց 5–7-րդ դասարաններում՝ շաբաթական 3 ժամ, մինչգինակոչային ռազմական պատրաստություն՝ 8–9-րդ դասարաններում, շաբաթական 4 ժամ, 10-րդ դասարանում՝ 5 ժամ: 5–7-րդ դասարաններում մտցվեց նաև գյուղատնտեսական աշխատանքի ուսուցում՝ շաբաթական 2 դասաժամ, 8–10-րդ դասարաններում՝ ներքին այրման շարժիչների ուսուցում՝ շաբաթական 2 դասաժամ: Նշենք, որ ուսումնական պլանում և ծրագրերում կատարված այս փոփոխությունները չարվեցին հանրակրթական առարկաների հաշվին, այլ պարզապես ավելացրին աշակերտների շաբաթական ծանրաբեռնվածությունը: Եթե նախապատերազմական ուսումնական պլանով 5–10-րդ դասարաններում շաբաթական ծանրաբեռնվածությունը 28 ժամ էր կազմում, ապա նոր ուսումնական պլանով՝ 35 ժամ:

Դպրոցը խիստ կարիք ուներ քարտեզների, ուսումնադաստիարակչական պարագաների, գրենական այլ պիտույքների: Դպրոցականները հետաքրքրությամբ էին ծանոթանում մեքենաներին, զենքի տեսակներին, ռազմական տեխնիկային: Նման պարապմունքները կազմակերպում էին ռազմաճակատում վիրավորված և գյուղ վերադարձած ուսուցիչներ Գրիգոր Ադաշյանը, Արտեմ Գրիգորյանը և քարաշենցի Սուրեն Աբրահամյանը:

1943 թ. օգոստոսին մարզի առաջավոր ուսուցիչների խորհրդակցությունում մարզոճողկրթաժնի վարիչ Սարգիս Աբրահամյանը իր «Մարզի դպրոցներում ուսուցման ու դաստիարակության մի քանի պրակտիկ հարցերի մասին» զեկուցման մեջ նշեց նաև Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի առաջավոր փորձի մասին:

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

Պատերազմի տարիներին Ավետարանոցի դպրոցում բացառիկ կարևորություն էր տրվում արտադասարանական և արտադպրոցական աշխատանքներին, հասարակական օգտակար աշխատանքին, առանձնապես պաշտոնական միջոցառումներին:

Ուսուցիչները և աշակերտները շարունակում էին երկրի պաշտպանական ֆոնդի համար նյութական և այլ միջոցների հավաքումը, պետությանն էին հանձնվում դրամ, մասուր, մետաղի ջարդոն, դեղաբույսեր, վայրի պտուղներ: Պատանի թիմուրականները շարունակում էին օգնել ճակատայինների ընտանիքներին:

Ռազմաճակատ մեկնած դպրոցի 36 շրջանավարտներից զոհվեցին Արմեն Հովսեփյանը, Գուրգեն և Կոլյա Բաբայանները, Վանյա Բաբայանյանը, Իսաչիկ Պետրոսյանը, Հրանտ Առստամյանը, Եղիշե Մնացականյանը, Սուրեն Հակոբյանը, Ներսես Կարապետյանը, ուսուցիչներ Բենիկ Սարգսյանը, Լևոն Ավանեսյանը, Սոկրատ Համբարձումյանը, Իսաչիկ Առաքելյանը, Մուշեղ Գաբրիելյանը, Նժդեհ Թադևոսյանը, Արմենակ Ղազարյանը (Հաղորթի շրջանից), Վաղարշակ Համբարձումյանը (Իսաչիկ գյուղից), զոհվել են ծննդով Ավետարանոցից, բայց Արցախի այլ դպրոցներում աշխատող ուսուցիչներ Բագրատ Հայրապետյանը (Քարին տակի դպրոցի տնօրենն էր), Սերգեյ Մանասյանը (Մարտունու շրջափակային դպրոցի վարիչ), Վաղարշակ Սարգսյանը (Մխիթարաշենի դպրոցի ուսուցիչ) և Առաքել Գրիգորյանը (Ուլուքաբի դպրոցի ուսուցիչ):

Գյուղում հուշարձան է դրված Մեծ հայրենականում զոհված, ծննդով Ավետարանոցից մարտիկների հիշատակին, և գյուղն իր հարգանքի տուրքն է մատուցում նրանց:

1941 թ. հունիսին առաջին թողարկման 16 շրջանավարտներից 6-ը տղաներ էին: Վեցն էլ մեկնել են ռազմաճակատ, զոհվել են երկուսը՝ Գրիշա Բալայանն ու Խոթեն Ավագյանը:

Պատերազմի տարիներին Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում տնօրեն են աշխատել Հրաչիկ Ղազարյանը, Սամվել Ղուկասյանը և Շմավոն Ասլանյանը (փոխտնօրեններ են եղել Բենիկ Մկրտչյանը, Ալեքսանդր Շահնազարյանը, Սուրեն Ղարախանյանը և Արսեն Սարգսյանը): Մանկավարժական կոլեկտիվը չէր կայունանում (հենց պատերազմն ինքը, ավելի քան մեկ ուրիշ բան, կյանքն ապակայունացնող մեծագույն երևույթն է):

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ստորև ներկայացնում ենք պատերազմի տարիներին Ավետարանոցի դպրոցում աշխատող ուսուցիչների ցուցակը.

Հայրապետյան Էմմա, Բաբայան Գեդեոն, Իսրայելյան Փառո, Ալահվերդյան Քնարիկ, Բաղդասարյան Աստղիկ, Աթաբեկյան Գարիկ, Բաղդյան Մարո, Իսրայելյան Գուրգեն, Վերդյան Համբարձում, Բաբայան Գալյա, Արզանգույան Աննա, Հովհաննիսյան Աիդա, Սայիյան Ալեքսան, Մնացականյան Հովհաննես, Աղաբեկյան Համեստ, Գաբրիելյան Աննա, Բաղդասարյան Ալլա, Հովհաննիսյան Թևադոս, Հայրապետյան Համեստ, Բաղիչյան Պայծառ, Աբրահամյան Սուրեն, Գրիգորյան Արտեմ, Բալայան Անգին, Իշխանյան Ռուբեն, Առաքելյան Սուրբիկ, Պետրոսյան Շուշիկ, Բաղդասարյան Համո, Պետրոսյան Սուրբիկ, Հաթամյան Մարգո, Բաբայան Օլյա, Թամրազյան Արևհատ, Դավթյան Անդրանիկ, Սերովյան Երուսելյա, Գաբրիելյան Նորա, Պետրոսյան Ռեբեկա, Սարգսյան Վլադիմիր, Պետրոսյան Միքայել, Հարությունյան Միքայել, Բաղդասարյան Արաքսյա, Հովհաննիսյան Աիդա, Մելքումյան Թամարա, Բալասանյան Անգին, Սահակյան Մարիա, Ադաշյան Գրիգոր, Յակով Կալինին, Նազարյան Հրահատ, Յուզբաշյան Գոհարիկ, Ոսկանյան Ելենա, Զաքարյան Շամիրամ, Պիակինա Կլավդիա, Եսայան Գուրգեն:

Երկրի ժողովրդական տնտեսության վերականգնման ու զարգացման 1948–1950 թթ. հնգամյա պլանում մեծ տեղ հատկացվեց նաև խորհրդային գիտության, կուլտուրայի և ժողովրդական կրթության հետագա զարգացման խնդիրներին: Նախատեսվեց ավելացնել տարրական, յոթնամյա ու միջնակարգ դպրոցների թիվը, ապահովել ընդհանուր յոթնամյա պարտադիր կրթություն:

1949 թ. մարտին կուսակցության Արցախի մարզկոմի բյուրոն քննարկեց մարզում պարտադիր յոթնամյա կրթության իրականացման հարցը, ընդունեց համապատասխան որոշում: Խնդիր դրվեց դպրոցական նոր շենքեր կառուցել, իրականացնել եղած շենքերի կապիտալ վերանորոգում, հարստացնել դպրոցների նյութատեխնիկական բազան:

Ստեփանակերտի շրջժողկրթբաժնի դպրոցական տեսուչներ Ս. Ղուկասյանը և Ա. Ղազարյանը, 1947 թ. հոկտեմբեր-նոյեմբերին ստուգումներ անցկացնելով Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում, գրել են. «...կոլեկտիվը դիրեկցիայի ղեկավարությամբ ուսանելի աշխատանք է տարել. մանկավարժական աշխատանքի լավագույն փորձի փոխանակման նպատակով կազմակերպվել են 4 բաց դասեր և քննարկվել մանկխորհի նիստերում:

Հրավիրվել են մեթոդիավորման 4 նիստեր և քննարկվել գիտամանկավարժական բնույթի հարցեր: Ուսուցիչների մի զգալի մասի ջանասեր աշխատանքի հետևանքով լավ հիմքերի վրա է դրված մայրենի լեզվի և գրականության ուսուցման դրվածքը: Դպրոցում սիստեմատիկաբար անց են կացվում կուլտուրական ժամանցներ, դասախոսություններ, թերթերից հետաքրքիր նյութերի բարձրաձայն ընթերցանություններ: Կոլեկտիվը գործում է համերաշխ և բարեկամական մթնոլորտում»:

Դպրոցի արխիվից տեղեկանում ենք, որ ըստ տարիների աճել էր աշակերտների քանակը. 1945–1946 ուս. տարի՝ 406, 1946–1947 ուս. տարի՝ 414, 1947–1948 ուս. տարի՝ 425, 1948–1949 ուս. տարի՝ 440, 1949–1950 ուս. տարի՝ 458:

Այդ տարիներին զգալի աշխատանք էր տարվում դպրոցում պոլիտեխնիկական ուսուցման և դպրոցը ուսումնադիտողական ու լաբորատոր սարքավորումներով համալրելու ուղղությամբ, և այդ շարունակվել ու զարգացվել է 50-ական թվականներին: Մարգժոդկրթաժնի մեթոդկաքինետի վարիչ Կ. Դավթյանի ստուգումներից հետո ի եզրահանգումն գրվածից. (1954 թ. մայիս).

«Դպրոցում նկատելի աշխատանք է տարված կրթօջախն ուսումնադիտողական և լաբորատոր սարքավորումներով հարստացնելու ուղղությամբ: Շոշափելի աշխատանք է կատարված պոլիտեխնիկական ուսուցման կատարելագործման, առանձնապես ֆիզիկայի, քիմիայի, բնագիտության, աշխարհագրության դասավանդման որակի բարձրացման ուղղությամբ, նկատելի է աշակերտների գործնական աշխատանքը նշված առարկաներից (փորձերի, լաբորատոր-դեմոնստրացիոն աշխատանքների կատարում և ինքնաշեն գործիքների պատրաստում): Այդ ուղղությամբ զգալի աշխատանք են կատարել լաբորանտ Համո Բաղդասարյանը, ֆիզիկայի և մաթեմատիկայի ուսուցիչներ Ալեքսանդր Շահնազարյանը, Արշավիր Ստեփանյանը, քիմիայի ուսուցիչ Հրանտ Թադևոսյանը և կենսաբանության ուսուցչուհի Նորա Սաֆարյանը»: Նույն աղբյուրից, էջ 63:

Հենց միայն 1959–1980 թթ. դպրոցը ձեռք բերեց 3500 ուսուցիչ լաբորատոր սարքավորումներ, 1200 ուսուցիչ գրքեր, 1800 ուսուցիչ դպրոցական գույք և կահույք: Արդեն առանձնացվել էր ֆիզիկայի լաբորատորիան: Դպրոցի մանկավարժական կոլեկտիվը (Ալեքսանդր Շահնազարյան, Վարդան Բաբայան, Արմո Ներսիսյան, Շահեն Մարտիրոսյան, Շմավոն Ասլանյան, Ար-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

շավիր Ստեփանյան, Սուրեն Արզումանյան, Քյարամ Պետրոսյան, Արշավիր Միրզոյան, Միքայել Պետրոսյան, Գրիգոր Հայրիյան, Ալեքսանդր Բաղդյան, Ասյա Բաղդասարյան, Համբարձում Վերդյան, Հրանտ Թադևոսյան, Էդուարդ Հովհաննիսյան, Քնարիկ Ալավերդյան, Ռեբեկա Պետրոսյան, Աստղիկ Բաղդասարյան, Աննա Արզանգույան, Օլյա Բաբայան) մեծ աշխատանք էր տանում ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի որակի բարձրացման, ուսուցման առաջավոր մեթոդների օգտագործման, հատկապես լավերի փորձը երիտասարդ ուսուցիչներին փոխանցելու ուղղությամբ:

ՄԻՐԻՐ ՀՈՂԸ, ՈՐԻ ՎՐԱ ԱՊՐՈՒՄ ԵՄ

Ուսուցման կատարելագործմանը, նյութատեխնիկական բազայի ամրապնդմանը զուգընթաց, աստիճանաբար պահանջ էր զգացվում դպրոցն ավելի մոտեցնելու կյանքին, արտադրությանը: Չէր կարելի սերնդին ուսուցանել-դաստիարակել կյանքից կտրված, իդեալական ինչ-որ փակ համակարգում այն, ինչ էր առաջվա դպրոցը...

1958 թ. դպրոցի տնօրեն Ա. Շահնազարյանը մի խումբ ուսուցիչների հետ այցելեց Ստավրոպոլի երկրամաս՝ տեղի դպրոցի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների կազմակերպման համակարգին ծանոթանալու նպատակով: Այստեղ էլ նրա ուշադրությունը գրավեց նորույթը՝ ԱԱԲ-ը՝ աշակերտական արտադրական բրիգադ: Վերադառնալուց հետո գումարվեց դպրոցի կոմերիտկազմակերպության ընդհանուր ժողով, որին հրավիրված էին նաև դպրոցի ուսուցիչներն ու տեղի կոլտնտեսության վարչության անդամները: Քննարկվեց դպրոցի բազայի վրա ԱԱԲ ստեղծելու հարցը: Արդյունքում կոլտնտեսությունը դպրոցին տրամադրեց 32 հա մակերեսով անմշակ մի հողամաս...

ԱԱԲ-ն կոլտնտեսության կառուցվածքային ստորաբաժանումներից մեկն էր, սակայն նրա հիմնական նպատակն էր հասնել նրան, որ դպրոցում ստացած տեսական գիտելիքները զուգակցվեն կյանքին, կիրառվեն գործնականում, որ ամեն մի սովորող ավելի լավ իմանա իր հնարավորությունների ու կարողությունների սահմանը և դրան համապատասխան էլ ընտրի իր ապագա մասնագիտությունը: Հիմնադիր շրջանը դյուրին չէր. չկար կուտակված փորձ, ամեն ինչ կատարվում էր, ինչպես ասում են, սեփական խելքով, սեփական օրհնությամբ... «Ներքին ձայնը» առաջնորդում

էր ճիշտ ուղիով. բրիգադի աշխատանքային գործունեությունը և ակտիվ հանգիստը զուգակցվեցին, ֆիզիկական աշխատանքին ուղեկցում էր դաստիարակչական տարրը: Բրիգադի տարեգրամատյաններում հանդիպում ենք տարբեր ձեռքերով արված հետաքրքիր գրառումների: Ահա մեկը. «Երբ մոտիկից դիտում ես, այն տպավորությունն ես ստանում, որ սովորական բրիգադ չէ, այլ երիտասարդական մի ամբողջ համերաշխ ընտանիք, որի յուրաքանչյուր անդամն ապրում է մյուսի հույսերով ու նպատակներով»:

Տեղամասում ստեղծվեցին դաշտային օթևան, հանգստի գոտիներ, խաղահրապարակներ և այլն: Իրենց իսկ՝ աշակերտների ուժերով: «Այնպես էինք խանդավառված աշխատում, ասես այսօր տնկած ծառը, կատարած պատվաստը վաղն իսկ ծաղկելու-բերք է տալու», - հետագայում գրել է առաջին բրիգադայիներից մեկը՝ Նվարդ Ավագյանը: 32 հեկտարի վրա 7 տարվա ընթացքում տնկվեց և պատվաստվեց 3640 ծառ: Տեղեկանք. այսօր այդ այգին կոլտնտեսությանը տարեկան տալիս է 30 հազար ռուբլու եկամուտ: Բայց դա չէ միայն կարևորը, իսկ այն ստեղծողների հիշողությունը... Առաջին բրիգադայիներին մեկը մյուսից առանձնացնել չէի ուզենա և, այնուամենայնիվ, իմ սրտին շատ սիրելի ջանասեր բրիգադավարներին չպիտի մոռանամ. Շմավոն Գաբրիելյան, Ստելլա Ավանեսյան, Համո Ստեփանյան, Լյուդմիլա Պետրոսյան, Արմո Բաղդասարյան: Եվ ապա պիտի նշեմ շարքայիներ Սլավիկ Ստեփանյանին, Բորյա Պետրոսյանին, Տանյա Հախնազարյանին, Երմոնյա Գադյանին, Հրաչիկ Մնացականյանին, Համետ Ավանեսյանին, Արտյուշա Ավանեսյանին, Սեդա Բաբայանին, Մարուսյա Աթալյանին, Սուրիկ Չիլինգարյանին, Էդիկ Բաբայանին, Հրաչիկ Արզումանյանին, Սոնյա Բաղդասարյանին, Զաբելա Մայիլյանին, Երանուհի Բալայանին, Մանյա Բաբայանին, Վարդուշ Հայրապետյանին: Ի դեպ, Լյուդմիլան, Տանյան և Ստելլան աշակերտական արտադրական բրիգադների առաջավոր անդամների համամիութենական հավաքի մասնակիցներ են:

Արդարությունը պահանջում է ասել, որ առանց կոլվարչության և գյուղի հասարակայնության օժանդակության դժվար թե հաջողվեր ԱԱԲ-ի առաջին փորձն Արցախում՝ հանձին Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի բրիգադի: Եվ երախտագիտության խոսք պիտի ասեմ այն ժամանակվա նախագահներին՝ Վ. Հայրիյանին (հետմահու), նրան փոխարինած Գ. Պետրոսյանին: Տնտեսության ղեկավարներից Ե. Գրիգորյանին, Ա. Թադևոսյանին, Ա. Ավանեսյանին, Ռ. Պետրոսյանին... ԱԱԲ-ը նրանց օգնության

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

շնորհիվ դարձավ կոլտնտեսության կառուցվածքային լիարժեք ստորաբաժանումը:

...Բերքի տոն: Մերօրյա այս երևույթը ԱԱԲ-ը հեղինակեց իր գոյության երկրորդ տարում: Այն պարբերաբար տեղի է ունենում աշնան վերջում ու վեր է ածվում իսկական տոնախմբության:

«Բերքի տոներից» մեկի մասին մամուլում այսպես է գրվել. «ԱԱԲ-ի անդամները, ավարտելով գյուղատնտեսական աշխատանքները, հավաքվել են՝ նշելու իրենց ավանդական տոնը: Տոնակատարությանը հրավիրված էին կոլտնտեսության առաջավորներ, ծնողներ, ուսուցիչներ, դպրոցականներ, ինչպես նաև հյուրեր մարզի տարբեր վայրերից:

Բրիգադի հաջողությունները հիանալի են: Երեք օղակից կազմված ԱԱԲ-ն ընդգրկում է 54 աշակերտի: Նրանք 1962 թ. տնտեսական տարում մշակել ու խնամել են 32 հա եգիպտացորենի, կարտոֆիլի պլանտացիաներ: Բերքի տոնի ժամանակ բրիգադայիներին հանձնվեցին կոլվարչության կողմից սահմանված մրցանակներն ու նվերները, ինչպես նաև մարզային շրջանային կազմակերպությունների սահմանած պարգևները»:

ԱԱԲ-ի աշխատանքային կենսագրությունը շարունակվում է, էստաֆետը հուսալի ձեռքերում է: Վերջին տասնամյակում բրիգադը հիմնականում զբաղվում է կարտոֆիլագործությամբ: Ժամանակն է շեշտելու գերկարևոր երկու հանգամանք: Բրիգադում և ուսումնափորձնական հողամասում սովորողները զբաղվում են փորձարարական մեծ աշխատանքով: Վերջին 10 տարում աճեցվել են շուրջ 50 տեսակ բույսեր, փորձարկվել են 12 սորտի լոբի, 5 սորտի կաղամբ, 7 սորտի կարտոֆիլ: Նրանց ուժերով ստացվել է «Ավետարանոց – 1» եգիպտացորենի մաքուր հիբրիդը, որն աչքի է ընկնում մեծ բերքատվությամբ (կողրերը սովորականից ավելի խտաճատիկ են):

Խոսուն մի փաստ. 1986 թվականին 107 հոգուց բաղկացած ութօղականոց բրիգադը 10 հա կարտոֆիլի ցանքերից ստացել է ավելի քան 100 տոննա բերք՝ վաստակելով 1650 աշխօր, որը դրամական արտահայտությամբ կազմել է 8250 ռուբլի:

Երկրորդը. ԱԱԲ-ի շրջանակներում սովորողները ծանոթանում են նաև տնտեսավարման նոր ձևերին ու մեթոդներին՝ ձեռք բերելով տարրական տնտեսագիտական գրագիտություն: Վերջին տարիներին բրիգադում արմատավորվել են տնտեսաշարժիկն ու բրիգադային կապալը: Իսկ վերջերս, երբ խոսում էին վարձակալման մասին, ԱԱԲ-ն էլ ցանկություն հայտնեց վարձակալել... արդեն հիշատակված մրգատու այգին: Խնդրանքը

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

մերժվեց: Բրիգադին է տրամադրվել 10 հա տարածությամբ՝ նոր գցված այգի՝ ընդհանուր հիմունքներով խնամելու համար... ծանոթ լինելով բրիգադայինների աշխատանքային ձեռագրին՝ գիտեն, որ որակով են կատարում, և ուրեմն այս այգին էլ «գլուխ կգա», կհասնի մյուսին: 1983 թ. մայիսին այստեղ՝ Ավետարանոցի դպրոցում, տեղի ունեցավ աշակերտական արտադրական բրիգադների մարզային 9-րդ հավաքը: Դա համընկավ և իր՝ Արցախի առաջին ԱԱԲ-ի ստեղծման 25-ամյակի հետ, ուստի հանդիսավոր պայմաններում բրիգադին հանձնվել է ԼՂԻՄ մարզխորհրդի պատվոգիրը: Դա ճանաչման վավերացում էր:

ԲԱՐԻ ԵՂԱՎ ՀՈՒՆՁՔԸ ՆՈՐ ՀԱՐԿԻ ՏԱԿ

60–70-ականներին դպրոցի ուսուցչական կոլեկտիվի հիմնական խնդիրը համարվում էր սովորողներին պարտադիր 8-ամյա կրթություն տալը, նաև լուրջ ուշադրություն էր դարձվում նրանց համակողմանի զարգացման խնդրին: Դպրոցի շենքային պայմանները, սակայն, նախանձելի չէին: Պարապմունքները տեղի էին ունենում երկհերթ: Երկարօրյա խմբերը հնարավորություն չունեին հիմնական շենքում դասապատրաստում կատարելու: Մոտակայքում գտնվող մի շենք կարգի բերելով՝ հարմարեցրին երկարօրյայի համար:

Մանկավարժական կոլեկտիվն աշխատում էր ուժերի գերլարումով: Եվ կարևորը՝ ստեղծագործաբար: Ձգտում էին և՛ ինքնատիպության, և՛ համագործակցության: Այդ թվում՝ ուսուցչական կոլեկտիվ-աշակերտական կոլեկտիվ շառավղի վրա:

Ստեղծագործողի հավատամքով էին աշխատում Աստղիկ Բաղդասարյանը, Աննա Արզանգույանը, Օլյա Բաբայանը, Ռեբեկա Պետրոսյանը, Միքայել Պետրոսյանը, Այա Բաղդասարյանը, Ալեքսանդր Բաղդյանը, Մարգո Հաթամյանը, Համեստ Միրզոյանը, Ռոզա Խաչատրյանը, Սուրեն Արզումանյանը, Ազնիվ Միքայելյանը, Վերա Բաղդասարյանը, Աելիտա Դանիելյանը, Այա Ղարամյանը, Սվետլանա Մնացականյանը, Սվետլանա Զհանյանը և ուրիշներ:

Աստիճանաբար ամրապնդվում էր դպրոցի նյութատեխնիկական բազան, ձեռք բերվեցին շուրջ 12 հազար ռուբլու գույք, ուսուցման տեխնիկական միջոցներ, լաբորատոր սարքավորումներ:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ուսուցման որակի և արդյունավետության մասին է խոսում բարձրագույն ու միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատություններ ընդունվող մեր շրջանավարտների քանակը: Ամեն տարի՝ 8–10 հոգի... Գերապատվությունը տրվում էր մանկավարժի և գյուղատնտեսական թեքման մասնագիտություններին: Նրանցից շատերը վաղուց ներգրավված են գյուղի սոցիալական ու տնտեսական ոլորտներում՝ որպես մասնագետներ: Ավետարանոցը, կարելի է ասել, մասնագետների կարիք չունի, կա նույնիսկ ավելցուկ... Դա էլ, ըստ իս, գյուղիս դիմագծերից մեկն է: Գյուղատնտեսության գլխավոր գոտեիսիկ Լ. Պետրոսյանի, անասնաբույժներ Կ. Բաղդասարյանի, Վ. Մնացականյանի, Վ. Պետրոսյանի, կաֆի վարիչներ Հ. Պետրոսյանի, Մ. Համբարձումյանի, Վ. Խաչատրյանի և Կ. Հախնազարյանի, կոլտնտեսության հաշվապահ Կ. Միքայելյանի, մեխանիզացիայի գծով հիմնական մասնագետներ Ա. Հովսեփյանի, Վիտալի և Համլետ Սարգսյանների և այլ մասնագետների գործիմացությամբ են պայմանավորված կայուն աճի ուղի բռնած այսօրվա Ավետարանոցի հաջողությունները: 70–80-ական թվականները Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի համար նշանակալից էին նրանով, որ 30-ամյա ջանքերից հետո հաջողվեց կառուցել և շահագործման հանձնել դպրոցական տիպային շենք: Դա տեղի ունեցավ 1975-ին: Պետք եղավ որոշակի փոփոխություններ կատարել շենքի նախագծում՝ նրան հավելելով 6 սենյակ (նորակառույցը սկզբնական նախագծով նախատեսված էր 8-ամյակի համար): Գյուղի կոլվարչության, հասարակայնության, շրջանի, մարզի խորհրդային, տնտեսական, ժողկրթության մարմինների աջակցության շնորհիվ մի քանի ամսվա ընթացքում կարողացանք ձեռք բերել 48 հազար ռուբլու նյութական, տեխնիկական, գույքային արժեքներ, լաբորատոր սարքավորումներ ու կահավորել շենքը: Աչք էին շոյում կաբինետները, հատկապես ֆիզիկայի, հայոց և ռուսաց լեզուների, քիմիայի և կենսաբանության: Դպրոցական արհեստանոցները համալրվեցին նոր հաստոցներով ու դազգահներով: Տարվա արդյունքը երկար սպասել չտվեց. 1976 թ. մեր 32 շրջանավարտներից 11-ն ընդունվեցին բուհեր և տեխնիկումներ, մնացածը, ինչպես միշտ, կապվեց արտադրության հետ: Այդ տարիներին կոլեկտիվը, հիմնական անելիքից զատ, զբաղվում էր նաև տեսական մանկավարժության պրոբլեմներով, դրանց ուսումնասիրությամբ և արմատավորմամբ: Լուրջ ինքնակրթական աշխատանքները նպաստում էին կյանքի կողմից դպրոցի վրա դրվող խնդիրների հաջող լուծմանը:

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

Ստեղծված բարոյահոգեբանական առողջ մթնոլորտը հնարավորություն էր ընձեռում անընդհատ ընդլայնելու գիտելիքները, հարստացնելու փորձը:

ՈՂՋՈՒՅՆ, ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Մեր մեջ միշտ էլ արթուն էր ազգային ոգին: Թեև չէինք խրախուսվում (սա՛ մեղմ ասած) դրա համար, մեր աշակերտների մեջ արթնացնում էինք ազգի պատմական հիշողությունը: Արդեն աչք էր ծակում խորհրդային դպրոցի ազգային կերպարանք չունենալու փաստը: Անսկատ, բայց արդեն դրվում էին հայ ազգային դպրոցի հիմնաքարերը, թեկուզ հրապարակավ այդ մասին չէր խոսվում: Ինչնիցե, նախնիների հերոսական ոգին կենդանի պահելու և ազգային, հայեցի դաստիարակություն տալու համար որոշվեց մեզ մոտ ստեղծել դպրոցական պատմաերկրագիտական թանգարան: Աշակերտները, գյուղի ողջ հասարակայնությունը, պատմության ուսուցիչ Միքայել Պետրոսյանի գլխավորությամբ, ձեռնամուխ եղան գործի: Տեսնել էր պետք, թե մի քանի շաբաթվա ընթացքում ինչքան նյութեր հավաքվեցին, և ինչպես սեփական ուժերով ձևավորվեցին թանգարանի ցուցանմուշները: Հիմա այն դարձել է սովորողներին ազգային ոգով դաստիարակելու իսկական միջոց, ու պարբերաբար հարստացվում է նրա ցուցադրանքային ֆոնդը: Վաստակած հանգստի անցած Մ. Պետրոսյանն այսօր էլ իր հովանավոր ձեռքը պահում է իր իսկ ստեղծած թանգարանի վրա: Եվ առհասարակ, թոշակառու մեր բոլոր ուսուցիչներն էլ շարունակում են ապրել դպրոցի կյանքով, և չի լինում որևէ նշանակալից դեպք դպրոցում, որի առաջին մասնակիցները նրանք չլինեն...

Գյուղում և նրա սահմաններից դուրս հմուտ ուսուցչի համբավ ունի ուսուցիչ-մեթոդիստ Սուրեն Արզումանյանը: Մոտ 50 տարի է՝ գիտելիքներ է հաղորդում աշակերտներին և փորձը՝ կոլեգաներին: Դպրոցում նա ստեղծել է ռուսաց լեզվի և գրականության հիանալի կաբինետ: Նշված առարկաների մեթոդամիավորման սեկցիայի նախագահն է:

Վերա Բաղդասարյանը, ստեղծագործաբար ընդօրինակելով ավագ սերնդի ներկայացուցիչ դասվարներ Ռ. Պետրոսյանի, Ա. Բաղդասարյանի և Ա. Արզանգույանի աշխատանքային փորձը, կոլեգաների՝ Ռ. Խաչատրյանի, Ս. Մնացականյանի հետ միասին մասնակցեց վաղ ուսուցման պրոբլեմներով դպրոցում դրված գիտափորձին ու հասավ լավ արդյունքների:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Մանկավարժական տակտի, սովորողների հետ համագործակցելու և ընդհանրապես ստեղծագործական աշխատանքի համար աշակերտների սիրելին է դարձել քսան տարի արդեն աշխարհագրություն դասավանդող Ասյա Ղարամյանը:

Դպրոցին հուզող գլոբալ պրոբլեմ է եղել սովորողների մասնագիտական կողմնորոշումը:

Այդ խնդրի լուծմանն էր մասնագիտորեն ծառայեցվում շփման ճանաչման այնպիսի միջոցը, ինչպիսին նշանավոր մարդկանց ու կոլեկտիվների հետ հանդիպումներն են: Դրանք նաև հոգևոր հարստացման միջոց էին, հոգևոր սնունդ: 70-ական թվականներից դպրոցը բարեկամական ջերմ հարաբերությունների մեջ է Ստեփանակերտի հայկական դրամատիկական թատրոնի հետ: Բազմաթիվ հանդիպումները նպաստել են սովորողների գեղագիտական ճաշակի ձևավորմանը: Մեր դպրոցականներին հանդիպելու են գալիս նաև գրողներ՝ Արցախի և Հայաստանի: Անմոռաց են տպավորությունները Մ. Հովհաննիսյանի, հանգուցյալ Վ. Օվյանի, Գ. Գաբրիելյանի, Գ. Դևրիկյանի, Ս. Մուրադյանի և այլոց հետ: Մեր դպրոցում եղել են կոմպոզիտոր Ալեքսեյ Հեքիմյանը, աստղագետ Բենիկ Թումանյանը: 1980 թվականից դպրոցում կիրառվեց գիտափորձ վաղ ուսուցման պրոբլեմի ուղղությամբ: Առավել հմուտ դասվարներն էին «գործող անձերը»: Գործը հազիվ թե գլուխ գար, եթե առկա չլիներ նախակրթական հարուստ բազան: Ստեղծվեցին ննջասենյակներ, խաղասենյակներ, տարիքային խմբին օրը մի քանի անգամ կերակրելն ապահովվեց և այլն: Մեր առաջին փորձնական դասարանի աշակերտները հիմա սովորում են 11-րդում: Նրանց գիտելիքների մակարդակը, ընդհանուր զարգացածության և դաստիարակվածության աստիճանը խոսում են գիտափորձի հաջողության մասին: Հպանցիկ նշեցինք մասնագիտական կողմնորոշման խնդրի մասին, բայց, կարծում եմ, ժամանակն է մեկ-երկու շտրիխ էլ ներկայացնել: Կոլեկտիվը գիտակցում էր, որ յուրաքանչյուր սովորող ծնվել է որոշակի ինտելեկտուալ կարողություններով, որի զարգացմանը պետք է նպաստեն ինչպես ընտանիքն ու հասարակությունը, այնպես էլ դպրոցը: Հատկապես վերջինս: Յուրաքանչյուր սովորող պետք է ընտրի 40.000 մասնագիտություններից մեկը կամ երկուսը: Պրոբլեմով աշխատում էին բազմաթիվ ուսուցիչներ, բայց առավելագույն հաջողության հասան Սվետլանա Մնացականյանը, Սվետլանա Զեհանյանը, Ռոզա Ղահրամանյանը, Ալվինա Խաչատրյանը, Լյուդմիլա Գրիգորյանը, Սահականուշ Մնացականյանը և Ռոզա Խաչատրյանը:

Նրանք հասել են գլխավորին. նրան, որ ասենք, դերձակի շեշտված հակում, շնորհք ունեցող շրջանավարտը չգնա բուհային քննություններում օր ու տրամադրություն կորցնելու: Կամ եթե լավ մեխանիզատոր կարող ես լինել, էլ ինչու վազվզել թվացյալի հետևից: Կամ եթե մանկավարժ դառնալու պարզորոշ հակման տեր ես, մի՛ գիջիր դիրքերդ, գնա կարողությանդ ետևից: Կարճ ասած, նրանք կոչել են սթափ ինքնագնահատման: Անունն ու հարգանքը մարդուն գտնում են իր տեղում միայն... Մեր նախկին աշակերտներից անուն հանած բանվորներ, կոլտնտեսականներ են Հ. Իշխանյանը, Մ. Բաբայանը, Խ. Մնացականյանը, Լ. Ավանեսյանը, Վ. Մնացականյանը, Հ. Արզումանյանը, Վ. Համբարձումյանը, Մ. Դանիելյանը...

Դպրոցում վերջին տասնամյակում տեղի ունեցավ սերնդափոխության բարդ ու դժվարին գործընթացը: Մեր մտավախությունը մեծ էր, քանի որ առօրյայում հաճախ ենք հանդիպում դիպլոմավոր մասնագետների, որոնք, սակայն, գրեթե բան չունեն տալու աշակերտներին: Մեր այժմ թոշակառու ուսուցիչներին ի պատիվ պիտի ասել, որ նրանցից յուրաքանչյուրը ինչ-որ տեղ «պատրաստել էր իր փոխարինողին», նոր հանգիստ սրտով թողել դպրոցը: Մեր երիտասարդ ուսուցիչներից Ն. Բաղդյանը, Ժ. Զիվանշիրյանը, Ալվինա Խաչատրյանը, Ա. Պետրոսյանը, Բ. Արզանյանը, Հ. Արզանյանը արժանի շարունակողներն են ավագների գործի:

Նվարդ Բաղդյանը դասավանդում է հայոց լեզու և գրականություն: Նա մեր դպրոցի 1975 թ. շրջանավարտն է և մանկավարժական գործունեությունը ճակատագրի բերումով սկսել է հայրենի դպրոցում՝ շարունակելով հոր՝ մահկանացուն կնքած Ալեքսանդր Բաղդյանի գործը: Նա հաջողությամբ է կատարում մայրենիի ուսուցչի իր առաքելությունը:

Ժաննա Զիվանշիրյանը քիմիա, կենսաբանություն է դասավանդում 1982 թվականից: Ստեղծել է օրինակելի կաբինետ՝ հարուստ նյութատեխնիկական բազայով: Կանաչ լաբորատորիայի է վերածել ուսումնափորձական հողամասը: Դասերի մեծ մասը վարում է հողամասի բացօթյա կաբինետ-տաղավարում, որը հատուկ հարմարեցված է դրան:

Վերջին տարիներս, կապված ինֆորմատիկա և հաշվողական տեխնիկա նոր առարկայի մուտք գործելու հետ, դպրոցում, ի հաճույս աշակերտների, երևացել են միկրոհաշվարկիչներն ու իսկական համակարգիչները: Համակարգչային գրագիտությանը հաղորդակցվում են և ուսուցիչները: Այդ ուղղությամբ անխոնջ աշխատանք է կատարում ֆիզիկայի երիտասարդ ու-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

սուցիչ Կամո Աթայանը: Դպրոցն ունի նաև կինոցուցադրման ստացիոնար հարմարանք:

Դպրոցում միշտ էլ բարձր հիմքերի վրա է դրված եղել սովորողների գիտատեխնիկական ստեղծագործության հարցը: Աշակերտները հաճույքով են մասնակցում ոչ միայն աշակերտական գիտական ֆիզիկատեխնիկական «Քվանտ» ընկերության աշխատանքներին, այլև բազմաթիվ տեխնիկական բնույթի խմբակների: Ասենք որ այդ նպատակով կահավորված կաբինետներ ունենք: Դրանցից են ռադիոտեխնիկայի և էլեկտրատեխնիկայի, լուսանկարչական և կինոնկարահանման, ինչպես նաև տեխնիկական աշխատանքի կաբինետները: Այսօր նաև ֆիզիկայի և քիմիայի կաբինետներում կարելի է տեսնել բազմաթիվ ինքնաշեն գործիքներ, որոնց հեղինակները մեր աշակերտներն են: Նրանց պատրաստած գործիքները բազմիցս մրցանակային տեղեր են գրավել տարբեր ցուցահանդեսներում:

Հարուստ է դպրոցի գրադարանը, որտեղ կենտրոնացված է 10.000 կտոր գեղարվեստական և մասնագիտական գրականություն: Գրադարանը կապի մեջ է Երևանի «Արևիկ» հրատարակչության հետ ու պարբերաբար նոր գրքեր է ստանում այնտեղից:

Իր գոյության ընթացքում դպրոցը տվել է 14 ոսկե և արծաթե մեդալակիրներ:

Այդ տարիների 924 շրջանավարտներից 283-ը ստացել է բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական կրթություն:

Լիարժեք պայմաններ են ստեղծված սովորողների ֆիզիկական դաստիարակության կազմակերպման համար, ոչ միայն սովորողների, այլև գյուղի երիտասարդության տրամադրության տակ են փակ մարզադահլիճն ու բացօթյա մարզահրապարակը:

ՀԱՐԱՋԱՏ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Քրոնիկական պատումի պարտադրած ընթացքից «ազատագրված»՝ հիմա պիտի թվարկեմ անուններ և անուններ, երբեմն համառոտ բնութագրականով, որոնց խնկարկումով է հիշում դպրոցը, և որոնք փոխադարձաբար նույն կապվածությամբ են հիշում Ավետարանոցի դպրոցը, ընդհանրապես Ավետարանոցը: Եվ ոչինչ, որ նրանցից ոմանք այսօր չկան, ցավոք, կնքել են իրենց մահկանացուն: Ես նրանց մասին էլ կխոսեմ ներկա ժամա-

Նակով, քանզի մարմինն է, որ մահ ունի, իսկ հոգին և մարդու արած գործը գերծ են այդ կորստից:

ՍՈՒՐԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ:

Մաթեմատիկա է դասավանդել 1925–30 թթ.: Եվ մենք այսպես ենք մտածում, եթե այսօր դպրոցի շրջանավարտներից 83 հոգի այդ առարկայի մասնագետ ուսուցիչներ են, նման ընտրության հիմքերի հիմքը դրել է նա՝ Սուրեն Հայրապետյանը: Նրա ստեղծած հիմքի վրա են աճել դպրոցում 50 տարի մաթեմատիկա ավանդած Ալեքսանդր Շահնազարյանը, ապա Սուրեն Դարախանյանը, Արշավիր Ստեփանյանը, Ռոզա Խաչատրյանը, Սվետլանա Մնացականյանը, Էդուարդ Հովհաննիսյանը, Հրաչիկ Արզանյանը, Կամո Աթայանը և ուրիշներ: Հետագայում Ս. Հայրապետյանը տնօրեն է աշխատել Ստեփանակերտի դպրոցներում, եղել է ուսուցչական ինստիտուտի ղեկավար, մարզժողկրթաժնի վարիչ, արժանացել վաստակավոր ուսուցչի կոչման: Նրա որդին՝ Վիգենը, ընտրեց հոր մասնագիտությունը. ուսուցիչ, փոխտնօրեն, տնօրեն աշխատեց Ստեփանակերտի դպրոցներում, եղավ քաղժողկրթաժնի վարիչ, իսկ այժմ ղեկավարում է մարզժողկրթվարչությունը:

ՍՈՒՐԵՆ ՂԱՐԱՆՄԱՆՅԱՆ: Ավետարանոցում և՛ ուսուցիչ է աշխատել, և՛ փոխտնօրեն: «Մաթեմատիկայի ուսուցիչը, սիրում էր կրկնել գործընկերներին, պետք է առարկան գերազանց իմանա ծրագրի սահմաններում և... այդ ծավալից դուրս»: Ինքն այդպիսին էր:

ՍԱՄՎԵԼ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ: Մայրենիի ուսուցիչ, փոխտնօրեն և տնօրեն: Եթե կարելի է այսպես որակել՝ կյանքի նյութի մեջ «այրվող» անձնավորություն: Հետագայում դպրոցական տեսուչ աշխատեց ժողկրթաժնում՝ ուշադրության առանցքից երբեք չհանելով Ավետարանոցի դպրոցը, նրա մարդկանց:

ՇԱՀԵՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ: Ընդամենը մեկ տարի աշխատեց տեղի միջնակարգում՝ որպես փոխտնօրեն և հայոց լեզվի ու գրականության դասատու, բայց բարձր ճանաչման ու գնահատման արժանացավ գյուղում: Ասում էր՝ ուսուցիչ դառնալու համար պետք է տեր լինել երկու հիմնական կարողության՝ լինել լավ առարկայագետ և հոգևոր կապվածություն ունենալ դպրոցի հետ: Մեկ տարում նվաճեց սրտերը, որպեսզի վերջիններս ահա արդեն 30 տարի չմոռանան նրան:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱՅԱՆ: Դպրոցի տնօրեն և հայոց լեզվի ու գրականության ուսուցիչ: Յոթ տարի: «Շինարար» մարդ էր բնույթով: 50-ական թվականների սկզբներին ուսուցչական կոլեկտիվը ինչ-ինչ պատճառներով պառակտվել էր, առաջացել էին հակամարտ խմբավորումներ, և Վ. Բաբայանին բաժին ընկավ կոլեկտիվի միասնականության վերականգնման ոչ դյուրին գործը: Եվ ապա նրա տնօրինած տարիներին դպրոցում ստեղծվեց հատուկ վերաբերմունք մայրենի լեզվի ու գրականության նկատմամբ, ստեղծվեց այդ առարկայի ուսուցիչների մի ամբողջ բջիջ՝ Արմո Ներսիսյան, Արշավիր Միրզոյան, Ալեքսանդր Բաղդյան, Այա Բաղդասարյան, Մարգո Հաթամյան: Առարկաների դասավանդմանը տրվեց կարևորության նոր երանգ, օգնեց ապահովելու նոր մակարդակ:

ԱՐՇԱՎԻՐ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ: Ավետարանոցում դասավանդել է 16 տարի: Ֆիզիկա և մաթեմատիկա: Աշխատում էր պաթոսով: Դասավանդման պրոցեսում ներքին այլ որակ չունեք: Այրվելով էր մատուցում նյութը: Պատահական չէ, որ նրա սաները, բոլորն անխտիր՝ և՛ գերազանցիկները, և՛ միջակները ֆիզիկան անվանում էին մատչելի և գրավիչ... Բարեհամբույր ժպիտ ուներ, հումորի սուր զգացում, և դրանք նույնպես գործում էին ուսուցչի նրա նկարագրի ու հեղինակության օգտին: Հետագայում Ա. Ստեփանյանը տեսուչ էր աշխատում մարզժողկրթաժնում, ապա տեղափոխվելով Երևան՝ առ այսօր աշխատում է պետհամալսարանին կից ֆիզիկամաթեմատիկական թեքումով դպրոցում:

ԱՐՄՈ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ: Հալոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ, փոխտնօրեն, տնօրեն: Խստապահանջ էր, խոսքը՝ մատչելի, դյուրմբռնվող: Դասն արվեստի մակարդակի հասցնելու կարողությունն ուներ: Հակված էր հոգեբանական ուսումնասիրության, և դա հեշտացնում էր շփումը սաների ու նրանց ծնողների հետ: Ու երևի պատահական չէ, որ հետագայում նա ինստիտուտում նաև հոգեբանություն էր դասավանդում:

ԱՐՇԱՎԻՐ ՄԻՐԶՈՅԱՆ: Ավետարանոցի միջնակարգում է սկսել մանկավարժի իր կենսագրությունը: Երկար տարիներ չէ, որ դասավանդել է այստեղ, սակայն այդ ընթացքում էլ հասցրեց լավ մասնագետի անուն վաստակել: Հատկանշական է նրա սաներից մեկի՝ այժմ լրագրող և բանաստեղծ Ն. Ավագյանի արտահայտած այն միտքը, թե իրեն գրականության աշխարհը հետաքրքրության ասպարեզ ընտրելուն մեծապես նպաստել է ութերորդ դասարանից Ա. Միրզոյանին աշակերտելը:

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

Ավետարանոցի միջնակարգում աշխատել են ուսուցչական ընտանիքներ: Վաչագան և Համեստ Արզանյանները (նրանց զավակները ևս ընտրել են ուսուցչի մասնագիտությունը. Հրաչիկը, Բելան և Վալերին աշխատում են հենց հարազատ դպրոցում, Վազգենը՝ Արարատ քաղաքում), Միքայել Պետրոսյանը և Օլյա Բաբայանը, Ալեքսանդր Շահնազարյանը և Քսարիկ Ալավերդյանը, Շմավոն Ասլանյանը և Փիրուզա Բաբայանը, Սուրեն Արզումանյանը և Ազնիվ Միքայելյանը, Համո և Աստղիկ Բաղդասարյանները, Արշավիր Ստեփանյանը, Նորա Սաֆարյանը և ուրիշներ: Ի դեպ, նշվածներից շատերի երեխաներից ոմանք նույնպես դարձել են ուսուցիչներ: Եվ ապա կցանկանայի նշել երկու կնոջ անուն, որոնք դասվարներ են աշխատել դպրոցում, եղել են սաների համար անգնահատելի Առաջին ուսուցիչներ: Սովորեցրել են նրանց ոչ միայն այբուբեն, ոչ միայն կարդալ-գրել-հաշվել, այլև հոգում պատվաստել այնպիսի բարձր արժեքների նախնական գիտակցում, ինչպիսիք են հայրենասիրությունը, մարդկայնությունը և այլն: Եվ զարմանալի կերպով ճակատագրով էլ նման են եղել այդ երկու կանայք. երկուսի ամուսիններն էլ զոհվել են Մեծ հայրենականում, երկուսն էլ «նստել»-շահել-պահել են միևնույն ուղիներին՝ Սուրենին և Ալեքսանդրին՝ ձգտելով, որ հայրիկ չտեսած մանչերի սրտերը երբեք չմրսեն կյանքի ցրտերից: Կուզենայի որքան հնարավոր է նույնպես անուն առ անուն թվարկել և դպրոցի տարբեր ժամանակների շրջանավարտներին:

ՇԱԲՈ ՄՈՒՍԱՅԵԼՅԱՆ: Նա նույնպես մի տարի դասավանդել է այստեղ: Մաթեմատիկա: Ականատեսները պատմում են, որ նրա ինքնատիպ մաթեմատիկական մտածողությունը զգացնել էր տալիս դեռ դպրոցական նստարանից: ՌԻՏՖՍՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, ֆիզմաթ գիտությունների դոկտոր Շաբո Մուսայելյանը համաշխարհային ճանաչման մասնագետ էր դինամիկական օդերևութաբանության գծով: Այդ ուղղությամբ բազմաթիվ մենագրությունների հեղինակ էր, որոնցից շատերը թարգմանվել են արտասահմանյան լեզուներով: Մինչև իր կյանքի վերջը նա աշխատում էր ԽՍՀՄ օդերևութաբանական կենտրոնում: Մեծ հմայքի տեր մարդ էր, հայրենասեր, կաթոգին էր կապված հայրենի գյուղին և դպրոցին:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԱՍՅԱՆ: Զիչ առաջ նշված Աննա Արզանզուլյանի և ավելի վաղ նշված պատերազմում զոհված Սերգեյ Մանասյանի միևնույն ուղիին: Արտակարգ ընդունակությունների տեր էր: Չնայած սկզբում ավարտեց ինստիտուտի պատմաբանասիրական ֆակուլտետը և աշխատեց

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

այլ մասնագիտությամբ, ներսում եղած «մյուսը» նեղում և հուշում էր, որ ընթացք տրվի և իրեն: Ասպիրանտուրան ավարտելիս Ալեքսանդրը պաշտպանեց թեկնածուական, ապա և դոկտորական դիսերտացիա: Այսօր նա Հայաստանում գիտական գիտելիքների մաթեմատիկական անալիզի փիլիսոփայության հարցերի ճանաչված մասնագետ է: Արցախի և համայն հայության համար այս դժվարին շրջանում նա նաև հանձն է առել ոչ դյուրին ու շնորհակալ գործ. դեկավարում է Երևանում գործող «Արցախ» հայրենակցական միությունը:

ՆՎԱՐԴ ԱՎԱԳՅԱՆ: Ծննդով Սղնախ գյուղից է: Ալեքսանդրի համադասարանցին էր, ինչպես նաև համակուրսեցին՝ պատմաբանասիրականում ուսանելիս: Եվ Ալեքսանդրի պես իր ներսում նա էլ էր կրում մեկ ուրիշ աշխարհ, որի թելադրանքով փոխեց մասնագիտությունը՝ դառնալով լրագրող:

Մեր նախկին շրջանավարտի գրիչն ընթերցողին հատկապես ներկայացնելու կարիք չկա, մարզում և Հայաստանում ծանոթ են նրա՝ արցախյան ազգային զարթոնքին սատար, ընդդիմախոսների ոտնձգություններին հարվածող հոդվածները: Դեռ դպրոցական նստարանից էր ստեղծագործում Նվարդը, բանաստեղծություններով, պատմվածքներով հանդես գալիս պատի թերթում: Այսօր նա էլ իր յուրատիպ «դիսերտացիաներն ունի», հրապարակած հեղինակային չորս գրքերը:

ՅՈՒՐԻ ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ և մյուս Սուվարյաններ: Ծննդով՝ նույնպես Սղնախից: Յուրին ավարտել է համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը: Պաշտպանել է թեկնածուական և ապա դոկտորական դիսերտացիաներ: Երևանի ժողտնտեսության ինստիտուտի գիտական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր է: Քույրը՝ Վարյան (Ավետարանոցի դպրոցի առաջին ոսկե մեդալակիր շրջանավարտը, ի դեպ), համալսարանի քիմիական ֆակուլտետն ավարտելուց հետո երկար տարիներ դասավանդում է Կապան քաղաքում: Մյուս եղբայրը՝ Արզիկը, գնաց ավագի հետքերով և տնտեսագիտական թեքումով պաշտպանեց թեկնածուական: Սուրենը դարձել է բժիշկ, նույնպես աշխատում է Հայաստանում: Այդ ընտանիքի կրտսերը՝ Անահիտը, մանկավարժական ինստիտուտն ավարտելուց հետո աշխատում է հարազատ գյուղում: Մենք ունենք շրջանավարտների մի փունջ, որոնք աշխատում են մանկավարժության ասպարեզում գյուղից, ոմանք էլ մարզից դուրս: Կամո Աթայանը, Շուրա Գասպարյանը, Էդուարդ Հովհաննիսյանը ուսումնական մեթոդկաբինետների վարիչներ են Արցախի ուսուցիչների

կատարելագործման մարզային ինստիտուտում, Բորիս Բաղդյանը, Արմո Հակոբջանյանը, Ռայա Առուշանյանը, Անյա Սարգսյանը, Սերժիկ Շահնագարյանը, Վիկտորյա Թովմասյանը, Ալեքսանդր Բաբայանը դասավանդում են Ստեփանակերտում, Անդրեյ Հարությունյանը, Արարատ Ավետիսյանը, Նիկոլայ Ղարամյանը, Յաշա Ավետիսյանը, Վազգեն Արզանյանը՝ Հայաստանում, Գոհար Եսայանը, Տանյա Հախնագարյանը՝ Ասկերանում, Սվետլանա Շահնագարյանը, Զարյա Խաչատրյանը՝ Կարմիր Շուկայում, Մադլենա Ադաշյանը, Լյուբա Գրիգորյանը, Բելա Մովսիսյանը, Միշա Պետրոսյանը՝ Ակնադբյուր գյուղում, Չերքեզ Ադաբեկյանը, Ռազմիկ Բալայանը, Գրիգոր Ղահրամանյանը՝ Սղնախում, Սուրեն Հակոբջանյանը ղեկավարում է Քարինտակի, Ռուբեն Սարգսյանը՝ Սղնախի միջնակարգ դպրոցները: Ստեփանակերտում են աշխատում Բորիս Բաղդասարյանը՝ ժողովրդահսկողության մարզային կոմիտեի նախագահի տեղակալ, Վալերի Ալեքսանյանը՝ ագրոարդյունաբերական մարզային համալիրի գյուղատնտեսության բաժնի վարիչ, Մելս Հակոբջանյանը՝ ԼՂԻՄ արհմիությունների ֆեդերացիայի բաժնի վարիչ, Նիկոլայ Բաղդասարյանը՝ լրագրող հեռուստառադիոմարզկոմում, Արտյուշա Մադաթյանը՝ ներքին գործերի մարզային վարչությունում, Նելսոն Ասլանյանը՝ քաղաքի ջրմուղ կայանի պետ: Բուժաշխատողներ են դարձել Գեորգի Մնացականյանը, Արմիկ Բաբայանը, Էլեոնորա Միրզոյանը, Նինա Բալայանը, Տանյա Բաղդասարյանը, Երանուհի Բալայանը, Զոյա Ստեփանյանը, Սուսաննա Բաղդյանը, Ադավնիկ Հայրապետյանը և ուրիշներ:

Ստեղծագործելու և քանդակելու մտահղացումը Պավել Գասպարյանի մոտ նկատելի էր աշակերտական տարիներին: Այժմ Սարուշենում աշխատող քարտաշ-քանդակագործի անունը հայտնի է ամբողջ Արցախում: Պավել Գասպարյանն իր հարազատ դպրոցի բակում աղբյուր-հուշարձան է պատրաստել հայ անմեղ զոհերի հիշատակին: Դպրոցի ներկայիս մանկավարժական կոլեկտիվի անդամները հիմնականում նրա նախկին շրջանավարտներն են՝ Սվետլանա Մնացականյան, Սվետլանա Ջհանյան, Հրաչիկ Արզանյան, Սևիլ Գրիգորյան, Գեղամ Սիմոնյան, Հրայր Մնացականյան, Նվարդ Բաղդյան, Գայանե Աթայան, Լյուդմիլա Գրիգորյան, Արևիկ Պետրոսյան, Դոնարա Առստամյան, Վարդիթեր Թադևոսյան, Սահականուշ Մնացականյան, Վերա Բաղդասարյան, Ալվինա Հայրապետյան, Այա Ղարամյան, Վալերի Արզանյան, Ալինա Պետրոսյան, Լևոն Պետրոսյան,

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ալվարդ Հայրապետյան, Լիլիթ Պետրոսյան, Էլադա Բաղդասարյան, Նաիրա Արզումանյան:

Փոքր չէ Ավետարանոցին հարող գյուղերում ապրող և աշխատող դպրոցի նախկին շրջանավարտների թիվը, որովհետև մինչև վերջին տասնամյակը այդ գյուղերում գործում էին հիմնականում ութամյա դպրոցներ և աշակերտությունը, բնականաբար, ուսումը շարունակելու էր գալիս Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոց: Այստեղ ևս սրտիս պահանջով պիտի կատարեմ մի փոքր լիրիկական շեղում՝ արտահայտելու համար հույզերս շրջանավարտների այն ստվարաթիվ ջոկատի նկատմամբ, որը դպրոցն ավարտելուց անմիջապես հետո իր բախտը կապել է գյուղի հետ՝ դառնալով գյուղական կյանքի այսպես ասած շարժիչ ուժը, գյուղը ինչ-որ չափով երիտասարդացնող ուժը: Այսօր նրանց երեխաներն ու թոռներն են, և հենց իրենք նույնպես, ապահովում արտադրության աճը և գյուղի բարեկեցությունը, կարճ ասած նրանց և իրենց ժառանգների ձեռքում է Ավետարանոցի և՛ ներկան, և՛ ապագան: Ամբողջ 123 հոգուց թվարկեմ գոնե մի քանիսին՝ Ալյոշա և Դորա Հայրապետյաններ, Կիմա Առստամյան, Արտեմ Հովսեփյան, Բորիս Առաքելյան, Լեմուշա Պետրոսյան, Ռուբեն Ավանեսյան, Լեւմոնյա Թադևոսյան, Երմոնյա Ավանեսյան, Էդուարդ Բաբայան, Մարուսյա Աթայան, Լենա Թադևոսյան, Բենիկ Թադևոսյան, Նվարդ Հայրապետյան, Սասուն Մայիլյան, Ռուզան Գրիգորյան, Սվետլանա Բաղդասարյան, Ռոմա Հայրապետյան, Աննա Մայիլյան, Վերա Խաչատրյան, Տանյա Ստեփանյան, Ռիտա Պետրոսյան, Երմոնյա Հայրապետյան, Էմմա Հովսեփյան, Վալերի Հովսեփյան, Նաիրա Գադյան, Վարդգես Պետրոսյան, Անուշավան Առստամյան, Լյովա Գաբրիելյան, Ռոմելա Պետրոսյան, Մելսիկ Բաբայան, Կարո Բաբայան, Վարդուշ Բաղդասարյան, Նորայր Աղաջանյան, Արմեն Արզումանյան, Սեդա Հովսեփյան, Արմինե Բաբայան, Նազիկ Մանասյան, Կարեն Պետրոսյան, Կամո Պետրոսյան, Թերեզա Առստամյան, Նորա Բաբայան, Վարդիշող Բաղդասարյան, Արեգա Բաղրյան, Արմենուհի Դանիելյան, Կամո Պետրոսյան, Ռուզան Պետրոսյան, Չինար Հայրապետյան: Արամ Պետրոսյանը, Կառլեն Բաղդասարյանը, Էդուարդ Ղահրամանյանը, Սուրիկ Չիլինգարյանը, Արտյուշա Ավանեսյանը, Լեմարքս Պետրոսյանը, Վասիլի Ամիրյանը, Նուրվարդ Գադյանը, Մուրադ Համբարձումյանը, Տանյա Բաբայանը, Ռիտա Բաղդասարյանը, Աղավնիկ Հայրապետյանը, Սլավիկ Հախնազարյանը, Մաքսիմ Գրիգորյանը, Վոլոդյա Թադևոսյանը, Վիտալի Թադևոսյանը, Հենրիխ Հայրապետյանը, Մխիթար Բաբա-

Ավետարանոցն ու իր դպրոցը

յանը, Ումոյ Հախնազարյանը և ուրիշներ, թվով 38 հոգի, ստացել են բարձրագույն գյուղատնտեսական կամ միջնակարգ մասնագիտական կրթություն, վերադառնալով հայրենի գյուղ՝ ներգրավվել գյուղի բարգավաճման խնդրին: Սեյրան Շահնազարյանը՝ գիտությունների թեկնածու, այսօր ղեկավարում է տեղիս կոլտնտեսությունը: Ի դեպ, շրջանավարտ նախագահներ ունենք և մյուս գյուղերում: Արտյուշա Հարությունյանը՝ Սարուշենում և Արարատ Պետրոսյանը՝ Սզնեքում, Միքայել Դանիելյանը՝ Մադաթաշենում:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԵՌՈՒՋԵՌ

ԱԼՎԻՆԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցի տնօրեն (2005–2020 թթ.)

Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը մատաղ սերնդի կրթության և դաստիարակության գործում միշտ էլ ունեցել է լավագույն ավանդույթներ: Աթայանական դպրոցում կրթված շրջանավարտ մանկավարժները լավագույն ավանդույթները շարունակում էին և ամեն ինչ անում էին, որպեսզի դպրոցի պատիվը ամենուր բարձր պահեն:

Դպրոցում ամուր հիմքերի վրա էին ռազմահայրենասիրական դաստիարակության ուղղությամբ աշխատանքները: Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները՝ դաստիարակված Մոնթեի, Աշոտի, Վարդանի ոգով, հերոսության վառ օրինակներ են ցույց տվել ազգային-ազատագրական պայքարում, իսկ 45 երիտասարդներ իրենց մատաղ կյանքն են զոհաբերել հայրենիքի պաշտպանության գործին:

Դպրոցում բարձր մակարդակի վրա էր դրված մեթոդական աշխատանքը: Դպրոցի ուսուցիչները հանդես էին գալիս մանկավարժական նորարարությամբ: Առարկայական հարուստ ուսումնամեթոդական կաբինետները դարձել էին գիտամեթոդական աշխատանքների յուրօրինակ կենտրոններ: Եվ պատահական չէր, որ դպրոցը ԼՂՀ կրթության նախարարության կողմից լավագույն մեթոդական աշխատանքի համար բազմիցս պարգևատրվել է գովասանագրերով, ինչպես նաև մասնակցելով «Տարվա լավագույն դպրոց» մրցույթին՝ հաղթող է ճանաչվել՝ արժանանալով դիպլոմի և դրամական պարգևի:

Դպրոցը միշտ էլ հենակետային էր հարևան Ակնաղբյուրի, Ջրաղացների, Սղնախի, Մադաթաշենի, Մոշխմատի դպրոցների համար: Հաճախակի էին կազմակերպվում բաց դասեր, մանկավարժական թեմաներով զեկուցումներ և այլն:

Դպրոցի աշակերտներն ակտիվ մասնակցություն են ունեցել առարկայական օլիմպիադաների շրջանային և հանրապետական փուլերին և գրավել առաջնային տեղեր մի շարք առարկաներից՝ ռուսաց լեզվից, հայոց

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

լեզվից, հայ գրականությունից, մաթեմատիկայից, պատմությունից, աշխարհագրությունից:

Ասմունքի և շարադրությունների մրցույթներում դպրոցի սաները առաջնային տեղեր են գրավել: Ծավալուն աշխատանքներ են տարվել սպորտի և ֆիզիկական կուլտուրայի զարգացման ուղղությամբ: Դպրոցում գործում էին բազմաթիվ սպորտային սեկցիաներ: Ձեռք էր բերվում սպորտային գույք, բացօթյա հրապարակները միշտ մարդաշատ էին: Այս առումով նաև գյուղի երիտասարդների համար էլ դպրոցը սպորտային կենտրոն էր: Դպրոցի աշակերտական թիմերը պարբերաբար գովասանագրերի և պատվոգրերի էին արժանանում:

Դպրոցի վերջին մեդալակիրը Արևիկ Ավետիքի Հայրապետյանն էր:

Հարստացել է դպրոցի ուսումնականության բազան: Դպրոցը համալրվել էր նոր համակարգիչներով, ֆիզիկայի և քիմիայի լաբորատորիաները՝ անհրաժեշտ նյութերով և այլ սարքավորումներով:

Սկսվել էին դպրոցի ինչպես հիմնանորոգման, այնպես էլ կից շինությունների, մասնավորապես դպրոցական ակումբի, ճաշարանի և նոր դասասենյակների կառուցման գործընթացները:

Դպրոցի ուսուցիչներն իրենց ստեղծագործ աշխատանքներով կարողանում էին կազմակերպել ուսումնական պրոցեսն այնպես, որի շնորհիվ սովորողներն իրենց ստացած խոր և կայուն գիտելիքներով և հստակ մասնագիտական կողմնորոշմամբ մտնում էին կյանք...

ԻՄ ԴՊՐՈՅԸ

ՅՈՒ. Մ. ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱՄ ակադեմիկոս,

ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ

Ես սովորել եմ նախ Սղնախի յոթնամյա և ապա հարևան գյուղի՝ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցներում: Տարիների հեռվից, գնահատելով իմ անցած կրթական ճանապարհը, ակնածանքով ու երախտագիտությամբ եմ հիշում իմ ուսուցիչներին,

որոնց աշակերտել եմ նշված դպրոցներում, նրանց ազնիվ ու նվիրված աշխատանքը աշակերտների հետ, կրթական հաստատություններում հաստատված բարձր կարգապահությունը և կազմակերպվածությունը:

Ավետարանոցի միջնակարգում սովորել եմ 8-ից 10-րդ դասարաններում: Այդ կրթօջախում ուսուցիչներին շնորհիվ հարստացել են իմ գիտելիքները դպրոցական բոլոր առարկաների գծով: Հատկապես ուսանելի և տպավորիչ էր հայոց լեզվի և գրականության, պատմության, ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցիչների՝ ընկերներ Ա. Միրզոյանի, Մ. Պետրոսյանի, Ս. Արզումանյանի աշխատանքը: Նրանք ոչ միայն հարուստ գիտելիքներ էին հաղորդում, այլև կյանքի դասեր էին տալիս, սովորեցնում էին ինչպես դիմակայել դժվարություններին, հասնել առաջադրված նպատակներին:

Առանձնակի պիտի նշեմ ֆիզիկայի ուսուցչի՝ ընկ. Ի. Աթայանի մասին: Նա ինձ և շատերի համար միայն ուսուցիչ չէր, այլ ավագ ընկեր, խորհրդատու: Սիրում էին նրան բոլոր աշակերտները, հետագայում նա արժանիորեն դարձավ դպրոցի երկարամյա տնօրեն, ստացավ «ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցիչ» բարձրագույն կոչումը: Նա աշակերտների հետ շփվում էր ոչ միայն դասարանում, այլ նաև աշակերտական արտադրական բրիգադում, որի ղեկավարն էր և իր սաների հետ դաշտում աշխատում էր, օգնում նրանց իր իմաստուն խորհուրդներով: Ինձ հաճախ թվում է, թե հենց Ավետարանոցի միջնակարգն է Ամարասի մաշտոցյան դպրոցի ժառանգորդը իր կայացած ավանդույթներով, բարձրակարգ ուսուցչական կոլեկտիվով, մանկավարժների ազգանվեր աշխատանքով, թեև, իհարկե, Արցախը հարուստ էր առաջնակարգ դպրոցներով, որոնց շրջանավարտներից

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

շատերն իրենց գործունեությամբ ու նվաճումներով հարստացրել են հայ և համաշխարհային գիտությունն ու մտավոր մշակույթի զանազան ոլորտները:

Ի. Աթայան, Յու. Սուվարյան, Ստեփանակերտ, 1960 թ.

Իմ դպրոցը և պաշտելի ուսուցիչներն ինձ համար ճանապարհի բացեցին դեպի բարձրագույն կրթության ու գիտության զարմանահրաշ աշխարհ: Ի դեպ, իմ ամենահարգելի ուսուցիչը՝ Ի. Աթայանը, 1960 թ., երբ ավարտում էի դպրոցը, երևի ինձ ոգևորելու համար, համոզված էր, որ կընդունվեմ Երևանի պետական համալսարան, իսկ ավարտելուց հետո կաշխատեմ այնտեղ: Ուսուցչիս բարի կռահումը դարձավ իրականություն, որովհետև ԵՊՀ-ում ևս ունեցա հրաշալի դասախոս-ուսուցիչներ՝ խորագիտակ, ազնիվ ու արդարամիտ և ինձ համար օրինակելի անհատականություններ:

ԱՅՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳԸ, ՈՐ ԵՍ ԱՎԱՐՏԵԼ ԵՄ...

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ՄԱՆԱՍՅԱՆ

*Փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ*

Ավետարանոց... Արցախի հնագույն բնակավայրերից մեկը: Փոքր Քիրսի լանջերով անտառներն իջնում և արդեն այգիներ դարձած՝ մտնում են Ավետարանոց, որ սովորական գյուղ չի եղել, այլ Վարանդայի մելիքանիստ ամրոցը: Նրա պատերի մի մասը դեռ կանգուն է: Մարդիկ լեռնցիներին հատուկ բնավորություն ունեն, արտակարգ աշխատասեր են և ուսում են սիրում: Մեր տունը նախանցյալ դարի վերջերին կառուցել է պապա՝ Տիգրան Մանասյանը: Իր ժամանակի համար այն աչքի ընկնող շինություն էր՝ թիթեղապատ, երկհարկանի, նկուղով, որտեղ մրգերը պահվում էին գրեթե մինչև հաջորդ ամառվա բերքը: Ծխական դպրոց գյուղում միշտ էլ եղել է: Բայց 2024 թվականին լրացել է անընդհատ գոյատևած այն դպրոցի 150 տարին, որտեղ ինքս ոտք եմ դրել առաջին դասարան: Դասուցիներ ընկեր Բաղդասարյան Աստղիկն էր, հետո կապել եմ պիոներական փողկապ, դարձել կոմերիտական ու 1957-ին այն ավարտել: Այդ բոլորը կարող էր տեղի ունենալ Մարտունու շրջանի Թաղավարդ գյուղում, որտեղ միջնակարգ դպրոցի տնօրեն էր հայրս՝ Սարգիս Տիգրանի Մանասյանը (ծն. 1912 թ.): Այդտեղ է նա ամուսնացել մորս՝ Աննա Համբարձումի Արզանգույանի հետ (1920 թ.), այդտեղից է նա կամավոր մեկնել ռազմաճակատ և այնտեղից գրված նամակով հորդորել մորս տեղափոխվել Ավետարանոց, ապրել մեր հայրական տանը և աշխատել տեղի դպրոցում: Մայրս այդպես էլ արել է և 1942 թվականից աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Նույն 1942-ին ռազմաճակատից հորս նամակները դադարել են: Միայն հետագայում է պարզվել, որ նա գերի է ընկել և Ուկրաինայի Լոխվիցա քաղաքում գերմանացիների կողմից գնդակահարվել: Գերված հայ զինվորներից գերմանացիները ստեղծում էին հայկական լեգեոն՝ սովետական բանակի դեմ կռվելու համար: Հայրս մասնակցել է ընդհատակյա մի խմբի ձևավորմանը, որը կազմակերպում էր հայ գերիների փախուստը Լոխվիցայից՝ Կովպակի պարտիզանական խմբավորմանը միանալու համար: Գտնվել է դավաճան,

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

որ մատնել է խմբին: Ուկրաինայի հայկական համայնքը Լոխվիցայում հուշահամալիր է կառուցել այն տասը հայերի և ուկրաինացի կապավորի հիշատակին, որոնց գերմանացիները գնդակահարել են:

ՄԱՆԱՍՅԱՆ
ՍԱՐԳԻՍ ՏԻԳՐԱՆԻ

Անքննելի են գործերն աստծո: Բաքվի մանկավարժականի հայկական բաժինը 1962-ին ավարտելուց հետո մինչև 1967 թ. աշխատել եմ տեղի հայերեն հանրապետական «Կոմունիստ» թերթում, որտեղ որպես թարգմանիչ աշխատում էր Հարություն Սաղումյանը: Տարիներ հետո, երբ ես Երևանում էի, անակնկալ նամակ ստացա նրանից՝ այն գերիներից մեկից, որին հայ ընդհատակայիները պարտիզաններին միանալու համար օգնել էին հեռանալ Լոխվիցայից: Ինքն էր պարզել, որ Սարգիս Մանասյանը հայրս է: 1999 թ. Ուկրաինայի նա-

խագահը հրամանագիր է ստորագրել հորս հետմահու «Հայրենիքի պաշտպանության համար» մեդալով պարգևատրելու մասին: ՀՀ-ում Ուկրաինայի դեսպանը Երևանում այն հանձնել է մորս, որը նաև չորրորդ դասարանի իմ դասվարը և ինձ պես հարյուրավոր աշակերտների ուսուցչուհին է եղել:

Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցն այդ տարիներին հայկական դպրոցների մեջ հաստատ ամենաուժեղների շարքում էր: Ինչ ուսուցիչներ են աշխատել դպրոցում: Հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի Արևհատ Թամրազյանը՝ 40-ական թվականներին, հիսունական թվականներին՝ Արմո Ներսիսյանը, իսկ հետո՝ Արշավիր Միրզոյանը: Բոլորն առարկայի հրաշալի գիտակներ և հմուտ մանկավարժներ: Մաթեմատիկան դասավանդել է Ալեքսանդր Շահնազարյանը, ֆիզիկան՝ Արշավիր Ստեփանյանը, որը հետագայում դարձավ Երևանի Շահինյանի անվան մաթեմատիկական թեքումով դպրոցի առաջատար ուսուցիչը: Ռուսաց լեզվի իմ ուսուցիչը եղել է Սուրեն Արզումանյանը՝ դասավանդման իր անկրկնելի մեթոդիկայով: Քանի անգամ էինք ընթերցում ու վերընթերցում «Ինչպես է կոմիվում պողպատը» ռուսերեն վեպի առաջին հիսուն էջը՝ բոլոր դերբայական դարձվածները գտնելու համար: Իսկ հետո՝ հաջորդ հիսուն էջը՝ մի այլ թեմայի կապակցությամբ: Մեր լեռնային գյուղը շրջանավարտներ ուներ, որ լրջորեն փորձում էին ռուսերեն բանաստեղծություններ գրել: Այնուամենայնիվ իր նկատմամբ տաժած համընդհանուր սիրով ու հեղինակությամբ դպրոցի պատմության մեջ հատուկ տեղ ուներ ֆիզիկայի ուսուցիչ Իվան

Այն միջնակարգը, որ ես ավարտել եմ...

Աթայանը, որը երկար տարիներ եղել է դպրոցի տնօրենը, հիմնել է աշակերտական աշխատանքային բրիգադը: Աշխատավայրը գյուղին կպած բավականաչափ մեծ մի հողատարածք էր, որտեղ ամառային արձակուրդներին աշակերտներն աշխատում ու հանգստանում էին և գործի հրաշալի կազմակերպման շնորհիվ զգալի նպաստ էին բերում կոլտնտեսությանը: Դա ոչ միայն ակտիվ հանգստի ձև էր: Այդտեղ աշակերտները ստանում էին աշխատանքային հմտություններ, բուսաբանությունից, կենսաբանությունից, քիմիայից ստացած իրենց գիտելիքները ներդնում կոնկրետ գործում և կատարած աշխատանքի դիմաց վարձատրվում: Դա ընկերասիրության, աշխատասիրության, դաստիարակության ու աշխատանքային հմտությունների ձեռքբերման դարբնոց էր: Իվան Աթայանի վաստակը չէր կարող աննկատ մնալ, այն բարձր է գնահատվել: Նրան տրվեց ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցչի կոչում: Ավետարանոցը չէր կարող արվեստի ու գիտության բարձրակարգ գործիչներ չտալ մեր ժողովրդին: Վստահ եմ, որ այս գրքում նրանցից շատերի անունները կան: Մի քանի խոսք իմ մասին:

Ծնվել եմ 1940 թվականին: Գիտական գործունեությունս սկսել եմ ՀՀ Փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտի իմացության տեսության և բնագիտության փիլիսոփայական հարցերի բաժնում: Առաջին գիրքս «Գիտական գիտելիքի զարգացման հիմնախնդիրը» մենագրությունն էր (Երևան, 1973, ռուսերեն, գրախոսությունը՝ լեհական «Ստոլիա ֆիլիսոֆիչնե» թիվ 11, 1976): Գրքում որպես գիտական ճանաչողության փիլիսոփայական վերլուծության մեկնակետ դրված է այն գաղափարը, որ գիտելիքի ճանաչողական արժանիքները պետք է ներկայանան նրանց որոշակի ներգիտական բնութագրերի մեջ: Ընդհանրացված ձևով այն ներկայացվեց «Вопросы философии» (10, 1972) ամսագրում՝ «Զարգացող գիտելիքի իմացաբանական և տրամաբանական բնութագրերի կապի մասին» հոդվածում: Մոտեցումը ենթադրում էր դրա ծավալումը գիտության պատմության նյութի վրա, որն իրագործվեց 1984 թ. լույս տեսած «Գիտական գիտելիքի օբյեկտիվության մեթոդաբանական սկզբունքները և գիտության միասնությունը» (ռուսերեն, երկրորդ հրատարակությունը՝ 2002 թ.) աշխատության մեջ, որում առաջադրված վարկածը ստացավ ավարտուն հայեցակարգի տեսք: Առաջին անգամ պատճառականության, համաչափության, պարզության և մյուս համագիտական սկզբունքները ստացան նոր իմաստավորում՝ մեկնա-

կետ դառնալով փիլիսոփայական այլ հարցերի վերաբերման համար (մենագրության մասին գրախոսությունը՝ «Вопросы философии» 9, 1986):

1991 թ. անցել եմ քաղաքագիտական հետազոտությունների բնագավառ: Արցախյան հիմնախնդրին վերաբերող իմ գործերից առավել կարևոր եմ համարում հետևյալ գրքերն ու հոդվածները՝ «Ղարաբաղյան հակամարտություն. իրավական մոտեցման տեսանկյուններ» (Երևան, 1997, ռուսերեն), «Ղարաբաղյան հակամարտությունը բանալի բառերում» (Երևան, 1999, անգլերեն), «Ղարաբաղյան հակամարտությունը հայոց քաղաքական գիտակցության հայելում» (Երևան, 2003), «Ղարաբաղյան հակամարտություն. բանալի բառեր և ժամանակագրություն» (Երևան, 2005, ռուսերեն), «Ղարաբաղյան հակամարտություն. իրավաքաղաքական փաստերի ու փաստարկների նվազագույն փաթեթ» (Երևան, 2008, հայերեն, անգլերեն, ռուսերեն): Արցախյան հարցի պատմաքաղաքական տեսանկյուններից անցել եմ նրա քաղաքակրթական, մշակութային տեսանկյունների լուսաբանմանը՝ միջազգային իրավունքի ու գլոբալ հիմնախնդիրների խորքի վրա: Ստորև թվարկված գրքերում ու հոդվածներում հիմնախնդիրը դիտարկվել է այդ տեսակետից: Ահա դրանք՝ «Հայագիտությունը արդի հայոց քաղաքական պատմության համատեքստում» (Երևան, «Նորվանք գիտակրթական կենտրոն», 2005), «Ղարաբաղյան հիմնախնդիրը տեղեկատվական պատերազմի ճակատներում» (Ստեփանակերտ, 2006, ռուսերեն), «Արցախ. Տեղեկատվական պատերազմում և բանակցային խոսույթում անտեսված փաստարկներ» (ՀՀ ԳԱԱ, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2023, 3), «Ինչո՞ւ Լեռնային Ղարաբաղը միջազգային իրավունքի տեսակետից չի պատկանում Ադրբեջանական Հանրապետությանը» (ԳԱԱ, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2023, 3), «Տնտեսական մարդու և քաղաքական մարդու հակամարտությունը որպես դարաշրջանի գլխավոր հակասություն» (ՎԵՄ համահայկական հանդես, 2020, 1), «Սեփականությունը, գիտելիքը և հավատքը որպես ուժի ու իշխանության աղբյուրներ» (ՎԵՄ համահայկական հանդես, 2020, 4): Արցախյան խնդրին նվիրված գործերում հիմնավորվում են հետևյալ հիմնական գաղափարները: Առաջին՝ միջազգային իրավունքով Արցախը չի պատկանում Ադրբեջանական Հանրապետությանը (Ադր. Հ): Երկրորդ՝ 1991 թ. Արցախի Հանրապետությունը կայացել է Ադր. Հ-ին չպատկանող տարածքներում: Երրորդ՝ մինչ օրս Ադր.Հ-ն չունի սահմանազատման ու սահմանազծման ենթակա տարածքներ, քանի

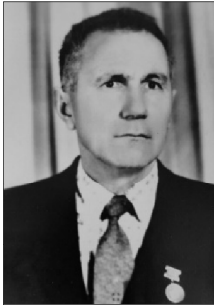
Այն միջնակարգը, որ ես ավարտել եմ...

որ 1991 թ. Անկախության մասին սահմանադրական ակտով նա իրեն հայտարարել է իրավունքի տեսակետից անիմաստ՝ «պատմականորեն ձևավորված սահմաններում» ձևակերպմամբ:

Գրքերս ու հոդվածներս լույս են տեսել հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն, ուկրաիներեն, լեհերեն, գերմաներեն, պարսկերեն լեզուներով: 1971-ից ի վեր գիտական գործունեությունը համատեղել եմ դասախոսական աշխատանքի ու հասարակական-քաղաքական գործունեության հետ: 1988 թ. հիմնել և մինչև 1991 թ. գլխավորել եմ «Արցախ» հայրենակցական-բարեգործական միությունը, 1991 թվականին հիմնել և մինչև 2005 թ. գլխավորել եմ «Ընդդեմ իրավական կամայականության» ՀԿ-ն, 2005-ից գլխավորում եմ «Քաղաքական հետազոտությունների ակադեմիա» ՀԿ-ն: ՌԴ Փիլիսոփայության ինստիտուտի «Փիլիսոփայական ամսագրի» («Философский журнал») խմբագրական կոլեգիայի անդամ եմ: Իմ ղեկավարությամբ պաշտպանվել է յոթ թեկնածուական ատենախոսություն:

2000 թ. պարգևատրվել եմ ԼՂՀ «Վաչագան Բարեպաշտ», իսկ 2011-ին՝ «Երախտագիտություն» մեդալներով: 2015 թ. ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից պարգևատրվել եմ «Վազգեն Սարգսյան մեդալով»: 2000 թ. պարգևատրվել եմ Հայոց փիլիսոփայական ակադեմիայի Եռամեծ իմաստասեր Սուրբ Դավիթ Անհաղթի անվ. մեդալով:

ԴՊՐՈՑԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

ԱՐԱՎԱՅԱՆ ԻՎԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Ծնվել է 1931 թ. դեկտեմբերի 27-ին Ստեփանակերտի (Ասկերանի) շրջանի Ջրաղացներ գյուղում, գյուղացու ընտանիքում: Սկզբնական կրթությունը ստացել է Ավետարանոցի դպրոցում, այնուհետև տեղափոխվել և ավարտել է Շոշի միջնակարգ դպրոցը: 1949 թ. ընդունվել է Ստեփանակերտի ուսուցչական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետ, որն ավարտելուց հետո անցել է մանկավարժական աշխատանքի: Բանակային ծառայությունն ավարտելուց հետո՝ 1954 թ., աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի (Չանաղչու) դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի և մաթեմատիկայի ուսուցիչ: Այդ ընթացքում Ի. Աթայանն ընդունվել և հեռակա կարգով սովորել ու ավարտել է Բաքվի պետական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետը: 1965 թ.-ից մինչև իր կյանքի վերջը նա ղեկավարել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը, որի համբավը տարածվել էր ոչ միայն մարզում, այլև ԽՍՀՄ-ում:

Արցախում առաջին աշակերտական արտադրական բրիգադն ստեղծվել է Ավետարանոցի գյուղական միջնակարգ դպրոցում, որի ուսուցիչ դաստիարակը եղել է Ի. Աթայանը:

Ի. Աթայանին 1984 թ. շնորհվեց ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցչի կոչում՝ ի գնահատումն այն բացառիկ ծառայությունների, որը նա ուներ կրթության, ժողովրդի և պետության հանդեպ:

Ի. Աթայանը հեղինակ է բազմաթիվ գիտամանկավարժական հոդվածների, որոնք տպագրվել են Ստեփանակերտում, Երևանում, Մոսկվայում և այլուր: Նա մասնակցել է հանրապետական, միութենական մանկավարժական ընթերցումների ու արժանացել դիպլոմների: Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը մասնակցել է ԽՍՀՄ ԺՏՆՑ-ի մրցույթների և արժանացել մրցանակների: Ի. Աթայանն ընտրվել է մանկավարժական հանրապետական և միութենական համագումարների պատգամավոր և հիմնախնդիրների մասին հանդես եկել կոնկրետ ելույթներով:

ՆԱ արցախյան շարժման ակունքներում էր կանգնած ու առաջիններից էր, որ Արցախի խնդիրը հասցնում էին հայտնի մայրաքաղաքներ:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Նշանավոր մանկավարժը կյանքից հեռացավ 1998 թ. հուլիսին: 1998 թ. սեպտեմբերի 1-ին Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցն անվանակոչվեց Իվան Աթայանի անունով: 2000 թ. ԼՂՀ կառավարությունը, ի դեմս ԼՂՀ ԿԳ նախարարության, սահմանեց «Իվան Աթայան» մեդալ և Աթայանական մանկավարժական ընթերցումներ:

Առաջին Աթայանական ընթերցումները կայացան 2001 թ. հոկտեմբերին: Ի. Աթայանը հետմահու պարգևատրվել է ԼՂՀ «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալով:

ԱԹԱՅԱՆ ԳԱՅԱՆԵ ԻՎԱՆԻ

Ծնվել է 1965 թ. հունվարի 1-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի (Ասկերանի) շրջանի Ջրաղացներ գյուղում: 1971–1981 թթ. սովորել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում:

1983–1988 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետում և զուգահեռ աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում սկզբում՝ որպես գրադարանավարուհի, հետո երկարօրյա խմբի դաստիարակչուհի և հայոց լեզվի ու գրականության ուսուցչուհի:

1994 թ.-ից աշխատում է Ուկրաինայի Օդեսա քաղաքի գրականության թանգարանում՝ որպես գլխավոր ֆոնդապահ:

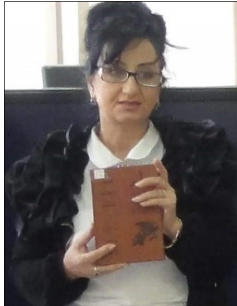
ԱԳԱՇՅԱՆ ՄԱԴԼԵՆԱ ՍՈՒՐԵՆԻ

Ծնվել է 1959 թ. փետրվարի 15-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1975 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, 1980 թ.՝ Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետի «Ֆիզիկա» բաժինը: 1980–1982 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես լաբորանտ և երկարօրյա պարապմունքների դաստիարակ: 1986–

2020 թթ. աշխատել է նույն շրջանի Ակնաղբյուրի Վ. Ջիվանշիրյանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի ուսուցչուհի: 2021–2023 թթ. աշխատել է Խաչմաչի Շ. Սարգսյանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի ուսուցչուհի:

Դպրոցի ուսուցիչները

ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ ԱՎԵՏԻՍԻ

Ծնվել է Ասկերանի շրջանի Սարուշեն գյուղում՝ ուսուցիչների ընտանիքում: Ավարտել է Սարուշենի միջնակարգ դպրոցը 1979 թվականին:

1980 թ. ընդունվել է Բաքու քաղաքի մանկավարժական ուսումնական հաստատության ռուսաց լեզվի և գրականության բաժին, որը ավարտել է 1985 թ.: Ավարտելուց հետո աշխատել է Սարուշենի և Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցներում մինչև 1992 թ.: Այժմ ապրում է ՌԴ-ում:

ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆ ՔՆԱՐԻԿ ԱՍԾԱՏՈՒՐԻ

Ծնվել է 1914 թ. ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Ներքին Սզնեք գյուղում՝ ծառայողի ընտանիքում: Ավարտելով տեղի յոթնամյա դպրոցը՝ 1931-1932 թթ. ընդունվում է Շուշիի մանկավարժական ուսումնարան և այն ավարտում 1933 թ.:

Ավելի քան 40 տարի աշխատել է Չանադչու միջնակարգ դպրոցում՝ որպես դասվար: Աշխատանքային գործունեության ընթացքում պարգևատրվել է «Պատվո նշան» շքանշանով:

Մահկանացուն կնքել է 1980 թ. 66 տարեկան հասակում:

ԱՂԱԲԵԿՅԱՆ ԱԼԲԵՐՏ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Ծնվել է 1949 թ. փետրվարի 1-ին Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի Ստեփանակերտի շրջանի Սըղնախ գյուղում: 1955 թ. ընդունվել է Սղնախի 7-ամյա դպրոցի առաջին դասարան: 1962-63 ուս. տարում ավարտել է Սղնախի 8-ամյա դպրոցը: 1965-66 ուս. տարում ավարտել է Կիրովաբադի շրջանի Դաշքեսանի միջնակարգ դպրոցը, որից հետո ուսումը շարունակել է Շուշիի մանկավարժական ուսումնարանում, այն ավարտել է 1968-69 ուսումնական տարում: Որպես մանկավարժ 1969 թ. աշխատել է Սղնախի 8-ամյա դպրոցում: 1979 թ. ծառայել է կարմիր բանակի շարքերում: 1971-79 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մանկավարժ և զինղեկ:

ԱՇԽԱՐՅԱՆ ՍԻԼՎԱ ՍԵՐՅՈՒՅԻ

Ծնվել է 1970 թ. հուլիսի 14-ին ՀՀ Գորիս քաղաքում: 1977–1987 թթ. սովորել է Գորիսի թիվ 6 միջնակարգ դպրոցում: 1987–1989 թթ. աշխատել է Գորիսի տրիկոտաժ ֆաբրիկայում՝ որպես կարող-բանվորուհի:

1989 թ. ընդունվել է Կիրովականի (այժմ՝ Վանաձոր) մանկավարժական ինստիտուտի Ստեփանակերտի մասնաճյուղի «Նախադպրոցական մանկավարժություն և հոգեբանություն» բաժինը, իսկ 1993 թ. ավարտել է Արցախի պետական համալսարանի նույն բաժինը գերազանցությամբ:

1992–1994 թթ. աշխատել է Արցախի պետական համալսարանի հոգեբանության ամբիոնում՝ որպես հոգեբանության կաբինետի վարիչ: 1994 թ. ընդունվել է Երևանի Խ. Աբովյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտի հոգեբանության բաժնի նախադպրոցական հոգեբանության ասպիրանտուրան և պաշտպանել է «Նախադպրոցական խոսքի զարգացման առանձնահատկությունները» թեզը:

1995 թ. մարտի 1-ից Ավետարանոցի միջն. դպրոցում դասավանդել է հոգեբանություն, իսկ 1997 թ.՝ նաև աշխարհագրություն, մինչև 2020 թ.: 2006–2010 թթ. ավարտել է Արցախի պետական համալսարանի «Աշխարհագրություն» բաժինը:

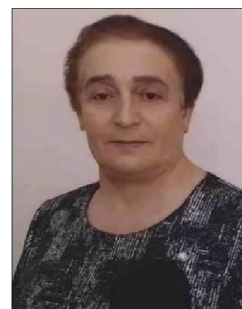
2009–2020 թթ. աշխատել է «Ավետարանոցի պետական մանկապարտեզ ՊՈԱԿ-ում» որպես տնօրեն: 2021–2023 թթ. աշխատել է Ասկերանի կրթության բաժնում՝ որպես հոգեբան:

ԱՌՍՏԱՄՅԱՆ ԴՈՆԱՐԱ ԿԻՄԱՅԻ

Ծնվել է 1962 թ. օգոստոսի 16-ին ԼՂԻՄ Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: Առաջին դասարան է հաճախել 1969թ. և ավարտել է 1979 թ.:

1979–1983 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի «Մանկավարժություն և տարրական կրթության մեթոդիկա» բաժնում:

Դ. Առստամյանը դասավանդման ընթացքում հաշվի է առնում դասավանդվող առարկայի առանձնահատկությունները, զարգացնում աշակերտների բանավոր և գրավոր խոսքը, տրամաբանությունը, ինքնուրույն մտածողությունը: Նա պահանջկոտ է և՛ իր, և՛ փնջի մեջ

Դպրոցի ուսուցիչները

մտնող դասվարների՝ ուսման բնագավառում կատարած աշխատանքների հանդեպ: Նա ի ծնե մանկավարժ է և ոչինչ չէր խնայում՝ երեխաների դաստիարակության վեհ և պատասխանատու ծրագիրն իրագործելու համար:

2020 թ. պատերազմից հետո աշխատել է Ստեփանակերտի Սախարովի անվան թ. 8 դպրոցում՝ որպես դասվար, մինչև 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ը:

ԱՍԼԱՆՅԱՆ ՇՄԱՎՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԻ

Ծնվել է Վրաստանի Մերենյա գյուղում 1914 թ., սովորել է Ախալքալաքի գյուղատնտեսական տեխնիկումում, շարունակել Լենինականի (այժմ՝ Գյումրի) գյուղտեխնիկումում, ընդունվել Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի քիմիա-կենսաբանական ֆակուլտետը, որը գերազանցությամբ ավարտելուց հետո զորակոչվել է սովետական բանակ: Բանակում էլ վրա է հասել Հայրենական

պատերազմը: Վիրավորվելուց հետո զորացրվել է Բաքու, որտեղից էլ գործուղվել է ԼՂՀ Չանադչի գյուղ՝ որպես տնօրեն, այնուհետև ուսմասվար, քիմիայի, կենսաբանության ուսուցիչ: Ստացել է վաստակավոր ուսուցչի կոչում: Մահացել է 2001 թվականին, 87 տարեկանում:

ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ ԱԼԻՆԱ ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ

Ծնվել է 1971 թ. հոկտեմբերի 6-ին Արցախի Հանրապետության Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1988 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը:

1994 թ. ավարտել է ԱրՊՀ-ի հայոց լեզվի և գրականության ֆակուլտետը:

1991 թ.-ից աշխատել է տեղի դպրոցում՝ որպես լաբորանտ, այնուհետև որպես դաստիարակ: 2004–2020 թթ. աշխատել է որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի: 2021–2023 թթ. աշխատել է Ասկերանի Էդմոն Բարսեղյանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ ԱՐԵՆ ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ

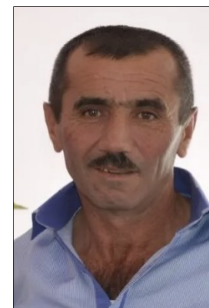
Ծնվել է 1981 թ. փետրվարի 2-ին ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում: 1998 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել ԱրՊՀ հումանիտար ֆակուլտետի «Իրավագիտություն» բաժինը: Նույն թվականին զորակոչվել է ՊԲ ՀՕՊ զորքեր, 2000 թ.-ին՝ զորացրվելուց հետո, շարունակել է ուսումը և ավարտել 2005 թ.:

2001–2005 թթ. աշխատանքի է անցել հայրենի գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ նշանակվելով «Իվան Աթայանի» անվան նորաբաց թանգարանի տնօրեն, միաժամանակ դասավանդել «Պետություն և իրավունք», «Մարդու իրավունք» և «Քաղաքացիական իրավունք» առարկաները: 2005–2010 թթ. աշխատանքի է անցել ԼՂՀ կառավարությունում, այնուհետև ռադիոյում՝ որպես հաղորդավար: 2015 թ.-ից մինչև 2023 թ.-ի հոկտեմբերը պայմանագրային ծառայության է անցել ՊԲ-ի հրամանատարական կետում՝ որպես դասակի հրամանատար: Մասնակցել է 2016 թ.-ի քառօրյա, 2020 թ.-ի քառասունչորսօրյա և 2023 թ.-ի մեկօրյա պատերազմներին: Օրինակելի և անբասիր ծառայության համար արժանացել է մի շարք պատվոգրերի, շնորհակալագրերի և մեդալների: 2023 թ.-ից աշխատում է «Ամերիա քանկ» ՓԲԸ-ում:

ԱՐԱՄՅԱՆ ՍՈՒՐԵՆ ԲՈՐԻՍԻ

Ծնվել է 1961 թ. նոյեմբերի 15-ին ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում: 1977 թ. ավարտել է տեղի դպրոցը, հետո ընդունվել է գյուղատնտեսական տեխնիկում և ավարտել 1981 թվականին:

1981 թ. զորակոչվել է բանակ, 6 ամիս ծառայել է Բերդիչև քաղաքում, այնուհետև տարիուկես՝ արտասահմանում և 1983 թ.-ին զորացրվել է: Աշխատել է կոլտնտեսությունում՝ որպես արհեստանոցի վարիչ, այնուհետև 1990 թ. մասնակցել է ֆիդայական շարժմանը, 1992 թ. հունվարի 26-ին՝ Քարին տակի ազատագրմանը: 1992 թ.-ին ծառայել է Ասկերանի շրջանի ՊԲ-ում՝ որպես հրետանավոր: 1994 թ. ստացել է ավագ լեյտենանտի կոչում: Ծառայության ժամանակ պարգևատրվել է մի շարք շքանշաններով: 1995–98 թթ. աշխա-

Դպրոցի ուսուցիչները

տել է կոլտնտեսությունում՝ որպես պահեստի վարիչ: 1998–2001 թթ.՝ որպես հողագործ: 2001 թ. աշխատել է տեղի դպրոցում՝ որպես աշխատանքի ուսուցման ուսուցիչ: 2006–2016 թթ. աշխատել է բենզալցակայանում: 2021–23 թթ. ծառայության է անցել ԱՀ-ի ՊԲ-ում:

ԱՐՋԱՆԳՈՒԼՅԱՆ ԱՆՆԱ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԻ

Ծնվել է ԼՂԻՄ Մարտունու շրջանի Թաղավարդ գյուղում 1920 թվականին:

Ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, այնուհետև 1939 թ. Շուշիի մանկավարժական երկամյա ինստիտուտը: Որպես տարրական դպրոցի դասվար՝ նախ աշխատել է Թաղավարդի, իսկ 1942 թվականից մինչև 1984 թվականը՝ Ավետարանոցի միջնակարգ

դպրոցում: 2008 թ. կնքել է մահկանացուն:

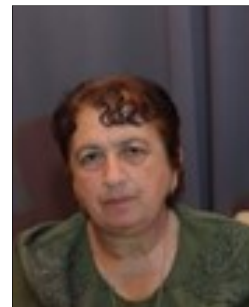
ԱՐՋԱՆՅԱՆ ԲԵԼԱ ՎԱԶԱԳԱՆԻ

Ծնվել է 1959 թ. փետրվարի 4-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց(Չանաղչի) գյուղում:

1975 թ. ընդունվել է Գորիսի Խ. Աբովյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտի մաթեմատիկայի բաժինը:

1979 թ. ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել գյուղի դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցչուհի: 43 տարի մաթեմատիկայի բարդ հասկացությունները մատչելի բացատրել է երեխաներին: 2020 թ. տեղափոխվել է Ասկերանի շրջանի Դահրավ գյուղ և աշխատանքի անցել տեղի միջնակարգ դպրոցում իր մասնագիտությամբ: Աշխատել է մինչև 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ը:

2023 թ. սեպտեմբերի 19-ին զոհվել է ավագ որդին՝ Տիգրան Մնացականյանը:

ԱՐՁԱՆՅԱՆ ՀՐԱՉԻԿ ՎԱՉԱԳԱՆԻ

Ծնվել է 1953 թ. օգոստոսի 20-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում՝ մտավորականի ընտանիքում: 1960 թ. ընդունվել է գյուղի միջնակարգ դպրոց և ավարտել այն 1970 թ. գերագանց գնահատականներով:

1970 թ. ընդունվել է Գորիսի մանկավարժական ինստիտուտի մաթեմատիկայի բաժինը և 1974 թ. ավարտել այն կարմիր դիպլոմով: 1974–76 թթ. աշխատել է Նույն ինստիտուտում՝ որպես կրտսեր դասախոս: 1 տարով կամավոր համալրել է խորհրդային բանակի շարքերը:

1977 թ.-ից աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցիչ: Նա բարձրակարգ մասնագետ էր: Նրա բազում-բազմաթիվ աշակերտներ ցուցաբերել են փայլուն հաջողություններ շրջանային, մարզային և հանրապետական օլիմպիադաներում, ստացել բարձրագույն կրթություն ու ճանաչված մասնագետներ դարձել:

Հ.Վ. Արզանյանը պարգևատրվել է մի շարք պատվոգրերով ու մեդալներով: Նա երկար տարիներ հասարակական հիմունքներով գյուղում վարում էր ընկերական դատարանի նախագահի պաշտոնը: 1991–94 թթ. համատեղության կարգով վարել է գյուղխորհրդի նախագահի պաշտոնը: Նա նաև մասնակցել է Արցախյան պատերազմին Ասկերանի շրջանի պաշտպանական ջոկատում:

1998–2005 թթ. վարել է դպրոցի տնօրենի պաշտոնը:

2006 թ. Հ. Արզանյանն Արցախի նախագահի հրամանով պարգևատրվել է «Երախտագիտության» մեդալով:

Բոլոր բնագավառներում էլ նա եղել է ազնիվ, անաչառ, մարդամոտ ու ճշտակատար: Այդ ամենի համար էլ նա վայելել է իր գործընկերների, աշակերտների, ծնողների, հասարակության սերն ու հարգանքը: 2016 թ. օգոստոսի 20-ին անցել է կենսաթոշակի:

2019 թ. սեպտեմբերի 26-ին կնքել է մահկանացուն:

Դպրոցի ուսուցիչները

ԱՐՋԱՆՅԱՆ ՎԱՀԱԳԱՆ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐԻ

Ծնվել է 1919 թ. փետրվարի 1-ին Ավետարանոց գյուղում:

Ավարտելով գյուղի միջնակարգ դպրոցը՝ ընդունվել է Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումի ռուսաց լեզվի բաժինը, ավարտել 1939 թ.-ին: 1939–1946 թթ. մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմին, 2 անգամ վիրավորվել և կապիտանի կոչումով զորացրվել է:

1946 թ.-ից մինչև 1975 թ.-ը աշխատել է գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ռուսաց լեզվի ուսուցիչ: Երկրորդ կարգի հաշմանդամ էր:

1975 թ.-ից՝ թոշակի անցնելուց հետո, աշխատել է գյուղի կոլտնտեսությունում մինչև կոլտնտեսության ցրվելը: Մահացել է 2005 թ.-ի դեկտեմբերի 12-ին:

ԱՐՋՈՒՄԱՆՅԱՆ ՆԱԽԻՐԱ ՍՈՒՐԵՆԻ

Ծնվել է 1947 թ. հունվարի 27-ին Ասկերանի շրջանի Սըղ-նախ գյուղում: Ընտանիքով տեղափոխվել են Ավետարանոց գյուղ: Ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, այնուհետև ավարտելուց հետո սովորել է Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումում: Աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես տարրական դասարանների ուսուցչուհի, աշխատել է նաև մանկապարտեզում՝ որպես դաստիարակչուհի:

Նաիրա Սուրենի Արզումանյանն իր մահկանացուն կնքել է դաժան 2020 թ.-ի 44-օրյա պատերազմից հետո՝ 2021 թ. մարտի 25-ին՝ հարազատ տնից հեռու, Ասկերանի շրջանի Խնածախ գյուղում ու հուղարկավորվել է այնտեղ:

ԱՐՋՈՒՄԱՆՅԱՆ ՌԻՏԱ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐԻ

Ծնվել է 1958 թ. հուլիսի 20-ին Ստեփանակերտի շրջանի Սղնախ գյուղում՝ ծառայողի ընտանիքում: 1965 թ. ընդունվել է Սղնախի ութամյա դպրոցի առաջին դասարան: 1973 թ. ավարտել և ընդունվել է Չանադչու միջնակարգ դպրոցը:

1975 թ. ընդունվել է Ստեփանակերտի մանկավար-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ժական ինստիտուտի լեզվագրական բաժինը, որն ավարտել է 1979 թ.: 1979–1981 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Ավետարանոցի դպրոցում աշխատելիս դարձել է կոմունիստական կուսակցության անդամության թեկնածու, իսկ անդամ է դարձել Շամախու շրջանում:

1981–1986 թթ. գործուղվել է Շամախու շրջանի Բերքենջ գյուղ, որտեղ աշխատել է որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի: 1986–1987 թթ. աշխատել է Ասկերանի շրջանի Քոասնիի ութամյա դպրոցում: 1989–2021 թթ. աշխատել է Ստեփանակերտի Ա. Գրիբոյեդովի անվան թիվ 3 միջն. դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

2022 թ. հոկտեմբերի 4-ին Արցախի Հանրապետության նախագահի հրամանագրով արժանացել է վաստակավոր մանկավարժի պատվավոր կոչմանը: Արցախի առաջին պատերազմում զոհված սպայի այրի է:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ ՍՈՒՐԵՆ ՇԻՐԻՆԻ

Ծնվել է 1924 թ. մարտի 1-ին Ասկերանի շրջանի Սղնախ գյուղում: Սովորել է տեղի 7-ամյա դպրոցում, այնուհետև ուսումը շարունակել է Բաքվում՝ համար 177 միջնակարգ հայկական դպրոցում: Ավարտելով դպրոցը՝ ընդունվել է մանկավարժական ինստիտուտ, հետո 1941 թ. Մեծ հայրենական պատերազմի ժամանակ գնացել է Թիֆլիս, 10 ամիս սովորել և ստանալով լեյտենանտի կոչում՝ գնացել է պատերազմ: 19 տարեկանում կարգվել է հրամանատար 100-հոգանոց վաշտում: Այնուհետև 7 ամսից վիրավորվել է Հյուսիսային Կովկասում ու ծանր վերք ստացել ծնկից վերևի հատվածում: Ապաքինվելուց հետո Սղնախ գյուղում դասավանդել է ռազմագիտություն, հետո տեղափոխվել Ավետարանոց ու դասավանդել ռուսաց լեզու ու գրականություն: Հեռակա շարունակել է ուսումը Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտում, միաժամանակ դասավանդել է: Ու ավելի քան 50 տարի:

Ս. Արզումանյանը մահացել է 2004 թ. մայիսի 4-ին և թաղված է ՌԴ Ստավրոպոլ քաղաքում:

ԲԱԲԱՅԱՆ ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ ՎԱՐԴԱՆԻ

Ծնվել է 1947 թ. ԼՂԻՄ Սղնախ գյուղում: Սովորել է տեղի յոթնամյա դպրոցում, իսկ հետո ուսումը շարունակել է Ավետարանոցի դպրոցում:

Դպրոցի ուսուցիչները

Ստացել է բարձրագույն մանկավարժական կրթություն: 1970-ական թվականներին աշխատել է Ավետարանոցի դպրոցում՝ որպես ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչ, այնուհետև տեղափոխվել է Ստեփանակերտ և աշխատել է քաղ. ժող. կրթ. բաժնում՝ որպես մեթոդիստ: Զոհվել է 1992 թ.:

ԲԱԲԱՅԱՆ ՎԱՐԴԱՆ ԱԼԵԲՍԱՆԴՐԻ

Ծնվել է 1915 թ. Սղնախ գյուղում: Մանկավարժական կրթություն ստանալուց հետո երկար տարիներ տնօրեն է աշխատել Ավետարանոցի և Սղնախի դպրոցներում՝ միաժամանակ դասավանդելով հայոց լեզու և գրականություն: Մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմին և ավարտել է ավագ սպայի ուսադիրով: Մահացել է 2004 թ.:

ԲԱԲԱՅԱՆ ՓԻՐՈՒՋԱ ՍԱՄՍՈՆԻ

Ծնվել է ԼՂԻՄ Սարուշեն գյուղում 1922 թ.: Գյուղի դպրոցն ավարտելուց հետո սովորել է Շուշիի ռեալական ուսումնարանում, աշխատել է Սարուշենի դպրոցում, այնուհետև տեղափոխվել է Չանաղչի գյուղ՝ որպես տարրական դասարանների ուսուցիչ: Մահացել է 2002 թվականին:

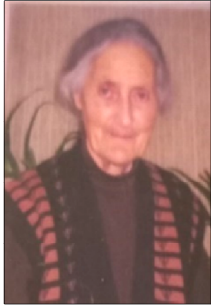

ԲԱԲԱՅԱՆ ՕԼՅԱ ՍԱՄՍՈՆԻ

Ծնվել է 1921 թվականին: Ավարտելով Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումը՝ 1943 թ. աշխատանքի է անցնում Ավետարանոցի դպրոցում՝ որպես դասվար: Նրա աշակերտներն ընդօրինակում էին ուսուցչուհու գեղեցիկ ձեռագիրը, որը վայելչագրության տիպիկ օրինակ է: Դասվարությանը զուգահեռ Օ. Բաբայանը բարձր դասարանների աշակերտներին դասավանդում է «Տնարարություն» առարկան՝ յուրաքանչյուր աղջկա սովորեցնելով համեղ ու բազմազան ճաշատեսակներ պատրաստելու իր գաղտնիքները:

1975 թ. անցել է վաստակած հանգստի, նա նվիրյալ ուսուցիչ էր, ազնիվ, բարձր ու առաքինի մարդ:

Օ. Բաբայանը կյանքից հեռացավ 1999 թ. հուլիսին:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԱՐՈՒՍՅԱԿ ԿՈՍՏԻԻ

Արուսյակ Կոստիի Բաղդասարյանը ծնվել է 1923 թ. հուլիսի 1-ին ԼՂԻՄ Չանադչի (Ավետարանոց) գյուղում՝ բազմազավակ գյուղացու ընտանիքում: Ութամյա կրթությունը ստացել է տեղի դպրոցում, իսկ տասներորդ դասարանն ավարտել է Թաղավարդի միջնակարգ դպրոցում: Ուսումը շարունակել է Շուշիի ռեալականում և ավարտել երկամյա ինստիտուտի հայոց լեզու և գրականություն բաժինը:

Աշխատանքի է նշանակվել Սարգարաշենի դպրոցում, որտեղ մեկ տարի աշխատելուց հետո տեղափոխվել է Չանադչու միջնակարգ դպրոց և աշխատել որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի: Մանկավարժական աշխատանքը կատարել է ամենայն սիրով և բարեխղճությամբ, միշտ գնահատել է գիտելիքը:

Ակտիվ մասնակցել է երկրի քաղաքական իրադարձությունները լուսաբանելուն, թերթերից ու ամսագրերից նորությունները փոխանցել է գյուղի տարեցներին: Աշխատել է նաև դպրոցի գրադարանում՝ որպես գրադարանավար: Ստացել է «Հերոսուհի բազմազավակ մայր» մեդալը: 2020 թ. պատերազմից հետո բնակվում էր Ստեփանակերտ քաղաքում, իսկ 2023 թ.-ից՝ Հրազդան քաղաքում:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԿԱՌԼԵՆ ԳՈՒՐԳԵՆԻ

Ծնվել է 1939 թ. փետրվարի 1-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

Ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական ուսումնարանի «Անասնաբուծություն» ֆակուլտետ, ապա ընդունվել է Երևանի գյուղատնտեսական ինստիտուտի անասնաբուծություն-անասնաբուծություն բաժինը և այն ավարտել է 1970 թ.:

Երկար տարիներ աշխատել է հայրենի գյուղի անասնաբուծական կետում՝ որպես գլխավոր անասնաբույժ ու սպասարկել է շրջակա հինգ գյուղերի:

Դպրոցի ուսուցիչները

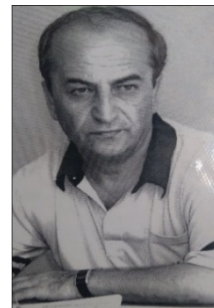
Աշխատանքային գործունեության վերջին տարիներին՝ նա աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես կենսաբանության ուսուցիչ: Չնայած մասնագետ չլինելուն՝ նա շատ էր սիրում մանկավարժական աշխատանքը և շուտով դարձավ աշակերտների սիրելի ուսուցիչներից մեկը:

Սակայն նա բախտ չունեցավ երկար աշխատելու մանկավարժության բնագավառում: Կյանքից հեռացավ 59 տարեկան հասակում սրտի ինֆարկտից:

Այսօր էլ նրա աշակերտները սիրով ու հարգանքով են խոսում իրենց ուսուցչի մասին:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՆԻԿՈԼԱՅ ՀԱՄՈՅԻ

Ծնվել է 1952 թ. ապրիլի 11-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Չանաղչի (Ավետարանոց) գյուղում՝ մանկավարժների ընտանիքում: Հայրը՝ Համո Բաղդասարյանը, մայրը՝ Աստղիկ Բաղդասարյանը, նույնպես աշխատել են դպրոցում՝ որպես ուսուցիչներ:

Նիկոլայ Բաղդասարյանը 1970 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը: 1972–1979 թթ. աշխատել է Չանաղչիի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ, ապա զբաղեցրել դպրոցի տնօրենի՝ արտադպրոցական աշխատանքների գծով տեղակալի պաշտոնը:

1979 թ. «Սովետական Ղարաբաղ» և «Մետաքսագործ» թերթերում ունեցել է պատասխանատու պաշտոններ: 1984 թ. ԽՍՀՄ ժողնալիստների միության անդամ էր: 1994 թ.-ից հեռուստատեսությունում գլխավորել է «Խաչմերուկ» միավորումը: 2005 թ.-ից աշխատել է «Ազատ Արցախ» հանրապետական թերթի խմբագրությունում և մինչև կյանքի վերջը աշխատում էր որպես թերթի գլխավոր խմբագրի առաջին տեղակալ:

Նիկոլայ Բաղդասարյանը 2 անգամ արժանացել է Ազգային ժողովի «Տարվա լավագույն լրագրող» մրցանակի: Պարգևատրվել է Վաչագան Բաբեկաշտ մեդալով: 2018-ին արժանացել է ԱՀ վաստակավոր ժողնալիստի կոչման: Նիկոլայ Բաղդասարյանը հավերժի ճամփան բռնեց 2020 թ. մարտի 30-ին:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՍԵՎԱԿ ԿԱՌԼԵՆԻ

Ծնվել է 1981 թ. հուլիսի 25-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

1998 թ. ավարտել է գյուղի միջնակարգ դպրոցը և նույն թվականին ընդունվել ԱրՊՀ կենսաբանության ֆակուլտետ: 2004 թ. ավարտել է համալսարանը և աշխատանքի անցել հարազատ դպրոցում՝ որպես կենսաբանության ուսուցիչ:

1999–2001 թթ. ծառայել է Արցախի պաշտպանության բանակում: 2006–2010 թթ. դպրոցում միաժամանակ աշխատել է որպես օպերատոր, 2010–2017 թթ.՝ որպես դաստիարակչական աշխատանքների գծով փոխտնօրեն, 2017–2019 թթ.՝ որպես ուսումնական գծով փոխտնօրեն:

2019 թ. ընտրվել է Ավետարանոց համայնքի ղեկավար: 2020 թ. գյուղի անկումից հետո հրաժարվել է պաշտոնից:

2023 թ. փետրվարից մինչև Արցախից բռնի տեղահանումը աշխատել է ԱՀ Ասկերանի շրջանի Խնածախի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես կենսաբանության ուսուցիչ:

2023 թ. նոյեմբերի 1-ից աշխատում է ՀՀ Շիրակի մարզի Ղազանչիի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես կենսաբանության ուսուցիչ: Մասնակցել է քառօրյա և քառասունչորսօրյա պատերազմներին:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՎԵՐԱ ԳՈՒՐԳԵՆԻ

Ծնվել է 1947 թ. նոյեմբերի 11-ին ԼՂԻՄ Ավետարանոց գյուղում: 1964 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը:

1964–66 ուս. տարում սովորել է Շուշիի մանկավարժական ուսումնարանում: Աշխատել է որպես դասվար՝ ուսումը շարունակելով Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի «Մանկավարժություն և տարրական կրթության մեթոդիկա» բաժնում:

Աշխատել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում շուրջ քառասունհինգ տարի: Թողնակառու է, Արցախից բռնի տեղահանումից հետո ապրում է Երևանում:

Դպրոցի ուսուցիչները

ԲԱՂՅԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍԻՄՅԱՆԻ

Ծնվել է 1924 թ.-ի ապրիլի 24-ին: 1942–1945 թթ. մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմին, վիրավորվել է, կապիտանի կոչումով գորացրվել: 1945 թ.-ին ընդունվել է Շուշիի մանկավարժական երկամյա ինստիտուտի հայոց լեզվի և գրականության բաժինը:

1947–1976 թթ. աշխատել է գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ: Նա դպրոցի կուսկազմակերպության քարտուղարն էր, դպրոցին կից բացված ինտերնատի դաստիարակը:

Նա «Կոմունիստ», «Սովետական Ղարաբաղ», «Գրական թերթ» թերթերի թղթակից անդամ էր: 1976 թ. անցել է թոշակի:

Մահացել է 1984 թ.-ի նոյեմբերի 29-ին:

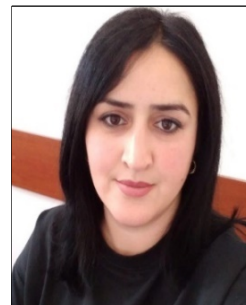
ԲԱՂՅԱՆ ՄԱՐԻԱՆՆԱ ՄԱՔՍԻՄԻ

Ծնվել է 1992 թ. դեկտեմբերի 6-ին ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում:

2009 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, 2013 թ.՝ ԱրՊՀ ռուս-բանասիրության ֆակուլտետը, 2015 թ.՝ նույն ֆակուլտետի մագիստրատուրան:

2013–2020 թթ. դասավանդել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

2020–2023 թթ. աշխատել է «Արցախպրես» լրատվական գործակալությունում՝ որպես ռուսաց լեզվի թարգմանիչ-ադմինիստրատոր:

ԲԱՂՅԱՆ ՆՎԱՐԴ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ

Ծնվել է 1958 թ. մայիսի 12-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում՝ մտավորականի ընտանիքում: 1965–1966 թթ. ուս. տարում ընդունվել է գյուղի միջնակարգ դպրոցի առաջին դասարան և ավարտել այն 1974–1975 թթ. ուս. տարում: Մեկ տարի աշխատել է գյուղի մանկապարտեզում՝ որպես դաստիարակ:

1976 թ. ընդունվել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետ և ավարտել այն 1980 թ.:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

1980–1981 թթ. ուս. տարում աշխատանքի է ընդունվել Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես նախապատրաստական դասարանի դասվար և 0.5 հաստիքով երկարօրյա պարապմունքների դաստիարակ: 1981–1982 թթ. ուս. տարվանից մինչև 2020 թ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

Հասարակական հիմունքներով եղել է ուսուցիչների կոմերիտքարտուղարը և պարգևատրվել է գերազանցության մեդալով:

Երկար տարիներ հայոց լեզվի և գրականության կաբինետի վարիչն էր և մեթոդմիավորման նախագահը:

1998–99 ուս. տարում մասնակցել է «Լավագույն ուսուցիչ» շրջանային մրցույթին և ճանաչվել հաղթող: 2012–13 ուս. տարում մասնակցել է «Լավագույն մանկավարժական փորձ» մրցույթին, ճանաչվել հաղթող, արժանացել դրամական պարգևի և պատվոգրերի:

2013 թ. մարտ ամսին մասնակցել է ՀՀ ԿԳՆ կողմից կազմակերպվող վերապատրաստման դասընթացներին ու ստացել վկայական:

2013 թ. հոկտեմբերին ԱՀ ԿԳՍ նախարարության կողմից նրան շնորհվել է ուսուցիչների որակավորման առաջին աստիճանի տարակարգ:

Մասնագիտական խոր պատրաստվածության, սովորողներին կայուն գիտելիքներ հաղորդելու համար արժանացել է բազմաթիվ պատվոգրերի:

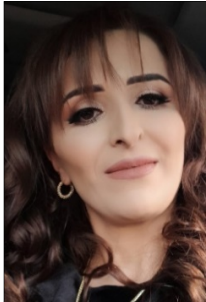
Նրա դասավանդած աշակերտները մրցության հաղթող են ճանաչվել օլիմպիադաներում, շարադրությունների և ասմունքի մրցույթներում: Նրանցից շատերն են ընտրել ուսուցչի մասնագիտությունը՝ բարձր միավորներով ընդունվելով ՀՀ և ԱՀ բուհեր:

2021 թ.-ի մայիսին անցել է կենսաթոշակի:

2021 թ.-ի հոկտեմբերին արժանացել է ԱՀ վաստակավոր մանկավարժի պատվավոր կոչման:

2022–24 թթ. աշխատել է Համագգային հայ կրթական և մշակութային միության Արցախի գրասենյակում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի: Գրանցել է մի շարք հաջողություններ, արժանացել շնորհակալագրերի և բարձրարժեք նվերների:

Դպրոցի ուսուցիչները

ՐԵԳԼԱՐՅԱՆ ՌՈՒԶՅԱՆՆԱ ԷԴԻԿԻ

Ծնվել է 1989 թ. ապրիլի 14-ին Արցախի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Բերդաշեն գյուղում: 1996–2006 թթ. սովորել է Մարտունու շրջանի Բերդաշեն գյուղի Մոնթե Մելքոնյանի անվան միջնակարգ դպրոցում: 2006–2012 թթ. սովորել և ավարտել է ԱրՊՀ-ի բանասիրական ֆակուլտետի «Հայոց լեզու և գրականություն» բաժինը:

2007–2011 թթ. աշխատել է որպես անգլերեն լեզվի ուսուցչուհի Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում: 2020–2023 թթ. աշխատել է Ստեփանակերտի հ. 2 և հ. 11 դպրոցներում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

ԳԱՐԻԵԼՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎԻԿԻ

Ծնվել է 1992 թ. փետրվարի 26-ին ԼՂՀ (Արցախի Հանրապետության) Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 2009 թ. ավարտել է տեղի միջն. դպրոցը: 2009–2013 թթ. սովորել է ԱրՊՀ ֆիզմաթ ֆակուլտետի «Կիրառական մաթեմատիկա և ինֆորմատիկա» բաժնում: 2013–2015 թթ. սովորել է նույն համալսարանի մագիստրատուրայի բաժնում:

2013–2020 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի և ինֆորմատիկայի ուսուցչուհի: 2022–2023 թթ. աշխատել է ՀՀ Արմավիրի մարզի Այգևանի միջն. դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցչուհի: 2023 թվականից առ այսօր աշխատում է ՀՀ Արմավիրի մարզի Նորավանի միջն. դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի և ինֆորմատիկայի ուսուցչուհի:

ԳԱՐԻԵԼՅԱՆ ՌՈՒԶԱ ՀՈՎԻԿԻ

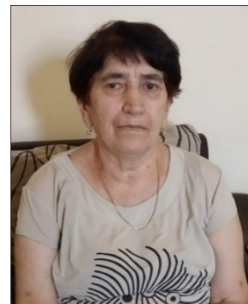
Ծնվել է 1994 թվականի նոյեմբերի 18-ին ԼՂՀ (Արցախի Հանրապետություն) Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 2012 թվականին ավարտել է տեղի դպրոցը: 2012–2016 թթ. սովորել է և ավարտել ԱրՊՀ «Մանկավարժություն և տարրական ուսուցման մեթոդիկա» բաժինը: 2016–2018 թթ. սովորել է և ավարտել

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

2020 թվականին ընդունվել է աշխատանքի Ավետարանոցի միջև. դպրոցում՝ որպես դասավար: Եղել է Իվան Աթայանի անվան միջև. դպրոցում աշխատանքի ընդունված վերջին ուսուցչուհին:

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ԼԻԱՆԱ ՅՈՒՐԻԻ

1992–93 ուս. տարում աշխատել է Մարտունու շրջանի Սարգսաշեն գյուղի միջն. դպրոցում՝ որպես պատմության և աշխարհագրության ուսուցչուհի: 1993–98 թթ. աշխատել է Ասկերանի շրջանի Մադաթաշեն գյուղի ութամյա դպրոցում՝ որպես տնօրեն և ուսուցիչ: 1995–96 ուս. տարում համատեղության կարգով աշխատել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես պատմության ուսուցչուհի:

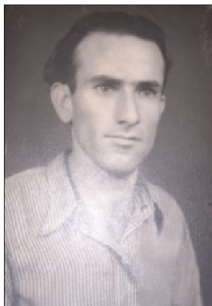
1974–2015 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթապանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ ԱՆԼԻՏԱ ՀԱՄԱԶԱՍՊԻ

Ծնվել է 1929 թ. հոկտեմբերի 27-ին Թովուզի շրջանի Թովուզ գյուղում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: 1947 թ. ընդունվել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտ: Ֆինանսական պայմաններից ելնելով՝ առաջին կուրսից հետո թողել է ուսումը: Մեկ տարի աշխատելուց հետո ընդունվել է Երևանի մանկավարժական ինստիտուտի օտար լեզուների ֆակուլտետ, որը կարմիր դիպլոմով ավարտել է 1954 թ.:

1954–1955 թթ. ուս. տարում աշխատել է ՀՀ Թալինի միջն. դպրոցում, 1955–1987 թթ. աշխատել է ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Չանաղչի գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆրանսերեն լեզվի ուսուցչուհի:

ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ ՀՐԱՆՏ ՄԻՐԶԱՅԻ

Ծնվել է 1927 թ. հունիսի 22-ին ԼՂԽՄ Չանաղչի (Ավետարանոց) գյուղում: Գյուղի միջնակարգն ավարտել է 1944 թ.-ին և ընդունվել Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի «Քիմիա և կենսաբանություն» ֆակուլտետը:

1946–1977 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես քիմիայի և կենսաբանության ուսուցիչ: 1977–1987 թթ. իր մասնագիտությամբ աշխատել է ՀՀ Հրազդանի շրջանի Մեղրաձոր գյուղի դպրոցում: Հայրենի հողի կանչով 1988 թ.-ին վերադարձել է Արցախ:

2006–2008 թթ. ձեռնամուխ է եղել «Հին ու Նոր Ավետարանոց» և «Հավերժ մեր սրտերում» գրքերի հրատարակմանը: Մահացել է 2011 թ. մարտի 13-ին:

ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ ՎԱՐԴԻԹԵՐ ՍԵՐԳԵՅԻ

Ծնվել է 1962 թ. հուլիսի 14-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

Գյուղի միջնակարգն ավարտելուց հետո՝ 1979 թ.-ին, ընդունվել է Ստեփանակերտի պետական ինստիտուտի «Մանկավարժություն և տարրական ուսուցման մեթոդիկա» ֆակուլտետը:

1983–2020 թթ.-ին աշխատել է Ավետարանոցի

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Իվան Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում, սկզբում՝ որպես երկարօրյա խմբի դաստիարակչուհի, այնուհետև դասվար:

ԻՇԽԱՆՅԱՆ ՕՈՒԷՆ ԱԼՅՈՇԱՅԻ

Ծնվել է Ասկերանի շրջանի Չանադչի (Ավետարանոց) գյուղում: 1979 թ. ավարտել է նույն գյուղի միջնակարգ դպրոցը: 1980–1982 թվերին ծառայել է սովետական բանակի շարքերում:

1982 թ. ընդունվել է Բաքվի բարձրագույն ուսումնական հաստատության ռազմական գործի և ֆիզկուլտուրայի բաժին, ավարտելուց հետո՝ 1986 թվականից մինչև 1990 թիվը, աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Այժմ ապրում է ՌԴ-ում:

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ ԱԼՎԻՆԱ ՍԵՐԳԵՅԻ

Ծնվել է 1962 թ. նոյեմբերի 17-ին ԼՂԻՄ-ի Ստեփանակերտի շրջանի Դամուրչիլար գյուղում: 1980 թ. ավարտել է Ղարաբուլախի միջնակարգ դպրոցը: 1982 թ. ընդունվել և 1986 թ. գերազանցության դիպլոմով ավարտել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի պատմության ֆակուլտետը:

1986 թ. աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի (Չանադչու) միջնակարգ դպրոցում՝ որպես պատմության ուսուցչուհի: 1999 թ. նույն դպրոցում նշանակվել է որպես տնօրենի տեղակալ դաստիարակչական աշխատանքների գծով:

2005 թ. նշանակվել է որպես Ավետարանոցի միջն. դպրոցի տնօրեն: 2014 թ. վերանշանակվել է «Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն: Որպես տնօրեն աշխատել է մինչև 2020 թ.:

Աշխատանքային գործունեության ընթացքում մասնակցել է «Տարվա լավագույն ուսուցիչ» մրցույթին և ճանաչվել լավագույնը: Երկարամյա աշխատանքային գործունեության և բարեխիղճ աշխատանքի համար պարգևատրվել է ԼՂՀ վարչապետի մեդալով:

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ ԱՄԱԼՅԱ ԱՐՇԱԿԻ

Ծնվել է ԼՂՀ Աստղաշեն գյուղում: 1972–73 ուս. տարում ավարտել է Ստեփանակերտի մաթեմատիկայի թեքումով գիշերօթիկ դպրոցը: 1978 թ. ավարտել է ԱրՊՀ-ի մաթեմատիկայի ֆակուլտետը և գործուղվել Սղնախի ութամյա դպրոց:

1979 թ. աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի միջն. դպրոցում, սկզբնական շրջանում՝ որպես դաստիարակ, հետագայում՝ մաթեմատիկայի ուսուցչուհի: Աշխատանքային գործունեությունն ավարտել է 2019 թ. և անցել կենսաթոշակի:

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ ԶԱՐԻՆԵ ՎԱՆԻԻ

Ծնվել է 1943 թ. մայիսի 15-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Չանադչի (Ավետարանոց) գյուղում: 1949–50 ուսումնական տարում ընդունվել և 1959–60 ուս. տարում ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: 1960 թ. ընդունվել է Բաքվի Լենինի անվան Ադրբեջանի պետական մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետը: 1965 թ. ավարտել է բուհը և ստացել հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհու որակավորում:

1960 թ.-ից մինչև 1964 թ. աշխատել է Չանադչու (Ավետարանոցի) միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ջոկատավար: 1964–65 ուս. տարվանից մինչև 1990 թ. անընդմեջ աշխատել է Կարմիր Շուկայի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես դասվար և հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

1997 թ. փետրվարի 11-ին՝ 53 տարեկան հասակում, մահացել է քաղցկեղից և թաղվել Կարմիր Շուկայի գերեզմանոցում:

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ ՌՈԶԱ ԱՎԱՆԵՍԻ

Ծնվել է 1930 թվականի հունիսի 1-ին Ստեփանակերտ քաղաքում: 1948 թվականին ավարտել է Ստեփանակերտի թիվ 1 դպրոցը և ընդունվել Ստեփանակերտի երկամյա ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետը: Ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել հայրենի գյուղի՝ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մաթեմա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

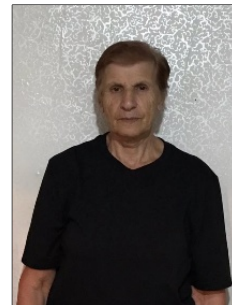
տիկայի ուսուցչուհի: Նա իր աշխատանքային ողջ գործունեությունը ծավալել է լավագույն ավանդույթներով հայտնի այդ կրթօջախում՝ աշխատելով մինչև թոշակային տարիք:

Մաթեմատիկայի զարմանահրաշ աշխարհը նա յուրովի էր բացահայտում իր բազում սաների առջև՝ ամուր հիմք ստեղծելով այդ հիմնարար գիտության հիմունքների հետագա խորացված ուսումնասիրության համար: Նա ուներ տասնամյակների ընթացքում ստեղծված, ստեղծագործ աշխատանքով թրծված մանկավարժական աշխատանքի ուրույն մեթոդիկա ու տեխնոլոգիա:

Ռ. Խաչատրյանը մեկն էր Ավետարանոցի նշանավոր միջնակարգի այն հարյուրավոր երախտավոր ուսուցիչներից, որոնք իրենց ստեղծագործ աշխատանքով հաջողությամբ կրթել ու դաստիարակել են սերունդներ՝ զուգահեռաբար հայրենի լեռնաշխարհի, նրա ինքնատիպ դպրոցի ու այդտեղ արարող հայրենասեր մարդկանց փառքը տարածելով անծայրածիր նախկին երկրով: Ռ. Խաչատրյանը կյանքից հեռացավ 2021 թ.:

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ ՌՈԶԱ ԿԱՐԱՊԵՏԻ

Ծնվել է 1947 թվականի հուլիսի 8-ին Ասկերանի շրջանի Շոշ գյուղում: 1953–1961 թթ. սովորել է տեղի միջն. դպրոցում: 1961 թվականին ընդունվել է Շուշիի մանկավարժական ուսումնարան և ավարտել 1965 թվականին:

1965–1966 թթ. նշանակվել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես ջոկատավար: 1969–1976 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի մանկապարտեզում՝ որպես դաստիարակչուհի: 1976 թ.-ից աշխատել է Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես դասավար:

ՀԱԽՆԱԶԱՐՅԱՆ ԿԱՐԵՆ ԱԼԲԵՐՏԻ

Ծնվել է 1965 թ. հունիսի 17-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել է հայրենի գյուղի դպրոցում (1971–81 թթ.): 1983–85 թթ. ծառայել է խորհրդային բանակի շարքերում: 1987 թ. ավարտել է գյուղատնտեսական տեխնիկումը: 1988 թ. աշխատել է կոլտնտեսությունում՝ որպես

Դպրոցի ուսուցիչները

սպորտի գծով հրահանգիչ: 1988–89 ուս. տարում համատեղության կարգով աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես նկարչության ուսուցիչ: 1989–92 թթ. աշխատել է Ստեփանակերտի կոնդենսատորների գործարանում՝ որպես նկարիչ: 1992–93 թթ. աշխատել է Մարտունու շրջանի Սարգսաշեն գյուղի միջն. դպրոցում՝ որպես կենսաբանության և նկարչության ուսուցիչ: 1995–97 թթ. աշխատել է Մոխշմիատի տարրական դպրոցում՝ որպես վարիչ: 2001 թ.-ից սկսած՝ զբաղվել է անհատ ձեռներեցությամբ, գյուղում բացել է կահույքի արտադրամաս և աշխատել մինչև 2020 թ.:

ՀԱՅՈՒԲՅԱՆ ԳԵՈՐԳԻ (ԺՈՐԱ) ՄՈՎՍԵՍԻ

Ծնվել է 1932 թ. հոկտեմբերի 15-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում: Սովորել և ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը: 1951–1954 թթ. պարտադիր զինվորական ծառայության է մեկնել ԽՍՀՄ զինված ուժերի օդադեսանտային զորքերում: 1960–1964 թթ. բարձրագույն կրթություն է ստացել Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտում հեռակա կարգով՝ ավարտելով մաթեմատիկայի բաժինը:

1961–1983 թթ. աշխատել է Չանաղչի գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես հանրահաշվի և երկրաչափության ուսուցիչ:

1983 թվականից սկսած՝ մինչև Արցախյան առաջին պատերազմը զբաղեցրել է մի շարք պաշտոններ կոլտնտեսությունում, այդ թվում՝ շինարարական բրիգադի բրիգադիր, խոզաբուծական ֆերմայի վարիչ, կոլտնտեսության ավտոպարկի վարիչ, էքսպեդիտոր և այլն:

Այժմ բնակվում է ՀՀ Սյունիքի մարզի Ագարակ քաղաքում:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ԱԼՎԻՆԱ ԱՐՏԵՄԻ

Ծնվել է 1956 թ. ԼՂՀ Ասկերանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: 1972–1973 ուս. տարում գերազանց գնահատականներով ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: 1973–1974 թթ. սովորել է ՀՀ Գորիսի մանկավարժական ուսումնարանի դպրոցական բաժնում, այնուհետև 1974 թ. սովորել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտե-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

տի ֆիզիկայի բաժնում, որն ավարտել է 1979 թ.-ին:

1979–1980 թթ. աշխատել է գյուղի մանկապարտեզում՝ որպես տնօրեն: Շուրջ 40 տարի աշխատել է Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես երկարօրյա խմբի դաստիարակ, բնագիտության, ֆիզիկայի ուսուցչուհի և լաբորանտ: Բռնի տեղահանվելուց հետո աշխատում է ՀՀ Արմավիրի մարզի Նորապատ գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես լաբորանտ:

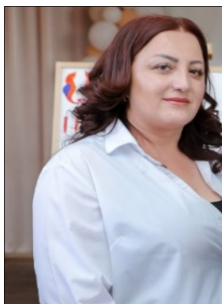
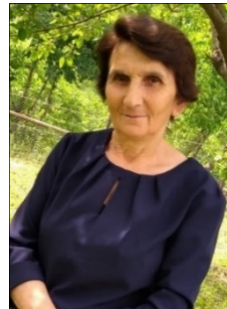
Աշխատանքային գործունեության ընթացքում ստացել է գովասանագրեր, թոշակի անցնելու կապակցությամբ և ներդրած ավանդի համար պարգևատրվել է վարչապետի մեդալով:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ԱՂԱՎՆԻԿ ՎԱՐԴԱՆԻ

Ծնվել է 1956 թ. հունիսի 1-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում: 1973 թ. ավարտել է Չանաղչու միջնակարգ դպրոցը: Նույն թվականին ընդունվել է Ստեփանակերտի բժշկական ուսումնարան:

1976 թ. ավարտել է բժշկական ուսումնարանը և նույն թվականին աշխատանքի անցել Չանաղչու տեղամասային հիվանդանոցում, աշխատել մինչև 2018 թ.:

2003–2018 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում, դասավանդել է բժշկագիտություն:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ԱՆԳԻՆ ՅՈՒՐԻԻ

Ծնվել է 1984 թ. հուլիսի 12-ին ԼՂԻՄ (Արցախի Հանրապետություն) Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 2001 թվականին ավարտել է տեղի դպրոցը: 2001–2006 թթ. սովորել է ԱրՊՀ-ի բնագիտական ֆակուլտետի «Քիմիա և կենսաբանություն» բաժնում:

2009–2013 թթ. Ստեփանակերտում աշխատել է «Քերթին» ընկերությունում՝ որպես հաշվապահ: 2013–2014 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես կենսաբանության ուսուցչուհի: 2023 թվականից առ այսօր աշխատում է ՀՀ Արմավիրի մարզի Սարդարապատի միջն. դպրոցում՝ որպես կենսաբանության լաբորանտ:

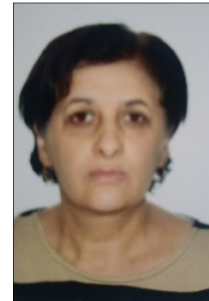
ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ԱՐԵՎԻԿ ԱՎԵՏԻԿԻ

Ծնվել է 1989 թ. մայիսի 11-ին ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում: 2006 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը: ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից պարգևատրվել է «Ուսման մեջ գերազանց առաջադիմության և օրինակելի վարքի համար» մեդալով:

2010 թ. ավարտել է ԱրՊՀ ֆիզմաթ ֆակուլտետի մաթեմատիկայի բաժինը: Նույն տարում ընդունվել է աշխատանքի Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ինֆորմատիկայի փոխարինող ուսուցչուհի: 2010–2012 թթ. դասավանդել է Ասկերանի շրջանի Ծաղկաշատի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի և ինֆորմատիկայի ուսուցչուհի: 2012 թ. ավարտել է ԱրՊՀ ֆիզմաթ ֆակուլտետի մաթեմատիկայի մագիստրատուրան: 2013 թ.-ին ընդունվել է աշխատանքի Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես համակարգչային օպերատոր: 2013–2020 թթ. դասավանդել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի և ինֆորմատիկայի ուսուցչուհի:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ՄԱՆՈՒՇԱԿ ՌՈՄԱՅԻ

Ծնվել է 1976 թ. հուլիսի 29-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1980–1982 թթ. հաճախել է գյուղի մանկապարտեզը: 1982 թ. ընդունվել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցը և ավարտել 1992 թ.-ին: Նույն տարում ընդունվել է Արցախի պետական համալսարանի պոլիտեխնիկի կարի արտադրանքի նախագծում և տեխնոլոգիա բաժին, ավարտել 1999 թ.-ին՝ որպես կարի արտադրանքի և տեխնոլոգիայի տեխնոլոգ: 2000 թ.-ին ընդունվել է Արցախի պետական համալսարանի բանասիրության և մանկավարժության ֆակուլտետի ռուսաց լեզու և գրականություն բաժին, ավարտել 2004 թ.-ին:

2002 թվականին ընդունվել է աշխատանքի Ասկերանի շրջանի Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի մինչև 2020 թ.:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ ՍԼԱՎԻԿ (ՍԱՍՈՒՆ) ՎԱԼԵՐԻԻ

Ծնվել է 1980 թ. օգոստոսի 27-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1998 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը:

1998 թ. հուլիսի 3-ին գորակոչվել է ԼՂՀ պաշտպանության բանակ և զորացրվել 2000 թ.:

2012 թ.-ին ավարտել է Ստեփանակերտի Գրիգոր Նարեկացի պետարտոնագրված համալսարանի ՆԶՊ և

ֆիզկուլտուրա բաժինը:

2009–2020 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզկուլտ-մարզիչ, շրջանային մրցություններում բասկետբոլ մարզաձևից դպրոցի աղջիկների թիմը գրավել է 1-ին, 2-րդ, 3-րդ պատվավոր տեղերը, և վարչակազմի ղեկավարության կողմից դրպրոցն ունեցել է մի շարք պատվոգրեր ու գովասանագրեր:

2015–2020 թթ. համատեղության կարգով աշխատել է Ավետարանոցի ՊՈԱԿ մանկապարտեզում՝ որպես ֆիզկուլտ-հրահանգիչ:

Մասնակցել է 2016 թ. քառօրյա և 2020 թ. 44-օրյա պատերազմներին:

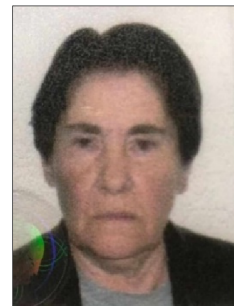
ՎԱՀՐԱՄԱՆՅԱՆ ՌՈԶԱ ԳՈՒՐԳԵՆԻ

Ծնվել է 1946 թ. սեպտեմբերի 7-ին: 1953 թ.-ին ընդունվել է Շուշիի թ. 2 ռուսական դպրոց, ավարտել է 1864 թ.-ին: Նույն տարում աշխատել է նույն դպրոցում՝ որպես լաբորանտ:

1965 թ. ընդունվել է Բաքվի Սաբիրի անվան մանկավարժական ուսումնարան, 1967 թ.-ին ավարտել է և գործուղվել Լաչինի շրջանի Օղուդարա գյուղի դպրոց, որտեղ 3 տարի աշխատել է որպես ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

1970 թ. աշխատանքի է ընդունվել Ասկերանի շրջանի Սարդարաշենի դպրոց՝ որպես ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի, աշխատել է մինչև 1972 թ.:

1972 թ.-ին ընդունվել է աշխատանքի Ասկերանի շրջանի Ավետարանոցի միջն. դպրոց՝ որպես ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի մինչև 2008 թ.: Ավագ որդին զոհվել է 1992 թվականին:

Դպրոցի ուսուցիչները

ՂԱՐԱՄՅԱՆ ԱՍՅԱ ԷԴԻԿԻ

Ծնվել է 1946 թ. նոյեմբերի 26-ին Ասկերանի շրջանի Ղարաբուլախ (այսուհետև՝ Ակնաղբյուր) գյուղում՝ մտավորականի ընտանիքում: 1953–1954 թթ. ընդունվել է Ակնաղբյուրի 7-ամյա դպրոցի առաջին դասարան: Ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Ավարտելով 11-րդ դասարանը՝ ընդունվել է Երևանի Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետի «Ֆիզմաթ և ընդհանուր առարկաներ» բաժինը: Ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել Ավետարանոց գյուղի միջնակարգ դպրոցում: 25 տարի աշխատելուց հետո համատեղությամբ աշխատել է նաև Մադաթաշենի ոչ լրիվ միջնակարգ դպրոցում՝ մինչև թոշակի անցնելը: Ընդհանուր մանկավարժական ստաժը՝ 43 տարի:

Մադաթաշենում արժանացել է «Հերոսուհի մայր» կոչմանը:

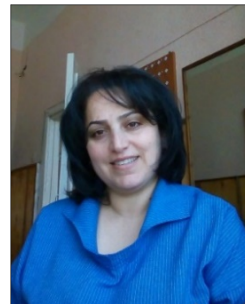
Իր աշխատանքային գործունեության ընթացքում շատ է սիրել աշակերտներին, ուրախացել նրանց հաջողություններով: Մասնակցել է նաև հասարակական բոլոր աշխատանքներին: Թոշակի անցնելուց հետո զբաղվել է գյուղատնտեսությամբ:

ՄԱԴԱԹՅԱՆ ԳԱԼԻՆԱ ԲԱԳՐԱՏԻ

Ծնվել է 1982 թ. հոկտեմբերի 28-ին ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում: 2000 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, 2006 թ.՝ ԱրՊՀ-ի պատմության ֆակուլտետը:

2013–2020 թթ. եղել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցի մանկապատանեկան աշխատանքների կազմակերպիչ և պատմության ուսուցչուհի: Երիտասարդ ուսուցչուհին եղել է աշակերտների սիրելին, բարի խորհրդատուն:

2020–2021 թթ. եղել է Ստեփանակերտի Սախարովի անվան հ. 8 մ/հ դպրոցի մանկապատանեկան աշխատանքների կազմակերպիչ և պատմության ուսուցչուհի: Կյանքից հեռացել է 2022 թ.:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ՄԱԴԱԹՅԱՆ ՄԵԼԱՆՅԱ ԱՂԱԼԱՐԻ

Ծնվել է 1985 թ. նոյեմբերի 10-ին Ասկերանի շրջանի Շոշ գյուղում: 2002 թ.ավարտել է Շոշի միջնակարգ դպրոցը, 2002–2007 թթ. սովորել է Արցախի պետական համալսարանի ֆիզմաթ ֆակուլտետի աշխարհագրության բաժնում, մագիստրատուրան ներառյալ՝ ավարտել է գերազանց գնահատականներով:

2008 թ. աշխատել է Արցախի պարի պետական համայնքում՝ որպես մեքենագրուհի: 2010–2020 թթ. աշխատել է Մադաթաշենի հիմնական դպրոցում՝ որպես աշխարհագրության ուսուցչուհի: 2014–2015 թթ. համատեղությամբ աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում իր իսկ մասնագիտությամբ: 2022–2023 թթ. աշխատել է Ստեփանակերտի Անդրեյ Սախարովի անվան թիվ 8 ավագ դպրոցում: 2024 թ. աշխատել է Երևանի Ս. Սպանդարյանի անվան թիվ 24 հիմնական դպրոցում՝ որպես աշխարհագրության ուսուցչուհի:

ՄԱՅԻԼՅԱՆ ՄԵԼԻՆԵ ՎԱՍԻԼԻ

Ծնվել է 1993 թ. սեպտեմբերի 18-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1999 թ. ընդունվել է տեղի միջն. դպրոց, մինչև 9-րդ դասարանը նա սովորել է գերազանց գնահատականներով, եղել է ուսման առաջավոր, մասնակցել է օլիմպիադաների: 2010 թ. ավարտել է դպրոցը և նույն տարում ընդունվել ԱրԴՀ-ի ռուսերենի լեզվագրական ֆակուլտետ և ավարտել 2015 թ.-ին:

2013–2020 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում: Ընդունվել և 2024 թ. գերազանց գնահատականներով ավարտել է Ստեփանակերտի Քամալյանի անվան բժշկական ուսումնարանի քույրական բաժինը:

ՄԻՐՋՈՅԱՆ ՀԱՄԵՍԻ ԲԱԼԱՍԱՆԻ

Ծնվել է 1927 թ. հունվարի 5-ին Ակնադբյուր գյուղում: Ավարտելով միջնակարգ դպրոցը՝ ընդունվել է Շոշի մանկավարժական երկամյա ինստիտուտի պատմության բաժինը, ավարտել 1946 թ.-ին:

Դպրոցի ուսուցիչները

1949 թ.-ին ամուսնանում է և աշխատանքի անցնում Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես պատմության ուսուցչուհի: 1985 թ. անցել է թոշակի:

Մահացել է 2008 թվականի փետրվարի 25-ին:

ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ ԱԶՆԻՎ ՆԱՎԱՍԱՐԴԻ

Ծնվել է 1922 թ. օգոստոսին Բաքու քաղաքում: Ավարտել է Բաքվի համար 10 միջնակարգ դպրոցը: Դպրոցն ավարտելուց հետո սովորել և ավարտել է մանկավարժական ինստիտուտի աշխարհագրության ֆակուլտետը: Քանի որ հարազատներն ապրում էին Ավետարանոցում, տեղափոխվել է Ավետարանոց ու դասավանդել է աշխարհագրություն և աստղագիտություն առարկաները: Ծանոթացել ու ամուսնացել է Սուրեն Արզումանյանի հետ: Ազնիվ Միքայելյանն իր կարճ կյանքի ընթացքում դասավանդել է 25 տարի: Դաժան հիվանդությունը իսկեց հիանալի մոր ու ուսուցչուհու կյանքը 1971 թ. հունվարի 13-ին:

ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ ՀՐԱՉԱ ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ

Ծնվել է 1956 թ. հունվարի 1-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում: 1973 թ. ավարտել է Չանաղչու միջնակարգ դպրոցը: 1975 թ. ընդունվել է Ստեփանակերտի ինստիտուտի հայոց լեզու և գրականություն ֆակուլտետի հեռակա բաժինը:

1976–1977 թթ. աշխատել է Չանաղչու միջնակարգ դպրոցում: Մահացել է 2000 թ. ապրիլին:

ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ԷԴՈՒԱՐԴԻ

Ծնվել է 1972 թ. ապրիլի 2-ին Մարտունու շրջանի Եմիշճան գյուղում: 1988 թ. ավարտել է Բերդաշենի միջնակարգ դպրոցի 10-րդ դասարանը: 1988 թ. ընդունվել է Երևանի գեղարվեստի ուսումնարանը, որն ավարտելուց հետո ստացել է նկարչի 4-րդ կարգի որակավորում: 2009–2014 թթ. սովորել է Մեսրոպ Մաշտոց համալսարանի «Մանկավարժություն և մեթոդիկա» բաժնում:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ուսուցիչ, և Ասկերանի ՄՊՄԿ-ի Ավետարանոցի մասնաճյուղում՝ որպես նկարչության խմբակի խմբակավար: 2020–2021 թթ. աշխատել է Ստեփանակերտի Անդրեյ Սախարովի անվան թիվ 8 ավագ դպրոցում՝ որպես դասավար: 2021–2023 թթ. աշխատել է Ստեփանակերտի Աշոտ Ղուլյանի անվան թիվ 2 հիմնական դպրոցում՝ որպես դասավար և նկարչության ուսուցչուհի: Այժմ բնակվում է ՌԴ Պյատիգորսկ քաղաքում և աշխատում է տեղի հ. 21 դպրոցում՝ որպես նկարչության ուսուցչուհի:

ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ ԱՐԱՔՍՅԱ ԳՐԻԳՈՐԻ

Ծնվել է 1948 թ. մարտի 28-ին ԼՂՀ Մխիթարաշեն գյուղում: 1966 թ. ավարտել է Ստեփանակերտի Եղիշե Չարենցի անվան միջնակարգ դպրոցը: 1970 թ. ավարտել է Բաքվի Վ. Լենինի անվան մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզիկայի բաժինը:

1970–1973 թթ. դասավանդել է ԼՂՀ Շոշ գյուղի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի ուսուցչուհի: 1974–1985 թթ. դասավանդել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: 1987–2001 թթ. աշխատել է Երևանի՝ Քանաքեռի ալյումինի գործարանի քիմիայի լաբորատորիայում՝ որպես ինժեներ-տեխնոլոգ:

ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ ՀՐԱՅՐ ՇԱՄԻՐԻ

Ծնվել է 1964թ. սեպտեմբերի 26-ին: 1971–81 թթ. սովորել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում: 1982 թ. ընդունվել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի ԸՏԱ ֆիզիկա լրացուցիչ մասնագիտությամբ ֆիզմաթ բաժին: 1983–1985 թթ. ծառայել է Խորհրդային Միության զինված ուժերում: 1989 թ. ավարտել է Կիրովականի (այժմ՝ Վանաձոր) մանկավարժական ինստիտուտի Ստեփանակերտի մասնաճյուղը:

1989–92 թթ. դասավանդել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում մեխանիկացիա և ագրոնոմիա առարկան: 1992–94 թթ. պաշտպանության բանակի շարքերում մասնակցել է Արցախի ազատագրական շարժմանը: Վիրավորվել է 2 անգամ: Ծառայել է պաշտպանության բանակի շարքերում մինչև 31.12.2014 թ.: Զորացրվել է կապիտանի կոչումով: Ծառայության ընթաց

Դպրոցի ուսուցիչները

քում պարգևատրվել է «Արիության», «Շուշիի ազատագրման», «Վազգեն Սարգսյան», «Անբասիր ծառայության», I, II, III աստիճանի մեդալներով և տարբեր տեսակի խրախուսանքներով:

1995–2023 թթ. աշխատել է «Արցախ էներգո» ՓԲԸ Ասկերանի էլեկտրացանցում՝ որպես անվտանգության տեխնիկայի ճարտարագետ: 2023–2024 թթ. աշխատել է «Մասիս» ցանցում՝ որպես ճարտարագետ: Այժմ աշխատում է «Զիզգազ» խանութների ցանցում՝ որպես անվտանգության աշխատակից:

ՄՐԱՑԱԿԱՆՅԱՆ ՄԱՐԱ ՆԵԼՍՈՆԻ

Ծնվել է 1976 թ. օգոստոսի 29-ին ԼՂԻՄ Չանադչի գյուղում: 1993 թ. ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, 1998 թ. ավարտել է ճարտարագիտական ֆակուլտետը, 2004 թ.՝ բնագիտական ֆակուլտետը:

1998–2020 թթ. դասավանդել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես քիմիայի ուսուցչուհի: 2021–2023 թթ. աշխատել է Ծաղկաշատի միջն. դպրոցում՝ որպես քիմիայի և կենսաբանության ուսուցչուհի:

ՄՐԱՑԱԿԱՆՅԱՆ (ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ) ՇԱՄԱՄ ԷՌՆԵՍՏԻ

Ծնվել է 1963 թ. դեկտեմբերի 7-ին ԼՂԻՄ (Արցախի Հանրապետություն) Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1981 թ. ավարտել է տեղի դպրոցը՝ անմիջապես աշխատանքի անցնելով դպրոցում՝ որպես գործավարուհի: 1987–1988 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի հաշվապահական դպրոցում և ստացել հաշվապահի որակավորում:

2000–2005 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի «Մեսրոպ Մաշտոց» համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի «Հայ բանասիրություն և հոգեբանություն» բաժնում՝ միաժամանակ աշխատելով Ասկերանի ՄՊՍԿ-ի Ավետարանոցի մասնաճյուղում՝ որպես «Ասմունք»-ի խմբակավար, իսկ դպրոցում՝ հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

2022 թվականից առ այսօր աշխատում է ՀՀ Արմավիրի մարզի Արտաշարի միջն. դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչուհի ու հոգեբան:

ՄՆԱՑԱԿԱՆՅԱՆ ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՆԱԶԱՐԻ

Ծնվել է 1947 թ. ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգ կրթություն ստացել է տեղի դպրոցում: 1965 թ. ընդունվել է Բաքվի Վ.Ի. Լենինի անվան բուհի ֆիզմաթ ֆակուլտետի ֆիզիկայի բաժին և այն ավարտել 1969 թվականին:

Նույն թվականին աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի ուսուցչուհի և լաբորանտ:

1976 թ.-ից մինչև 1998 թ. աշխատել է որպես փոխտնօրեն և ֆիզիկայի ուսուցչուհի:

1998 թ.-ից մինչև 1999 թ. ապրիլը աշխատել է տնօրեն:

1998 թ.-ից մինչև 2009 թ. նոյեմբերը աշխատել է որպես ֆիզիկայի ուսուցչուհի: 2006 թ.-ին արժանացել է Ի. Աթայանի անվան հուշամեդալի:

2009 թ.-ին անցել է թոշակի:

ՅԱՐԱՄԻՇՅԱՆ ԼՅՈՒԴՄԻԼԱ ԲԵՆԻԿԻ

Ծնվել է 1955 թ. հոկտեմբերի 15-ին Ստեփանակերտի շրջանի Շոշ գյուղում՝ ուսուցիչների ընտանիքում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտում, որն ավարտելուց հետո՝ 1976–77 ուս. տարում, ամուսնու՝ Նիկոլայ Համոյի Բաղդասարյանի հետ աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ:

Երեք տարի աշխատելուց հետո տեղափոխվել է ք. Ստեփանակերտ, աշխատել նախ՝ Ե. Չարենցի անվան հ. 7 միջնակարգ, ապա՝ Ա. Սախարովի անվան հ. 8 ավագ դպրոցներում:

Դպրոցի ուսուցիչները

ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ ԱՐՄՈ ՍԵՐԳԵՅԻ

Ծնվել է 1930 թ. ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Սարուշեն գյուղում: 1936–1937 թթ. սովորել է Սարուշենի յոթնամյա դպրոցում, այնուհետև ուսումը շարունակել է Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումում: Բարձրագույն կրթությունը ստացել է Բաքվի պետական մանկավարժական ինստիտուտում:

1951–1954 թթ. դասավանդել է Չանադչու (Ավետարանոցի) դպրոցում: 1954–1959 թթ.՝ Ասկերանի շրջանի Շոշ գյուղի դպրոցում, իսկ 1959–1962 թթ.՝ Սարուշենի ութամյա դպրոցում: 1962–1965 թթ. եղել է Սարուշեն գյուղի կոլտնտեսության նախագահ:

1967–1973 թթ. եղել է ուսուցիչների կատարելագործման ինստիտուտի տնօրեն: 1973–1989 թթ.՝ Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի դասախոս, ամբիոնի վարիչ:

Արժանացել է Արցախի «Լավագույն մանկավարժ» կոչմանը:

Ուներ հրատարակած 100-ից ավելի գիտական հոդվածներ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ՄԱՂԱՔԻԻ

Ծնվել է 1915 թ. Ավետարանոց գյուղում՝ գյուղացու ընտանիքում: Ավարտելով գյուղի յոթնամյա դպրոցը՝ ընդունվում է Շուշիի մանկավարժական ուսումնարան և այն ավարտում 1933 թ.:

1933–1936 թթ. աշխատում է Ավետարանոցի յոթնամյա դպրոցում՝ որպես ուսուցիչ: 1936 թ. ընդունվում է Ադրբեջանի Լենինի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտի մաթեմատիկա բաժինը և այն ավարտում 1940 թ., այնուհետև շարունակում է աշխատել Ավետարանոցի միջև. դպրոցում մինչև 1942 թ. մարտի 8-ը: 1942 թ. մարտի 8-ին նրան զորակոչում են սովետական բանակի շարքերը: 1945 թ. հոկտեմբերին զորացրվել և նշանակվել է Ավետարանոցի միջև. դպրոցում՝ որպես ուսմասվար և մաթեմատիկայի ուսուցիչ:

1957 թ. Ա. Շահնազարյանը նշանակվում է Ավետարանոցի միջև. դպրոցի տնօրեն մինչև 1965 թ.: Նա հաճախ է թղթակցում Մոսկվայում թողարկվող «Մաթեմատիկական դպրոցում» միութենական ամսագրին, որում տպագրվում էին նրա կողմից լուծված խնդիրները: Արցախում առաջին

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

աշակերտական արտադրական բրիգադը ձևավորվել է նրա տնօրինության օրոք՝ Ստավրոպոլի երկրամասի օրինակով: Աշխատանքային գործունեության ընթացքում ճանաչվել է որպես դարի լավագույն ուսուցիչ, լուսավորության գերազանցիկ: 1984 թ. ազատվել է աշխատանքից իր դիմումի համաձայն և անցել թոշակի: Մահկանացուն կնքել է 1989 թ.:

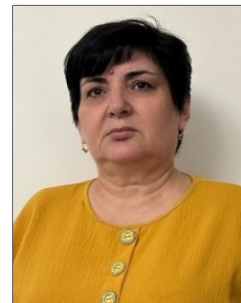
ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԱԻԴԱ ԳԵՈՐԳԻԻ

Ծնվել է 1961 թ. հունիսի 1-ին Ասկերանի շրանի Չանաղչի գյուղում: Ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, այնուհետև 1979–1984 թթ. սովորել և ավարտել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետի ԸՏԱ և ֆիզիկա բաժինը:

1984–1985 ուս. տարում աշխատել է Չանաղչու միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի լաբորատորիայի լաբորանտ և մեխանիզացիայի ուսուցչուհի: 1985–1993 թթ. աշխատել է ԼՂԻՄ Վիճակագրական վարչության հաշվողական կենտրոնում՝ որպես ինժեներ, 1993–1996 թթ.՝ Արցախի պետական համալսարանում, 1997–1998 ուս. տարում՝ Արցախի Հանրապետության մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոնում, 1999–2023 թթ. հոկտեմբերի 1-ը՝ ԱՀ Հարկային պետական վարչությունում, այնուհետև՝ Պետական եկամուտների կոմիտեում:

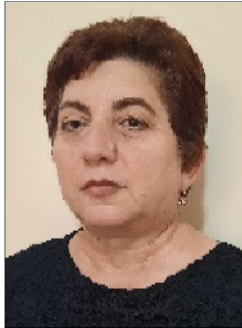
ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԱԼԻՆԱ ՇՈՒՐԱՅԻ

Ծնվել է 22.11.1966 թ. ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Տեղի միջնակարգ դպրոցն ավարտել է 1984 թ.: 1984–89 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի մանկ. ինստիտուտի ֆիզմաթ. ֆակուլտետում՝ ստանալով ֆիզիկայի և ընդհանուր տեխնիկական առարկաների ուսուցչի որակավորում:

1989–1996 թթ. տարբեր առարկաներ է դասավանդել Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում: 2006–2023 թթ. ֆիզիկա է դասավանդել Ստեփանակերտի Անտոնիո Արսլան հայ-իտալական կրթահամալիրում:

Դպրոցի ուսուցիչները

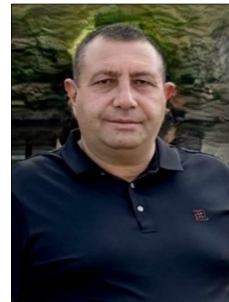
ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԼԻԼԻԱ ՇՈՒՐԱՅԻ

Ծնվել է 1969 թվականի հունիսի 3-ին ԼՂԻՄ (Արցախի Հանրապետություն) Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1986 թվականին ավարտել է տեղի դպրոցը: 1988–1992 թթ. սովորել է Կիրովականի մանկավարժական ինստիտուտի «Մանկավարժություն և տարրական ուսուցման մեթոդիկա» բաժնում:

1988–1992 թթ. աշխատել է նույն դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի լաբորանտ: 1992–2020 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես դասավար:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԼՅՈՆԻԿ ԼԵՄԱՔՍԻ

Ծնվել է 1979 թ. հուլիսի 29-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Չանաղչի գյուղում: 1996 թ. ավարտել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցը: 1996–1999 թթ. ծառայել է պաշտպանության բանակում: 2000 թ. ընդունվել և 2005 թ. ավարտել է Ստեփանակերտի Մ. Մաշտոց համալսարանի «Ֆիզիկական կուլտուրա և սպորտ» բաժինը:

2003–2005 թթ. աշխատել է Ջրաղացների հիմնական դպրոցում՝ որպես ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչ: 2007–2020 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես ֆիզկուլտուրայի ուսուցիչ, և համատեղ աշխատել է Մադաթաշենի հիմնական դպրոցում՝ որպես զինղեկ: 2012 թ. ստացել է լեյտենանտի կոչում: 2016 թ. պարգևատրվել է «Մարտական ծառայություն» մեդալով:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԼՈՒՍԻՆԵ ՏԻԳՐԱՆԻ

Ծնվել է 1988 թ. ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ջրաղացներ գյուղում: 1994 թ.-ին հաճախել է գյուղի ոչ լրիվ միջնակարգ դպրոցը, այնուհետև կրթությունը շարունակել է Ակնաղբյուրի Վ. Ջիվանշիրյանի անվան միջնակարգ դպրոցում, որն ավարտել է 2004 թ.-ին: 2004–2008 թթ. սովորել է ԱրՊՀ-ի ֆիզմաթ ֆակուլտետի «Ֆիզիկա, աստղագիտություն» բաժնում: 2008-ին ընդունվել է ֆի-

զիկայի մագիստրատուրա, որն ավարտել է 2010 թ.-ին:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

2009 թ.-ից մինչև 2020 թ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի.Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի ուսուցչուհի: 2021 -2023 թթ. աշխատել է ք. Ասկերանի Է. Բարսեղյանի անվան միջն. դպրոցում: 2024 թ.-ից աշխատում է ՀՀ Արագածոտնի մարզի Զովասարի միջնակարգ դպրոցում:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՄԻՔԱՅԵԼ ԱՄԻՐԻ

Ծնվել է 1920 թ. հունվարին: Մասնակցել է Հայրենականի հերոսամարտերին և պարգևատրվել բազմաթիվ մեդալներով:

Ավարտելով Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի պատմության ֆակուլտետը՝ աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի դպրոցում՝ դասավանդելով պատմություն, հետագայում նաև հասարակագիտություն, մարդու իրավունք առարկաները:

Մանկավարժական աշխատանքին զուգահեռ Մ. Պետրոսյանն աշխատել է որպես Ավետարանոց գյուղի ընկերական դատարանի նախագահ:

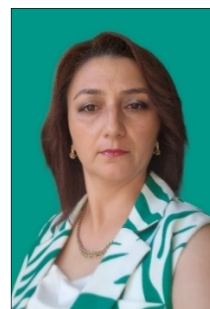
Աշակերտներին հայեցի դաստիարակություն տալու նպատակով առաջին անգամ Ավետարանոցի դպրոցի պատմության մեջ ստեղծել է պատմաերկրագիտական թանգարան: Աշխատասեր, պրպտող, նվիրյալ ուսուցիչը դպրոցում աշխատեց 53 տարի:

Մ. Պետրոսյանը վախճանվեց 2007 թ.՝ թողնելով լուսավոր ու բարի անուն:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՆԱՆԱՐ ԿԱՄՈՅԻ

Ծնվել է 1987 թ. ապրիլի 16-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1994թ. հաճախել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի 1-ին դասարան: 2004 թ. գերազանց գնահատականներով ավարտել է դպրոցը: 2004 թ. ընդունվել է ԱրՊՀ Քիմ/կենս ֆակուլտետի «Քիմիա» բաժինը և ավարտել 2008 թ.:

2008 թ. սեպտեմբերի 10-ին ընդունվել է դպրոցին կից նախադպրոցական խմբում՝ որպես դաստիարակ: 2008 թ. հոկտեմբերի 1-ից նշանակվել է Ավետարանոցի ՊՈԱԿ մանկապարտեզի տնօրեն և աշխատել մինչև 2009 թ. ապրիլի 1-ը: 2009 թ. ապրիլի 1-ից աշխատանքի է ան-

Դպրոցի ուսուցիչները

ցել Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես աշխարհագրության և կենսաբանության ուսուցչուհի, և աշխատել մինչև 2020 թ.: 2010 թ. ընդունվել է ԱրՊՀ Քիմ/կենս ֆակուլտետի «Աշխարհագրություն» հեռակա բաժինը: 2020 թ. ընդունվել է ԱրՊՀ Քիմ/կենս ֆակուլտետի «Կենսաբանություն» մագիստրատուրա և ավարտել 2022 թ.: Արցախի կորստից հետո աշխատում է ՀՀ Կոտայքի մարզի Արտավազ գյուղի դպրոցում՝ որպես կենսաբանության ուսուցչուհի և բնագիտական առարկաների մ/մ:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՆԱՐԻՆԵ ԳԱՍԻԿԻ

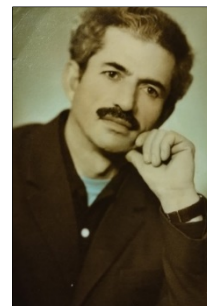
Ծնվել է 1984 թ. հունիսի 28-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 2001 թ. ավարտել է Ի.Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել ԱրՊՀ հումանիտար ֆակուլտետի պատմություն բաժինը:

2006 թ. ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես պատմության, հասարակագիտության և ՀԵՊ ուսուցչուհի, դասավանդել է մինչև 2020 թ. սեպտեմբեր: 2021 թ. հունվարից աշխատանքի է անցել ԱՀ ազգային վիճակագրական ծառայությունում, համատեղությամբ աշխատել է որպես «Դասավանդիր Հայաստան» ծրագրի մենթոր ուսուցիչ: 2021 թ. օգոստոսին նշանակվել է Ասկերանի շրջանային մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոնի տնօրեն:

2022 թ. ԱՀ ԿԳՄՍ նախարարության արտադպրոցական բաժնի կողմից կազմակերպված մրցույթին արժանացել է «Հրաշագեղ հայուհի» անվանակարգին, իսկ 2023 թ. Ասկերանի ՄՊՄԿ հերթական մրցույթում, պատվավոր առաջին տեղը զբաղեցնելու համար, պարգևատրվել է պատվոգրով:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՌՈՒԲԵՆ ՋԱՎԱԴԻ

Ծնվել է 1924 թվականին ԼՂԻՄ-ի Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: Վեց տարեկանում ընդունվել է Չանաղչիի դպրոց և 7-րդ դասարանն ավարտելուց հետո ընդունվել և ավարտել է Ստեփանակերտի գյուղտեխնիկումը: 1942 թ. յոթ համագյուղացիների հետ զորակոչվել է կարմիր բանակ և մինչև պատերազմի վերջը ծառայել Հայաստանում տեղակայված

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

բանակային ստորաբաժնում՝ կապված Թուրքիայի կողմից հնարավոր ներխուժման հետ:

1946 թ.-ից աշխատել է Չանադչիի Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում՝ զբաղեցնելով տարբեր պաշտոններ: 1956–61 թթ. սովորել է Երևանի անասնաբուժական ինստիտուտում: Չանադչիի Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում աշխատելուն զուգահեռ նա 1963–66 թթ. աշխատել է Չանադչու միջնակարգ դպրոցում՝ որպես բուսաբուծության և գյուղմեքենայացման առարկաների ուսուցիչ: Ռ. Պետրոսյանը կյանքից հեռացել է 2004 թ.:

ՋԻՎԱՆՇԻՐՅԱՆ ԺԱՆՆԱ ԳԵՈՐԳԻԻ

Ծնվել է 1960 թվականի օգոստոսի 5-ին Արցախի Հանրապետության Ակնաղբյուր գյուղում: 1977 թվականին ավարտել է Ստեփանակերտի թիվ 2 միջնակարգ դպրոցը: 1982 թվականին ավարտել է Ստեփանակերտի պետական մանկավարժական ինստիտուտի «Քիմիա և կենսաբանություն» բաժինը, ստացել քիմիայի և կենսաբանության ուսուցչի որակավորում:

1982–1993 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես քիմիայի և կենսաբանության ուսուցիչ:

1993–1997 թթ. կենսաբանություն է դասավանդել Ստեփանակերտի Եղիշե Չարենցի անվան թիվ 7 միջնակարգ դպրոցում:

1999–2016 թթ. աշխատել է ԵՊՀ միջազգային կրթական կենտրոնում՝ որպես ավագ տեսուչ, և դասավանդել է կենսաբանության դասընթաց:

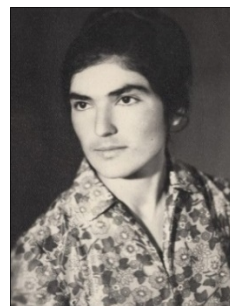
2016–2020 թթ. աշխատել է «Բնագետ»-ի խմբագրությունում:

Հեղինակ է մի շարք գիտամեթոդական հոդվածների:

ՋՀԱՆՅԱՆ ՍՎԵՏԼԱՆԱ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

Ծնվել է 1945 թ. ապրիլի 23-ին ԼՂԻՄ Մարտունու շրջանի Սարգսաշեն գյուղում: Սովորել է տեղի յոթնամյա դպրոցում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել է Մարտունու շրջանի Թաղավարդի միջնակարգ դպրոցում:

1964 թ. ընդունվել է Շուշիի մանկավարժական ուսումնարան և այն ավարտել է 1967 թ.: Նույն տարում

Դպրոցի ուսուցիչները

աշխատանքի է անցել Զարդանաշենի ութամյա դպրոցում՝ որպես դասվար: 1970 թ. հիմնական բնակության վայր է հանդիսացել Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղը:

1970–1971 ուստարում աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես ավագ ջոկատավար: 1974 թ.-ից աշխատում էր որպես դասվար: 1974–1975 ուստարում ընդունվել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետ:

1975–1976 ուստարվանից նա դպրոցի լեզվի և գրականության ուսուցչուհին էր և դաստիարակչական գծով փոխտնօրենը:

Ղեկավարել է դպրոցի կուսակցական կազմակերպության աշխատանքները, դպրոցի ժողովրդական վերահսկողության խմբի նախագահն էր: Դպրոցի տնօրեն, ՍՍՀՄ ժողովրդական ուսուցիչ Իվան Աթայանի մահից հետո որոշ ժամանակ աշխատել է որպես ուսումնական գծով փոխտնօրեն:

2006 թ. իր դիմումի համաձայն անցել է թոշակի: Մանկավարժական գործունեության 42 տարիներից 39-ը աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում:

Այժմ նա իր որդիների հետ գտնվում է Հայաստանում, բնակվում է Գյումրիում:

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ԱՆՅԱ ԱՐԱՄԻ

Ծնվել է 1947 թ. հունվարի 10-ին Ստեփանակերտի շրջ. Ակնաղբյուր (Ղարաբուլախ) գյուղում:

Տեղի 7-ամյա դպրոցն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Ավետարանոցի (Չանաղչի) միջն. դպրոցում և ավարտել է 1964 թվականին: 1965 թ. ընդունվել է Բաքվի օտար լեզուների ինստիտուտի ռուսաց լեզվի և գրականության ֆակուլտետը: 1970 թ. ստացել է ռուսաց լեզվի և գրականության ուսուցչի որակավորում և նույն տարվա սեպտեմբերի 1-ից աշխատանքի է անցել Ավետարանոցի միջն. դպրոցում:

1972 թ. սեպտեմբերի 1-ից տեղափոխվել է (ամուսնության պատճառով) Շոշի միջն. դպրոց:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

1975 թ. աշխատել է Ստեփանակերտի թ. 8 միջն. դպրոցում, այնուհետև հ. 5 երկարօրյա դպրոցում:

1979 թ. սեպտեմբերի 1-ից աշխատել է Ստեփանակերտի հ. 11 (որը հետագայում վերակոչվել է հ. 5) միջն. դպրոցում, որտեղ և 30 տարի անընդմեջ դասավանդել է ռուսաց լեզու և գրականություն: 2010 թ. անցել է թոշակի:

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ՎՐԵԺ ԳՐԻԳՈՐԻ

Ծնվել է 1972 թ. օգոստոսի 12-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Չանաղչի գյուղում (ներկայիս՝ Ավետարանոց): 1979–1989 թթ. սովորել և ավարտել է գյուղի միջնակարգ դպրոցը: 1989 թ. ընդունվել է Կիրովականի մանկավարժական ինստիտուտի Ստեփանակերտի մասնաճյուղի «ԸՏԱ և ինֆորմատիկա» բաժինը, իսկ 1993 թ. ավարտել է Արցախի պետական համալսարանի նույն բաժինը:

1992–1995 թթ. մասնակցել է. Արցախյան գոյամարտին:

1995 թ. մարտի 1 – 2020 թ. սեպտեմբեր Ավետարանոցի միջն. դպրոցում դասավանդել է ֆիզկուլտուրա: 2007–2011 թթ. ավարտել է Արցախի պետական համալսարանի «ՆԶՊ և ֆիզկուլտուրա» բաժինը: 2021 թ. սեպտեմբերի 1-ից մինչև 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ը Խնածախի միջն. դպրոցում դասավանդել է ֆիզկուլտուրա:

ՍԱՖԱՐՅԱՆ ՀՐԱՆՏ ՌԱՖԻԿԻ

Ծնվել է 1959 թ. օգոստոսի 13-ին Ասկերանի շրջանի Ակնաղբյուր գյուղում: 1966–1974 թթ. սովորել է Ակնաղբյուրի ութամյա դպրոցում, իսկ 1974–1976 թթ.՝ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: 1977–1982 թթ. սովորել է Երևանի պետական համալսարանի աշխարհագրության ֆակուլտետում:

1982–1983 թթ. դասավանդել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում:

1983–1986 թվականներին եղել է կոմերիտմարզկոմի աշխատակից: 1986 թվականին ընտրվել է կոմերիտիության Ասկերանի շրջկոմի առաջին քարտուղար:

Դպրոցի ուսուցիչները

1991 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Ավետարանոցի թիվ 27 ընտրատարածքից ընտրվել է Արցախի Հանրապետության 1-ին գումարման Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, իսկ 1992 թվականի հունվարին՝ Գերագույն խորհրդի առողջապահության և սոցիալական հարցերի հանձնաժողովի նախագահի տեղակալ:

1992 թվականի օգոստոսին նշանակվել է Արցախի Հանրապետության պաշտպանության պետական կոմիտեի լիազոր ներկայացուցիչ Ասկերանի վերին ենթաշրջանում: 1999–2005 թվականներին եղել է Արցախի Հանրապետության պետական կենսաթոշակային հիմնադրամի կենսաթոշակային ապահովության վերահսկողության բաժնի պետ: 2005 թվականին եղել է Արցախի Հանրապետության սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամի սոցիալական ապահովագրության և մոնիթորինգի բաժնի պետ, իսկ 2006 թվականին՝ հիմնադրամի սոցիալական ապահովագրության և առանձին ծրագրերի բաժնի պետ:

2007 թվականին նշանակվել է Արցախի Հանրապետության սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամի նախագահի տեղակալ: 2009 թվականի հունիսին եղել է Արցախի Հանրապետության սոցիալական ապահովության նախարարության «Սոցիալական ապահովության ծառայություն» գործակալության պետի տեղակալ:

2009 թվականի հուլիսին շնորհվել է քաղաքացիական ծառայության 2-րդ դասի խորհրդականի դասային աստիճան:

2012 թվականի դեկտեմբերի 19-ին լրացուցիչ ընտրությունների արդյունքում թիվ 15 ընտրատարածքից ընտրվել է Արցախի Հանրապետության 5-րդ գումարման Ազգային ժողովի պատգամավոր:

2013 թվականի հունվարի 9-ին ընտրվել է Արցախի Հանրապետության Ազգային ժողովի արտադրության և արտադրական ենթակառուցվածքների հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ:

2015 թվականի հունիսի 11-ից Արցախի Հանրապետության Ազգային ժողովի աշխատակազմի ղեկավարի տեղակալն է:

Պարգևատրվել է «Մարտական ծառայություն» մեդալով (Արցախի Հանրապետության նախագահի թիվ 18 հրամանագիր, 07.05.2007 թվական), «Երախտագիտություն» մեդալով (Արցախի Հանրապետության նա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

խագահի թիվ 48 հրամանագիր, 01.09.2007 թվական), «Շուշիի ազատագրման համար» մեղալուծ:

ՄԻՄՈՆՅԱՆ ԳԵՂԱՄ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ

Ծնվել է 1962 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում՝ մտավորականի ընտանիքում: 1970–71 ուս. տարում հաճախել է Չանաղչիի միջնակարգ դպրոցի 1-ի դասարան, 1979–80 ուս. տարում ավարտել է նույն դպրոցի 10-րդ դասարանը: 1981–83 թվականներին ծառայել է խորհրդային բանակում: 1984 թվականին ընդունվել է Բաքվի Վ.Ի. Լենինի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզիկական դաստիարակության բաժինը: 1988 թվականին ավարտել է Լենինականի Մ. Նալբանդյանի անվան «Պատվո նշան» շքանշանակիր պետական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզդաստիարակության բաժինը՝ նախնական զինվորական պատրաստության ու ֆիզդաստիարակության ուսուցչի որակավորմամբ:

1988 թվականի սեպտեմբերի 1-ին աշխատանքի է անցել Չանաղչու միջնակարգ դպրոցում՝ որպես զինվորական ղեկավար: Մասնակցել է Արցախյան ազատամարտին, վիրավորվել է 1994 թ. ապրիլի 14-ին, ենթարկվել վիրահատությունների, Արցախյան ազատամարտի 2-րդ կարգի հաշմանդամ է, պարգևատրվել է մեդալով, ունի ավագ լեյտենանտի կոչում: 2012 թվականին՝ ուսուցչի օրվա առթիվ ՀՀ պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանի կողմից պարգևատրվել է «ՀՀ ազգային բանակի 20-ամյակի» մեդալով ու պատվոգրով՝ որպես Արցախի Հանրապետության լավագույն զինղեկ: 2015 թվականին Արցախի Հանրապետության ԿԳՄՍ նախարարի կողմից պարգևատրվել է պատվոգրով ու արժեքավոր նվերներով՝ ենթաշրջանում լավագույն բաց դասեր անցկացնելու առթիվ: Մշտապես «Արծվիկի» թիմեր է ներկայացրել Ասկերանի շրջանային մրցությանը, բազմաթիվ սաներ առաջնային տեղեր են զբաղեցրել ՆԶՊ օլիմպիադաներում:

ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ ԱՐՇԱՎԻՐ ԱՐՄԵՆԻ

Ծնվել է 1927 թ. ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Սղնախ գյուղում: Նախնական կրթությունը ստացել է տեղի յոթնամյա դպրոցում, որից հետո՝ Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումում, այնուհետև ավարտել է Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի մաթեմատիկայի բաժինը: Ավարտելուց հետո վերադարձել է Ստեփանակերտ և աշխատել կրթական համակարգում, 16 տարի դասավանդել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում: 1965 թ. հրավեր է ստացել աշխատելու Երևանի Հ. Շահինյանի անվան ֆիզմաթ դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցիչ: Մասնակցել է մի շարք օլիմպիադաների, մրցույթների և գրավել պատվավոր տեղեր: Երկարատև աշխատանքի ընթացքում ստացել է մի շարք պատվոգրեր, շնորհակալագրեր: Նրա աշխատանքը բարձր է գնահատվել կրթության նախարարության, ինչպես նաև դպրոցի և աշակերտների կողմից: Նա ջանք չի խնայել իր սուրբ գործի համար, մինչև 1996 թ.: Ցավոք, 69 տարեկանում նա կնքեց իր մահկանացուն: Անցել են երկար տարիներ, բայց նա ներկա է բոլորի համար, նրան հիշում են ներկայով:

ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ ԶՈՅԱ ԳՐԻԳՈՐԻԻ

Ծնվել է 1949 թ. հունիսի 16-ին ԼՂՀ Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում: 1957–1967 թթ. սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: Նույն տարում ընդունվել է ՀՀ Կապանի բժշկական ուսումնարան և ավարտել այն 1969 թ.:

1969 թ.-ից աշխատել է Շոշ գյուղի բուժկետում, 1970 թ.՝ Ավետարանոցի տեղամասային հիվանդանոցում, 1978 թ.-ից՝ Ավետարանոցի դպրոցում՝ դասավանդելով նաև բժշկագիտություն: 2004 թ. անցել է թոշակի:

ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ ՌՈԶԱ ԿԱՄՈՅԻ

Ծնվել է 1993 թ. հունիսի 13-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Չանաղչի գյուղում: 1998 թ. ընդունվել և 2008 թ. ավարտել է Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցը: 2009 թ. ընդունվել և 2014 թ. ավարտել է ԱրՊՀ-ի ռուսաց լեզու և գրականություն ֆակուլտետը: Ուսումնառությանը զուգահեռ աշխատել է Ավետարանոցի միջն. դպրոցում՝ որպես օպերատոր և ռուսաց լեզվի ուսուցչուհի: 2015–

2016 թթ. աշխատել է ԼՂՀ ոստիկանության կադրերի բաժնում: Այժմ ապրում է ՌԴ Մոսկվայի մարզում:

ՕՎՅԱՆ ՎԱՐԴԳԵՍ ՎԱԶԳԵՆԻ (ՕՀԱՆՋԱՆՅԱՆ)

Ծնվել է Ստեփանակերտում: 1978 թ. ավարտել է տեղի թիվ 1 միջնակարգ դպրոցը, իսկ 1982 թ.՝ մանկավարժական ինստիտուտի բանասիրական ֆակուլտետը:

1983–87 թթ. որպես ուսուցիչ աշխատել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Դասավանդել է հայոց լեզու և գրականություն, ինչպես նաև նկարչություն և գծագրություն:

Այնուհետև աշխատել է Ասկերանի շրջանի «Խաչեն» («Խաչեն») թերթի խմբագրությունում՝ որպես բաժնի վարիչ:

1987–94 թթ. աշխատել է հանրապետական «Խորհրդային Ղարաբաղ» («Արցախ», այնուհետև՝ «ԼՂ Հանրապետություն») թերթի խմբագրությունում՝ որպես թղթակից, բաժնի վարիչ, ապա՝ գլխավոր խմբագրի տեղակալ:

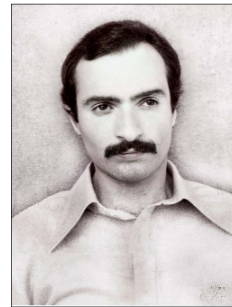
1992–93 թթ. եղել է Ասկերանի շրջանի «Խաչեն» թերթի խմբագիրը:

1994–96 թթ. ծառայել է ԼՂՀ պաշտպանության բանակում՝ որպես քաղբաժնի սպա, ապա «Մարտիկ» թերթի պատասխանատու քարտուղար:

1997–1998 թթ. որպես հրատարակչական կենտրոնի ղեկավար աշխատել է Ստեփանակերտի պետական պոլիգրաֆ ձեռնարկությունում, 1999 թվականից՝ «10-րդ նահանգ», 2004–2006 թթ.՝ «Դեմո» հանրային թերթում՝ որպես պատասխանատու խմբագիր:

2009 թվականից «Նոր էջ» թերթի խմբագիրն է: 2015 թվականից հետո գործում է թերթի միայն կայք-բլոգը:

Տպագրվում է 1984 թվականից: Հարյուրավոր պատմվածքների ու նո-

Դպրոցի ուսուցիչները

վելների, դրամատիկական ստեղծագործությունների, բազմաթիվ հոգվածների հեղինակ է: Տպագրվում է հայաստանյան և դարաբաղյան թերթերում:

Տպագրված գրքերն են՝ «Մենախոսություն վերջին նստարանից» (պատմվածքներ), Ստեփանակերտ, 1995 թ., «Կիսատ պատմվածքներս, տղան և ուրիշներ» (պատմվածքներ), Ստեփանակերտ, 2005 թ., «Ձմեռային սերենադ» (նովելներ, պատմվածքներ, դրամատիկական ստեղծագործություններ), Ստեփանակերտ, 2005 թ., «Կարմիր ծաղկաթերթեր» (նովելներ, պատմվածքներ, դրամատիկական ստեղծագործություններ, հոգվածներ), Ստեփանակերտ, 2007 թ.:

Հարավային Կովկասի գրողների՝ պատերազմի մասին պատմող լավագույն ստեղծագործությունների «Ապրելու ժամանակը» ժողովածուի մեջ (Մայկոպ, 2003 թ.) տպագրվել է նաև Վարդգես Օվյանի «Ես սիրում եմ քեզ, կյանք» («Զինվորը») պատմվածքը:

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ՝ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ՇԱՀԵՆ, ԾԱՏՐՅԱՆ ԹԱՄԱՐԱ

Շահեն Մարտիրոսյանը ծնվել է 1925 թ. հոկտեմբերի 15-ին ԼՂԻՄ Կարմիր գյուղում: Տեղի դպրոցն ավարտելուց հետո բարձրագույն կրթություն է ստացել Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտում և ստացել է բանասերի մասնագիտություն: Մանկավարժական գործունեություն է ծավալել Շուշիի գիշերօթիկ դպրոցում՝ որպես փոխտնօրեն, Շուշի դպրոցում՝ փոխտնօրեն և միաժամանակ հայոց լեզվի և գրականության ուսուցիչ: Այնուհետև դասավանդել է Հաղրութում, եղել է տեղի «Կոլխոզնիկ» թերթի խմբագիրը:

Թամարա Ծատրյանը ծնվել է 1930 թ. հունվարի 31-ին: Նա իր ամուսնու հետ դասավանդել է Հաղրութում՝ որպես դասվար, աշխատել է նաև ռուսական դպրոցում: Այնուհետև ամուսինները ընտանիքով տեղափոխվել են հարազատ Կարմիր գյուղ, որտեղ Շ. Մարտիրոսյանը նշանակվել է դպրոցի տնօրեն: Որոշ ժամանակ անց նրանք տեղափոխվել են Չանադչի գյուղ, որտեղ Շ. Մարտիրոսյանը դասավանդել է հայոց լեզու և գրականություն, իսկ Թ. Ծատրյանն աշխատել է որպես դասվար: Այնուհետև իրենց մանկավարժական գործունեությունը շարունակել են Ստեփանակերտի կրթական հաստատություններում:

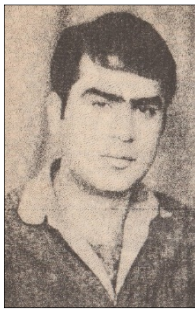
1992 թ. ծանր հիվանդությունից մահացավ Շահեն Մարտիրոսյանը:

Ամուսնու մահից հետո Թամարա Ծատրյանը շարունակում է մանկավարժական գործունեությունը Ստեփանակերտում: Նա մահացել է 2019 թ.:

*
* *

Տարբեր տարիների Ավետարանոցի դպրոցում աշխատել են ներքոհիշյալ ուսուցիչները՝ Աղամյան Արմենուհի, Աղաջանյան Անահիդա, Աղաջանյան Խորեն, Ալեքսանյան Էլեոնորա, Ավանեսյան Վանյա, Ավանեսյան Գայանե, Ավանեսյան Վալերի, Ավանեսյան Կարեն, Աղաշյան Գրիգորի, Առստամյան Անուշավան, Բաղդյան Նարինե, Բաբայան Արմինե, Բաբայան Աստղիկ, Բաբայան Ալյոշա, Բաղդասարյան Աստղիկ, Բաղդասարյան Համո, Բաղդասարյան Լուսինե, Բաղդասարյան Ռոբերտ, Բաղդասարյան Շմավոն, Գաբրիելյան Գագիկ, Գասպարյան Կարինե, Գրիգորյան Սևիլ, Գրիգորյան Մխիթար, Գրիգորյան Իզաուրա, Գրիգորյան Զոյա, Իսրայելյան Գուրգեն, Խաչատրյան Ֆլորա, Խաչատրյան Հունան, Խաչատրյան Միքայել, Ծատրյան Վալերի, Հաթամյան Մարգո, Հաթամյան Սարգիս, Հաթամյան Յուրիկ, Հակոբջանյան Յուրի, Համբարձումյան Աշոտ, Համբարձումյան Մելանյա, Համբարձումյան Սուսաննա, Համբարձումյան Մարիամ, Հայրապետյան Ալվարդ, Հայրապետյան Վարդիթեր, Հայրապետյան Մասիս, Հովսեփյան Ալեքսանդր, Ղահրամանյան Գրիգորի, Ղահրամանյան Ենոք, Ղազարյան Անժելա, Մելքումյան Լյուդմիլա, Միրզոյան Արշավիր, Միքայելյան Ազնիվ, Մկրտչյան Սիլվա, Մնացականյան Սահականուշ, Մնացականյան Վահիկ, Մնացականյան Էլմիրա, Մովսիսյան Բելա, Շիրինյան Սվետլանա, Պետրոսյան Ազո (Արեգամ), Պետրոսյան Արևիկ, Պետրոսյան Լիլիթ, Պետրոսյան Միրա, Պետրոսյան Ռեբեկա, Պետրոսյան Լևոն, Պետրոսյան Լյուդա, Պետրոսյան Կարեն, Պետրոսյան Ստելլա, Պողոսյան Նորա, Զիլավյան Արսեն, Սարգսյան Ալինա, Սարգսյան Վիտալի, Սարգսյան Ռուզաննա, Սիմոնյան Արգինե, Վերդյան Համբարձում, Փարամազյան Անժելա, Փիրումյան Սոկրատ, Օհանյան Ռիտա, Օրբելյան Անժելա, Փարսյան Վահան:

ԱՐՅԱԽԻ ԱԶԳԱՅԻՆ-ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ ԱՆՄԱՀԱՑԱԾ ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏՆԵՐ¹

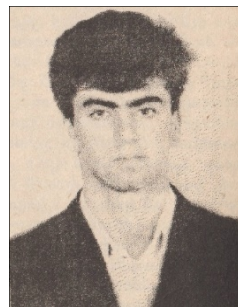
ԱՐՄԵՆ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Արմեն Բորիսի Առաքելյանը ծնվել է 1962 թ. օգոստոսի 25-ին Ավետարանոց գյուղում: Տեղի միջնակարգի 8-րդ դասարանն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Հայաստանի Ագարակ ավանի պրոֆտեխուսումնարանում: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո հաստատվել է Գրոզնիում՝ տատի մոտ: Արցախյան շարժումը փոխեց նաև Արմենի խաղաղ կյանքը: Անմիջապես վերադարձավ

հայրենիք և կամավոր զինվորագրվեց մայր հողի ազատագրության վեհ գործին: Միշտ ամենավտանգավոր ու թեժ կետերում էր լինում: Դարձավ գումարտակի հրամանատարի տեղակալ: Ի դեպ, նրա հետ նույն գումարտակում էին ծառայում նաև իր երկու եղբայրները: Մարտական ընկերները հարգում էին նրան ու հպարտանում իրենց քաջ զինակցով: Մասնակցել է բազմաթիվ մարտերի: 1993 թ. մարտ: Ծանր մարտեր էին մղվում Մարտակերտի շրջանում: Արմենն իր կտրիճներով ազատագրեց մի քանի գյուղեր, սակայն Կուսապատի ազատագրության ժամանակ թշնամու գնդակը խոցեց նրան: Ամուսնացած էր, ունի աղջիկ:

ՀԱՄԼԵՏ ԱՌՍԱՄՅԱՆ

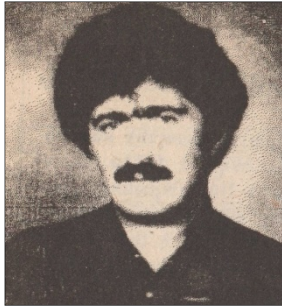
Համլետ Սերգեյի Առստամյանը ծնվել է 1971 թ. հուլիսի 3-ին Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո սովորել է Ստեփանակերտի պրոֆտեխուսումնարանում, հետո՝ ավտոդպրոցում: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո՝ 1992 թ., նա հայրենի գյուղ եկավ ապագայի վառ երազներով, Շուշին ու գերված մեր բնակավայրերն ազատագրելու հավատով... Բայց չապրեց այդ օրը: 1992 թ. ապրիլի 13-ին Շուշիից գնդակոծվող ճանապարհահատ-

¹ Ի. Աթայան, «Հավերժ մեզ հետ», Ստեփանակերտ, 1995:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

վածում եղերական ավտովթարից կտրվեց նաև Համլետի կյանքի թելը: Վերջին պահին նա կարողացավ փրկել փոքրիկ մի մանկան կյանք:

ԱՐԹՈՒՐ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Արթուր Համլետի Ավանեսյանը ծնվել է 1961 թ. Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ծառայել է խորհրդային բանակում, զորացրվելուց հետո աշխատանքի է անցել Ստեփանակերտի ջրամատակարարման կայանում: 1992 թ.-ի սեպտեմբերին անդամագրվել է Ավետարանոցի վաշտին, որի կազմում մասնակցել է Լաչինի միջանցքի Սարիբաբ-Չալքենդ-Շոլան հատվածի պաշտպանական ծանր մարտերին: Այնուհետև այդ քաջ ու համարձակ երիտասարդը մասնակցել է Ասկերանի ու Խրամորթի պաշտպանությանը: Հիվանդության պատճառով կարճ ժամանակով ազատվում է ծառայությունից, հետո ծառայության անցնում հրետանային մարտկոցում և որպես հետևակային մասնակցում ռազմաճակատի արևելյան հատվածի ռազմագործողություններին: Ապրիլի 14-ին՝ հերթական մարտական առաջադրանքը կատարելիս, Արթուրը զոհվեց: Ունի երկու աղջիկ:

ԼԵՎՈՆ ԱՐԶՈՒՄՅԱՆՅԱՆ

Լևոն Հրաչիկի Արզումանյանը ծնվել է 1969 թ. Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ընդունվել է Երևանի ինդուստրիալ-մանկավարժական տեխնիկումի մեքենաշինության բաժինը: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո ավարտել է տեխնիկումը և աշխատանքի անցել միլիցիայում՝ որպես ավտոմոբիլային ծառայության կայանի պետ: Վտանգելով կյանքը՝ նա զենք ու զինամթերք էր տեղափոխում առաջին գիծ: Երբ գյուղում ստեղծվեց վաշտ, Լևոնը որոշեց տեղափոխվել վաշտ ու պայքարը շարունակել համագյուղացիների հետ: Սակայն 1992 թ.-ի ապրիլի 13-ին նրանց ավտոմեքենան հայտնվեց Շուշիից գնդակոծվող ճանապարհահատվածում, և ավտովթարից կտրվեց երիտասարդ Լևոնի կյանքի թելը:

ԱՇՈՏ ԲԱԲԱԾԱՆ

Աշոտ Էդիկի Բաբայանը ծնվել է 1969 թ. ապրիլի 30-ին Ավետարանոցում: Ինքն ու Արմենը երկվորյակներ էին: Ընդունվել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական տեխնիկում, բայց ուսումը կիսատ է թողել և վերադարձել հայրենի գյուղ: Նրա երեք եղբայրներն արդեն ծառայում էին արցախյան բանակում: Աշոտը նույնպես միացավ նրանց: Բայց, ցավոք, շատ կարճ եղավ նրա մարտական ուղին: 1994-ի հունվարի 4-ին՝ գիշերվա ժամը 4-ին՝ թշնամու հարձակումից հետո, դարաբաղա-ադրբեջանական ռազմաճակատում խամրեց արցախցի մի մարտիկի՝ Աշոտի կյանքը ևս...

ԱՐԱՄ ԲԱԲԱԾԱՆ

Արամ Մելսիկի Բաբայանը ծնվել է 1989 թ. սեպտեմբերի 10-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

Սովորել է գյուղի Իվան Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցում:

2007–2009 թթ. պարտադիր զինվորական ծառայությունն անցել է Հադրութի զորամասում: Այդ ընթացքում աչքի է ընկել իր ակտիվությամբ: Նա ամուսնացել և տեղափոխվել էր Բերձորի Լեոնահովիտ համայնք: Այստեղ զբաղվում էր անասնապահությամբ, իր ուժերով տուն էր կառուցել, մեծացնում էր 2 անչափահաս երեխա:

Ակտիվ մասնակցություն է ունեցել 2016 թ. Ապրիլյան քառօրյա պատերազմին: 2020 թ. սեպտեմբերի 27-ին նա Բերձորի զորամասից տեղափոխվել է Արա լեռ: Մասնակցել է Վարանդա-Կարախամբալուի մարտերին, որից հետո տեղափոխվել Գյումուշապտու տեղամասը, որտեղից էլ՝ Ամարաս. հենց այստեղ էլ ընկել է հերոսի մահով՝ թշնամու անօդաչու սարքի հարվածից, հոկտեմբերի 19-ին:

Արամ Մելսիկի Բաբայանը ԱՀ նախագահի հրամանագրով հետմահու պարգևատրվել է «Արիության համար» մեդալով: Հանգչում է Եռաբլուր պանթեոնում:

ԱՐԹՈՒՐ ԲԱՎԱՅԱՆ

Արթուր Էդիկի Բաբայանը ծնվել է 1973 թ. մարտի 9-ին Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ընդունվել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեքենաշինության բաժինը, այնուհետև տեղափոխվել է Արցախ և ցանկանում էր ուսումը շարունակել տեղի համալսարանում. սակայն պատերազմը խաթարեց նաև Արթուրի երազանքները, և նա իր գրիչը փոխարինեց ավտոմատով՝ 1992 թ. դառնալով դարաբաղյան նորաստեղծ բանակի մարտիկ: Խիզախ ու խելոք այդ երիտասարդը մասնակցել է ազատագրական ու բազմաթիվ մարտերի: Լաչինի մարդասիրական միջանցքի ժամանակ նա՝ որպես լավ նշանառու և քաջ մարտիկ, առջևից էր ընթանում և ճանապարհի հարթում իր ընկերների համար... 1994 թ. ապրիլի 14-ին Արթուրը, դեռ նոր նշանակված դասակի հրամանատար, Շահբուլադի պաշտպանական տեղամասում հեռվից նկատեց մի քանի ռազմական ականներ: Ընկերներին թողնելով հեռվում, նա միայնակ գնաց այդ մեծարժեք գինատեսակը բերելու և... զոհվեց դարանակալած թշնամու գնդակից:

ՎՐԵԺ ԲԱՎԱՅԱՆ

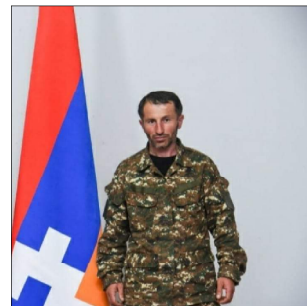
Վրեժ Ռաշիդի Բալայանը ծնվել է 1982 թ. նոյեմբերի 19-ին Ստեփանակերտ քաղաքում:

1989–1997 թթ. սովորել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում:

1999–2001 թթ. ծառայել է Արցախի ՊԲ-ում:

Մասնակցել է քառօրյա պատերազմին: 2020 թ. հոկտեմբերի 27-ից կամավորագրվում է Շահումյանի ջոկատին և մասնակցում մի շարք շրջանների պաշտպանությանը: 2020 թ. նոյեմբերի 6-ին Շուշիի պաշտպանության ժամանակ վիրավորվում է հրամանատարը, ու օգնության է շտապում Վրեժը և զոհվում է թուրք դիպուկահարի կրակոցից:

Հետմահու պարգևատրվել է ԼՂՀ «Մարտական Խաչ» 1-ին աստիճանի շքանշանով: Ամուսնացած էր, ունի 6 երեխա:

ԲՈՐԻԿ ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

Բորիկ Սանթուրի Բաղդասարյանը ծնվել է 1954 թվականին Ստեփանակերտի շրջանի Չանադչի (ներկայումս՝ Ավետարանոց) գյուղում: Ութամյա կրթություն ստանալուց հետո աշխատել է գյուղի կոլտնտեսությունում: Խորհրդային բանակ է զորակոչվել 1972 թվականին: Զորացրվելուց հետո ի հայտ են եկել առողջությանը վերաբերող խնդիրներ: Իր հայրենի Ավետարանոց գյուղում բնակվել է մինչև 2020 թվականի բռնագաղթը:

Գոյության ընթացքում ոչ մի օր թուրք կամ ադրբեջանցի չտեսած գյուղը տեղի տվեց 2020 թվականի հոկտեմբերի 21-ին: Բորիկ և Բաղդասար Բաղդասարյանները ևս մի քանի գյուղաբնակների հետ գերեվարվեցին ադրբեջանական ոճրագործների կողմից: Հարազատների որոնումներն արդյունք չէին տալիս:

... Ամիսներ անց Արցախում տեղակայված ռուսական կայազորի զինվորականները հայտնում են Բորիկ Բաղդասարյանի սպանվելու գույժը: Ավետարանոցի համայնքի ղեկավար Սմբատ Մադաթյանը, որը ռուսների ուղեկցությամբ գնացել էր գյուղ՝ դիակն այնտեղից հանելու, պատմում է, որ նրան գլխատել են իր հայրական տան հարևանությամբ՝ գյուղամիջյան ճանապարհի ներքևի հատվածում՝ եկեղեցուն կից փոսորակում: Դիակը հայրական գյուղից հանվել է 2021 թվականի ապրիլի 1-ին: Ամփոփվել է Ասկերան քաղաքի գերեզմանատանը: Անմեղ նահատակը հավերժ հանգչելու է հայրենի հողում:

ՀՐԱՉՅԱ ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

Ավետարանոցի միջև. դպրոցի շրջանավարտ, Արցախյան շարժման առաջին նահատակը Ավետարանոցից:

Ծնվել է 1971 թ. օգոստոսի 8-ին Ավետարանոց գյուղում: Ավարտել է ծննդավայրի միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական ուսումնարանի ագրոնոմիական բաժինը, բայց չի հասցրել ավարտել այն: Զորակոչվել է խորհրդային բանակ:

Թվում էր, թե ամեն ինչ լավ է: Լավագույն գնդացրորդ էր, ծնողները բազմիցս շնորհակալական նամակներ են ստացել հրամանատարության կողմից:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

մից: Բայց ահա, երբ արդեն ընդամենը 20 օր էր մնացել նրա տունդարձին, 1991 թ. հուլիսի 12-ին զոհվեց թուրքի գնդակից: Թուրքը չէր կամենում, որ լավագույն գնդացրորդը վերադառնա Արցախ: Հրամանատարությունը նրա աճյունը Մուրմանսկից տեղափոխեց հայրենի Ավետարանոց և պահ տվեց իր պապենական հողին:

Ավետարանոցի առաջին զոհը...

Այսօր հարազատները գրկված են նրա շիրիմին մի ծաղիկ դնելուց...

Հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը վաղուց անցել էր տարածաշրջանի սահմանները...

ՄՀԵՐ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Մհեր Տիմոֆոյի Բաղդասարյանը ծնվել է 1975 թ. հուլիսի 27-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ակնաղբյուր գյուղում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: Ունի միջին մասնագիտական կրթություն:

1992 թ.-ից Արցախյան առաջին պատերազմի ժամանակ ավագ եղբոր՝ Մխիթար Բաղդասարյանի զոհվելուց հետո, ինքնակամ անդամագրվել է Արշավիր Ղաբաձյանի գումարտակում և մեկնել ռազմաճակատ: Մասնակցել է Օմարի, Քարվաճառի, Աղդամի և շրջակա գյուղերի, Տիգրանակերտի և Ֆիզուլիի ազատագրմանը:

01.08.1993–01.10.1996 թթ. ծառայել է Արցախի ՊԲ-ում: Մհեր Բաղդասարյանը եղել է վետերանների միության անդամ, պարգևատրվել է «Մարտական ծառայություն» մեդալով: 1999 թ. ամուսնացել, ընտանիքով տեղափոխվել ու բնակվել է ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 2016–2020 թթ. (մինչև 44-օրյա պատերազմը) աշխատել է Ասկերանի շրջանի գ. Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես վարպետ-նորոգող:

2016 թ. ակտիվորեն մասնակցել է Արցախյան 2-րդ պատերազմին՝ «Քառօրյա պատերազմ»-ին, 3 ամիս շարունակ եղել է դիրքերում: 2020 թ. սեպտեմբերի 27-ին Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված պատերազմը սկսվելուն պես Մհեր Բաղդասարյանը կամավորագրվել է Ասկերանի զորամասում և մեկնել դիրքեր: Եղել է Շուրաբաղի տարածքում, այնուհետև ինքնակամ մեկնել է Հադրութի շրջան, եղել է Մարտունու շրջանի Ջարդարաշեն համայնքի մերձակայքում, որտեղ իրենց ջոկատը ընկել է շրջափակ-

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

ման մեջ. տեղանքին ծանոթ լինելով՝ կարողացել են դուրս գալ շրջափակումից և հոկտեմբերի 23-ին անտառներով վերադառնալ Ավետարանոց:

Մհեր Բաղդասարյանն իր ակտիվ մասնակցությունն է ունեցել Ավետարանոցի մերձակայքում տեղի ունեցած ռազմական գործողություններին: Երկու օր տեղի ունեցած թեժ մարտերից հետո՝ «Ծկոռե» կոչվող տեղամասում ընկավ հերոսի մահով հոկտեմբերի 25-ին: Հերոսի հուղարկավորությունը տեղի է ունեցել գոհվելուց մեկ ամիս անց՝ նոյեմբերի 24-ին, աճյունն ամփոփված է Երևանի «Եռաբլուր» զինվորական պանթեոնում:

Հետմահու պարգևատրվել է «Արիություն» մեդալով:

Մհեր Բաղդասարյանն ամուսնացած էր, ունի 4 զավակ:

ՎՐԵԺ ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

Վրեժ Ալեքսանդրի Բաղդասարյանը ծնվել է 1976 թվականի մարտի 7-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: 1983 թվականին ընդունվել և 1993 թվականին ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը: 1994 թվականի մարտին զորակոչվել է ԱՀ պաշտպանության բանակ: Զորացրվել է 1997 թ. մայիսին:

Ապրում և աշխատում էր հայրենի Ավետարանոցում: 2016 թվականի ապրիլի 2-ին հայրենիքին պատուհասած վերահաս վտանգը ստիպեց նրան շատ արագ արձագանքել հայտարարված զորահավաքին: 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին ադրբեջանցիների սանձազերծած պատերազմում հսկում էր Ասկերանի բնագիծը: Թշնամին զուգահեռ կատաղի մարտեր էր մղում՝ Դիգափայտից Քիրս ընկած լեռնային հատվածը յուրացնելու նպատակով: Հաղթույթի շրջանն ամբողջությամբ օկուպացնելուց հետո նա հասել էր Մարտունու տարածք: Ասկերանի շրջանի լեռնային հատվածն ամրացնելու նպատակով Ավետարանոցի աշխարհագրայինները տեղափոխվել էին հայրենի գյուղ: Նրանք գերազանց գիտեին տեղանքը, բայց լեռների թիկունքից թշնամուն հաջողվել էր ճեղքել և բռնազավթել Ասկերանի վերին ենթաշրջանի Ակնաղբյուր, Զրաղացներ, Մաղաթաշեն, Մոխշմիատ, Ավետարանոց, Սղնախ գյուղերը: 2020 թվականի նոյեմբերի 9-ի տխրահռչակ հայտարարությունից, ծննդավայր Ավետարանոցի բռնազավթից հետո ընտանիքով բնակություն են հաստատել ԱՀ մայրաքաղաք Ստեփանակեր-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

տում: 2023 թվականի խուլ շրջափակումից հետո՝ օգոստոս ամսից՝ որպես աշխարհագրային պաշտպանում էր հայրենիքի սահմանները: Զոհվել է նույն թվականի սեպտեմբերի 19-ին Շոշ գյուղի մատույցներում: Ամուսնացած էր: Ունի երկու դուստր:

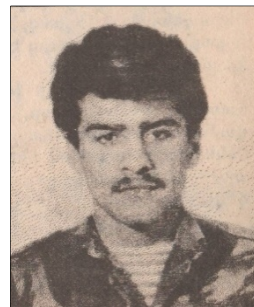

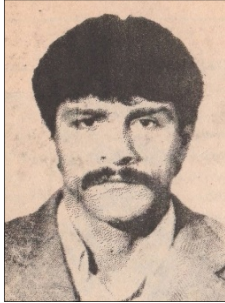
ՄԱՔՍԻՄ ԲԱՂԲԱՆ

Մաքսիմ Գուրգենի Բաղդյանը ծնվել է 1961 թ. Ավետարանոց գյուղում: Ավարտելով գյուղի միջնակարգ դպրոցի 8-րդ դասարանը՝ աշխատանքի անցավ խոզաբուծական ֆերմայում: 1980–82 թթ. ծառայում էր խորհրդային բանակում: 1992 թվականից զինվորագրվեց Ավետարանոցի վաշտին: Բազմաթիվ մարտերի մասնակից է: Մաքսիմի՝ որպես համարձակ ու ընկերասեր զինվորի մասին գովեստով էին խոսում և՛ մարտական ընկերները, և՛ հրամանատարները: Մասնակցել է Շուլանի բարձունքների գրավմանը, Աղդամի կրակակետերի ոչնչացմանը, Մարտակերտի շրջանի մի շարք գյուղերի ազատագրմանը: 1994 թ. ապրիլի 13-ին կատաղի մարտեր էին ընթանում Աղդամի շրջանի Սումա գյուղի մոտ: Մաքսիմը եղբոր՝ Արմենի հետ առաջին գծում էր: Դա Մաքսիմի մղած վերջին մարտն էր... Մաքսիմն ամուսնացած էր, ունի մեկ երեխա:

ՍԼԱՎԻԿ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

Սլավիկ Մուրադի Գաբրիելյանը ծնվել է 1966 թ. Բաքվում: Ավարտել է տեղի միջնակարգը, այնուհետև ուսումը շարունակել Տաշքենդի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում: Եղբոր՝ Վալերիի զոհվելու լուրը ստանալով՝ վերադառնում է հայրենիք՝ եղբոր կիսատ թողած գործը շարունակելու: Ծառայության է մտնում տանկային զորամասում: Բայց, ավաղ, կարճատև եղավ Սլավիկի մարտական ուղին: Կարճատև ու ողբերգական. հրկիզվում է տանկն իր ողջ անձնակազմով: Սլավիկն ընդմիջտ հեռացավ կյանքից՝ չհասցնելով ընտանիք կազմել և կիսատ թողնելով իր երազները:

ՎԱՀՐԱՄ ԳԱՐԻԲՅԱՆ

Վալերի Մուրադի Գաբրիելյանը ծնվել է 1963 թ. սեպտեմբերի 3-ին Բաքու քաղաքում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ստացել է ավտոմեքենաներ նորոգող վարպետի մասնագիտություն: Արցախյան շարժումից հետո եկել է հայրենիք և ծնողների հետ ապաստանել Ստեփանակերտում: Առաջին կամավորներից էր: Մասնակցել է Շահումյանի, Գետաշենի, այնուհետև Հադրութի շրջանի, Կրկմանի, Խոջալուի և Շուշիի պաշտպանական ու ազատագրական մարտերին՝ միշտ աչքի ընկնելով քաջությամբ ու համարձակությամբ: Բնավորությամբ քչախոս էր, ընկերասեր... Շուշիի գրոհը վերջին մարտը եղավ Վալերիի համար: Նա չտեսավ հայոց հինավուրց քաղաքի ազատագրումը. մայիսի 8-ին զոհվեց թշնամու տանկային արկից: Ամուսնացած էր, ունի մեկ տղա:

ԱԼԲԵՐՏ ԳԱԴՅԱՆ

Ալբերտ Յուրայի Գադյանը ծնվել է 1973 թ. Ավետարանոց գյուղում: Տեղի միջնակարգի 8-րդ դասարանն ավարտելով՝ աշխատանքի է անցել կոլտնտեսությունում: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո՝ 1992 թ., զինվորագրվել է Ասկերանի պաշտպանական շրջանի Ն գումարտակում: Մասնակցել է Լաչինի միջանցքի համար մղվող մարտերին, Ասկերանի պաշտպանական մարտերին: 1993 թ. հունվարի 26-ին՝ Խրամորթի բարձունքներում հերթապահելուց հետո՝ վերադառնալիս, զոհվել է թշնամու արկի բեկորից՝ դեռևս չբուժված 20-րդ գարունը:

ԿԱՌԷՆ ԳԱԴՅԱՆ

Կառլեն Ալեքսանդրի Գադյանը ծնվել է 1961 թ. Ավետարանոցում: Գյուղի միջնակարգն ավարտելուց հետո ծառայել է խորհրդային բանակում: Զորացրվելուց հետո ամուսնացել ու բնակություն է հաստատել Ստավրոպոլի երկրամասում: Երբ հայրենիքին վտանգ էր սպառնում, նա երկմտել չէր կարող: Վերադարձավ հայրենի գյուղ, շատ-շատերի պես զենք վերցրեց ձեռ-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

քը: Կառլենի մարտական ուղին ձգվում էր Շահումյանից Հադրութ, Խոջալու, Շուշի, Մարտակերտ. մի խոսքով, չկա մի բնակավայր, որի օրհասական պահին օգնության չգնար Կառլենի վաշտը: Գերազանց ռազմական ընդունակությունների համար նրան վստահում էին ղեկավարելու մարտական առանձին գործողություններ: Հերթական առաջադրանքը ստացված էր: Պետք է հետ վերցնեին Մեհմանյաի բարձունքները: 1993-ի փետրվարի 20-ին կատաղի մարտեր սկսվեցին: Այստեղ էր, որ մահացու խոցվեց քաջորդին: Բարձր գնահատելով արցախցի քաջորդու մատուցած ծառայությունները հայրենիքին, նրա մարտական սխրանքներն ու ռազմագործողությունների ժամանակ ցուցաբերած համարձակությունը՝ Հայրենիքը հետմահու նրան շնորհեց «Մարտական խաչ» երկրորդ աստիճանի շքանշան: Կառլեն Գադյանն ամուսնացած էր, ունի երեք զավակ:

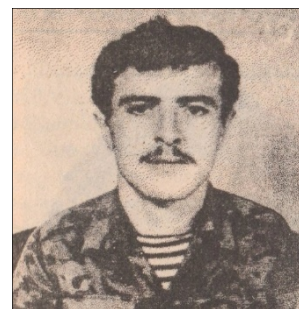

ԿԱՐՈ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Կարո Եղիշեի Գրիգորյանը ծնվել է 1955 թ. Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ծառայել է խորհրդային բանակում: Զորացրվելուց հետո ամուսնացել ու հաստատվել է Բաքվում: Արցախյան շարժման ժամանակ, վերադառնալով հայրենիք, նվիրվեց հող-հայրենիի ազատագրության գործին: Մասնակցել է բազմաթիվ մարտերի: Մարտակերտի ազատագրության ժամանակ թշնամու գնդակը խլեց նրա կյանքը: Ունի երկու երեխա:

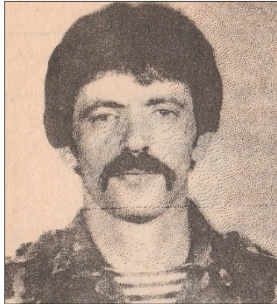
ԱՐՄԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Արմեն Հարությունի Գրիգորյանը ծնվել է 1963 թ. Ավետարանոց գյուղում: Ընտանիքի մի-նունարն էր: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ծառայել է խորհրդային բանակում, զորացրվելուց հետո աշխատել է կոլտնտեսությունում: 1992 թ. արցախյան բանակի զինվոր էր: Շուշիից տեղափոխվելուց հետո նրանց գումարտակը պարբերաբար հերթապահում էր Խրամորթի բարձունքներում: 1993 թ. հունվարի 26-ին՝ հերթապահության ժամանակ, նա վիրավորվեց հրետանային ար-

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

կի պայթյունից: Վերքը ծանր էր: Նրան տեղափոխեցին Երևան, սակայն անգոր եղան փրկելու Արմենի կյանքը: Ամուսնացած էր, ունի երեք զավակ:

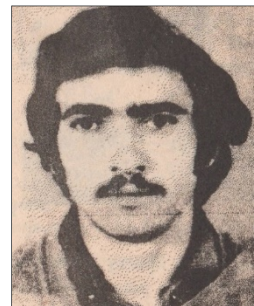
ԿԻՄԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Կիմա Ռազմիկի Գրիգորյանը ծնվել է 1961 թ. հունիսի 25-ին Ավետարանոց գյուղում: Ստացել է միջնակարգ կրթություն: 1992 թ. սեպտեմբերից զինվորագրվել է ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շարքերը: Մարտական մկրտությունը ստացել է Շուլանում, որտեղ զույգ ոտքից վիրավորվել է և երկամյա ապաքինումից հետո կրկին միացել մարտական ընկերներին:

Մասնակցել է Ասկերանի մատույցներում մղվող մարտերին, Զիննիի, Շահբուլաղի ազատագրմանը: Գաղտնապահ էր: Գիտեր, թե ինչ ասել է ռազմական գաղտնիք: Իր մասին ոչինչ չէր պատմում, սակայն ընկերների պատմածից ենք իմանում միայն, որ նրա արձակած գնդակը գրեթե աննպատակ չէր անցնում... Շահբուլաղի ազատագրումից հետո՝ հուլիսի 17-ին, թշնամու գնդակից կտրվեց Կիմայի կյանքի թելը:

ԿԱՄՈ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Կամո Լազրի Դանիելյանը ծնվել է 1960 թ. փետրվարի 11-ին Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո ծառայել է խորհրդային բանակում, զորացրվելուց հետո աշխատանքի է անցել գյուղի կոլտնտեսությունում: Նրանց զորագունդը հիմնականում պաշտպանում էր Լաչինի շրջանի հյուսիսային հատվածի Շուլանի տեղամասը: 1992 թ. նոյեմբերի 29-ին հերթական հերթապահության ժամանակ թշնամու գնդակից կտրվեց Կամոյի կյանքի թելը: Ամուսնացած էր, ունի երեք զավակ:

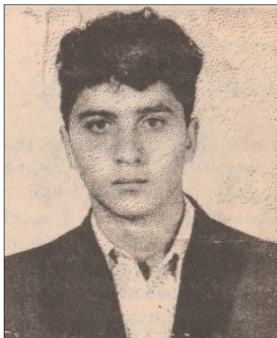

ՄԱՅԻՍ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Մայիս Չերքեզի Դանիելյանը ծնվել է 1967 թ. մարտի 17-ին Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո սովորել է Ստեփանակերտի պրոֆտեխնոսումնարանում: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո վերադարձել է հայրենի գյուղ և շուտով

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

դարձել արցախյան բանակի զինվոր: Մասնակցել է բազմաթիվ մարտերի և միշտ աչքի ընկել համարձակությամբ ու քաջությամբ: 1994 թ. ապրիլին Բաշ-Քարվենդ բնակավայրի համար մղվող մարտը վերջինը եղավ Դանիելյանների մինուճար որդու համար: Մահացու խոցվեց թշնամու գնդակից, և 5 ժամ տևած բարդ վիրահատության ժամանակ անգոր եղան փրկելու արցախցի քաջ մարտիկի կյանքը:

ՄԽԻԹԱՐ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Մխիթար Շամիկի Դանիելյանը ծնվել է Ստեփանակերտում 1972 թվականին: Ութերորդն ավարտելուց հետո մթերային խանութում բանվոր էր աշխատում: 1988-ի հայոց երկրաշարժը փոթորկեց նաև Մխիթարի հոգին. մեկնեց աղետի գոտի՝ օգնելու վերականգնման աշխատանքներին: Այնուհետև, զինվորագրվելով հող-հայրենիի պաշտպանությանը,

նա մասնակցել է Մալիբեկլուի, Ջանհասանի, Խոջալուի ազատագրման, Լաչինի մարդասիրական միջանցքի համար մղվող մարտերին: Երկու եղբայրների հետ մասնակցել է Մարտակերտի ազատագրմանը: 1993-ի օգոստոսին Վաղուհասի համար մղվող ծանր մարտերից մեկի ժամանակ Մխիթարը պայթեցրեց թշնամու առաջ շարժվող տանկը, սակայն դարանակալ թշնամին մահացու խոցեց հայրենասեր մարտիկին: Եղբայրները մարտահաշտից մի կերպ հանեցին Մխիթարի անշնչացած մարմինը:

ՆԱԻՐԻ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Նաիրի Ռաֆիկի Դանիելյանը ծնվել է 1965 թ. փետրվարի 16-ին Ավետարանոցում: Գյուղում ութամյա կրթություն ստանալուց հետո ուսումը շարունակել է Ագարակի պրոֆտեխուսումնարանում՝ ստանալով ավտոնորոգողի մասնագիտություն: Ծառայել է խորհրդային բանակում: Զորացրվելուց հետո վերադարձել է հայրենի գյուղ և աշխատանքի անցել ֆերմայում: 1992

թվականի մայիսի 7-ն էր՝ Շուշիի ազատագրման նախօրեին: Գյուղի վաշտին հանձնարարված էր թշնամուն հետ շարտել Փոքր Քիրսի տարածքից: Նաիրին, լավ ծանոթ լինելով հարազատ գյուղի բնությանը, վերցնում է ավտոմատը և ցույց տալիս այն ճանապարհը, որտեղով պիտի շրջանցեին

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

թշնամու թիկունքը: Մայիսի 8-ի առավոտյան ահեղ մարտեր են սկսվում սարերում: Թշնամին, զգալի կորուստներ կրելով, նահանջում է: Այդ մարտերի ժամանակ զոհվեց Նաիրին: Նաիրին ամուսնացած էր, ունի երկու երեխա:

ԱՐՏԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Արտիկ Միքայելի Խաչատրյանը ծնվել է 1970 թ. Ավետարանոց գյուղում: Տան միևնույն էր: Միջնակարգն ավարտել է բարձր առաջադիմությամբ: Անչափ ընթերցասեր էր, կենսախիղճ ու ընկերասեր: Բանաստեղծություններ էր գրում և վարդագույն երազներ հյուսում՝ պոլիտեխնիկական ինստիտուտ, ընտանիք կազմել: Բայց սերն առ հայրենիք կիսատ թողեց նրա երազները: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո անմիջապես զինվորագրվում է հող-հայրենիի պաշտպանությանը: 1992-ի ապրիլի 20-ին Քարին տակ գյուղի պաշտպանության համար մղվող մարտը վերջինը եղավ երազավառ երիտասարդի համար: Նա ընկավ ավտոմատը ձեռքին՝ պաշտպանելով հայրենի հողի պատիվն ու արժանապատվությունը՝ ընդմիշտ անավարտ թողնելով իր կյանքի էջը...

ԳԵՎՈՐԳ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

Գևորգ Մուրադի Համբարձումյանը ծնվել է 1983 թ. օգոստոսի 28-ին ԱՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Հաճախել է տեղի մանկապարտեզը: 1989–1999 թթ. սովորել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում: Դպրոցն ավարտելուց հետո սովորում և վարպետանում է փափուկ կահույքի պատրաստման և վերանորոգման արհեստում:

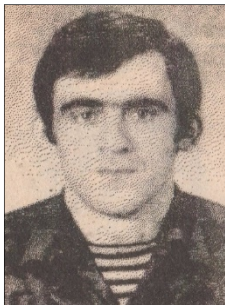
2001–2003 թթ. ծառայել է ԱՀ ՊԲ շարքերում, ուներ կրտսեր սերժանտի կոչում:

Ծառայությունն ավարտելուց հետո արտագնա աշխատանքի էր մեկնել արտերկիր: Ապրիլյան քառօրյա պատերազմի լուրն առնելով՝ ընդմիշտ վերադառնում է Արցախ:

2020 թ. պատերազմի առաջին օրից կամավոր անդամագրվեց պահեստազորայինների շարքերում և նույն օրն էլ մեկնեց մարտի դաշտ: Մաս-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Նակցել է Ակնայի մարտերին, իսկ երբ թշնամին արդեն նրա ծննդավայր Ավետարանոցի մատույցներում էր, նա հոկտեմբերի 25-ին հրաման ստացավ մեկնել այնտեղ՝ պաշտպանելու հայրենի գյուղը: Հոկտեմբերի 26-ին թշնամու կասետային ռումբի պայթյունից ստացած բեկորային բազմաթիվ վնասվածքներից Գևորգը զոհվեց: Հետմահու պարգևատրվել է «Արիություն» մեդալով: Ամուսնացած էր, ունի մեկ դուստր:

ՎԱԼԵՐԻ ՀԱՄԲԱՐԾՈՒՄՅԱՆ

Վալերի Իշխանի Համբարձումյանը ծնվել է 1951 թ. հունվարի 5-ին Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգի 8-րդ դասարանն ավարտելուց հետո տրակտորիստ էր աշխատում հայրենի գյուղում: Բարեխիղճ էր աշխատանքում, ընկերասեր ու ազնիվ: Չնայած անմխիթար առողջական վիճակին՝ 1993-ի սեպտեմբերին զինվորագրվել է Արցախի պաշտպանությանը: 1994-ի հունվարին կտրվեց Վալերիի կյանքի թելը: Ամուսնացած էր, ունի երեք աղջիկ և մեկ տղա:

ԱՐԱՐԱՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Արարատ Եղիշեի Հայրապետյանը ծնվել է 1974 թ. Ավետարանոցում: 1991 թ. գյուղի միջնակարգն ավարտելուց հետո ընդունվել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական տեխնիկումի մեխանիզացիայի բաժինը: Երբ սկսեց կազմավորվել դարաբաղյան բանակը, Արարատը առաջիններից մեկը զինվորագրվեց. սեպտեմբերյան մի օր նա տուն մտավ ազատամարտիկի համազգեստով ու երազած ավտոմատն ուսին... Նույն ամսի 28-ին, երբ դեռ նոր էր բոլորել նրա 18-ը, ավտոմատի կրակոցից կտրվեց Արարատի՝ սևորակ աչքերով, երկնասլաց հասակով, կենսախինդ այդ երիտասարդի կյանքի թելը:

ՎԱԵՏԻՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ավետիք Վարդանի Հայրապետյանը ծնվել է 1964 թ. սեպտեմբերի 24-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1971-1980 թթ. սովորել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: 8-րդ դասարանն ավարտելուց հետո ու-

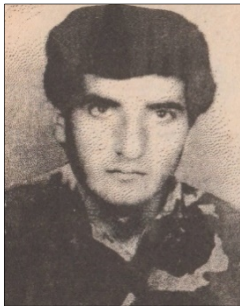
Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

սումը շարունակել է ՀՀ Ազարակի թիվ 22 միջն. պրոֆտեխուսումնարանում և ստացել ավտոփականագործի մասնագիտություն:

1983–1985 թթ. ծառայել է խորհրդային բանակում: Զորացրվելուց հետո աշխատել է Ստեփանակերտի Ղարմետաբակոմբինատի ոլորման արտադրամասի Ավետարանոցի մասնաճյուղում՝ որպես ենթավարպետ:

Արցախյան շարժմանը կամավորագրվել է առաջին իսկ օրերից: 1992 թ. սեպտեմբերից դասակի հրամանատար էր և գերազանց էր կատարում իր հրամանատարական պարտականությունները: Մասնակցել է ազատագրական և պաշտպանական բազմաթիվ մարտերի՝ սկսած Քիրս սարի պաշտպանական մարտերից մինչև 1994 թ. զինադադարի ավարտը: Զինադադարից հետո մնացել է ծառայության, և նրան շնորհվել է ավագ լեյտենանտի կոչում: Զոհվել է 1994 թ. նոյեմբերի 14-ին անհայտ հանգամանքներում:

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում կատարած ծառայությունների համար հետմահու պարգևատրվել է ԼՂՀ «Մարտական խաչ» 2-րդ աստիճանի շքանշանով և «Մայրական երախտագիտություն» մեդալով: Հանգչում է Ավետարանոցի գերեզմանատանը: Ամուսնացած էր, ունի 2 դուստր:

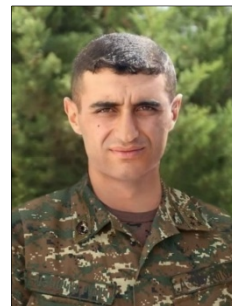
ՎԱՀՐԵՐԻ ՀՈՎՀԱՆՍՅԱՆ

Վալերի Ռաֆիկի Հովսեփյանը ծնվել է 1972 թ. հուլիսին Ավետարանոց գյուղում: Վեց եղբայրներից կրտսերն էր: Ավարտել է տեղի միջնակարգի 8-րդ դասարանը: Մտնելով ԼՂՀ Պաշտպանության բանակի շարքերը, մասնակցել է բազմաթիվ մարտերի՝ սկսած Քարին տակի պաշտպանությունից մինչև Ադդամի շրջանի Բաշ-Քարվենդի կրակակետերի ոչնչացումը: Երազում

էր մեծացնել ավագ եղբոր որբ մնացած երեք զավակներին, սակայն, ավաղ, 1994 թ. մայիսի 4-ը, վերջինը դարձավ Ավետարանոցի համեստ մարտիկի ու հայրենյաց զինվորի համար...

ՆԱՐԵԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Նարեկ Վարուժանի Հովհաննիսյանը ծնվել է Արցախյան առաջին պատերազմի ժամանակ՝ 1992 թվականի սեպտեմբերի 30-ին, Հրազդան քաղաքում: Նարե-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

կը մանկությունն անցկացրել է հայրենի Ավետարանոց գյուղում: 1998 թվականին ընդունվել և 2006 թվականին ավարտել է Ստեփանակերտի Գրիբոյեդովի անվան համար 3-րդ միջնակարգ դպրոցի 8-րդ դասարանը: Նույն թվականին ընդունվել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական քոլեջ:

2010 թվականի դեկտեմբերին, ուսումը կիսատ թողնելով, մեկնել է ծառայության Մատաղիսի պաշտպանական շրջանում: 2014 թվականին Նարեկը պայմանագրային հիմունքներով ծառայության է անցել Թալիշի պաշտպանական շրջանում:

Ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Ապրիլյան պատերազմի մարտական գործողություններին:

Բարեխիղճ ծառայության համար 2016 թվականին արժանացել է սպայի կոչման և նշանակվել է հետախուզական դասակի հրամանատար: 2020 թվականի ամռանը տեղափոխվել է Եղնիկներ պաշտպանական շրջան: 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից հարազատ եղբոր հետ կրակի ամենաթեժ կետերում է եղել:

Նարեկ Հովհաննիսյանը նահատակվել է նոյեմբերի 7-ին Շուշիի շրջանի Բարին տակ գյուղի պաշտպանության ժամանակ:

2021 թվականի ապրիլի 5-ին Հայրենիքի պաշտպանության ու անվտանգության ապահովման գործում Արցախի Հանրապետությանը մատուցած բացառիկ ծառայությունների, ցուցաբերած քաջության ու անձնական արիության համար Արցախի Հանրապետության պաշտպանության բանակի N զորամասի 3 հրաձգային դասակի հրամանատար ավագ լեյտենանտ Նարեկ Վարուժանի Հովհաննիսյանին հետմահու շնորհվել է «Արցախի հերոս» բարձրագույն կոչում և «Ոսկե արծիվ» շքանշան:

Ամուսնացած էր, ունի 2 երեխա:

ՎԼԱԴԻԿ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

Վլադիկ Յուրայի Հովսեփյանը ծնվել է 1961 թ. հունիսին Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո աշխատել է հարազատ կոլտնտեսությունում: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո շարունակել է աշխատել հայրենի գյուղում: 1992 թ. ծառայության է անցել Ասկերանի պաշտպանական շրջանի գումարտակներից մեկում: Մասնակցել է պաշտպանական բազմաթիվ մարտերի: 1993 թ. փետրվարի 8-ին Ադդամի մոտ

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

թշնամու արկի պայթյունից Վլադիկը մահացու խոցվել է: Ամուսնացած էր, ունի երեք զավակ:

ՄՀԵՐ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

Մհեր Ժորայի Հովսեփյանը ծնվել է 1966 թ. դեկտեմբերի 3-ին Ավետարանոց գյուղում: Գյուղի միջնակարգն ավարտելուց հետո սովորել է «Ստեփանակերտի ավտոդպրոցում: Խորհրդային բանակում ծառայելու ժամանակ (Աֆղանստանում էր) արիության ու համարձակության համար պարգևատրվել է մեդալներով: Զորացրվելուց հետո նետվեց արցախյան շարժման հորձանուտը:

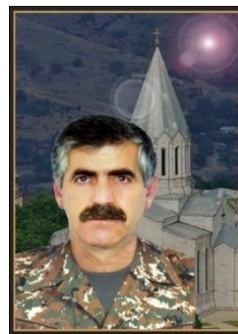
Սկզբում կամավորական էր, այնուհետև, երբ ստեղծվում է արցախյան բանակը, նշանակվում է վաշտի հրամանատար: Մասնակցել է բազմաթիվ մարտերի: Փոքր Քիրսի կռիվներ, Ասկերան, Աղդամ, Քելբաջար, Հորադիզ... Հատկապես աչքի է ընկել Քելբաջարի ազատագրության ժամանակ: 1994 թ. մարտի 19-ին Հորադիզի մատույցներում տեղի ունեցող մարտը վերջինը եղավ ավետարանոցի քաջ հրամանատարի ու իսկական զինվորի համար: Մհերը մահացու խոցվեց: Նա իր ընկերների ու համագյուղացիների սիրելին էր և իր արժիվներով բազում անգամներ ահ ու սարսափ էր տարածել թշնամու շարքերում: Այդ ժամանակ նրա փոքրիկը՝ Հայասերը, ընդամենը 7 ամսական էր:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՄԱԴԱԹՅԱՆ

Արմենակ Սմբատի Մադաթյանը ծնվել է 1965 թ. հուլիսի 11-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Եղել է Մադաթովի տոհմից:

1983–1985 թթ. ծառայել է ԽՍՀՄ խորհրդային բանակում: Եղել է Արցախյան շարժման ակտիվ մասնակիցներից մեկը: Մասնակցել է նաև Շուշիի ազատագրմանը: Շուշիի ազատագրման 20-րդ տարեկիցին արժանացել է Շուշիի ազատագրման համար մեդալին:

1995–2004 թթ. աշխատել է Շուշիի բանտում: 2004–2012 թթ. աշխատել է Շուշիի և Ստեփանակերտի ազգային անվտանգության ծառայությունում, իսկ 2012 թ. անցել է թոշակի: Ոստիկանության երկարամյա ծառայության

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

համար ստացել է 3-րդ աստիճանի, ՀՀ ՊՆ կողմից տրված Վ. Սարգսյան և Շուշիի ազատագրման համար մեդալներ:

2020 թ. սեպտեմբերի 27-ին սկսած պատերազմի առաջին օրերից կամավորագրվել, կազմել և գլխավորել է Շուշիի պաշտպանական ջոկատը և 2020 թ. նոյեմբերի 4-ին՝ վաղ առավոտյան, թշնամու խմբավորումները դեպի Շուշի քաղաք առաջխաղացումը կասեցնելիս ընկել է հերոսի մահով և անմահացել:

ԱՀ նախագահի հրամանագրերով հետմահու պարգևատրվել է Արիության մեդալով և Մարտական խաչ 2-րդ աստիճանի շքանշանով:

Ամուսնացած էր, ունի 3 երեխա:

ՄԱՎՐԻԿ ՄԱՅԻԼՅԱՆ

Մավրիկ Վասիլիի Մայիլյանը ծնվել է 1996 թ. մարտի 10-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Ունեցել է անհոգ մանկություն, եղել է շատ հարցասեր, կենսուրախ ու առույգ: 2002 թ. հաճախել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցի առաջին դասարան: Ուսուցիչները շատ էին սիրում և միշտ գովեստի խոսքեր էին ասում համեստ, ընկերասեր,

դասերին միշտ պատրաստ Մավրիկին: 7-րդ դասարանում մեծ դժվարությամբ բաժանվեց և՛ ընկերներից, և՛ ուսուցչական կոլեկտիվից՝ տեղափոխվելով Դեմոքրիլարի 8-ամյա դպրոց, որպեսզի շաբաթվա 2 օրը հաճախի Ստեփանակերտի երաժշտական ուսումնարան: Երեք տարի սովորեց ուսումնարանի դաշնամուրային բաժնում, լավ երգում ու նվագում էր: 9-րդ դասարանն ավարտելուց հետո ընդունվեց ՀԱԱՀ-ի Ստեփանակերտի մասնաճյուղի գյուղ. մեքենայացում բաժինը: 2014 թ. ավարտեց այն և հունիսի 30-ին զորակոչվեց ՊԲ, 40 օր անց ուղարկեցին ՀՀ սերժանտական դասընթացների: Վերադարձավ «Կրտսեր սերժանտ» կոչումով: Մավրիկը մասնակցել է նաև ապրիլյան քառօրյա պատերազմին, զորացրվել է «Ավագ սերժանտ» կոչումով՝ գերազանց ծառայության համար: 2016 թ. աշխատանքի անցավ ԱԱԾ-ում: 2017 թ. ընդունվեց ՀԱԱՀ-ի Ստեփանակերտի մասնաճյուղի ճանապարհատրանսպորտային բաժինը:

2018 թ. որպես բարեխիղճ աշխատող նրան շնորհվեց «Ավագ» կոչում:

2020 թ. սեպտեմբերի 30-ին Մավրիկը կամավոր մեկնեց առաջնագիծ, ամեն օր զանգում էր ծնողներին, հոկտեմբերի 8-ի երեկոյան զանգեց, շատ

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

աշխույժ էր, հասցրել էր քրոջ, ընկերների հետ կապվել... բայց, ավաղ, դա եղավ Մավրիկի վերջին զանգը:

2021 թ. հունվարի 8-ին ԴՆԹ նույնականացում եղավ:

Պարգևատրվել է Մարտական խաչ երկրորդ աստիճանի շքանշանով:

2023 թ. մարտի 10-ին ՇՏՀ-ն հուշ-ցերեկույթ կազմակերպեց Մավրիկի ծննդյան օրվա առթիվ: Մավրիկը կա, ապրում է մեր մեջ, քայլում է մեզ հետ:

ՆԵԼՍՈՆ ՄԱՆԱՍԻԱՆ

Նելսոն Ժորժի Մանասյանը ծնվել է 1974 թ. հուլիսի 7-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել է տեղի միջնակարգ դպրոցում 1980–1991 թթ.: Ուներ միջին մասնագիտական կրթություն: 1991–1994 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական տեխնիկումում: 1992 թվականին անցել է ծառայության: Զորացրվել է 1996 թվականի

հուլիսի 28-ին:

Մասնակցել է Արցախյան առաջին պատերազմին: Անդամագրվել է Արշավիր Ղարամյանի գումարտակում և մեկնել ռազմաճակատ: 1993 թ. փետրվարին Աղդամի մոտակայքում գտնվող «Գյոռուտ» կոչվող տարածքում ստացել է վիրավորում:

1994–1996 թթ. Ասկերանի զորամասում եղել է տեխնիկական գնդի տեղակալ: 1ամիս ապաքինվելուց հետո կրկին վերադարձել է դիրքեր, մասնակցել է Ուղտասարի, Աղդամի, Մարտակերտի, Ֆիզուլիի, Օմարի, Քարվաճառի, Տիգրանակերտի ազատագրմանը:

Զոհվել է 1996 թվականի հոկտեմբերի 5-ին Սեիդախմեդլի գյուղում՝ դիվերսիոն խմբի ներթափանցման արդյունքում: Հետմահու պարգևատրվել է «Արիություն» մեդալով: Նելսոն Մանասյանն ամուսնացած չէր:

Աճյունն ամփոփված է Ավետարանոց գյուղում:

Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած...

1994 թ. մարտի 19-ին թշնամին, Հորադիզի ուղղությամբ մեծաթիվ զորք կուտակելով, գիշերը անցավ հարձակման: Կովի թեժ պահին Ջիվանը նկատեց, որ ընկերներից մեկը վիրավորվել է: Պրկված զսպանակի պես պոկվեց տեղից ու նետվեց ընկերոջ խրամատը: Չկարողանալով կանգնեցնել ընկերոջ վերքից հոսող արյունը, օգնություն խնդրեց խմբի հրամանատար Մհեր Հովսեփյանից: Արհամարհելով կրակի պես տեղացող գնդակների տարափը՝ Մհերը շտապեց օգնության: Թշնամին նկատեց այս շարժումը և ծանր հրետանուց կրակ բացեց այդ ուղղությամբ: Ականը պայթեց ուղիղ խրամատի առաջ: Հանուն ընկերոջ փրկության ըսկան Ջիվանն ու Մհերը:

Ամուսնացած էր, ունի երկու զավակ:

ՏԻԳՐԱՆ ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ

Տիգրան Վարշամի Մնացականյանը ծնվել է 1981 թ. մայիսի 27-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: Հայրը անասնաբույժ է, մայրը՝ ուսուցչուհի: Տան 3 եղբայրներից ավագն էր:

Ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել Ստեփանակերտի Գրիգոր Նարեկացի համալսարանի ատամնատեխնիկայի բաժինը: Ընդունվելուց հետո անցել է ծառայության հայոց բանակում: Ծառայությունն ավարտելուց հետո շարունակել է ուսումը: Այնուհետև համալսարանն ավարտելուց հետո ամուսնացել է և տեղափոխվել քաղաք Ասկերան: Երկար տարիներ աշխատել է որպես ատամնատեխնիկ: Շրջանում, գյուղերում բոլորը նրան ճանաչում էին որպես լավագույն ատամնատեխնիկի: Աշխատել է «Վարանդա» փայտամշակման ցեխում, գազի գործարանում, Հայբիզնեսբանկում՝ որպես ոսկերիչ: Մասնակցել է 2016 թ.-ի քառօրյա պատերազմին, 2020 թ.-ի 44-օրյա պատերազմին: 06.10.2021 թ.-ին դուրս է եկել Հայբիզնեսբանկից և անցել ծառայության Ասկերանի ՊԲ-ում՝ որպես պայմանագրային զինծառայող՝ հրետանային Դ-20-ի ավագ սերժանտ: 19.09.2023 թ.-ին թշնամու սկսած պատերազմի ժամանակ անմահացել է Հարավի մոտակայքում գտնվող մարտական դիրքերում:

Ամուսնացած էր, ունի 3 երեխա:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ԱՐՏԵՐ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Արթուր Բորիսի Պետրոսյանը ծնվել է 1971 թ. Ավետարանոց գյուղում: Ավարտելով հայրենի գյուղի միջնակարգ դպրոցի 8-րդ դասարանը՝ աշխատանքի է անցել կոլտնտեսությունում: 18 տարեկանում 1989 թ. Արթուրը զորակոչվում է խորհրդային բանակ: Ընդամենը վեց ամիս հասցրեց ծառայել: 1990 թ. մայիսին՝ հերթապահության ժամանակ, նրա հետ ծառայող թաթար մի զինվոր դաշունահարում է Արթուրին...

ԳԱԳԻԿ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գագիկ Հենրիխի Պետրոսյանը ծնվել է 1982 թ. դեկտեմբերի 10-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

1989–2000 թթ. սովորել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Դպրոցն ավարտելուց հետո ընդունվել է ԱրԴՀ-ի ճարտարագիտական ֆակուլտետի «Քաղաքացիական շինարարություն» բաժինը:

2000–2001 թթ. սովորել է համալսարանում:

2001–2003 թթ. ծառայել է ԼՂՀ ՊԲ-ում: Զորացրվելուց հետո ուսումը շարունակել է և 2007 թ. ավարտել համալսարանը:

2008 թ. մայիսի 5-ից ծառայության է անցել ԱՀ ոստիկանության տնտեսական և պաշտոնական հանցագործությունների դեմ պայքարի բաժնում:

2020 թ. նշանակվել է ԱՀ ոստիկանության՝ տնտեսական և կոռուպցիոն հանցագործությունների դեմ պայքարի բաժնի պետ:

Գագիկ Պետրոսյանն ուներ ոստիկանության փոխգնդապետի կոչում:

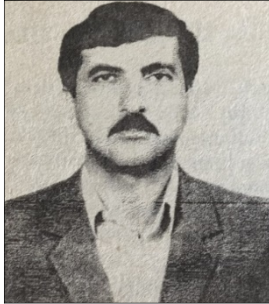
Սկսած 2020 թ. հոկտեմբերի 27-ից՝ նա հայրենիքի պաշտպանության առաջնագծում էր:

Զոհվել է 2020 թ. հոկտեմբերի 28-ին՝ Ասկերանի վերին ենթաշրջանում հայրենի Ավետարանոց գյուղի պաշտպանության համար մղված թեժ մարտերի ընթացքում, թշնամու դիպուկահարի կրակոցից:

ԱՀ նախագահի հրամանագրով հետմահու պարգևատրվել է «Արիություն» մեդալով և «Մարտական խաչ» 2-րդ աստիճանի շքանշանով:

Ամուսնացած էր, ունի 2 երեխա:

ԳԱՍԻԿ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գասիկ Ռուբենի Պետրոսյանը ծնվել է 1955 թ. Ավետարանոց գյուղում: Հայրենի գյուղի միջնակարգի 8-րդ դասարանն ավարտելուց հետո սովորել է Ստեփանակերտի ավտովարորդական դպրոցում: Խորհրդային բանակից զորացրվելուց հետո՝ 1975 թ., աշխատանքի է անցել հայրենի կոլտնտեսությունում, իսկ 1981–1992 թթ. Ավետարանոց-Ստեփանակերտ երթուղային ավտոբուսի ավտովարորդն էր, և նրան ճանաչում ու հարգում էին ենթաշրջանի բոլոր գյուղերում: 1992 թվականին նա ծառայության անցավ արցախյան նորաստեղծ բանակի Ավետարանոցի վաշտում: Մասնակցել է Ադդամի, Մարտակերտի շրջանի Կուսապատ, Մոխրաթաղ, Ումուլթու բնակավայրերի մարտերին, Քելբաշարի, Շահբուլաղի ռազմագործողություններին: 1993 թ. մարտի 28-ին Մարտակերտի համար մղվող թեժ մարտերից մեկի ժամանակ նա ծանր վիրավորվում է: Հինգ ամիս հետո, կուտրված ոտքը դեռ լրիվ չբուժած, Գասիկը կրկին մարտադաշտում է, ընկերների հետ: Գասիկը զոհվեց 1994 թ. մարտի 4-ին Շահբուլաղում ականի պայթյունից: Գասիկն ունի երեք աղջիկ:

ՀԱՄԼԵՏ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Համլետ Ալիշի Սարգսյանը ծնվել է 1953 թ. Ավետարանոցում: 1970–71 ուս. տարում ավարտել է գյուղի միջնակարգը: Ծառայել է խորհրդային բանակում՝ ԳՖՀ-ում: Զորացրվելուց հետո ընդունվել և ավարտել է Մարտակերտի պրոֆտեխուսումնարանը՝ ստանալով էլեկտրիկի մասնագիտություն:

1976–1992 թթ. աշխատել է գյուղում: Իր գործին նվիրված, հմուտ մասնագետ էր: 1992 թ. աշնանից արցախյան զոյապայքարի մասնակիցների շարքերում էր: Համլետն իր մարտական կենսագրությունը սկսել է Շուլանի բարձունքներում մղվող մարտերից: 1994 թ. մարտի 4-ին Շահբուլաղի մոտակայքում ականի պայթյունից զոհվում է Համլետ Սարգսյանը: Ամուսնացած էր, ունի երեք զավակ:

ՀՐԱՆՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Հրանտ Գրիգորի Հայրապետյանը ծնվել է 1966 թ. նոյեմբերի 4-ին Մադաթաշենում: Ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը, այնուհետև ընդունվել Ստեփանակերտի ուսումնաարտադրական կոմբինատ, միաժամանակ ուսումը շարունակել գիշերօթիկ դպրոցում: 1984 թ. գորակոչվել է խորհրդային բանակ: 1992 թ. հունվարին Հրանտը կամավորագրվեց Ստեփանակերտի թիվ 2 գումարտակում: Մասնակցել է Մալիբեկլուի, Խոջալուի, Շուշիի, Լիսազորի, Լաչինի և այլ բնակավայրերի ազատագրմանը: 1992 թ. հոկտեմբերի 12-ին թշնամին լայնածավալ հարձակման անցավ Նախիջևանիկ և Քյաթուկ բնակավայրերի ուղղությամբ: Երեք օր շարունակ կատաղի մարտեր էին մղվում: Հրանտն աչքի էր ընկնում իր քաջությամբ և դիպուկ նշանառությամբ: Հենց այստեղ էլ՝ Քյաթուկի բարձունքներում, 1992 թ. հունիսի 14-ին նահատակվեց Հրանտ Հայրապետյանը:

ՍԵՅՐԱՆ ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ

Սեյրան Հայկազի Մնացականյանը ծնվել է 1952 թ. հոկտեմբերի 2-ին Մադաթաշենում: Ութամյակը ավարտել է հարևան Ավետարանոց գյուղում: Ուսումը շարունակել է Ստեփանակերտի պրոֆտեխուսումնարանում: Ծառայել է խորհրդային բանակում: Սեյրանը էությամբ համեստ էր, մարտական գործում՝ ճարպիկ ու արագ կողմնորոշվող: Մասնակցել է Շուշիի և Լաչինի ազատագրմանը: Այնուհետև նրանց գումարտակը տեղափոխեցին Մարտակերտի շրջան, որտեղ Սեյրանը ծառայում էր հետևակում և մասնակցել է շրջանի բազմաթիվ բնակավայրերի ազատագրման մարտերին: 1993 թ. հունիսի 26-ին Մարտակերտի շրջանի «Պուշկեն յալ» կոչվող վայրում թշնամին նոր հարձակում ձեռնարկեց: Սեյրանը, ինչպես միշտ, առաջին գծում էր: Թշնամին նկատեց նրան ու իր նշանառության տակ վերցրեց: Սեյրանը վիրավորվեց: Նրան շտապօգնության մեքենայով ուղևորվել էին տեղափոխել հոսպիտալ, սակայն նույն րոպեին սկսեց գործել թշնամու «Գրադ» կայանքը: Արկերից մեկը պայթեց մեքենայի մոտ, զոհվեցին վարորդն ու Սեյրանը: Ամուսնացած էր, ունի հինգ երեխա:

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՅԻ ԴՊՐՈՅԻ ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏՆԵՐԸ

ԱԹԱՅԱՆ ԿԱՄՈՒ ԻՎԱՆԻ

***Մանկավարժական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր***

Ծնվել է 1959 թ. հուլիսի 31-ին Արցախի Հանրապետության Ասկերանի շրջանի Ջրաղացներ գյուղում: 1976 թ.-ին ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ և Մոսկվայի ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտին կից հեռակա ֆիզիկատեխնիկական դպրոցները, 1981 թ.՝ Ստեփանակերտի պետական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետը:

2007 թ. պաշտպանել է թեկնածուական, 2013 թ.՝ դոկտորական ատենախոսություն: 2010-ին նրան շնորհվել է դոցենտի, 2017 թ.՝ պրոֆեսորի կոչում:

1981–1985 թթ. եղել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի ֆիզիկայի ուսուցիչ, 1985–1989 թթ.՝ ԼՂԻՄ ուսուցիչների վերապատրաստման ինստիտուտի ֆիզիկայի և աստղագիտության ամբիոնի վարիչ, 1989–1993 թթ.՝ ԵրՊԻ Ստեփանակերտի մասնաճյուղի դասախոս: 1993–1994 թթ. ծառայել է ԼՂՀ պաշտպանության բանակում: 1994–1995 թթ. եղել է Արցախի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս, 1995–1996 թթ.՝ ԼՂՀ կադրերի վերապատրաստման հանրապետական ինստիտուտի տնօրեն, 1996–1997 թթ.՝ ԼՂՀ կրթության, մշակույթի և սպորտի փոխնախարար, 1997–2005 թթ.՝ ՀՀ պետական բուհերի ռեկտորների խորհրդի գիտքարտուղար, ԵՊՀ ուսումնական վարչության աշխատակից, ԵՊՀ դասախոս, 2005–2007 թթ.՝ ԼՂՀ կրթության, մշակույթի և սպորտի նախարար, 2007–2016 թթ.՝ ԵՊՀ միջազգային կրթական կենտրոնի հանրակրթական առարկաների ամբիոնի վարիչ: 2016-ից ԵՊՀ մանկավարժության և ՀՌՀ ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտի ընդհանուր ֆիզիկայի և քվանտային նանոկառուցվածքների ամբիոնի դասախոս է: 2024 թ. մարտից ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրամատչելիացման և զարգացման ծրագրերի վարչության պետն է:

Գիտական հետազոտությունները վերաբերում են ֆիզիկայի ուսուցման տեսությանն ու մեթոդիկային, ընդհանուր մանկավարժությանը, ընդ-

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

հանուր ֆիզիկային, շրջակա միջավայրի ֆիզիկային, նոր տեխնոլոգիաներին ու կրթության ոլորտում դրանց կիրառմանը:

Հեղինակ է ավելի քան 100 գիտական, գիտամեթոդական հոդվածների, «Ֆիզիկայի խնդիրների տեսակները և լուծման մեթոդները» (Եր., 2004), «Կենսոլորտում ընթացող ֆիզիկական երևույթներ» (Եր., 2010), «Ֆիզիկան և շրջակա միջավայրը» (Եր., 2012), «Էկոլոգիական կրթության իրականացումը ֆիզիկայի ուսուցման համակարգում» (Եր., 2013) մենագրության, «Ֆիզիկայի ուսուցման տեսություն և մեթոդիկա» (Եր., 2016) բուհական դասագրքի, «Շրջակա միջավայրի ֆիզիկա» (Եր., 2019) բուհական հատուկ դասընթացի և «Բնագիտական կրթության արդիականացման հիմնախնդիրները» (Եր., 2022) բուհական ձեռնարկի:

1996-ից «Կրթությունը և գիտությունը Արցախում» հանդեսի պատասխանատու խմբագիրն է, 1998-ից՝ «Բնագետ» հանդեսի տնօրենը:

2005 թ. պարգևատրվել է «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալով:

ԱՌԱՅԱՆ ԺԻՐԱՅՐ ԻՎԱՆԻ

Ծնվել է 1971 թ. ապրիլի 15 -ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1977 թ. ընդունվել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի առաջին դասարան, 1987 թ. ավարտել է դպրոցը և ընդունվել Հայկական գյուղատնտեսական ինստիտուտի գյուղմեքենայացման ֆակուլտետ: 1992 թ. ավարտել է ինստիտուտը և տեղափոխվել ՌԴ Կրասնոդարի երկրամաս մշտական բնակության: Որպես անհատ ձեռներեց՝ զբաղվում է անշարժ գույքի վարձակալության տրման գործունեությամբ:

ԱՌԱՅԱՆ ԿԱՐԵՆ ԻՎԱՆԻ

Փոխգնդապետ

Ծնվել է 1961 թ. հուլիսի 7-ին Ասկերանի շրջանի Ջրաղացներ գյուղում: 1968 թ. հաճախել և 1978 թ. ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: 1979–1980 թթ. սովորել է Երևանի թիվ 14 տեխնիկական ուսումնարանում՝ ստանալով ֆրեզերագործի մասնագիտություն: 1980 թ. հուլիս ամսին ընդունվել է աշխատանքի Ստեփանակերտի էլեկտրատեխնիկական գործարանի գործի-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

քաշինական արտադրամասում՝ որպես ֆրեզերագործ: 1980 թ. նոյեմբերից մինչև 1982 թ. նոյեմբեր ամիսը ծառայել է խորհրդային բանակում: 1982 թ. նոյեմբեր ամսին զորացրվելուց հետո աշխատանքի է ընդունվել Ստեփանակերտի կոնդենսատորների գործարանում: Աշխատելուն զուգահեռ սովորել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի հեռակա բաժնում ու ստացել ֆիզիկայի ուսուցչի մասնագիտություն: Արցախյան շարժման սկսվելուց հետո, երբ պահանջ առաջացավ ինքնաշեն զենք ու զինամթերք պատրաստելու և նորոգելու, գործարանի մեխանիկական արտադրամասի մի խումբ աշխատողներով ստեղծեցին զենքի պատրաստման ու նորոգման գաղտնի ջոկատ և զբաղվեցին այդ գործունեությամբ: Հետագայում նման գործունեություն իրականացնող բոլոր ջոկատների հենքի վրա ստեղծվեց վերանորոգման ու վերականգնման բազան: 1992 թ. նոյեմբերին տեղափոխեցին հակաօդային պաշտպանության նորաստեղծ ստորաբաժանում՝ որպես մարտկոցի տեխնիկ: Հետագայում նույն զորամասում զբաղեցրել է տեխնիկական մարտկոցի հրամանատարի, դիվիզիոնի հրամանատարի սպառազինության գծով տեղակալի տեխնիկական դիվիզիոնի հրամանատարի ու զորամասի հրամանատարի սպառազինության գծով տեղակալի պաշտոնները: Ունի փոխգնդապետի զինվորական կոչում: 2007 թ. նոյեմբեր ամսին տեղափոխվել է ծառայության Պաշտպանության բանակի սպառազինության շտաբի պետի տեղակալի պաշտոնում, որտեղ ծառայել է մինչև 2011 թ. մայիս ամիս ու անցել թոշակի: Ծառայության ընթացքում բազմիցս արժանացել է խրախուսանքների, պարգևատրվել է թանկարժեք նվերներով, պատվոգրերով և մեդալներով: Պարգևատրվել է «Արիության», «Մարտական ծառայության», «Անդրանիկ Օզանյան» և «Անբասիր ծառայության» մեդալներով: 2011 թ. անցել է աշխատանքի ԼՂՀ Գյուղի և գյուղատնտեսության աջակցության հիմնադրամում՝ որպես արտադրական բաժնի պետ, որտեղ աշխատելու ժամանակ արժանացել է «ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության ոսկե մեդալի»: 2017 թ. մինչև 2021 թ. աշխատել է «Հիմնաքար» ՓԲԸ-ում՝ որպես տնօրենի տեղակալ: 2021 թ. տեղափոխվել է աշխատանքի «Ջրային տնտեսություն» ՓԲԸ-ում, իսկ 2021 թ. օգոստոս ամսից աշխատել է նորաստեղծ «Ջրային կոմիտե»-ում՝ որպես մոնիթորինգի և վերլուծությունների բաժնի պետ: Ծառայության ու աշխատանքային գործունեության ընթացքում հանդես է եկել բազմաթիվ նորա-

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

րարական և ռացիոնալիզատորական առաջարկություններով, որոնք ապահովել են զգալի տնտեսական ու տեխնիկական արդյունավետություն:

ԱՆԵՔՍԱՆՅԱՆ ՎԱՆԵՐԻ ԱՆԵՔՍԱՆԴՐԻ

Գյուղատնտեսական գիտությունների դոկտոր

Ծնվել է 1949 թ. հոկտեմբերի 20-ին Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի (Ասկերանի) շրջանի Սարուշեն գյուղում: Ավարտելով Ասկերանի Չանադչի գյուղի միջնակարգ դպրոցը՝ 1967 թ. աշխատանքի է անցել Ստեփանակերտի էլեկտրատեխնիկական գործարանում: 1968 թ. ընդունվել է Երևանի գյուղատնտեսական ինստիտուտի ագրոնոմիական ֆակուլտետը: 1973 թ. ավարտելով բուհը՝ աշխատել է հայրենի գյուղի «Մայիսի 9» կոլտնտեսությունում՝ որպես գլխավոր գյուղատնտես: 1977 թ. աշխատանքի է հրավիրվել Ղարաբաղ գինորեստ (հետագայում՝ ԼՂՀ ագրոարտադրական միավորում (ԱԱՄ), այնուհետև՝ ԼՂՀ ագրոարդյունաբերական համալիր (ԱԱՀ)՝ նախ որպես գլխավոր գյուղատնտես-խաղողագործ, ապա՝ գլխավոր գյուղատնտես-տնօրենի տեղակալ, ԱԱՄ-ի գլխավոր տնօրենի տեղակալ և ԱԱՀ-ի խաղողի, պտուղ-բանջարեղենի արտադրության բաժնի պետ: 1992 թ.՝ անկախության հռչակումից հետո, Հանրապետության Գերագույն խորհրդի ընտրություններում ընտրվել է ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր և Ագրարային հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ, ԼՂՀ ԳԽ նախագահության անդամ: Այդ գործունեության շրջանակներում 1994 թ. հունվարին՝ Արցախի համար ճակատագրական այդ օրերին, Ֆրանսիայի Ստրասբուրգ քաղաքում տեղի ունեցած Եվրախորհրդարանի հատուկ նիստում, որին առաջին անգամ հրավիրված էր և մասնակցում էր նաև ԼՂՀ ԳԽ պատգամավորական պատվիրակությունը, որպես պատվիրակության ղեկավար՝ Ղարաբաղա-ադրբեջանական հակամարտության լուծման վերաբերյալ հանդես է եկել զեկույցով՝ ներկայացնելով ԼՂՀ հստակ դիրքորոշումը: Ապա հայրենիք է փոխադրել Ֆրանսիայի հայ համայնքի միջոցներով ձեռք բերված և մարտնչող Արցախի պաշտպանության համար անհրաժեշտ տեխնիկական միջոցների որոշակի խմբաքանակ:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

1997 թ. պաշտպանել է թեկնածուական թեզ և ստացել գյուղատնտեսական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: 2010 թ.-ին ստացել է դոցենտի գիտական կոչում:

2014 թ.-ին պաշտպանել է դոկտորական գիտական թեզ և ստացել Գ.Գ. դոկտորի գիտական աստիճան:

1995 թ.-ի մայիսից – 2011 թ.-ի օգոստոս աշխատել է որպես ԼՂՀ կառավարությանն առընթեր պետական ունեցվածքի հաշվառման և ապապետականացման նորաստեղծ վարչության պետ, ԼՂՀ գյուղատնտեսության նախարար, ԼՂՀ վիճակագրության պետական ռեգիստրի և վերլուծության պետական վարչության պետ, ԼՂՀ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի նախագահ, ՀԱԱՀ Ստեփանակերտի մասնաճյուղի տնօրեն:

2012 թ. նոյեմբերից աշխատանքի է անցել Արցախի գիտական կենտրոնում՝ որպես գիտության գծով փոխտնօրեն, ապա ավագ գիտաշխատող առ 01.10.2023 թ., երբ ԼՂՀ նախագահի հրամանագրի համաձայն՝ պետական բոլոր կառույցների աշխատողներն ազատվել են աշխատանքից:

2023 թ. դեկտեմբերի 4-ից աշխատում է ՀՀ ԳԱԱ Էկոլոգանոսֆերային հետազոտությունների կենտրոնում՝ որպես գիտաշխատող:

Նախաձեռնել և կազմակերպել է 2009 թ. երեք լեզուներով հրատարակված ԼՂՀ ատլասի ստեղծման աշխատանքները, եղել է խմբագրական խորհրդի անդամ: 50-ից ավելի գիտական հոդվածների, ուսումնամեթոդական ցուցումների և 3 մենագրության հեղինակ է:

ԼՂՀ Մարտակերտ քաղաքի պատվավոր քաղաքացի է:

2003 թ. սեպտեմբերից համատեղության կարգով դասախոսել է ԱրՊՀ գյուղատնտեսության ամբիոնում, 2009–2016 թթ.՝ ՀՀ ագրարային համալսարանի Ստեփանակերտի մասնաճյուղում և 2016 թ.-ից մինչև 2023 թ.-ի դեկտեմբեր՝ Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանում:

Պարգևատրվել է ԼՂՀ «Մխիթար Գոշ», «Երախտագիտություն» մեդալներով, ՀԱԱՀ ոսկե մեդալով, ԱՀ Գյուղ. նախարարության «Գյուղատնտեսական նվաճումների համար» ոսկե մեդալով, Արցախի Գերագույն խորհրդի և ԱրՊՀ հուշամեդալներով, Արցախի գիտական կենտրոնի՝ գիտության բնագավառում ակտիվ գործունեության արդյունքներով և գիտության մեջ ներդրած ավանդի համար պատվոգրերով:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

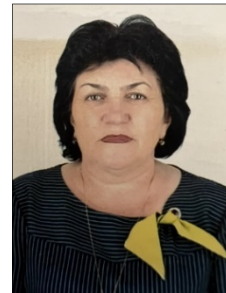
ԱՐԱՎԱԿՅԱՆ ԲԵԼԱ ԶԱՎԵՆԻ

Ծնվել է 1950 թ. մարտի 4-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Աստղաշեն գյուղում: Փոքր տարիքում ընտանիքով տեղափոխվել և բնակություն են հաստատել Ավետարանոց գյուղում: 1967 թ. ոսկե մեդալով ավարտելով Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղի միջնակարգ դպրոցը՝ ընդունվել է Երևանի բժշկական համալսարան:

Ամուսնանալով տեղափոխվել է Բեյրութ, այնուհետև՝ Ամերիկա, որտեղ սովորել է «Upper Arlingto High School»-ում: Աշխատել է ԱՄՆ Օհայո նահանգում՝ որպես հոգեբույժ: Միշտ կապը պահել է դպրոցական կոլեկտիվի հետ: Մահացել է 2022 թվականին:

ԱՐԱՋԱՆՅԱՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՈՐԳԻԻ

Ծնվել է 1964 թ. հոկտեմբերի 12-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1971–72 ուս. տարում ընդունվել է գյուղի միջնակարգ դպրոցը և 1981–82 ուս. տարում բարձր առաջադիմությամբ ավարտել այն: Նույն տարում ընդունվել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետի «ԸՏԱ և ընդհանուր տեխնիկական առարկաներ» բաժինը և 1986–87 ուս. տարում ավարտել:

Նույն ուս. տարում աշխատանքի է անցել Ասկերանի շրջանի Սարուշենի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցչուհի, և 38 տարի անընդհատ աշխատել մինչև չարաբաստիկ 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ը:

Այնուհետև տարհանվելուց հետո կրկին աշխատանքի է անցել Կոտայքի մարզի Բուժականի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցչուհի, և աշխատում է առայսօր:

ԱՄԻՐՅԱՆ ՎԱՍԻԼԻ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

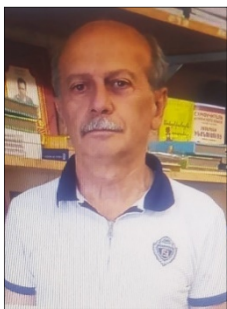
Ավետարանոցի համայնքի ղեկավար (2003–2006 թթ.)

Ծնվել է 1951 թ. հոկտեմբերի 2-ին ԼՂԻՄ Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում՝ ուսուցչի ընտանիքում: 1958–69 թթ. սովորել է նույն գյուղի դպրոցում: 1969–72 թթ. սովորել և ավարտել է Ստեփանակերտի գյուղատն-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

տեսական տեխնիկումի անասնաբուժական բաժինը: 1972–74 թթ. ծառայել է խորհրդային բանակի շարքերում: 1974–77 թթ. աշխատել է Ասկերանի շրջանի Ավետարանոցի անասնաբուժական տեղամասում՝ որպես անասնաբույժ: 1977–1981 թթ. աշխատել է նույն գյուղի Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում՝ որպես կաթնային ֆերմայի վարիչ: 1979 թ. հեռակա կարգով ընդունվել է Երևանի գոռանասնաբուժական ինստիտուտի անասնաբուժական բաժինը և այն ավարտել է 1985 թ.-ին:

1981 թ. ուղեգրով աշխատանքի է անցել Ակնադբյուրի (Ղարաբուլախի) Կամոյի անվան կոլտնտեսությունում՝ որպես անասնաբույժ և ԿՈՒՖ-ի վարիչ: 1986 թ.-ին տեղափոխվել է Ավետարանոցի կոլտնտեսություն՝ որպես ԽԱՖ-ի վարիչ: 1990 թ.-ից ուղեգրվել է Մադաթաշենի Միկոյանի անվան կոլտնտեսություն, որպես անասնաբույժ, ԽԱՖ-ի և ԿՈՒՖ-ի վարիչ: 2003 թ. հուլիսի 15-ին ընտրվել է Ավետարանոցի գյուղապետ և աշխատել մինչև 2006 թ. օգոստոսը: 2012–2018 թթ. աշխատել է որպես Ավետարանոց համայնքի անասնաբույժ: 2014 թ. անցել է թոշակի: 2015 թ. ԼՂՀ նախագահի հրամանագրով արժանացել է «Մարտական արիություն» մեդալին:

ԱՄԼԱՆՅԱՆ ՎԻՏԱԼԻ ՇՄԱՎՈՆԻ

Ծնվել է ԼՂՀ Չանաղչի (Ավետարանոց) գյուղում 1958 թ.: Ավարտելով գյուղի միջնակարգ դպրոցը՝ ընդունվել է Երևանի պետական համալսարանի կենսաբանական ֆակուլտետը, ավարտելուց հետո աշխատել է Երևանի Գիտ. ակադեմիայի կենդանաբանության ինստիտուտում, կառավարությանն առընթեր ձկնաբուծության գիտահետազոտական ինստիտուտում, Ամինաթթուների

տեխնոլոգիայի գիտահետազոտական ինստիտուտում: ՍՍՀՄ-ի փլուզումից հետո՝ 1991 թ., հիմնադրել է «Լուսաբաց հրատարակչատունը», որը ղեկավարում է մինչ օրս: Հեղինակաբար կամ թարգմանաբար հրատարակել է բազմաթիվ գիտամասսայական գրքեր («Ապրեցեք առողջ», «Երկարակեցության գաղտնիքները», «Ինքնաբուժման հին ու նոր մեթոդներ», «Յոգայի ձեռնարկ», «Հանրամատչելի ֆիզիոլոգիա», «Բրիստոսի գաղտնի ուսմունքը» և այլն):

ԱՎԱԳՅԱՆ ՆՎԱՐԴ ԱՐԱՄԻ

***Գրող, բանաստեղծուհի, հրապարակագիր,
թարգմանիչ***

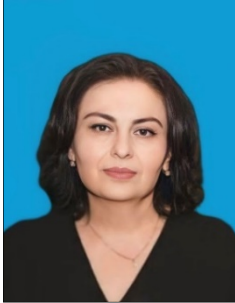
Ծնվել է 1940 թ. դեկտեմբերի 21-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Սղնախ գյուղում: Տեղի յոթնամյա դպրոցն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Ավետարանոցի միջնակարգում, որի 1956–57 ուս. տարվա շրջանավարտներից է:

Հայերեն բարձրագույն մանկավարժական կրթություն է ստացել Բաքվում, բուհն ավարտելուց հետո չորս տարի աշխատել է Դաշքեսանի շրջանի Ալունիտդաղի դպրոցում: 1966 թվականին վերադարձել է հայրենիք, աշխատանքի անցել «Խորհրդային Ղարաբաղ» թերթում՝ որպես լրագրող: Շուրջ հիստուն տարի գործել է լրագրական դաշտում: Ղեկավարել է երկրամասի, ապա և նորաստեղծ հանրապետության մայր-թերթի տարբեր բաժիններ, Արցախյան առաջին պատերազմի տարիներին եղել է նրա պատասխանատու քարտուղարը, շուրջ տասը տարի՝ խմբագրի առաջին տեղակալը: Յոթ տարի ղեկավարել է «Առողջապահության մունետիկ» նորաստեղծ գերատեսչային թերթը, մեկ շրջան եղել Արցախի հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի նախագահի խորհրդականը: Պարգևատրվել է «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալով: Արժանացել է Արցախի Հանրապետության վաստակավոր ժողովուրդի կոչման:

Նվարդ Ավագյանը գրող է, բանաստեղծուհի, հրապարակագիր, թարգմանիչ: Ռուսերենից հայերեն գեղարվեստական ու մշակութային մի շարք գրքերի թարգմանության համար արժանացել է Միխայիլ Շոլոխովի անվան մեդալի: Հայկական կրթությամբ հանդերձ՝ Ն. Ավագյանը երկլեզու գրող է. նա հեղինակ է հայերեն ութ (երկու վեպ, պատմվածքների երկու, բանաստեղծական վեց ժողովածուներ՝ հիմնականում հայրենապահության թեմայով) եւ ռուսերեն չափածո երկու գրքի:

Արցախյան ցավոտ թեմայով ՌԴ գրական-հասարակական պարբերականներում, մասնավորապես «Дни и ночи» հանդեսում, հարցազրույցների է մասնակցում ռուս երևելի գրողների հետ, հանդես գալիս իր բանաստեղծություններով:

2023 թ. սեպտեմբերյան բռնագաղթից հետո ապրում է Երևանում:

ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ ՎԻՈԼԵՏԱ ԱԼԲԵՐՏԻ

Ոսկե մեդալակիր

Ծնվել է 1972 թ. փետրվարի 19-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

1979–1989 թթ. սովորել և ոսկե մեդալով ավարտել է գյուղի միջնակարգ դպրոցը:

1989 թ. ընդունվել է ԵՊՀ բանասիրական ֆակուլտետ և ավարտել 1994 թ.:

1995 և 1998 թթ. որակավորման դասընթացներ է անցել Երևանի դատական փորձաքննությունների գիտահետազոտական լաբորատորիայում և ստացել փորձագետ-հետքաբանի և փորձագետ-ձեռագրաբանի որակավորումներ:

1995–2017 թթ. աշխատել է ԼՂՀ ԱՆ ԴՓԼ-ում, իսկ 2017–2023 թթ.՝ ԼՂՀ ոստիկանության համակարգում:

ԱՐՋԱՆՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ ՎԱՀԱԳԱՆԻ

Փոխգնդապետ

Ծնվել է 12.11.1961 թ. ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Տեղի միջնակարգ դպրոցն ավարտել է 1979 թ.: 1980–85 թթ. սովորել է Ստեփանակերտի մանկ. ինստիտուտի ֆիզմաթ. ֆակուլտետում: 1985 թ. ավարտելով ստացել է մաթեմատիկայի և ֆիզիկայի ուսուցչի որակավորում:

1985–1988 թթ. ֆիզիկա է դասավանդել Սարուշենի միջն. դպրոցում: 1989–1992 թթ. մաթեմատիկա է դասավանդել Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն.դպրոցում:

1992 թ. կամավորագրվել է ԼՂ ինքնապաշտպանական ուժերին: 1992–2012 թթ. ծառայել է ՊԲ շարքերում՝ զբաղեցնելով սպայական տարբեր պաշտոններ:

2013 թվականից աշխատել է ԱՀ կադաստրի կոմիտեում՝ որպես անշարժ գույքի կադաստրային գնահատման և համակարգված դիտարկումների բաժնի առաջատար մասնագետ:

Պարգևատրվել է (թվով 10) մարտական և գերատեսչական մեդալներով, բազմաթիվ արժեքավոր նվերներով ու պատվոգրերով:

Պահեստագործի փոխգնդապետ է, զինթոշակառու:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

ԱՐՁԱՆՅԱՆ ՎՐՈՒՅՐ ՀՐԱՉԻԿԻ

Ոստիկանության փոխգնդապետ

Ծնվել է 1991 թվականի մայիսի 13-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1997–2007 թթ. սովորել և ավարտել է Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղի Ի.Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցը: 2007–2011 թթ. սովորել և ավարտել է ՀՀ ոստիկանության ակադեմիայի իրավաբանական ֆակուլտետը՝ քննչական մասնագիտացմամբ: 2015–2016 թթ. սովորել և ավարտել է ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի մագիստրատուրան՝ իրավագիտություն մասնագիտացմամբ:

2011 թվականի օգոստոսի 27-ից մինչև 2011 թվականի դեկտեմբերի 2-ը ծառայել է ԼՂՀ ոստիկանության Մարտակերտի շրջանի ոստիկանության բաժնի քրեական հետախուզության բաժանմունքում՝ որպես օպերիվագոր: 2011 թվականի դեկտեմբերի 2-ից մինչև 2015 թվականի հուլիսի 10-ը ծառայել է ԼՂՀ ոստիկանության Ստեփանակերտ քաղաքի վարչությունում՝ որպես ավագ հետաքննիչ: 2015 թվականի հուլիսի 10-ից մինչև 2018 թվականի հունվարի 8-ը ծառայել է ԼՂՀ ոստիկանության Ներքին անվտանգության ծառայության պետի պաշտոնում: 2018 թվականի հունվարի 8-ից մինչև 2018 թվականի հուլիսի 30-ը ծառայել է ԼՂՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների բաժնի պետի, իսկ այնուհետև՝ ԼՂՀ ոստիկանության անձնագրային և վիզաների վարչության պետի տեղակալ-անձնագրային բաժնի պետի պաշտոնում:

2011 թվականի օգոստոսի 27-ին շնորհվել է ոստիկանության լեյտենանտի կոչում : 2013 թվականի օգոստոսի 31-ին շնորհվել է ոստիկանության ավագ լեյտենանտի կոչում: 2015 թվականի մայիսի 25-ին վաղաժամկետ շնորհվել է ոստիկանության կապիտանի կոչում:

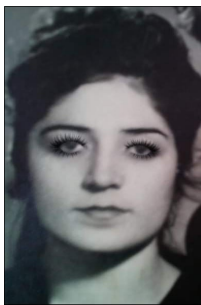
2018 թվականի մայիսի 30-ին շնորհվել է ոստիկանության մայորի կոչում: 2018 թվականի հունիսի 7-ին շնորհվել է ոստիկանության փոխգնդապետի կոչում:

ԼՂՀ ոստիկանության պետի՝ 2014 թ. հունվարի 23-ի հրամանով պարգևատրվել է ոստիկանությունում գերազանց ծառայության կրծքանշանով, 2015 թ. նոյեմբերի 26-ի հրամանով՝ Օրենքի պատվար մեդալով, 2017 թ. նոյեմբերի 25-ի հրամանով՝ հրացանով և Ոստիկանությունում երկարամյա

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ծառայության 3-րդ աստիճանի մեդալով, 2022 թ. նոյեմբերի 25-ի հրամանով՝ ատրճանակով: ՀՀ ոստիկանության պետի՝ 2018 թ. նոյեմբերի 23-ի հրամանով պարգևատրվել է Համագործակցության ամրապնդման համար մեդալով, իսկ 2021 թ. նոյեմբերի 26-ի հրամանով՝ Ոստիկանությունում գերազանց ծառայության կրծքանշանով: Ծառայության ընթացքում չորս անգամ արժանացել է դրամական պարգևատրումների:

Մասնակցել է 2020 թվականի արցախյան 44-օրյա պատերազմին:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ ԱՐԵՎԱԼՈՒՅՍ ՍՈՒՐԵՆԻ

Արժաթե մեդալակիր

Ծնվել է 1944 թ. հոկտեմբերի 2-ին Ասկերանի շրջանի Սղնախ գյուղում: Յոթ տարեկանում ընտանիքի հետ տեղափոխվել է Ավետարանոց գյուղ ու սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: Արժաթե մեդալով ավարտել է դպրոցը: Ուսումը շարունակել է Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտում ու ավարտել է պատմաբանասիրական ֆակուլտետը: Դասավանդել է Բաքվի թիվ 30 և 246 դպրոցներում ռուսաց լեզվով պատմություն առարկան՝ Հին աշխարհի, միջին դարերի և ՍՍՀՄ պատմություն: 10 տարի դասավանդելուց հետո հիվանդության պատճառով հեռացել է դպրոցից և անցել է թոշակի: 1988 թվականին արցախյան շարժման ժամանակ Բաքվից տեղափոխվել է քաղաք Սևան ամուսնու և որդու հետ: Մինչև հիմա ապրում է Սևան քաղաքում:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ ԶՈՅԱ ՍՈՒՐԵՆԻ

Արժաթե մեդալակիր

Ծնվել է 1950 թվականի փետրվարի 9-ին Սղնախ գյուղում: Ընտանիքով Ավետարանոց տեղափոխվելուց հետո սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: Ավարտել է դպրոցը արժաթյա մեդալով և ընդունվել է Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետը: Ավարտել է ինստիտուտը կարմիր դիպլոմով ու տեղափոխվելով քաղաք Ստեփանակերտ՝ աշխատանքի է անցել տեղի ինստիտուտում՝ որպես դասախոս: Մի քանի տարի հետո ամուսնանալով՝ տեղափոխվել է քաղաք Բաքու ու աշխատել է մանկապարտեզում՝ որպես դաստիարակչուհի: Այնուհետև աշխատել է Բաքվի «Կոմունիստ» թերթի

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

խմբագրությունում՝ որպես բաժնի վարիչ: 1988 թվականի շարժման ժամանակ տեղափոխվել է Լոռու մարզի Ազնվածոր գյուղ ու աշխատել է տեղի դպրոցում՝ որպես տնօրեն: Մի քանի տարուց տեղափոխվել է ընտանիքով ՌԴ Ստավրոպոլ քաղաք ու աշխատել է հայ համայնքում՝ որպես թարգմանչուհի: Իսկ կիրակի օրերին հայոց լեզու է դասավանդել սովորել ցանկացողներին: Ներկա դրությամբ աշխատում է ու տեղի հայ համայնքում կատարում է թարգմանչուհու իր գործը:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՎԱՐԴՈՒՇ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ

Լրագրող, մանկավարժ

Ծնվել է 1971 թվականին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: Ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը (1978–1988), ապա ընդունվել և ավարտել է Երևանի Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտի (ներկայումս՝ համալսարան) հայոց լեզվի և գրականության, միա-

ժամանակ լրագրության (գերագանցությամբ) ֆակուլտետները (1988–1993): Աշխատել է Ասկերանի շրջանի Մադաթաշենի ոչ լրիվ միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մայրենի լեզվի և գրականության ուսուցչուհի (1993–1995), զուգահեռաբար, որպես արտահաստիքային թղթակից, թղթակցել Արցախի հանրային ռադիոյին: 1995 թվականին աշխատանքի է ընդունվել ԼՂՀ հեռուստառադիոպետկոմում (այնուհետև՝ «ԱՀ հեռուստառադիոընկերություն» ՓԲԸ): Աշխատանքային գործունեության տարիներին վարել, հիմնադրել և խմբագրել է 15-ից ավելի ռադիո և հեռուստածրագրեր: Եղել է Հայաստանի հանրային ռադիոյի «Լուրեր» (1999–2000), ապա «Ռադիոլուր» (2005–2009) ծրագրերի սեփական թղթակիցն Արցախում: Թղթակցել է Արցախում, Հայաստանում և Սփյուռքում տպագրվող պարբերական մամուլին: Որոշ ռադիոհաղորդումներ տեղ են գտել Գերմանիայի և Լիբանանի հայկական ռադիոյի ծրագրերում:

Արցախի ժուռնալիստների միության անդամ է (2001):

2018 թվականից Արցախի հանրային հեռուստատեսությամբ հեռարձակվող «Դարձ՝ հոգու և ինքնության» ծրագրի հիմնադիր-հեղինակն է: Ավելի քան 13 տարի համակարգել է նույն լրատվամիջոցով հեռարձակվող «Ճշմարիտ ճանապարհ» հաղորդաշարը: 2020–2023 թթ. թղթակցել է Հայ առաքելական եկեղեցու «Շողակաթ» հեռուստաընկերությանը: Խմբագրել

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

և պատրաստել է ԱՀ ՄԵՀԶ նախարարության «Youngartsakh.am» կայքէջը (2018–2020): Հիմնադրել, խմբագրել և սպասարկել է ԱՀ ԿԳՄՍ նախարարության «Մշակութային Արցախ» ֆեյսբուքյան էջը (2020–2023): Փաստավավերագրական չորս ֆիլմի հեղինակ է, համահեղինակ՝ «Բալլադ գոհված զինվորի և մոր մասին» գրքի (Ստ., «Սոնա», 1998, 56 էջ): Երկար տարիներ անց է կացրել Արցախի բուհերի լրագրության բաժինների ուսանողների փորձուսուցումը հանրային ռադիոյում: «ԱՀ հեռուստառադիոընկերության խորհրդի» կողմից ճանաչվել է «Տարվա լավագույն լրագրող» (2010): Մայրենիի անադարտության պահպանման, զարգացման, քարոզման համար արժանացել է ԱՀ ԿԳՄՍ նախարարության, հոգևոր արժեքների հանրահռչակման համար՝ ՀԱԵ Արցախի թեմի պատվոգրերին: 2023 թվականին արժանացել է ԱՀ վաստակավոր լրագրողի պատվավոր կոչման:

2023 թվականի բռնագաղթից հետո բնակվում է Երևանում: Մասնագիտական աշխատանքը շարունակում է Հայաստանի հանրային ռադիոյում և «Կենտրոն» հեռուստաընկերությունում:

ԲԱԼԱՅԱՆ ԶԻՆԱԻԴԱ ՎԱՆԻԻ

Գրող (բանաստեղծուհի, արձակագիր), բանասեր, մանկավարժ, գրականագետ, գրաքննադատ, գրականության պատմաբան, մուրացանագետ, ԱՀ ԱրԴՀ և ԳՆՀ դասախոս, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր:

Ծնվել է Վարանդայի մելիքության Ավետարանոց մելիքանիստում (ԼՂՀ, Ասկերանի շրջան, գյուղ Չանաղչի) 1954 թ. մարտի 19-ին:

1970–71 թթ. ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը:

1974 թ. ընդունվել և 1978–79 թթ. ավարտել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետը:

Սկսած 1987 թ. հոկտեմբեր – նոյեմբեր ամիսներից՝ Արցախյան շարժման և պայքարի ակտիվ նախաձեռնողներից, մասնակիցներից և ղեկավարներից է եղել:

1994 թ. ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում պաշտպանել է թեկն. թեզ և ստացել բան. գիտ. թեկնածուի գիտական աստիճան (Վկայագիր Ա N 00056):

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

ԱՀ ԳՄ անդամ է 1999-ից (տոմս N49):

ՀՀ ԳՄ անդամ է 2007 թվականից (անդամատոմս՝ թիվ 618):

ԱՄՆ գրողների և ժուռնալիստների միության անդամ է 2023 թվականից:

ԱրՊՀ գիտխորհրդի՝ 2001 թվականի հոկտեմբերի 12-ի որոշմամբ (արձանագրություն՝ թիվ 21) հեղինակին շնորհվել է ԱրՊՀ վկայագիր (Դ թիվ 035)՝ դոցենտի գիտական կոչում:

Հիմք ընդունելով ԱրՊՀ գիտական խորհրդի (19.11.2005) որոշումը՝ 2005 թ. դեկտեմբերի 23-ին ՀՀ ԲՈՀ-ի (թիվ 80 արձ.) որոշմամբ Զ. Բալայանը ստացել է դոցենտի գիտական կոչում՝ դիպլոմ-վկայագիր (Դ N 01042):

Հեղինակել է ինը տասնյակից ավելի գիտական հոդվածներ (ներառյալ սկոպուսում ընդունելի «Իմաստություն»-ում), յոթ ուսումնասիրություն, չորս արձակ և չափածո գրքեր:

2016 թ. հունվարից մինչև հուլիս ամիսները տպագրել է 10 (տասը) գիտական հոդված, յոթը՝ արտերկրում (2-ը՝ Ճապոնիա, Տոկիոյի պետական համալսարան, միջազգային կոնֆերանս, 2-ը՝ ԱՄՆ, Ելի, Պրինստոնի համալսարաններ, 2-ը՝ Անգլիա, Ակադեմիական քոլեջ և Օքսֆորդի պետական համալսարան, 1-ը՝ Ֆրանսիա, Սորբոնի համալսարան, միջազգային կոնֆերանս), 3-ը (երեք)՝ հայրենիքում:

Հրատարակել է գրականագիտական 4 մենագրություն-ուսումնասիրություններ.

1. «Արցախը XIX դարի գրականության մեջ և մշակույթում», Ե., «Հայաստան» հր., 2004:

2. «Մեսրոպ Մաշտոցի կերպարի ուսուցման արդիական ձևաբարդույթը բուհական և դպրոցական կրթահամակարգերում», «Մեսրոպ Մաշտոց երևույթը և հայոց ազգային գաղափարաբանության բարդույթը» գիտամեթոդական, 2005, 2006 (Ստ., «Սոնա» հր.) և ԱրՊՀ հր., (Ստ-ի «Պոլիգրաֆ» ՓԲԸ հր.), 2008:

3. «Սերգեյ Սարինյանի քննահամակարգը», «Սոնա» հր., 2006:

4. «Մուրացանի գեղարվեստի պարադիգմաների փիլիսոփայական մեկնությունները», ԱՀ ԳՄ «ՎԱԶԱԳԱՆ ԲԱՐԵՊԱՇՏ» հր., 2014 (ԼՂՀ պետպատվերով):

5. «Արցախը XIX դարի հայ գրականության մեջ», Ստ., «Դիզակ պլյուս» հր., 2021:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Հրատարակել է բանաստեղծական 2 (1. «Շառավիղեալն», Ե., «Նաիրի» հր., 1995, 2. «Քերթվածներ յոթնացումի», Ե., «Ծիծեռնակ» հր., 2023) և արձակ երկերի ժողովածուներ (2003 թ. «Սոնա» հրատարակչությունը լույս է ընծայել, ապա 2006 թ. վերահրատարակել «Վիրակապ չհանդուրժող թևը» պատմվածքների ժողովածուն):

Պատրաստ է տպագրության 4 գիրք. գրականագիտական (1. ««Առաքել Կոստանդյանցի «Պատմություն Արցախի» երկասիրության վիպապատմական քննահամակարգը», 2. «Արշակ Չոպանյանի քննաանալիտիկական հերմենևտիկ և աքսիոլոգիական, փիլիսոփայական գուգորդումներում. «Ծաղիկ» - «Անահիտ» հանդեսները») ուսումնասիրությունները և մեթոդական (3. թեստերի մեթոդաբանական ժողովածու. «Հայ քննադատության պատմություն» - հարցադարան», 4. «Հայ ժողովրդական բանահյուսություն» - հարցադարան» ժողովածուները և քերթվածների և պոեմների ընտրանին):

Դոկտորական ատենախոսության թեման՝ «Արցախը XIX դարի գրականության մեջ», հաստատվել է ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում, 2011 թ.:

2021 թ. դեկտեմբերի 24-ին ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում տեղի է ունեցել Զ. Բալայանի «Արցախը XIX դարի գրականության մեջ» դոկտորական ատենախոսության հրապարակային պաշտպանությունը:

2022 թ. մայիսի 12-ին ՀՀ ԲՈԿ-ի Գրականագիտություն 003 մասնագիտական խորհրդի որոշմամբ Զինաիդա Վանիի Բալայանին շնորհվել է բանասիրական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան (ՎԿԱՅԱԳԻՐ Բ N 01194):

ՀՀ ԳՄ, ԱՀ, ԱՀ ԳՄ, ԱրՊՀ ղեկավարների, ՊԲ տարբեր գործառնների հրամանատարների և այլ կազմակերպությունների կողմից և ԱրՊՀ ուսանողական խմբերի (որպես կուրսդեկ) նախաձեռնությամբ երկար տարիներ բազմիցս արժանացել է պարգևների:

Կրթական, մանկավարժական, գիտական ոլորտում ակնառու հաջողություններ արձանագրելու համար (առաջինը հայ կրթամշակութային կյանքում), (15.12.2023 թ.) արժանացել է Հայ մտավորականների և մշակութի գործիչների հանրապետական խորհրդի կողմից սահմանված «Աղվան Ենոքյանի անվան մրցանակի»-ն:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

1991 թ. մինչև 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ը ԱրՊՀ գրականության և ժուռնալիստիկայի ամբիոնի դոցենտ է:

2021 թ. հունվարից մինչև 2023 թ. սեպտեմբերի 19-ը համատեղությամբ աշխատել է Ստեփանակերտի «Գրիգոր Նարեկացի» համալսարանի հայոց լեզվի և գրականության ամբիոնում՝ որպես դասախոս և ամբիոնի վարիչ:

Ստեփանակերտի «Գրիգոր Նարեկացի» համալսարանի գիտական խորհրդի՝ 2023 թ. փետրվարի 22-ի թիվ 2 որոշմամբ բան. գիտ. դոկ. Բալայանին շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում:

Ադրբեջանի կողմից հրահրված ցեղասպանության հետևանքով 2023 թ. հոկտեմբերի սկզբներից բռնագաղթել է ՀՀ:

2024 թ. հունվարից ժամավճարով աշխատում է Երևանի ԵՄՀ-ում:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԲՈՐԻՍ ՀԱՄՈՅԻ

Ծնվել է 1939 թ. մայիսի 15-ին Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի (Ավետարանոց) գյուղում, մանկավարժների ընտանիքում:

1956 թ. ավարտել է Չանաղչի միջնակարգ դպրոցը:

Նույն թվականին ընդունվել և 1961 թ. ավարտել է Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժության ինստիտուտի անասնաբուժություն բաժինը՝ ստանալով անասնաբույժի մասնագիտություն:

1961 թ. հունիսին աշխատանքի է ընդունվել Ստեփանակերտի տարածաշրջանային համալիր փորձարարական կայան (ԿՅՕԸ)՝ որպես ավագ գիտաշխատող:

1964 թ. դեկտեմբերից աշխատանքի է անցել ԼՂԻՄ կոմերիտմիության մարզային կոմիտեում՝ որպես բաժնի վարիչ, 1965 թ. մայիսին ընտրվել է կոմերիտմիության Ստեփանակերտի քաղաքային կոմիտեի առաջին քարտուղար:

1968–1975 թթ. աշխատել է կոմունիստական կուսակցության Ստեփանակերտի քաղաքային կոմիտեում՝ հրահանգչի, կազմ. բաժնի վարիչի, այնուհետև՝ Քաղկոմի քարտուղարի պաշտոններում:

1975 թ. ընդունվել և 1977 թ. ավարտել է Մոսկվայի բարձրագույն կուսակցական դպրոցը:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Հրաժարվելով Մոսկվայում առաջարկվող պաշտոններից՝ 1977 թ. հուլիսին վերադարձել է հայրենիք և նշանակվել նախ՝ ԼՂԻՄ կոմկուսի մարզային կոմիտեի հրահանգչի, ապա 1978 թ. հուլիսին՝ նորաստեղծ Ասկերանի շրջանի ժողովրդական վերահսկողության կոմիտեի նախագահի պաշտոնում:

1979 թ. հոկտեմբերին նշանակվել է ԼՂԻՄ ժողովրդական վերահսկողության մարզային կոմիտեի նախագահի տեղակալի պաշտոնում, որտեղ աշխատել է մինչև դրա լուծարումը՝ 1991 թ. սեպտեմբեր:

1991–2004 թթ. տարբեր պաշտոններում աշխատել է Ստեփանակերտի քաղաքապետարանում, ԼՂՀ վիճակագրության պետական վարչությունում, ԼՂՀ պետական կենսաթոշակային ծառայությունում:

Կյանքից հեռացել է 2017 թ. նոյեմբերի 12-ին: Հուղարկավորված է Ստեփանակերտի քաղաքային գերեզմանատանը:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՀՐԱՅՐ ԿԱՌԼԵՆԻ

Ոստիկանության փոխգնդապետ

1980 թ. ընդունվել և 1990 թ. ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: Նույն թվականին ընդունվել է Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժական ինստիտուտի անասնաբուժա-ինժեներական ֆակուլտետը, այնուհետև 1991 թ. տեղափոխվել Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի «Կենսաբանություն և քիմիա» ֆակուլտետ, որն ավարտել է 1995 թվականին:

1992 թ. սեպտեմբերի 1-ից կամավորագրվել է ԼՂՀ ինքնապաշտպանության բանակին: Զորացրվել է 1995 թ. օգոստոսի 20-ին:

1995–1996 ուսումնական տարում դասավանդել է Ասկերանի շրջանի Մադաթաշենի ութամյա դպրոցում: 1999 թ. աշխատել է Ասկերանի շրջանի Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: 2000–2001 ուսումնական տարում աշխատել է Ասկերանի շրջանի Մոշխմհատի ութամյա դպրոցում: 2001 թ. հուլիսի 25-ից մինչև 2018 թ. օգոստոսի 16-ը ծառայել է ԱՀ ոստիկանության փորձաքրեագիտական բաժնում՝ փորձագետ-քրեագետի, ապա ավագ փորձագետ-քրեագետի պաշտոնում: 2018 թ. օգոստոսի 16-ից անցել է երկարամյա ծառայության կենսաթոշակի՝ ոստիկանության փոխգնդապետի կոչումով: 2018 թ. հոկտեմբերի 23-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ն աշխատել է ԱՀ ԱՆ «Դատական փորձաքննությունների լաբորատորիա» ՊՈԱԿ-ում՝ որ-

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

պես արտահաստիքային ավագ փորձագետ: 2019 թ. մարտի 14-ից մինչև 2020 թ. փետրվարի 3-ն աշխատել է ԱՀ ԳՆ սննդամթերքի անվտանգության պետական ծառայությունում՝ գլխավոր մասնագետի պաշտոնակատարի, ապա գլխավոր մասնագետի պաշտոնում: 2020թ. հուլիսի 7-ից մինչև 2023 թ. հոկտեմբերի 1-ն աշխատել է ԼՂՀ «Դատական փորձաքննությունների լաբորատորիա» ՊՈԱԿ-ում՝ որպես ավագ փորձագետ: Արցախից բռնի տեղահանման արդյունքում ԱՀ նախագահի առ 19.10.2023 թ. Նհ-658 Ն հրամանով 2023 թ.-ի հոկտեմբերի 1-ից ազատվել է զբաղեցրած պաշտոնից: Մասնակցել է արցախյան բոլոր պատերազմներին:

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ՏԱՆՅԱ ՀԱՄՈՅԻ

Ոսկե մեդալակիր, բժշկուհի

Ծնվել է 1947 թ. Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի (Ավետարանոց) գյուղում՝ ուսուցիչների ընտանիքում:

Տեղի միջն. դպրոցը ոսկե մեդալով ավարտելուց հետո սովորել է Երևանի բժշկական ինստիտուտում, որն ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել Ստեփանակերտի Ղարմետաքսկոմբինատի հիվանդանոցում՝ որպես թերա-

պևտ:

Մի քանի տարուց հետո տեղափոխվել է Ստեփանակերտի քաղաքային պոլիկլինիկա և մինչև կյանքի վերջն աշխատել որպես տեղամասային բժիշկ: Վախճանվել է 2017 թ.:

ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ ՀՈՎԻԿ ԱՐԿԱԴՅԱՅԻ

Ավետարանոցի համայնքի ղեկավար (2009-2019 թթ.)

Ծնվել է 1969 թվականի հունիսի 3-ին ԼՂԻՄ (Արցախի Հանրապետություն) Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1986 թվականին ավարտել է տեղի դպրոցը:

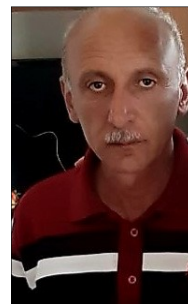
1986 թվականին ընդունվել է Ղափանի ճանապարհաշինարարական տեխնիկումը:

1987-1989 թթ. ծառայել է ԽՍՀՄ բանակում:

1991 թ. ավարտել է վերոնշյալ տեխնիկումը:

Մասնակցել է Արցախյան բոլոր 4 պատերազմներին:

1994 թվականին աշխատել է Ավետարանոցի կոլտնտեսությունում՝ որպես հաշվառ:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

1995–1999 թթ. աշխատել է որպես պահեստապետ նույն կոլտնտեսությունում:

2009–2019 թթ. եղել է Ավետարանոցի համայնքապետ:

Արցախյան շարժման առաջին օրերից մինչև 2023 թվականը եղել է Վետերանների միության նախագահ:

ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ ՄԻՔԱՅԵԼ ԻՇԽԱՆԻ

Ծնվել է 1950 թ. մայիսի 22-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում՝ կոլտնտեսականի ընտանիքում: 1956–66 թթ. սովորել է տեղի դպրոցում: 1969–1971 թթ. ծառայել է սովետական բանակի շարքերում: 1971–1972 թթ. սովորել է Ագարակի պրոֆտեխուսումնարանում՝ «Փականագործ» մասնագիտությամբ:

1972–1975 թթ. աշխատել է Չանաղչու Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում՝ որպես վարորդ: 1975–1989 թթ. աշխատել է Չանաղչու դպրոցում՝ որպես վարորդ: 2015–2019 թթ. աշխատել է Տիգրանակերտի պատմագիտական թանգարանում՝ որպես պահակ: 2022–23 թթ. աշխատել է «Կապավոր» ՓԲԸ շինարարական ընկերությունում:

Մարտական ուղին

1989 թ. երբ ստեղծվեց պարտիզանական ջոկատը, մայիսից ընդգրկվեց այդ ջոկատի շարքերում: 1991–94 թթ. ստանձնեց գյուղի վաշտի հրամանատարի պարտականությունները: Մասնակցել է Քարին տակի, Շուշիի, Բերդաձորի, 1992 թ. մայիսի 18-ին Լաչինի մարդասիրական միջանցքի բացման ռազմագործողություններին: 1992 թ. սեպտեմբերի 4-ից ակտիվ մասնակցել է Նախիջևանի, Փրջամալ բնակավայրերի՝ սեպտեմբերի 19–24-ը Սարի Բաբա բարձունքի ազատագրմանը: Մինչև 1998 թ. եղել է 4-րդ պաշտպանական գումարտակի հրամանատար, այնուհետև զինվորների հետ տարվող աշխատանքների գծով գումարտակի հրամանատարի տեղակալ: Զորացրվել է կապիտանի կոչումով: Արժանացել է հետևյալ մեդալներին՝ «Արիության մեդալ», «Շուշիի ազատագրման մեդալ», «Մարտական ծառայության մեդալ»:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ ԱՆԱՏՈՒԻ ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ **Իրավաբանական գիտությունների թեկնածու,** **դոցենտ**

Ծնվել է 1980 թվականին Արցախի Հանրապետության Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1997 թվականին ոսկե մեդալով ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: Նույն տարում ընդունվել և 2001 թվականին ավարտել է Արցախի պետական համալսարանի իրավագիտության բաժինը: 2001 թվականին ընդունվել և 2003 թվականին ավարտել է Արցախի պետական համալսարանի իրավագիտության մագիստրատուրան:

2003–2006 թվականներին հետբուհական կրթություն է ստացել ԱրԴՀ ասպիրանտուրայում:

Երևանի պետական համալսարանի մասնագիտական խորհրդի որոշմամբ 2009 թվականին շնորհվել է իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

Արցախի պետական համալսարանի գիտական խորհրդի 27.11.2017 թվականի որոշմամբ շնորհվել է դոցենտի գիտական կոչում, որը հաստատվել է ՀՀ բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի 07.02.2018 թվականի որոշմամբ:

2004–2023 թվականներն ընկած ժամանակահատվածում դասավանդել է Արցախի պետական համալսարանի իրավունքի ամբիոնում՝ որպես ասիստենտ, դասախոս, ավագ դասախոս, դոցենտ:

1 մենագրական աշխատության և 13 գիտական հոդվածների հեղինակ է:

06.10.2022 թվականին ավարտել է ՀՀ փաստաբանական դպրոցը, իսկ 06.12.2022 թվականին՝ ստացել փաստաբանական գործունեության արտոնագիր:

ԼՂՀ նախագահի՝ 2012 թվականի հրամանագրով պարգևատրվել է «Մխիթար Գոշ» մեդալով:

2003–2008 թվականներին աշխատել է ՀՀ Սյունիքի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանում՝ որպես դատական նիստերի քարտուղար, դատավորի օգնական: 19.06.2008 թվականին ԼՂՀ նախագահի հրամանագրով նշանակվել է ԼՂՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի դատավոր: 07.07.2011 թվականին ԼՂՀ նախագահի հրա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

մանագրով նշանակվել է ԼՂՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի նախագահ: 19.04.2024 թվականից Երևան քաղաքում զբաղվում է փաստաբանական գործունեությամբ:

ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ ՎՐԵԺ ՌԱԶՄԻԿԻ

Ծնվել է 1967 թ. մայիսի 20- ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1974 թ. ընդունվել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի առաջին դասարան, 1982 թ. 8-րդ դասարանն ավարտելուց հետո ընդունվել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական տեխնիկում: 1986 թ. տեխնիկումն ավարտելուց հետո կոմերիտական ուղեգրով մեկնել է հյուսիսում աշխատելու: 1987 թ. զորակոչվել է խորհրդային բանակ: 1989 թ. ավարտելով ծառայությունը՝ մնացել է ՌԴ Կրասնոդարի երկրամասի Արմավիր քաղաքում: Որպես անհատ ձեռներեց՝ հիմնադրել և զբաղվում է կահույքի արտադրությամբ:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ ԱԼԻԽԱՆ ՍՈՒՐԵՆԻ

Ավետարանոցի (Չանաղչու) կոլտնտեսության նախագահ, այնուհետև գյուղապետ (1994–1999 թթ.)

Ծնվել է 1951 թ. նոյեմբերի 17-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում՝ բանվորի ընտանիքում: Ալիխան Համբարձումյանը հաճախել է Ավետարանոց գյուղի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան միջնակարգ դպրոցը և 1971 թ. ավարտելով ընդունվել է Ստեփանակերտ քաղաքի գյուղատնտեսական տեխնիկում: Նույն թվականին վերցնելով տարկետում՝ ծառայել է սովետական բանակում: 1973 թ. ավարտելով ծառայությունը՝ վերադարձել է հայրենիք ու շարունակել կրթությունը մինչև 1977 թ.: Նույն թվականին ավարտելով՝ անցել է աշխատանքի հայրենի գյուղում՝ որպես մեխանիկ ու միաժամանակ դպրոցում դասավանդել է 2 տարի մեխանիզացիա, այնուհետև աշխատել է կոլտնտեսությունում՝ որպես բրիգադիր, հետո Ստեփանակերտ քաղաքում՝ որպես տրակտորի բրիգադիր մինչև 1988 թ.:

Արցախյան շարժման սկսվելուն պես մեկնել է դիրքեր, եղել է ջոկատի հրամանատար, այնուհետև վաշտի հրամանատար, արժանացել է «Մարտական խաչ 2-րդ աստիճանի» շքանշանի, «Արիության» և «Շուշիի

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

ազատագրման» մեդալների և զորացրվել է մայորի կոչումով: Պատերազմն ավարտվելուց հետո նշանակվել է Չանադչու կոլտնտեսության նախագահ, 3 տարուց հետո նշանակվել է որպես Ավետարանոց գյուղի գյուղապետ մինչև 1999 թ., այնուհետև զբաղվել է իր սեփական բիզնեսով:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ՎԻԳԵՆ ՍՈՒՐԵՆԻ

Ծնվել է 1933 թ. ք. Ստեփանակերտում: 1951 թ. ավարտել է միջնակարգ դպրոցը: 1951–1956 թթ. սովորել է ԵՊՄՀ-ի ֆիզմաթ ֆակուլտետում: Մանկավարժական գործունեություն է ծավալել ԼՂՀ-ի տարբեր դպրոցներում: 1964 թ. աշխատել է Ստեփանակերտի թ. 8 դպրոցում, սկզբում՝ որպես ուսմասվար, իսկ հետո՝ տնօրեն:

1982 թ. նշանակվել է Ստեփանակերտի ժողովրդական պատգամավորների քաղխորհրդի գործկոմի հանրակրթության բաժնի վարիչ:

1985 թ. նշանակվել է ԼՂԻՄ ժողովրդական պատգամավորների խորհրդի գործկոմի հանրակրթության բաժնի վարիչ:

1993 թ. անցել է թոշակի: Նա ամուր թելերով կապված էր հայրենի Ավետարանոցի և նրա դպրոցի հետ:

Արցախյան շարժման ակտիվիստներից է: Փետրվարի 20-ին նախագահել է Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդական պատգամավորների մարզային խորհրդի հայտնի նիստը, որը որոշել է միջնորդություն ներկայացնել Ադրբեջանական ԽՍՀ և Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդներին՝ ԼՂԻՄ-ը Ադրբեջանական ԽՍՀ-ից Հայկական ԽՍՀ-ին փոխանցելու համար:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ԱՐՏՅՈՒՇԱ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Ծնվել է 1950 թ.-ի հուլիսի 1-ին Սարուշեն գյուղում, միջնակարգ կրթությունը ստացել է Ավետարանոցի դպրոցում: 1968 թ.-ին ընդունվել է Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժական ինստիտուտի անասնաբուժական բաժինը, այն ավարտել 1973 թ.-ին՝ ստանալով անասնաբույժ մասնագետի որակավորում: 1973 թվականի նոյեմբեր ամսից աշխատանքի է անցել Սարուշենի «Մայիսի 9-ը» կոլտնտեսությունում՝ որպես գլխավոր անասնա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

բույժ: 1988 թ.-ից՝ Արցախյան շարժման սկզբից, ընտրվում է Սարուշենի կոլտնտեսության վարչության նախագահ: Կոլտնտեսությունները լուծարվելուց հետո՝ 1998 թ.-ին, համայնքի կողմից ընտրվում է Սարուշենի համայնքի ղեկավար և աշխատում է մինչև 2011 թ.-ը: 2016 թ.-ից աշխատանքի է անցել Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանում՝ որպես անասնաբուծության վիրաբուծության դասախոս:

Նրա աշխատանքը ղեկավարության կողմից գնահատվել է և որպես վաստակաշատ անասնաբույժ՝ արժանացել է ոսկե մեդալի: 70-ամյակին արժանացել է «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալի:

ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ ԻՐԻՆԱ ԼՅՈՒԴՎԻԳԻ

Լեզվաբան, թարգմանիչ, վերլուծաբան

Իրինա Լյուդվիգի Հովսեփյանը ծնվել է 1975 թ. ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում: 1981–1985 թթ. սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում, 1992 թ. ավարտել է Երևանի Խրիմյան Հայրիկի անվան հայագիտական դպրոցը:

1998 թ. ավարտել է ԵՊՀ ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի ֆրանսերենի բաժինը: 1999–2001 թթ. ուսանել է Ժնևի համալսարանի եվրոպագիտության բաժնում և պաշտպանել Արցախի հիմնախնդրին նվիրված գիտական աշխատություն:

2002 թ. թարգմանել և հրատարակել է XX դարի շվեյցարական գրականության անթոլոգիա՝ «Մեծության կարիքը» վերնագրով:

2004 թ. ավարտել է Ֆրանսիայի՝ կառավարման ազգային դպրոցը (ENA):

2004–2016 թթ. տարբեր պաշտոններ է զբաղեցրել Ալկատել և Ալկատել-Լուսենտ ընկերություններում:

2016 թ.-ից աշխատում է Նոկիա ընկերությունում, այժմ զբաղեցնում է ծրագրերի ղեկավարի պաշտոնը:

Բազմաթիվ թարգմանությունների և հոդվածների հեղինակ է:

ՂԱՀՐԱՄԱՆՅԱՆ ՌՈԲԵՐՏ ԷԴԻԿԻ

Գնդապետ

Ծնվել է 1971 թ. հունիսի 11-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: 1978–1988 թթ. սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում, որն ավարտել է արժաթե մեդալով: 1988 թ. ընդունվել է Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի մեքենաշինության ֆակուլտետը, միաժամանակ սովորել և 1992 թ. ավարտել է համալսարանի հասարակական մասնագիտությունների ֆակուլտետը՝ ստանալով իրավագետի որակավորում: Այնուհետև տեղափոխվել և ուսումը շարունակել է Արցախի պետական համալսարանի «Գյուղատնտեսության մեքենայացում» ֆակուլտետում և 1995 թ. ավարտելով ստացել է ինժեներ-մեխանիկի որակավորում: 2002–2005 թթ. սովորել և ավարտել է Ստեփանակերտի «Գրիգոր Նարեկացի» համալսարանի իրավագիտության ֆակուլտետը և ստացել իրավաբանի որակավորում:

1993–1995 թթ. ծառայել է ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շարքերում:

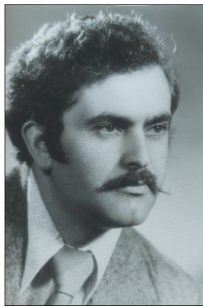
1995 թ. օգոստոսի 15-ին աշխատանքի է ընդունվել ԼՂՀ զինվորական դատախազությունում, մինչև 1996 թ. հունվարի 16-ը՝ որպես հետաքննիչ, այնուհետև մինչև 1997 թ. ապրիլի 10-ը՝ քննիչ, մինչև 1998 թ. մայիսի 22-ը՝ ՀԿԳ քննիչ: Տեղափոխվել և մինչև 1998 թ. օգոստոսի 5-ը աշխատել է ՀՀ զինվորական դատախազության Ասկերանի կայազորի զինդատախազության ավագ քննիչի պաշտոնում՝ զինվորական կոչումը՝ լեյտենանտ: 1998 թ. հուլիսի 24-ին աշխատանքի է անցել ԼՂՀ հարկային պետական վարչությունում՝ որպես ավագ հետաքննիչ: 1999 թ. հունվարի 4-ից մինչև 1999 թ. սեպտեմբերի 1-ը եղել է Արցախի Հանրապետության հարկային պետական վարչության օպերատիվ իրավաբանական բաժնի ավագ օպերիվագոր, կոչումը՝ հարկային ծառայության ավագ լեյտենանտ: 1999 թ. սեպտեմբերի 1-ից մինչև 2000 թ. հունվարի 18-ը աշխատել է ԼՂՀ ՀՊՎ օպերատիվ-իրավաբանական վարչության օպերատիվ բաժնի պետի պաշտոնում, կոչումը՝ հ\ծ մայոր: 2001 թ. փետրվարի 1-ից մինչև 2004 թ. մարտի 16-ը՝ ԼՂՀ ՀՊՎ օպերատիվ-հետախուզության վարչության պետ, կոչումը՝ հ\ծ փոխգնդապետ, 2004 թ. մարտի 16-ից մինչև 2007 թ. հոկտեմբերի 15-ը՝ ԼՂՀ ԿԱ հարկային պետական ծառայության օպերատիվ-հետախուզության վարչության պետ, կոչումը՝ հ\ծ գնդապետ: 2007 թ. նոյեմբերի 1-ից մինչև 2008 թ.

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

հունվարի 7-ը աշխատել է ԼՂՀ ոստիկանության պետի խորհրդականի պաշտոնում: 2008 թ. հունվարի 7-ից մինչև 2009 թ. հունվարի 8-ը աշխատել է ԼՂՀ գլխավոր դատախազի հատուկ հանձնարարություններով ավագ օգնականի պաշտոնում, կոչումը՝ արդարադատության 2-րդ դասի խորհրդական: 2009 թ. հունվարի 8-ից մինչև 2015 թ. մարտի 2-ը՝ ԼՂՀ գլխավոր դատախազության ավագ դատախազ՝ հատուկ հանձնարարությունների գծով, կոչումը՝ արդարադատության 1-ին դասի խորհրդական:

2015 թ. մայիսի 3-ի խորհրդարանական ընտրություններում ընտրվել է Արցախի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավոր՝ համամասնական ընտրակարգով, «Ազատ հայրենիք» կուսակցության ընտրացուցակով: «Ազատ հայրենիք» կուսակցության անդամ է:

2020 թ. մայիսի 25-ից ԱՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի ղեկավարն է:

ՄԱԴԱԹՅԱՆ ԱՐՏՅՈՒՇԱ ՍՄԲԱՏԻ

Ոստիկանության փոխգնդապետ

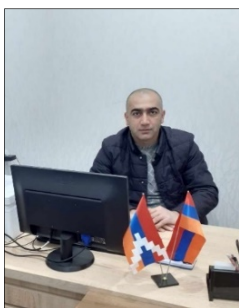
Ծնվել է 1949 թ. նոյեմբերի 1-ին նախկին Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում՝ գյուղացու ընտանիքում: 1957 թ. ընդունվել և 1967 թ. ավարտել է Չանաղչու միջն. դպրոցը: 1968 թ. մայիսի 3-ին զորակոչվել է սովետական բանակ: 1970 թ. բանակից վերադառնալով՝ աշխատանքի է անցել ԼՂԻՄ միլիցիայի վարչության պահակային ծառայությունում՝ որպես շարքային միլիցիոներ: 1971 թ. պահակային ծառայությունից տեղափոխվել և ծառայությունը շարունակել է որպես ջոկի հրամանատար, հետո որպես թաղային տեսուչ ծառայել է Ստեփանակերտի շրջադրամում և սպասարկել Շոշի ենթաշրջանի թիվ 14 գյուղեր: 1972 թ. ընդունվել է Երևանի միլիցիայի մասնագիտական դպրոց, որն ավարտել է 1975 թ.: 1982 թ. ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը:

1980 թ. նշանակվել է վարչության առաջատար փորձի փոխանակման բաժնի տեսուչ: 1984–1989 թթ. աշխատել է վարչության քննչական բաժնում, իսկ այնուհետև՝ որպես քննչական բաժնի պետի պաշտոնակատար: 1989–1993 թթ. աշխատել է սկզբում վարչության, իսկ այնուհետև՝ նաև նախարարության տնտեսական բաժնի պետ, 1993–1995 թթ.՝ որպես Շուշիի շրջբաժնի պետ: 1995 թ. նշանակվել է Շուշիի թիվ 1 բանտի պետի տեղակալ, որտեղից

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

Էլ անցել է թոշակի, ոստիկանության պահեստագործի փոխգնդապետ է: 1996–1997 թթ. ծառայել է ԼՂՀ զինվորական դատախազությունում, սկզբում՝ որպես քննիչ, իսկ այնուհետև՝ զինվորական դատախազի տեղակալ: 1997 թ. ԼՂՀ Ազգային ժողովի կողմից ընտրվել է Շուշիի շրջանի դատավորի պաշտոնում, որտեղ աշխատել է մինչև 2002 թ., իսկ հետո մինչև 2008 թ.՝ որպես Ասկերանի շրջանի դատավոր: 2008 թ. դեկտեմբերից ԼՂՀ փաստաբանների պալատի փաստաբան է՝ միաժամանակ լինելով հավատարմագրված ԶՀ փաստաբանական պալատում: Հայ-կազակների միջազգային միության առ. 28.10.2005 թ. թիվ 78 կազակական հրամանագրով շնորհվել է գնդապետի աստիճան:

Պարգևատրվել է «Երկարամյա ծառայության համար», 3-րդ, 2-րդ, 1-ին աստիճանի և «Հայրենյաց պաշտպան» մեդալներով, «Միլիցիայի գերազանցիկ» կրծքանշանով, անվանական զենքով, ունի «Աշխարհի էլիտա» համաշխարհային մարդկության միջազգային բարեգործական հիմնադրամի դիպլոմ, որին արժանացել է Սարգսյան պալատի ճակատամարտի 90-ամյակին՝ հիմնադրամի նախագահ Կոմս Պ.Պ. Շերեմետևի կողմից «Հայ ժողովրդին անշահախնդիր ծառայելու, արիության ու հայրենասիրության համար»: Պարգևատրվել է նաև Հրանտ Դինքի հուշամեդալով:

ՄԱԴԱԹՅԱՆ ՍՄԲԱՏ ԲԱԳԻԱՏԻ

Ավետարանոցի համայնքի ղեկավար (2020–2023 թթ.)

Ծնվել է 1985 թ. փետրվարի 14-ին ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում:

1991–2001 թթ. սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: 2003–2005 թթ. ծառայել է Արցախի Պաշտպանության բանակում՝ որպես հրետանավոր: 2005–

2010 թթ. ընդունվել և սովորել է Երևանի Մ. Գոշի անվան համալսարանի իրավագիտություն բաժնում:

2009–2010 թթ. աշխատել է պարի պետական համույթում՝ որպես փոխտնօրեն: 2019–2020 թթ. աշխատել է Ասկերանի վարչակազմում՝ որպես օգնական: 2020–2023 թթ. եղել է Ավետարանոց համայնքի ղեկավար:

ՄԱՆԱՍՅԱՆ ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ ՍԱՐԳՍԻ
Փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ

Ծնվել է 1940 թվականին Բաքվում: 1957 թ. արժաթե մեդալով ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: 1957 թ. ընդունվել և 1962 թ. գերազանցությամբ ավարտել է Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի պատմաբանասիրական ֆակուլտետը:

1962–1966 թթ. աշխատել է Բաքվի «Կոմունիստ» (հայերեն) թերթում: 1967 թ. ընդունվել է ՀՍԽՀ ԳԱ փիլիսոփայության և իրավունքի սեկտորի ասպիրանտուրան:

1971-ին պաշտպանել է թեկնածուական թեզ «Գիտական գիտելիքի զարգացման հիմնախնդիրը» թեմայով, իսկ 1985-ին՝ դոկտորական թեզ «Գիտական գիտելիքների օբյեկտիվության մեթոդաբանական սկզբունքները և գիտության միասնությունը» թեմայով:

1989 թ. ստացել է պրոֆեսորի կոչում:

2006 թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ:

1972–2003 թթ. աշխատել է ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության սեկտորում (հետազայում՝ ինստիտուտում) նախ՝ որպես կրտսեր, իսկ հետո՝ որպես ավագ գիտաշխատող:

1992–2003 թթ. գլխավորել է ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, իսկ 2003 թվականից մինչև 2018 թվականը՝ ԵՊՀ փիլիսոփայության և տրամաբանության ամբիոնը: Այժմ նույն ամբիոնի պրոֆեսոր է: ԵՊՀ փիլիսոփայության գծով պաշտպանության խորհրդի, ԵՊՀ փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի խորհրդի, ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և իրավունքի ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամ է, «Ընդդեմ իրավական կամայականության» ՀԿ հիմնադիր տնօրեն (1991–1994), «Արցախ» հայրենակցական-քարեգործական միության» հիմնադիր նախագահ (1988–1991), «Քաղաքական հետազոտությունների ակադեմիա» ՀԿ ղեկավար (2005 թվականից):

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ ԿԱՄՈ ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ
Ավետարանոցի համայնքի ղեկավար
(2006–2009 թթ.)

Ծնվել է 1964 թ. հունվարի 30-ին Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1981 թ. ավարտել է տեղի միջն. դպրոցը: 1982–1984 թթ. ծառայել է խորհրդային բանակի շարքերում: 1985–1986 թթ. ավարտել է Ստեփանակերտի հաշվապահական դպրոցը: Ընդունվել և 2015 թ. ավարտել է Ստեփանակերտի Մեսրոպ Մաշտոց համալսարանի պատմության ֆակուլտետը:

1986–1998 թթ. աշխատել է կոլտնտեսությունում՝ որպես տնտեսագետ, այնուհետև՝ հաշվապահ:

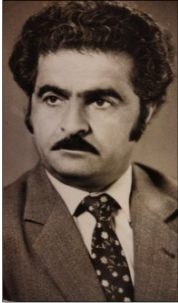
2006–2009 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի համայնքի ղեկավարի պաշտոնում:

2010–2012 թթ. աշխատել է «Արցախաստառ» ՊՈԱԿ-ում՝ որպես անտառապահ, այնուհետև՝ անտառապետ:

ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ ԱՐՏԻԿ ԷՌՆԵՍՏԻ

Ծնվել է 1969 թ. մայիսի 22-ին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1976 թ. ընդունվել և 1986 թ. ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: 1984 թ. ընտրվել է դպրոցում գործող աշակերտական արտադրական բրիգադի բրիգադիր: 1986 թ. միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո ընդունվել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական տեխնիկում: 1987 թ. գորակոչվել է խորհրդային բանակ՝ զինվորական ծառայության, որն ավարտել է 1989 թ.: Նույն տարում ավարտել է տեխնիկումը և աշխատանքի ընդունվել անտառտնտեսությունում՝ որպես անտառապահ, 2004թ. նույն անտառտնտեսությունում աշխատել է որպես վարպետ: Մասնակցել է Արցախյան առաջին պատերազմին Ավետարանոց գյուղում ձևավորված կամավորական ջոկատի կազմում: 2008 թ. տեղափոխվել է ՌԴ Կրասնոդարի երկրամասի Գորյաչիյ կյուչ քաղաք, որտեղ ներկայումս ապրում է: Որպես անհատ ձեռներեց զբաղվում է փայտածուխի արտադրությամբ:

ՄՆԱՑԱԿԱՆՅԱՆ ԳԵՈՐԳԻ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Վաստակավոր բժիշկ

Գեորգի Միքայելի Մնացականյանը ծնվել է 1935 թ.-ին Արցախի Հանրապետության Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: Ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը փայլուն գնահատականներով: Ընդունվել և ավարտել է Երևանի Մ. Հերացու անվան բժշկական ինստիտուտը կարմիր դիպլոմով: Ուսումնառության տարիներին եղել է Լենինյան և Արծրունու անվան թոշակառու: Ավարտելուց հետո վերադառնում է հայրենի գյուղ՝ ծառայելու իր հայրենակիցներին, չնայած եղել են բազմաթիվ առաջարկություններ Երևանի կլինիկաներում աշխատելու վերաբերյալ: 1960 թ.-ից մինչև իր կյանքի վերջը աշխատել է իր հայրենի գյուղում՝ որպես Ավետարանոցի տեղամասային հիվանդանոցի գլխավոր բժիշկ:

Գ. Մնացականյանն իսկական հայրենասեր էր, մեծատառով մարդ, խելացի բժիշկ, լավ ընկեր, հիանալի ծնող, լավ ամուսին: 42 տարիների ընթացքում անսպառ նվիրվածությամբ ծառայել է իր ժողովրդին, բուժել է հիվանդներին, խորհուրդ տվել: Հաշվի չառնելով ոչ մի խանգարող հանգամանք ոտքով, ձիով, մեքենայով, անձրևին, ձյանը, հասել է իր հիվանդներին, փրկել նրանց կյանքը, բուժել: Գ. Մնացականյանը գնահատվել ու սիրվել է իր ժողովրդի կողմից: Նա եղել է հեղինակավոր անձնավորություն: Նրան դիմել են պարզապես խորհրդի համար, դժվար իրավիճակներում:

Գ. Մնացականյանն աշխատանքային գործունեության տարիներին պարբերաբար վերապատրաստվել է տարբեր երկրներում՝ Սովետական Միության տարբեր քաղաքներում: Պետությունը և կառավարությունը նույնպես բարձր է գնահատել Գ. Մնացականյանի անձնվեր աշխատանքը, նվիրվածությունն իր գործին:

1973 թ.-ին Գ. Մնացականյանը արժանացել է վաստակավոր բժիշկ կոչմանը:

Արցախի Հանրապետության նախագահի հրամանով Գ. Մնացականյանի ծննդյան 70-ամյակի կապակցությամբ Ավետարանոցի տեղամասային հիվանդանոցը կոչում են նրա անվամբ: Գ. Մնացականյանը եղել է նաև մեծ ազգասեր: Մեծ է նրա ներդրումը 1988 թ.-ի ազգային-ազատագրական պայ-

նեությունը՝ դասավանդելով Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ բժշկական կենտրոնի բժշկական քոլեջում:

ՄՈՒՍԱՅԵԼՅԱՆ ՇԱԲՈ ԱՍԼԱՆԻ

Ֆիզմաթ գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Շ.Ա. Մուսայելյանը ծնվել է 12.02.1916 թ. Ստեփանակերտի շրջանի Զրադացներ գյուղում՝ գյուղացու ընտանիքում: Ավետարանոցի (Չանադչի) դպրոցն ավարտելուց հետո նա ընդունվել և հաջողությամբ ավարտել է Շուշիի մանկավարժական տեխնիկումը: Դեռևս դպրոցում սովորելու տարիներին նրա մոտ նկատվեցին ա-

ռանձնակի հակումներ մաթեմատիկայի և ֆիզիկայի նկատմամբ: Տեխնիկումն ավարտելուց հետո նա առանց վարանելու դիմել է Բաքվի պետական համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետ: Տաղանդավոր երիտասարդն առանց որևէ դժվարության ընդունվել է համալսարան և այն հաջողությամբ ավարտել: Շուտով գորակոչվել է գործող բանակ ու մասնակցել Հայրենական մեծ պատերազմին՝ սպայի կարգավիճակով ծառայելով հրետանու զորամասերում: Զորացրվելուց հետո Շ.Մուսայելյանը աշխատանքի է անցնում ԽՍՀՄ հիդրոտեղեկության և կենտրոնում և մինչև իր իմաստալից կյանքի վերջը աշխատել է այդտեղ:

1949 թ. նա ընդունվել է ասպիրանտուրա ու սկսել է աշխատել մթնոլորտի ֆիզիկայի և մաթեմատիկայի նշանավոր դեմքերից մեկի՝ ԽՍՀՄ ԳԱ թղթակից-անդամ Ի.Ա. Կիբելի ղեկավարությամբ: Սեղմ ժամկետներում պաշտպանելով թեկնածուական և դոկտորական թեզեր՝ նա դարձել է գիտահետազոտական նշանավոր կենտրոնի գիտական սյուներից մեկը՝ վարելով լաբորատորիայի և բաժնի վարիչի պաշտոնները: Նրա գիտական հետազոտությունների շրջանակը բավականին լայն էր՝ սկսած մթնոլորտի մեծամասշտաբ շրջապտույտի հիմնախնդիրներից մինչև եղանակի երկարաժամկետ կանխագուշակում:

Շ.Ա. Մուսայելյանը բազմիցս մասնակցել է բնագավառի հիմնախնդիրներին նվիրված միութենական և միջազգային գիտաժողովների, որտեղ նրա գիտական բարձր մակարդակով տրված զեկուցումները միշտ էլ բարձր գնահատականի են արժանացել: Նա հեղինակ է ավելի քան 100 գիտական հոդվածների, գրքերի ու մենագրությունների:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

Հիշատակության են արժանի նրա «О природе некоторых сверхдлительных атмосферных процессов» և «Проблемы предсказуемости состояния атмосферы и гидродинамический долгосрочный прогноз погоды» մենագրությունները, որոնք հիմնարար մոտեցումներ են պարունակում եղանակի հիմնախնդրի վերաբերյալ:

Երկարամյա ու արգասաբեր աշխատանքի ու հայրենական գիտությանը մատուցած բացառիկ ծառայությունների համար Շ.Ա. Մուսայելյանին 1984 թ. Շնորհվել է ՌԴ գիտության վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում:

Նշանավոր գիտնականը Արցախի ջերմ հայրենասերն էր: Նա մշտապես կապի մեջ էր հայրենակիցների ու հայ գիտնականների հետ:

Մահացել է 1985 թ.:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ ՍԵՅՐԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ

Գյուղատնտեսական գիտությունների թեկնածու,

ՇՏՀ-ի պատվավոր պրոֆեսոր, 1988–1992 թթ.

Ավետարանոցի (Չանաղչու) կոլտնտեսության նախագահ

Ծնվել է 1939 թ. ապրիլի 1-ին Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց(Չանաղչի) գյուղում՝ ուսուցչի ընտանիքում: 1946–1956 թթ. սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: 1956–1961 թթ. սովորել է Երևանի «Անասնաբուծական-անասնաբուժական» ինստիտուտի անասնաբուծության ֆակուլտետում և ավարտելով ստացել է գիտական անասնաբույժի որակավորում: 1961 թ. հունիսին ընդունվել է աշխատանքի Ստեփանակերտի կոմպլեքսային զոնալ փորձակայանում՝ որպես գիտական աշխատող անասնաբուծական բաժնում:

1968–1971 թթ. սովորել է Մոսկվայի մարզի «Դուբրովիցի» ավանում տեղակայված համամիութենական գիտահետազոտական անասնաբուծական ինստիտուտի առկա ուսուցման համակարգի ասպիրանտուրայում: 1972 թ. փետրվարի 8-ին նույն ինստիտուտի գիտական խորհրդում պաշտպանել է ատենախոսություն՝ ստանալով գյուղատնտեսական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: 1984 թ. տպագրված գիտական հոդվածների արդյունքում Մոսկվայի բարձրագույն ատեստավորման հանձնաժողովի կողմից նրան շնորհվել է ավագ գիտական աշխատողի ատես-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

տատ, միաժամանակ Հայաստանի ԲՈԿ-ի կողմից նրան շնորհվել է դոցենտի գիտական կոչում:

1988–1992 թթ. Ավետարանոցի կոլտնտեսականների պահանջով աշխատել է Ավետարանոցի Կ. Մարքսի անվան կոլտնտեսության նախագահի պաշտոնում:

1992 թ. նոյեմբերին, իր դիմումի համաձայն ազատվելով կոլտնտեսության նախագահի պաշտոնից, աշխատանքի է անցնում «Գիտաարտարական միավորում» փորձակայանում՝ որպես անասնաբուծության լաբորատորիայի վարիչ՝ միաժամանակ դասավանդելով ԱրՊՀ-ում՝ որպես դոցենտ:

Սկսած 1994 թ. հունվարից՝ 10 տարի աշխատել է ԱրՊՀ-ի գյուղատնտեսական և ժողտնտեսական ֆակուլտետի դեկանի պաշտոնում:

2009 թ. դեկտեմբերի 9-ի հրամանով ԱրՊՀ-ի գյուղատնտեսական ֆակուլտետի բազայի հիման վրա ստեղծվում է Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի Ստեփանակերտի մասնաճյուղը, որտեղ նա նշանակվում է ուսումնագիտական աշխատանքների գծով տնօրենի տեղակալ: 2018 թ. Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի Ստեփանակերտի մասնաճյուղը միավորվում է Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանի հետ, որտեղ նա ընտրվում է որպես անասնաբուծության և անասնաբուծության ամբիոնի վարիչ: 2021–2023 թթ. աշխատել է ՇՏՀ-ում՝ որպես դոցենտ:

Ս. Շահնազարյանը պարգևատրվել է ԱՀ-ի կառավարության, ԱրՊՀ-ի, գյուղ. նախարարության, ՀԱԱՀ-ի, ՇՏՀ-ի պատվոգրերով և ԱՀ-ի վարչապետի, գյուղ. նախարարության ոսկե, ԱրՊՀ-ի 2 «Աշխատանքային գերազանցության» մեդալներով: Հեղինակ է 38 գիտական հոդվածների, 3 գրքի և բազմաթիվ լրագրային հոդվածների: Ծննդյան 80-ամյակի առթիվ նա արժանացել է ՇՏՀ-ի պատվավոր պրոֆեսորի կոչման:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ ՍՎԵՏԼԱՆԱ ԱԼԵԲՍԱՆԴՐԻ

Արժաթե մեդալակիր

Ծնվել է 1937 թ. մարտի 28-ին Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում՝ մանկավարժների ընտանիքում:

1944–1955 թթ. սովորել և արժաթե մեդալով ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը: Նույն թվականին ըն-

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

դուսվել է Ադրբեջանի նավթի տեխնոլոգիա ինստիտուտը, այնուհետև 1955–56 ուս. տարում տեղափոխվել է Ադրբեջանի Լենինի անվան մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ ֆակուլտետ, որն ավարտել է 1960 թ.: 1960 թ. նշանակվել է Մարտունու շրջանի Կարմիր շուկայի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես մաթեմատիկայի ուսուցչուհի մինչև 2000 թ.: Արժանացել է ավագ ուսուցչի կոչման:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԳԵՈՐԳԻ ԱՐՇԱԿԻ

Ավետարանոցի (Չանաղչու) կոլտնտեսության նախագահ (1962–1988 թթ.)

Ծնվել է 1929 թ. հոկտեմբերի 16-ին Չանաղչի գյուղում: 1937–1946 թթ. սովորել է տեղի միջն. դպրոցում, այնուհետև ուսումը շարունակել է Ստեփանակերտի գյուղատնտեսական տեխնիկումի անասնաբուժական բաժնում: Ավարտել է 1949 թ., մեկ տարի գյուղում աշխատելուց հետո գորակոչվել է ԽՍՀՄ բանակ և 3 տարի հետո զորացրվել լեյտենանտի կոչումով: 1954–1960 թթ. մասնագիտությամբ աշխատել է Չանաղչու Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում, 1960–1962 թթ. Սումգայիթում՝ որպես շինարարության բրիգադիր: 1962 թ. Ստեփանակերտի շրջկոմի կողմից հետ է կանչվել և նշանակվել գյուղի կոլտնտեսության նախագահ, որը պաշտոնավարել է շուրջ 26 տարի, այդ ընթացքում ավարտել է Երևանի անասնաբուժական ինստիտուտը: Մահացել է 2021 թ. հունվարի 5-ին՝ չիմանալով հայրենի գյուղի կորուստը:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԼԵՄԱՔՍ ՌՈՒԲԵՆԻ

Ավետարանոցի (Չանաղչու) կոլտնտեսության նախագահ (1992–1994 թթ.)

Ծնվել է 1949 թ. հունիսի 28-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում: 1956–1966 թթ. սովորել է գյուղի միջնակարգ դպրոցում: Այն ավարտելուց հետո ընդունվում է Ստեփանակերտի սովխոզ տեխնիկումի պլանավորման բաժինը և ավարտում 1968 թ.-ին: 1968–1970 թթ. ծառայել է սովետական բանակի շարքերում:

1971–1974 թթ. աշխատել է Չանաղչու Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում՝ որպես խաֆ վարիչ, այնուհետև մինչև 1977 թ. աշխատել է

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

որպես կաթնաապրանքային ֆերմայի վարիչ: 1972–1977 թթ. սովորել և ավարտել է Երևանի գոռանասնաբուժական ինստիտուտը և ստացել գոռինժենների մասնագիտություն: 1977–1992 թթ. աշխատել է Չանադչու Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում՝ որպես կոլտնտեսության գլխավոր գոռտեխնիկ: 1992–1994 թթ. աշխատել է Չանադչու Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունում՝ որպես կոլտնտեսության նախագահ: 1995–1999 թթ. աշխատել է Զրադացներ գյուղի կոլտնտեսությունում՝ որպես գլխավոր հաշվապահ: 1999–2018 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի համայնքում՝ որպես գլխավոր հաշվապահ: 2018 թ. հուլիսից ի8 դիմումի համաձայն ազատվել է աշխատանքից: Այժմ բնակվում է Արմավիրի մարզի Մեծամոր քաղաքում:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՄԱՐԱ ԳԱՍԻԿԻ

Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Ծնվել է 1980 թվականին Արցախի Հանրապետության Ասկերանի շրջանի Ավետարանոց գյուղում: 1986–1996 թթ. ավարտել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: 1996–2000 թթ. սովորել է ԱրՊՀ բնագիտական ֆակուլտետի «Ֆիզիկա» բաժնում: 2000–2002 թթ. սովորել է Նույն համալսարանի մագիստրատուրայի բաժնում: 2002–2006 թթ. հետբուհական կրթություն է ստացել ԵՊՀ-ի ասպիրանտուրայում: 2013 թ. սովորել է «Սինոփսիս Արմենիա կրթական դեպարտամենտ»-ում:

Երևանի պետական համալսարանի մասնագիտական խորհրդի որոշմամբ 2017 թվականին շնորհվել է ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ շնորհվել է դոցենտի գիտական կոչում, որը հաստատվել է ՀՀ բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի 22.12.2022 թվականի որոշմամբ:

Հեղինակ է 11 գիտական աշխատանքների և մեկ մեթոդական ցուցումների:

2000–2016 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝ որպես ֆիզիկայի ուսուցիչ: 2005–2008 թթ. աշխատել է Նույն դպրոցում՝ որպես դաստիարակության գծով տնօրենի տեղակալ: 2008–2010 թթ. աշխատել է Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն. դպրոցում՝

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

որպես ուսումնական գծով տնօրենի տեղակալ: 2010–2013 թթ. աշխատել է ՀԱԱՀ Ստեփանակերտի մասնաճյուղում՝ որպես ասիստենտ: 2013–2017 թթ. աշխատել է Արցախի պետական համալսարանում՝ որպես դասախոս: 2016–2023 թթ. աշխատել է Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանում՝ որպես ֆ.մ.գ.թ., դոցենտ: 2024 թ. փետրվարից հունիս աշխատել է ՀՀ Արգականի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես փոխարինող ուսուցիչ: 2024 թ.-ից աշխատում է ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրամատչելիացման և զարգացման ծրագրերի վարչությունում՝ որպես առաջատար մասնագետ: 2024 թ. սեպտեմբերից համատեղությամբ դասավանդում է ՇՏՀ-ում:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՖԵԼԻՔՍ ՌՈՒԲԵՆԻ

Անասնաբուժական գիտությունների թեկնածու

Ծնվել է 1947 թ. օգոստոսի 2-ին ԼՂՀՄ-ի Ստեփանակերտի շրջանի Չանաղչի գյուղում: Գյուղի միջնակարգ դպրոցի 8-րդ դասարանն ավարտելուց հետո սովորել և 1966 թ. ավարտել է Ստեփանակերտի գյուղտեխնիկումը: Նույն թվականին ընդունվել և 1971 թ. ավարտել է Երևանի զոռանասնաբուժական ինստիտուտը: 1974–1977 թթ.

սովորել և ավարտել է Մոսկվայի փորձարարական անասնաբուժության համամիութենական ինստիտուտը, որտեղ էլ պաշտպանել է ատենախոսական թեզ՝ «Խոզերի ստամոքսի խոցային հիվանդությունը» թեմայով և ստացել անասնաբուժական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: 1980–2015 թթ. աշխատել է «Նաիրի» ԳԱՄ-ում, սկզբում՝ որպես ավագ գիտաշխատող, իսկ վերջին 16 տարիներին՝ լաբորատորիայի վարիչ: Հեղինակ է 92 գիտական հոդվածների՝ տպագրված ԽՍՀՄ-ում և եվրոպական երկրներում:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՏԻԳՐԱՆ ԳԵՈՐԳԻԻ

Ոսկե մեդալակիր

Ծնվել է 1969 թ. մայիսի 22-ին Չանաղչի գյուղում: 1976–1986 թթ. սովորել և ոսկե մեդալով ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը: 1984 թ. Բաքվում մասնակցել է մաթեմատիկայի հանրապետական օլիմպիադայի և գրավել 2-րդ տեղը: 1986 թ. ընդունվել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտ, 1987–1989 թթ. ծառայել է ԽՍՀՄ բանակում: 1989 թ. տեղափոխվել է Մոսկվայի թեթև արդյունաբերության սննդի արտադրության մեխա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Նիգացիայի ինստիտուտ և ավարտել կարմիր դիպլոմով: Ապրում և աշխատում է Մոսկվայում՝ Անշարժ գույքի գործակալությունում:

ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ ՀԱՄԼԵՏ ԳՐԻԳՈՐԻ

Ծնվել է 1953 թ. հուլիսի 15-ին ԼՂԻՄ Ստեփանակերտի շրջանի Ավետարանոց (Չանաղչի) գյուղում: 1960 թ. սովորել է տեղի միջնակարգ դպրոցում, որն ավարտել է 1969 թ.:

1969 թ. ընդունվել է գյուղատնտեսության մինիստրության Ստեփանակերտի սովխոզ-տեխնիկումը և ավարտել 1973 թ.՝ «Անտառային տնտեսություն» մասնագիտությամբ:

գիտությամբ:

1973–1975 թթ. ծառայել է խորհրդային բանակի շարքերում:

1975–2018 թթ. աշխատել է Նախկին ԼՂԻՄ-ի, հետագայում ԼՂՀ-ի անտառտնտեսությունում՝ զբաղեցնելով տարբեր պաշտոններ, ընդ որում 2006–2007 թթ.՝ «Արցախաստառ» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի պաշտոնում, իսկ 2007–2013 թթ.՝ տնօրենի տեղակալ:

Մարտական ուղին

1988 թ. Համլետ Ստեփանյանը, ով անտառապահ էր հայրենի Ավետարանոց գյուղում, իր անմիջական ջանքերով կազմավորեց Ավետարանոցի ինքնապաշտպանական ջոկատը:

1992 թ. հունվարի 26-ին Արկադի Տեր Թադևոսյանից (Կոմանդոս) խնդիր էին ստացել՝ Քարինտակ գյուղի Խաչին սեռ կոչվող վայրը պաշտպանել: Համլետ Ստեփանյանի գլխավորած ջոկատը մասնակցել է Նաբիլար գյուղի կրակակետի ոչնչացմանը, որին հաջորդել են Քարինտակի, Լաչինի միջանցքի, Բերդաձորի ենթաշրջանի գյուղերի ազատագրումը, Ջիննի, Շահբուլաղ-Տիգրանակերտի, Ադդամի կրակակետերի ոչնչացումը: 1992 թ. մայիսի 8–9-ը Ավետարանոցի ջոկատով մասնակցել է Շուշիի ազատագրման «Հարսանիք լեռներում» ռազմագործողությանը՝ Քիրսի ուղղությամբ:

1992 թ. աշնանը, երբ ձևավորվել է ԼՂՀ ՊԲ Ասկերանի գունդը, Համլետ Ստեփանյանը նշանակվել է 5-րդ գումարտակի հրամանատարի տեղակալ և ղեկավարել ու անմիջական մասնակցել է Ֆիզուլիի, Հորադիզի, Փափրավենդի, Սալահիլի-Քենգերլիի ազատագրման, իսկ այնուհետև Մարտակերտի, Մարտունու, Հադրութի շրջանների պաշտպանության մարտական գործողություններին:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

1992 թ. սեպտեմբերի 4-ին Համլետ Ստեփանյանը Ավդալ-Գյուլափ-լուի ազատագրման մարտի ժամանակ վիրավորվել է: Բուժվելուց հետո վերադարձել և ծառայել է մինչև 1994 թ. հոկտեմբերի 14-ը, զորացրվել է մայորի կոչումով:

Համլետ Ստեփանյանը պարգևատրվել է «Մարտական խաչ» 2-րդ աստիճանի շքանշանով:

ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Ծնվել է Արցախի Սղնախ գյուղում 1963 թ. նոյեմբերի 29-ին Միքայել և Խանում Սուվարյանների ընտանիքում: Սղնախի ութամյա դպրոցն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է Չանադու (Ավետարանոց) միջնակարգ դպրոցում: Միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո՝ 1981–1985 թթ., ընդունվել և ավարտել է Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետը:

կուլտետը:

Աշխատել է Սարուշենի (1 տարի), Սղնախի (1986–1996 թթ.) միջնակարգ դպրոցներում:

1999–2007 թթ. աշխատել է Ավ. Իսահակյանի անվան միջն. դպրոցում: 2006–2023 թթ. համատեղությամբ աշխատել է Ստեփանակերտի արհեստագործական ուսումնարանում: 2007–2020 թթ. աշխատել է Արցախի գնահատման և թեստավորման կենտրոնում՝ որպես քննական առաջադրանքների մշակման և մեթոդական օժանդակության մասնագետ:

ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ ԱՐԶԻԿ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Ծնվել է 1951 թ. ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Սղնախ գյուղում: 1972-ին ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը, 1975-ին աշխատանքի է ընդունվում Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի աշխատանքի էկոնոմիկա ամբիոնում, միաժամանակ սովորել է ասպիրանտուրայում: 1981-ին պաշտպանել է թեկնածուական թեզ՝ ստանալով տնտեսագիտության թեկնածուի աստիճան: 1979–1994-ին աշխատել է հայկական պետական տնտեսագիտական համալսարանի կառավարման ամբիոնում ասիստենտի, դասախոսի և դոցենտի պաշտոններում, 1994–1995-ին եղել է Հայագրորանկի

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ռեսուրսների կառավարման և ռազմավարական զարգացման վարչության պետ, 1995–1997-ին՝ Հայագրորանկի վարչության նախագահի տեղակալ, 1998–1999 թթ.՝ Հայագրորանկի վարչության նախագահ: 1999–2004-ին աշխատել է Հայինսայբանկի գործադիր տնօրենի տեղակալ, իսկ 2004-ից՝ «ՎՏԲ-Հայաստան» բանկի ուսումնական կենտրոնի ղեկավար, միաժամանակ 2005-ից ղեկավարում է Հայ-Ռուսական (Սլավոնական) համալսարանի կառավարման և բիզնեսի ամբիոնը:

2009-ին պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսություն «Առևտրային բանկերի կորպորատիվ ռազմավարությունը և դրա արդյունավետությունը (ՀՀ բանկային համակարգի նյութերով)» թեմայով և ստացել տնտեսագիտության դոկտորի գիտական աստիճան և ապա պրոֆեսորի կոչում:

Ա. Սուվարյանի աշխատանքներում առանձնանում են կազմակերպություններում կառավարման համակարգերի զարգացման, տնտեսական մեխանիզմի կատարելագործման, ինչպես նաև առևտրային բանկերի կորպորատիվ կառավարման, փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման, 21-րդ դարում կառավարման տեսության զարգացման, մասնավորապես թվային կառավարման հիմք հանդիսացող բազմաչափ գործընթացային կառավարման մեթոդաբանական հիմունքների մշակման հիմնախնդիրները:

Ժամանակակից պայմաններում կառավարումը ձեռք է բերել նոր բազմաչափ հատկանիշներ, այդ պայմաններում ռազմավարության հայեցակետը վերաիմաստավորվում է նոր կորպորատիվ հարաբերությունների պահանջներին համապատասխան: Ա. Սուվարյանը տարբեր մոտեցումների համեմատական վերլուծության արդյունքում առաջադրում է մի տեսակետ՝ համաձայն որի ռազմավարությունը՝

- որոշակի ռեսուրսներ ունեցող կառավարման սուբյեկտի նպատակային գործողությունների ամբողջություն է,
- դրա տարրերը փոխկապակցված գործում են համակարգային փոփոխությունների պայմաններում,
- այլընտրանքային կանխատեսումները վերաբերում են ինչպես ներկա, այնպես էլ ապագա փոփոխություններին, ունեն անընդհատ բնույթ,
- կառավարման յուրաքանչյուր սուբյեկտի համար այն կոնկրետ բովանդակություն և ձև ունեցող բազմաչափ հարաբերությունների ամբողջություն է:

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

«Առևտրային բանկերի կորպորատիվ ռազմավարությունը և դրա արդյունավետությունը» մենագրության մեջ քննարկվում են կորպորատիվ ռազմավարության արդյունավետության հիմնախնդիրները՝ իրար հետ համադրելով վարկանիշային, փորձագիտական և էկոնոմետրիկական գնահատման ու ցուցանիշների հաշվեկշռված համակարգի տեսության դրույթները: Դիտարկելով առևտրային բանկերի ռազմավարության հայեցակարգը՝ առաջադրում է կազմակերպությունների ռազմավարության մշակման և իրացման գործընթացի բազմաչափ մոդել, ներկայացնում ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ցուցանիշների համադրմամբ էկոնոմետրիկական ու փորձագիտական մեթոդների և ցուցանիշների հաշվեկշռված համակարգի ու խաղերի տեսությունների հիմնադրույթների հիման վրա առևտրային բանկերի ռազմավարության արդյունավետության գնահատման հայեցակարգ:

Կորպորատիվ ռազմավարության արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրների լուծման համար Սուվարյանն առաջարկում է կիրառել մասնաճյուղի պայմանական շահույթ, հավելյալ տոկոսային եկամուտ, հավելյալ տոկոսային ծախս, ռեսուրսների տրանսֆերտային տոկոսադրույք, պայմանական շահութաբերության նոր ցուցանիշների համակարգ:

«Կորպորատիվ կառավարումը ՀՀ առևտրային բանկերում և նոր հայեցակարգի մշակման սկզբունքները» և «Կորպորատիվ կառավարման զարգացման հիմնադրույթները ՀՀ առևտրային բանկերում» մենագրություններում քննարկվում են արդի պայմաններում առևտրային բանկերում կորպորատիվ կառավարման նոր հայեցակարգի ձևավորման և զարգացման սկզբունքներն ու հիմնադրույթները, մասնավորապես ակտիվների և պասիվների հաշվեկշռված կառավարման, նորմատիվային կարգավորման կատարելագործման, բյուջետավորման տեխնոլոգիաների և մոդելների ներդրման հարցերը:

Ա. Սուվարյանի ղեկավարությամբ պատրաստված «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման և արտադրանքի արտահանման արդի հիմնախնդիրները ՌԴ-ում և ՀՀ-ում» մենագրության մեջ հետազոտվում են ՓՄՁ զարգացման և արտադրանքի արտահանման տեսամեթոդաբանական հիմքերը, և մշակվում են արտահանման ռազմավարության առանցքային հարցերը: Աշխատության մեջ ուսումնասիրվում է եվրոպական, ասիական, հյուսիս և հարավամերիկյան 32 երկրների առաջավոր փորձը փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ոլորտում: Միաժամանակ մշակ-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

վել են ՓՄՁ սուբյեկտների արտադրանքի արտահանման կառավարման արդյունավետության բարձրացման հայեցակարգ միջնորդ կազմակերպությունների և ասոցիացիաների ստեղծման ու էկոնոմետրիկական մեթոդների օգտագործման հիման վրա:

Ա. Սուվարյանի վերջին շրջանի աշխատությունները վերաբերում են ժամանակակից ցանցային, ինտելեկտուալ և վիրտուալ կազմակերպությունների զարգացման, գործընթացային կառավարման բազմաչափության, դրա մոդելների մշակման, ռազմավարական կառավարման մեջ բազմաչափ տարրերի ներդրման, արհեստական ինտելեկտի զարգացման պայմաններում կառավարման տեսության զարգացման հիմնախնդիրներին:

Հատկապես գիտական հետաքրքրություն են ներկայացնում կառավարման գործընթացի իմաստաբանական քառաչափ (բովանդակային կազմակերպչական, տեխնոլոգիական կողմնորոշվածության և ինտելեկտուալ-ռեսուրսային) կազմակերպություններում այդ գործընթացի եռաչափ (ըստ բովանդակության և ըստ գործունեության ոլորտների, կառավարման գործառնությունների և կառավարման մակարդակների փոխհարաբերության) ռազմավարության մշակման և իրացման քառաչափ մոդելների և 21-րդ դարում կառավարման հիմնական սկզբունքների դասակարգման դիտարկումները:

Աշխ.: Արտադրական միավորումների կառավարման կատարելագործում, «Գիտելիք» հրատ., Եր., 1983 թ., Սոցիալիստական արտադրության կառավարման հիմունքներ (ուսումնական ձեռնարկ), (համահեղինակ), Եր., 1984 (համահեղինակ): Արտադրության համակենտրոնացումը մեքենաշինության մեջ, Եր., 1987 (համահեղինակ): Առևտրային բանկերի կորպորատիվ ռազմավարությունը և դրա արդյունավետությունը, Եր., 2008: Կորպորատիվ կառավարումը ՀՀ առևտրային բանկերում և նոր հայեցակարգի մշակման սկզբունքները, Եր., 2014 (համահեղինակ): Կորպորատիվ կառավարման զարգացման հիմնադրույթները ՀՀ առևտրային բանկերում, Եր., 2015 (համահեղինակ): Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման և արտադրանքի արտահանման արդի հիմնախնդիրները ՌԴ-ում և ՀՀ-ում (մենագրություն), Եր., 2017 (համահեղինակ):

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ռավարման էության և սկզբունքների մեկնաբանման, գործարարության ծրագրի մշակման մեթոդաբանության զարգացման ասպարեզում: Հայ իրականության մեջ պրոֆեսոր Յու. Սուվարյանն առաջինն է անդրադարձել հանրային կառավարման էության, մեթոդաբանության ու պատմական զարգացման հարցերին և առաջարկել է յուրօրինակ լուծումներ (*«Ռազմավարական կառավարում, մեթոդաբանությունը և արդի հիմնահարցերը»* (1996 թ.), *«Գործարարության ծրագրի մշակման հիմունքները»* (1996 թ.), *«Կառավարման տեսության արդի հիմնախնդիրներ»* (2020), *«Հանրային կառավարման տեսության ու պատմության ուրվագծեր»* (2004 թ.), *«Հանրային կառավարման տեսություն և պատմություն»* (2013, համահեղինակ), նույնը անգլերեն (2014 թ.), *«Հանրային կառավարումը ՀՀ-ում. զարգացման ընթացքը և բարեփոխումների գերակայությունները»* (2018, համահեղ.), *«Հանրային կառավարման մեթոդաբանական հիմնախնդիրներ»* (2019, համահեղ.), *«Հանրային կառավարման ենթահամակարգերը և արդյունավետությունը»* (2021, համահեղինակ) և այլ աշխատություններում): Ուշագրավ է պրոֆեսոր Սուվարյանի՝ 2023 թվականին հրապարակած *«Հայկական պետականության կառավարչական հիմնախնդիրները»* մենագրությունը, որում նրա կողմից լուսաբանվել են հին և միջնադարյան ժամանակաշրջանում, ինչպես նաև XX դարում և XXI դարի առաջին քառորդում հայկական պետականությունների կազմավորման և գործունեության կառավարչական հարցերը, առաջացած հիմնախնդիրներն ու դրանց լուծման գերակայությունները: Գրքում հատկապես կարևորվել են հանրային կառավարման համակարգում քաղաքակրթական ու քաղաքագիտական կազմակերպման, ռազմավարության և կազմակերպական կառուցվածքների ընտրության, արդի թվային տեխնոլոգիաների կիրառության, պատմության դասերի հաշվառման խնդիրները:

Ի դեպ, անդրադառնալով *«Հանրային կառավարման տեսություն և պատմություն»* գրքի անգլերեն հրատարակությանը, Կանադայի Կարլտոնի համալսարանի Հանրային քաղաքականության և կառավարման դպրոցի պրոֆեսոր, Կառավարման և հանրային մենեջմենթի կենտրոնի տնօրեն Լեալի Փալը գրել է. *«Շատ տպավորված եմ դրա լայն ընդգրկունությամբ: Շատ հազվադեպ կարելի է հանդիպել մեկին, ով տվյալ ոլորտի պատմությունը տեսնում է նման պատմական խորությամբ, և, իհարկե, տարածաշրջանային պատկերը շատ հետաքրքիր էր ինձ համար»*: Ուշագրավ է նույն

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

համալսարանի վաստակավոր հետազոտող, պրոֆեսոր Ալան Մապովի կարծիքը. *«Ես հատկապես շատ հավանեցի շատ տպավորիչ պատմական գրականության հատվածում «հանրային կառավարում» հասկացության զարգացման քննարկումներն առաջին գլխում: Սա շատ տպավորիչ հոյակապ նկարագրություն է շատ լայն մի թեմայի»:*

Մերիլենդի համալսարանի (ԱՄՆ) հետազոտող Բարբարա Քոուն *«Հանրային կառավարման տեսություն և պատմություն»* գրքի մասին գրում է. *«Ես այն շատ բարձր եմ գնահատում: Չեմ կարծում, թե գրվել է մեկ այլ գիրք ևս, որն ընդգրկում է այդքան երկար պատմություն՝ այլ բաների հետ միասին»:*

Քանի որ ազգային տնտեսության ներուժը դրսևորվում է որպես տարածքային բաղադրիչների ամբողջություն, այս տեսանկյունից էլ պրոֆեսոր Յու.Մ. Սուվարյանը հիմնավորում է հանրապետության արդյունաբերության ու գյուղատնտեսության զարգացման արդի ուղղությունները (*«Տնտեսության տարածքային կառավարում. Մեթոդաբանությունը և հիմնախնդիրները»* (2007 թ. համահեղինակ):

Սույն աշխատության մեջ առաջարկվում է տեղական ինքնակառավարման նոր երկաստիճան հայեցակարգ՝ հիմնավորելով անցումը մարզայինի փոխարեն գավառային կառավարման համակարգին:

Պրոֆեսոր Յու. Սուվարյանի գիտական հետազոտությունների շրջանակում են նաև տնտեսական քաղաքականության ամենաարդիական հիմնախնդիրները: Այդ առումով նրա գիտական ղեկավարությամբ կատարված ուշագրավ եզակի հետազոտություններից է *«Հայաստանի և Թուրքիայի միջև առևտրատնտեսական հարաբերությունները, հնարավոր զարգացումներ և միտումներ»* (2010 թ., համահեղ.) աշխատությունը, որը բովանդակում է մակրոտնտեսական ցուցանիշների համեմատական դիտարկումներ, ինչպես նաև առևտրատնտեսական հարաբերությունների SWOT վերլուծություններ ու երաշխավորություններ: Գիտագործնական հետաքրքրություն են ներկայացնում նաև նրա գիտական ղեկավարությամբ կատարված *«Գիտության և կրթության ազդեցությունը ՀՀ տնտեսական աճի վրա»* (*«Բանքեր ՀՊՏՀ»*, թիվ 1, 2010) հետազոտության արդյունքները: Այդ հետազոտությունները շարունակվել են, և արդյունքում մշակվել են տնտեսական աճի վրա գիտակրթական համակարգի ազդեցության գնահատման մեթոդաբանությունը, ազգային նորամուծական համակարգի ներուժի գնա-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

հատման սկզբունքները և հայեցակարգային գերակայությունները, ոլորտի կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի բարեփոխման ռազմավարական ուղղությունները (*«Գիտակրթական համակարգը և տնտեսական զարգացումը»* (2011 թ.), *«Գիտակրթական համակարգի կառավարման ռազմավարությունը»* (2013 թ.), *«Գիտակրթական համակարգը և տարածքային տնտեսական զարգացման փոխառնչությունները»* (2016 թ.), *«Ազգային նորամուծական համակարգ, ներուժի գնահատումը և հայեցակարգային գերակայությունները»* (2017 թ.):

Վերը նշված հրապարակումների շարքում առանձնանում է Յու.Մ. Սուվարյանի «Տնտեսություն, գիտություն, կրթություն» ծավալուն մենագրությունը (2014 թ.), որում դիտարկվում են տնտեսության ռազմավարական բարեփոխումների, հանրային կառավարման, գիտության և կրթության զարգացման արդի հիմնախնդիրները:

Յու. Սուվարյանի ընդհանուր գիտական խմբագրությամբ և համահեղինակությամբ հրատարակվել են «Մենեջմենթ» հայերեն բնագիր բուհական առաջին դասագիրքը (1999, 2002, 2009, 2016), «Հայ կառավարչական մտքի պատմության ուրվագծեր» (2005)՝ տվյալ ասպարեզին վերաբերող առաջին մեծածավալ հետազոտությունը, «Ձեռնարկության արդյունավետ կառավարում» (2001), «Կիրառական մենեջմենթ» (2004), «Ռազմավարական կառավարում» (2015), «Պետական և մունիցիպալ կառավարում» (2017) և այլ ուսումնական ձեռնարկներ:

Մասնակցել է հանրապետական, համամիութենական և միջազգային գիտաժողովների, որոնցում ներկայացրել է իր հետազոտությունների արդյունքները, իսկ դրանց մի մասը լույս է տեսել միջազգային հրապարակումներում: Նա ղեկավարել է մի շարք գործնական ուղղվածության ծրագրերի մշակման աշխատանքները, մասնավորապես ԼՂՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը (1994), ՀՀ երկաթուղային տրանսպորտի բարեփոխումների ծրագիրը (1998), որոնք ընդունվել են հանրապետության գործադիր իշխանությունների կողմից և իրագործվել:

Պրոֆեսոր Յու. Սուվարյանը հրատարակել է ավելի քան 300 գիտական աշխատություն, այդ թվում՝ 50-ից ավելի մենագրություն, դասագիրք և ուսումնական ձեռնարկ: Նրա գիտական խորհրդատվությամբ ու ղեկավարությամբ տնտեսագիտության դոկտորի և թեկնածուի գիտական աստիճաններ են ստացել հարյուրից ավելի ասպիրանտ ու հայցորդ: Հատկանշա-

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

կան է շեշտել, որ կառավարման մասնագիտությամբ գիտական կադրերի մեծ մասը նրա սաներն են:

2006 թ. դառնալով Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի ռեկտոր՝ Յու. Սուվարյանը մեծ եռանդով ձեռնամուխ է եղել կրթահամակարգի բովանդակային և կառուցվածքային արմատական վերափոխումների՝ համահունչ միջազգային պահանջներին: Նրա ղեկավարության շրջանում տնտեսագիտական համալսարանը համալրեց հանրապետության օրինակելի բուհերի առաջատար շարքերը:

Յու. Սուվարյանը 2006–2018 թթ. եղել է ՀՊՏՀ-ում գործող գիտական աստիճաններ շնորհող մասնագիտական խորհրդի նախագահ, 2006–2011 թթ.՝ «Բանբեր ՀՊՏՀ» գիտական հանդեսի գլխավոր խմբագիր, հայրենական ու միջազգային գիտական հանդեսների խմբագրական խորհուրդների, ինչպես նաև հայերենի բարձրագույն խորհրդի անդամ:

Մեծ է պրոֆեսորի ավանդը գիտության բնագավառում: 2006 թ. Յուրի Սուվարյանն ընտրվեց ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, 2010 թ.՝ իսկական անդամ, 2011 թ.՝ ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար: Այդ պաշտոնում Յու.Սուվարյանի գործունեության ընթացքում իր իսկ նախաձեռնությամբ և անմիջական մասնակցությամբ ընդունվել և իրագործվում են հայագիտության զարգացման համար մի շարք կարևորագույն որոշումներ: Մասնավորապես 2012 թ. հունվարի 12-ի թիվ 1 արձանագրային որոշմամբ ՀՀ կառավարությունը հաստատել է.

- *Հայագիտության զարգացման հայեցակարգը,*
- *2012–2025 թթ. Հայաստանի Հանրապետությունում հայագիտության ոլորտի զարգացման ռազմավարությունը,*
- *ՀՀ հայագիտության ոլորտի զարգացման 2012–2025 թթ. ռազմավարության իրականացման միջոցառումների ժամանակացույցը,*
- *ՀՀ կառավարության՝ 2012 թ. դեկտեմբերի 6-ի 1688-Ա որոշմամբ ստեղծվել է Հայագիտական ուսումնասիրությունները ֆինանսավորող համահայկական հիմնադրամ՝ 50 մլն դրամ բյուջետային ֆինանսավորմամբ:*
- *ՀՀ ԳԱԱ նախագահության և հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի որոշումներով ստեղծվել են.*
- *«Բանբեր հայագիտության» հնգալեզու գիտական հանդեսը (2013 թ.),*

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

որը հրատարակվում է տարեկան երեք համար և առաքվում աշխարհի տարբեր երկրների գրադարաններ և գիտական կենտրոններ:

– «Հիմնարար հայագիտություն» անգլերեն էլեկտրոնային գիտական հանդեսը (2015 թ.) հրատարակվում է տարեկան երկու համար և ունի ընթերցողների լայն շրջանակ (հասանելի է աշխարհի ավելի քան 140 երկրներում):

Գիտական նշված հանդեսներն օտարալեզու ընթերցողներին ներկայացնում են հայոց պատմության և մշակույթի նվաճումներն ու հիմնախնդիրները՝ միաժամանակ նպաստելով հայրենի պատմության ու մշակույթի պաշտպանությանը կեղծարարությամբ զբաղվող հարևանների անհիմն, ոչ գիտական հարձակումներից ու յուրացման փորձերից:

Ակադեմիկոս Յու.Մ. Սուվարյանի նախաձեռնությամբ կազմակերպված միջազգային և հանրապետական բազմաթիվ գիտական միջոցառումներից իրենց նշանակությամբ ու բովանդակությամբ առանձնահատուկ են հատկապես Հայագիտական միջազգային երկրորդ համաժողովը՝ «Հայագիտությունը և արդի մարտահրավերները» (17–19 հոկտեմբերի, 2013 թ.) խորագրով և «Հայոց ցեղասպանություն – 100. ճանաչումից մինչև հատուցում» միջազգային գիտաժողովը (15–16 հոկտեմբերի, 2015 թ.):

Ակադեմիկոս Յու. Սուվարյանի մասնագիտական բարձր կարողությունները, գիտամանկավարժական վաստակը գնահատված են «Անանիա Շիրակացի» (2000), ԼՂՀ «Մայրական երախտագիտության» (2007), «Վաչագան Բարեպաշտ» (2013), միջազ. փիլիս. Ակադեմիայի «Դավիթ Անհաղթ», «Հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար» 1-ին աստիճանի (2011), ՀՀ Ազգային ժողովի «Պատվո մեդալ» (2013 թ.) մեդալներով և «Հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար» 2-րդ աստիճանի (2017) շքանշանով: 2014 թ.-ին ակադեմիկոս Սուվարյանն արժանացել է Հայաստանի Հանրապետության Գիտության վաստակավոր գործչի կոչման: Նա ընտրվել է Բնական գիտությունների ռուսական (2016 թ.) և Եվրոպական (2017 թ.) ակադեմիաների արտասահմանյան անդամ, Դոնի Ռոստովի պետական տնտեսագիտական, Ռուս-հայկական, Արցախի և այլ համալսարանների պատվավոր պրոֆեսոր է:

ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ ՎԱՐՅԱ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Ոսկե մեդալակիր

Ծնվել է Արցախի Սղնախ գյուղում 1946 թ. օգոստոսի 17-ին Միքայել և Խանում Սուվարյանների ընտանիքում: 1960–1961 ուսումնական տարում ավարտել է Սղնախի յոթնամյա դպրոցը, 1961–1964 թթ. սովորել է Չանադչու (Ավետարանոց) միջնակարգ դպրոցում և ավարտել ոսկե մեդալով:

1964–1969 թթ. սովորել է Երևանի պետական համալսարանի քիմիական ֆակուլտետում:

1969 թ. սեպտեմբերից աշխատել է Ղափանի (Կապանի) թիվ 1 միջնակարգ դպրոցում՝ որպես քիմիայի ուսուցչուհի, ուսմասվար: Քանի որ համալսարանում հոգեբանություն և մանկավարժություն չի ուսումնասիրել, աշխատանքային գործունեությունը վարել է լավագույն ուսուցիչների՝ Վարդան և Ազնիվ Բաբայանների, Արտյուշա Ավետիսյանի (Սղնախի յոթնամյա դպրոցից), Իվան Աթայանի, Միքայել Պետրոսյանի, Սուրեն Արզումանյանի (Չանադչու դպրոցից) օրինակով:

Կապանի թիվ 1 դպրոցը հանրապետության լավագույն կրթօջախներից էր: Այն տվել է բազմաթիվ շրջանավարտներ, որոնք այսօր հանրապետության լավագույն մասնագետներն են:

Կապանում զբաղվել է նաև կրկնուսուցմամբ, որը փայլուն հաջողությունների է հասցրել նրա աշխատանքը: Աշակերտները զգալի հաջողությունների են հասել բժշկության բնագավառում՝ ժամանակին նվաճելով լավագույն մրցանակներ մենդելեևյան, սորոսյան, հանրապետական օլիմպիադաներում: Նրանցից ոմանք այսօր գիտության դոկտորներ են, թեկնածուներ (մոտ 20), վարում են ղեկավար աշխատանքներ Կապանում, Երևանում, աշխարհի տարբեր երկրներում, բոլորն էլ բարեխղճորեն նվիրվում են մարդկության առողջությանը:

Կապանում վարել է դպրոցի առաջավոր փորձի աշխատանքները՝ գիտելիքներն ու փորձը փոխանցելով իր գործընկերներին:

Ղեկավարել է Կապանի քաղաքային և Սյունիքի մարզային քիմիայի օլիմպիադաները:

Ընտրվել է Կապանի քաղաքային խորհրդի պատգամավոր, Կապանի ժողդատարանի ատենակալ:

Աշխատանքային գործունեության համար պարգևատրվել է.

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

- 1978 թ. – «Գերագանցիկ ուսուցիչ» կրծքանշան,
1983 թ. – ԽՍՀՄ կառավարական պարգև «Աշխատանքային գերազանցության» մեդալ,
1983 թ. – «Մեթոդիստ ուսուցիչ» կոչում,
1997 թ. – «Հետազոտող ուսուցիչ» կոչում,
2004 թ. – ՀՀ գիտության և կրթության «Ոսկե մեդալ»:

ՕՍԻՊՅԱՆ ԶՈՅԱ ԼՅՈՒԴՎԻԳԻ

Իրավաբան, արդարադատության առաջին դասի խորհրդական

Ծնվել է 1974 թ. հունվարի 21-ին ԼՂՀ Ավետարանոց գյուղում:

1980–1985 թթ. սովորել է Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում:

1991 թ. արժաթե մեդալով ավարտել է Երևանի Շիրվանզադեի անվան թիվ 21 միջնակարգ դպրոցը:

1996 թ. ավարտել է ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետը:

1996 թ. նշանակվել է ԱՀ գլխավոր դատախազության բաժնի դատախազ – ստաժոր:

1997–2006 թթ. զբաղեցրել է ԱՀ գլխավոր դատախազի օգնականի և շրջանի դատախազի օգնականի պաշտոնները:

2006–2015, 2020–2021 թթ. զբաղեցրել է ԱՀ գլխավոր դատախազության բաժնի դատախազի և բաժնի ավագ դատախազի պաշտոնները:

2015–2023 թթ. զբաղեցրել է ԱՀ գլխավոր դատախազության ավագ դատախազի պաշտոնը:

Ունի արդարադատության առաջին դասի խորհրդականի դասային աստիճան:

Պարգևատրվել է «Մխիթար Գոշ» մեդալով:

2015–2016 թթ. դասախոսել է Արցախի պետական համալսարանում:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎԱՊԱՀ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐ

Աղամյան Հենրիխ-մայոր, Աղաշյան Գրիգորի-կապիտան, Աղաշյան Մհեր-լեյտենանտ, Աղաջանյան Արտակ-ավագ լեյտենանտ, Ամիրյան Սերգեյ-լեյտենանտ, Առաքելյան Ահարոն-փոխգնդապետ, Առաքելյան Արտուր-

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները

կապիտան, Առաքելյան Շաբո-օդաչու, Առստամյան Աշոտ-ավագ լեյտենանտ, Առստամյան Տանյա-ենթասպա:

Ավանեսյան Սերյոժա-մայոր, Արզանյան Պարույր-մայոր, Բաբախյան Դավիթ-ավագ լեյտենանտ, Բաբայան Մանուչար-մայոր, Գաղյան Գարիկ-կապիտան, Գաղյան Հարութ-մայոր, Գրիգորյան Արամայիս-ավագ լեյտենանտ, Դանիելյան Սլավիկ-ավագ լեյտենանտ, Թադևոսյան Օլեգ-ավագ լեյտենանտ, Խաչատրյան Ավանես-մայոր, Խաչատրյան Արաքսյա-ենթասպա, Խաչատրյան Ռենիկ-մայոր, Խաչատրյան Սերգեյ- ավագ լեյտենանտ, Հաթամյան Յուրի-փոխգնդապետ, Հախնազարյան Գարիկ-ավագ ենթասպա, Հախնազարյան Գրիգորի-գնդապետ, Հակոբյան Սեյրան-լեյտենանտ, Համբարձումյան Թելման-ենթասպա, Համբարձումյան Սերգեյ-փոխգնդապետ, Համբարձումյան Վանյա-կապիտան, Հայրապետյան Արտուր Ն.-մայոր, Հայրապետյան Արտուր Վ.-ավագ լեյտենանտ, Հայրապետյան Գրիգորի-ենթասպա, Հայրապետյան Սպարտակ-ավագ լեյտենանտ, Հայրապետյան Սևակ-ավագ ենթասպա, Հայրապետյան Վահան-մայոր, Հայրապետյան Վարդան-լեյտենանտ, Հովսեփյան Աիդա-ենթասպա, Հովսեփյան Սամվել-ավագ ենթասպա, Ղահրամանյան Հրաչիկ-փոխգնդապետ, Միքայելյան Գևորգ-ավագ լեյտենանտ, Մնացականյան Գառնիկ- ավագ ենթասպա, Մուսայելյան Շամիկ-փոխգնդապետ, Շահրամանյան Աշոտ-օդաչու, Պետրոսյան Արտուր-կապիտան, Պետրոսյան Գառնիկ-ենթասպա, Պետրոսյան Լևոն-կապիտան, Սարգսյան Վիտալի-լեյտենանտ, Սիմոնյան Հայկ-մայոր, Սիմոնյան Նարեկ-ավագ լեյտենանտ, Ստեփանյան Համո-օդաչու, Քարամյան Նանար-կապիտան:

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՅԻ ԴՊՐՈՅԻ ԵՎ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

101-ամյա ուսուցչուհին աշնանը կնշի հարազատ դպրոցի 150-ամյակը

Արուսյակ Բաղդասարյանն արդեն շուրջ 4 տարի է, ինչ Արցախից տեղափոխվել է Հրազդան: Նա սովորել, իսկ մասնագիտական կրթություն ստանալուց հետո իր աշխատանքային մանկավարժական գործունեությունը սկսել է Ավետարանոցի դպրոցում, որտեղ ավելի քան կես դար մայրենիի ուսուցիչ է աշխատել:

Արցախի դպրոցի պատմության էջերից ընթերցում ենք, որ 1841 թ. Ավետարանոց գյուղի երեխաները որոշ գրագիտություն են ստացել Ամարասի նշանավոր եկեղեցական դպրոցում: 1868 թվականին հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցների կանոնադրության ընդունումից հետո Ավետարանոցում (1869 թ.)՝ Սուրբ Աստվածածին եկեղեցուն կից, գործել է դպրոց՝ 15 աշակերտով: 1873 թվականին Ավետարանոցում բացվում է նախակրթարան՝ 20 աշակերտով: Տեղաբնակ Ալեքսանդր քահանա Ամիրյանցը այդտեղ երեխաներին գրել, կարդալ, հաշվել և արտասանել էր սովորեցնում:

Ավետարանոցի բնակչությունը 1874 թվականին մի խնդրագիր է ուղղում կաթողիկոսին՝ միդասյա դպրոց բացելու համար: Մի քանի ամիս անց՝ նույն տարվա հոկտեմբերին, Ավետարանոցում բացվում է միդասյա ծխական դպրոց՝ 25 աշակերտի ընդգրկմամբ, որոնց դասավանդում էր մի ուսուցիչ:

Դպրոցը մեծ հաջողությունների է հասել խորհրդային շրջանում: Գյուղական դպրոցն ուներ կրթության այնպիսի նյութատեխնիկական բազա և որակյալ ուսուցչական կոլեկտիվ, որը կբավարարեր ներկայացվող ամենախիստ պահանջներին: Դպրոցն առաջիններից էր, որ անցավ կրթության կազմակերպման կաբինետային համակարգին: Այդտեղ այնպիսի հարուստ ուսումնամեթոդական կաբինետներ կահավորվեցին, որոնցում միջավայրը խիստ կրթական ու մոտիվացնող էր: Ավետարանոցի դպրոցին կից ԽՍՀՄ-ում առաջիններից մեկը կազմակերպվեց աշակերտական արտադրական

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

բրիգադ, որի աշխատանքների մասին գիտեին ոչ միայն Արցախում, այլև նրա սահմաններից դուրս: Դպրոցի շրջանավարտները մասնագիտական կրթություն էին ստանում հայտնի բուհերում, նրանցից շատերը դարձել են պահանջված մասնագետներ:

Ինքնիշխան Արցախի Հանրապետության կրթության համակարգի զարգացման գործում ևս նշանակալից էր հայտնի դպրատների, այդ թվում՝ Ավետարանոցի միջնակարգի ներդրումը:

Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջնակարգ դպրոցը փառահեղ պատմություն ունի: Հայոց ազգային դպրոցի էությանը և ոգուն համահունչ՝ հայեցի կրթություն ու դաստիարակություն էին այստեղ տալիս ոչ միայն Ավետարանոցի, այլև մոտակա գյուղերի՝ Սղնախի, Ջրաղացների, Մաղաթաշենի ուսումնաստենչ աշակերտներին:

2020 թվականի նոյեմբերի սկզբին թշնամին գրավեց նաև Ավետարանոցը՝ գաղթական դարձնելով շուրջ 1500 հայերի: Ընդհատվեց նաև հայ ազգային դպրատների պատմության մեջ իր արժանի տեղն ու դերն ունեցող դպրոցի գործունեությունը...

Այս Բաղդասարյանն իր բոլոր հայրենակիցների նման չի կարողանում համակերպվել հայրենի երկրամասի, Հայաստանից անբաժան Արցախի, հարազատ գյուղի, նրա նշանավոր դպրոցի կորստի հետ:

«Թշնամի պետությունը, գոնե եթե մեր դպրոցի տարիքն ունենար, մի քիչ խելամիտ կլիներ ու իր ֆաշիստական կեցվածքով, վայրենի գործելակերպով չէր ընդհատի իմ դպրոցի, իմ երկրի բնականոն կյանքը, իսկ հետո էլ չէր իրականացնի մշակութային ցեղասպանություն», - ասում է համարյա Ադրբեջանի տարեկից ուսուցչուհին, և կրկին, որ այս աշխարհում ամեն լավի հիմքը կրթվածությունն է:

Նա սպասում է, և այդ սպասումը հիմնավոր է՝ իր դպրոցի հերթական տարելիցը Ավետարանոցում կնշի...

ԿԱՄՈ ԱԹԱՅԱՆ

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտ

07.08.2024 թ.

aysor.am

ՎԱՍՏԱԿԱՇԱՏ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԸ

Կրթական համակարգում միշտ էլ եղել են ուսուցիչներ, որոնք ոչ միայն կոչումով և ի պաշտոնե են աշխատել իբրև մանկավարժներ, այլև իրենց էության մեջ ու գործին նվիրվածությամբ վաստակել են ուսուցիչ լինելու բարձր առաքելությունը: Նման անհատականությունները վայելել են թե՛ իրենց աշակերտների, թե՛ լայն հանրության ջերմ հարգանքն ու համակրանքը, քանի որ ապրած կյանքով ու հանրային կերպարով ևս եղել են ուսանելի և օրինակելի: Այդպիսի ուսուցիչներից էր Սղնախի միջնակարգ դպրոցի երկարամյա տնօրեն Վարդան Բաբայանը: Նա երկար տարիներ աշխատել է տնօրենի պաշտոնում նաև Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Վ. Բաբայանը հայոց լեզվի և գրականության բարձրակարգ ուսուցիչ էր, փորձառու մանկավարժ, կրթության հիմնալի կազմակերպիչ: Միաժամանակ ակտիվ մտավորական էր, հաճախ էր զեկուցումներով, առանձին թեմատիկ քննարկումներով ներկայացնում իր տեսակետները երկրում և Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզում տեղի ունեցող տնտեսական, սոցիալական, մշակութային իրադարձությունների վերաբերյալ: Հանրային միջոցառումների անփոփոխ կազմակերպիչն ու թամադան էր, ապրում էր համագյուղացիների հոգսերով ու ուրախություններով:

Իբրև իսկական մանկավարժ՝ շատ էր ուրախանում իր սաների և համագյուղացիների հատկապես կրթական ու գիտական հաջողություններով:

Վ. Բաբայանի նման ուսուցիչների կերպարը թանկ և անմոռանալի է իր սաների ու նրան ճանաչողների կյանքում:

ՅՈՒՄ. ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ

Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտ

03.10.2024 թ.

ՆՎԱՐԴ ԱԼԵԲՍԱՆՅԱՆ

ԱՀ վաստակավոր լրագրող

ՄԵԾ ԳՅՈՒՂԻ ՄԵԾ ՀՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

*Հայրենակորստի խավարչտին տրտմության ծանր
քողն ահա հոգուս մեջ տեղի է տալիս լուսեղեն ու
մտերմիկ հուշից:*

...Անցյալ դարի 80-ականների ավարտն էր: Իմ կուրսընկերուհի Նվարդ Բաղդյանի Կարեն եղբայրը պիտի գորակոչվեր խորհրդային բանակի շարքերը: Այդ կապակցությամբ նրա հայրական տանը՝ Ավետարանոցում, կազմակերպվելիք խնջույքին հրավիրված էր մեր ողջ կուրսը: Նվարդի հյուրընկալ ծնողների ցանկությունն էր դա և մեր 25-հոգանոց խմբի կեսից ավելին մասնակցեց արցախյան կոլորիտով շաղախված բաժակաճառերով, երգ ու պարով, բանաստեղծություններով համեմված անմոռաց երեկոյին: Օրվա հյուրերի շարքում էին մարզային ռադիոյի երկու լրագրողներ՝ Նվարդի հորեղբորորդի Վարդգես Բաղդյանը և Մարսել Պետրոսյանը: Հաջորդ օրը մայիսի 9-ն էր, և գյուղի բնակչության հետ խնջույքի բոլոր մասնակիցներս ներկայացանք Մեծ հայրենականի հուշարձանի մոտ կայացող հանդիսավոր ցերեկույթին: Այն կազմակերպել էին դպրոցի ուսուցչական և աշակերտական կոլեկտիվները՝ տնօրեն Իվան Աթայանի գլխավորությամբ: Հիշում եմ՝ հուշարձանի շուրջբոլորը հոծ բազմություն էր, և մարդիկ Իվան Աթայանի՝ օրվան հարիր ելույթը լսում էին համակ լռությամբ, պատկառանքով: Նրա խոսքը ձայնագրվում էր՝ մարզային ռադիոյում հնչեցնելու համար արդեն մեզ ծանոթ լրագրողների կողմից: Այսպիսին էր իմ առաջին ծանոթությունը մարզում եզակի Ժողովրդական ուսուցիչ կոչմանն արժանացած մանկավարժի հետ: Հատկանշական է, որ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի շրջանավարտ, իմ համակուրսեցի Նվարդ Բաղդյանը Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի լավագույն ուսանողներից էր, իսկ հետագայում նաև՝ հարազատ կրթօջախի վաստակաշատ մանկավարժներից մեկը: Այնժամ ես չէի կարող գուշակել, որ չանցած մի քանի տարի, արդեն ես՝ որպես հեռուստալրագրող, պետք է հարցազրույց վարեի հենց առաջին հանդիպմանն իսկ ինձ իր խոսքով հիացրած Իվան Աթայանի՝ Արցախի ուսուցչական բանակի հանրաճանաչ ներկայացուցիչներից մեկի հետ:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

...88-ի փոթորկուն շարժման առաջին տարիներն էին: Նորաբաց մարգային հեռուստատեսության նկարահանող մեր խումբն Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում էր՝ տնօրեն Իվան Աթայանի աշխատասենյակում: Բարձր պատասխանատվությունից ներքուստ լարված էի, ախր սկսնակ լրագրողիս գրուցակիցը պատվանուն մանկավարժ էր, երկարամյա տնօրեն և արցախյան ազգային-ազատագրական շարժման նվիրյալ: Իհարկե, ընկեր Աթայանի հետ զրույցի առանցքն իր տարերքն էր. սիրելի դպրոցը՝ ցպահանջ առաջադիմությամբ, անկախ ունեցած դժվարություններից: Ասեմ, որ մեր զրույցն անցել է ջերմ ու անկաշկանդ մթնոլորտում, քանզի իմ լարվածությունն ու հուզմունքը հենց առաջին իսկ պահից չքացան իր բարի հայացքից: Միմիայն իրեն հատուկ ժպիտով ասես ուղղորդում էր ինձ՝ դպրոցի, կրթության մասին ավելին իմանալու: Հետագայում ևս մի շարք առիթներ են եղել՝ զրուցելու անվանի հայի, մեծ արցախցու հետ:

Վերջին զրույցը 90-ականների կեսերին էր հեռուստառադիոընկերության մեր աշխատասենյակում: Երեքով էինք՝ ընկեր Աթայանը, իր նախկին սան և արդեն կայացած լրագրող Վարդուհի Բաղդասարյանն ու ես: Նրան հարցազրույցի էին հրավիրել հեռուստատեսության մեր կոլեգաները, և մենք էլ նրա հետ զրուցելու առիթը բաց չթողեցինք: Հրավիրել էինք մեզ հետ ճաշելու: Այդ օրվա հապշտապ կազմակերպված մեր համատեղ ճաշը շատ համեղ էր, թեև ամենևին էլ աչքի չէր ընկնում ուտեստների առատությամբ: Պարզապես մեր հարգարժան հյուրը՝ ընկեր Աթայանը, արցախյան բառուբանով համեմված իր խոսքով այն դարձրել էր ամենաճոխն ու լիառատը: Նա խոսում էր մեր ազգային-ազատագրական շարժման հաղթական ելքի մասին, մեր Արցախի անխորտակ գալիքի մասին... Իսկ մենք խանդավառ լսում էինք նրան...

Տարիներ անց այս ամենի վերհուշն ասում է, որ մեր բոլոր զրույցներն իմաստնությամբ վարել է ինքը՝ նշանավոր մանկավարժն ու ուսուցչապետը: Ես թեև ընկեր Աթայանին չեմ աշակերտել, բայց վաղուց իր հարյուրավոր սաների շարքում եմ, որոնք միշտ երախտապարտ են իրենից առած հայրենապաշտության, մարդասիրության, ընկերավարության նվիրական դասի համար...

ԼԵՎՈՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ¹

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ*

**Ի. ԱԹ-ԱՅԱՆԻ «ՖԻԶԻԿԱՅԻ ՔՐԵՍՏՈՄԱՏԻԱՅԻ»
ՀԵՏՔԵՐՈՎ**

Իվան Աթայանի մանկավարժական ֆենոմենն ամբողջական ձևով ըմբռնված չէ մինչև հիմա: Պատճառը նրա գործունեության ոլորտների բազմազանությունը և ընդգրկումների խորությունն է: Իր ավելի քան կեսդարյա գործունեության ընթացքում Աթայանը համարյա միշտ հանդես է եկել երեք դեմքով՝ որպես մանկավարժության տեսաբան, ֆիզիկայի գործնական ուսուցիչ և կրթօջախի տնօրեն՝ ուսուցման պրոցեսի կազմակերպիչ և ղեկավար: Ուսուցիչների նորարարական շարժման առաջատարների շարքում նրա անունը միութենական մասշտաբով սկսել է հռչակվել 70-ական թվականների սկզբից: Ինչպես հայտնի է, այդ շարժման դրդապատճառը եղել է ուսուցման ցածր արդյունավետությունը՝ դպրոցի առջև դրված խնդիրների և ուսուցման իրական արդյունքների միջև գոյություն ունեցող զգալի խզումը:

Ժամանակին մեծ աղմուկ հանած նորարարական մոտեցումների մեծ մասը որոշ ժամանակ անց տրվել է մոռացության: Պատճառն այն էր, որ նրանցում միակողմանի ուղեգնացվել էր ուսուցման պրոցեսի որևէ մեկ կողմի նշանակությունը՝ այն դիտելով որպես բոլոր խնդիրների համապիտանի միջոց:

Ժամանակի փորձությանը դիմացել է նույն հիմնախնդրի լուծման աթայանական մոտեցումը: Հայ մանկավարժն առաջիններից մեկն է ըմբռնել, որ ուսուցման պրակտիկան աններելի չափով հետ է ընկել մանկավարժության տեսության և հոգեբանության զարգացման մակարդակից: Նա տեսականորեն հիմնավորել և պրակտիկայով ապացուցել է, որ ուսուցման արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրը կարելի է լուծել միայն համակարգային մոտեցմամբ՝ հենվելով ուսուցման պրոցեսի բովանդակային և ընթացակարգային (պրոցեսուալ) կողմերի միասնության վրա:

¹ Լ. Գրիգորյան, Ի. Աթայանի «Ֆիզիկայի քրեստոմատիայի» հետքերով, Կրթությունը և գիտությունը Արցախում, 3-4, 2007:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Ժողովրդական ուսուցչի բարձր կոչմանը և իր համարյա բոլոր պարգևներին Ի. Աթայանն արժանացել է խորհրդային շրջանում: Դա բնավ չի եղել նրա կողմից կրթության մասին կադապարված ըմբռնումներին տոն տալու և պաշտոնական հրահանգներին անվերապահ ենթարկվելու հետեւվանք:

Հանրահայտ է, որ իր բարեմասնություններով հանդերձ, խորհրդային կրթակարգն ունեցել է լուրջ թերություն: Նրանում յուրաքանչյուր առարկայի ծրագրում և դասագրքերում արտացոլվել են գիտելիքների այնպիսի ծավալ և խորություն, որոնց յուրացումը դուրս էր սովորողների ճնշող մեծամասնության հնարավորություններից: Վերացական «միջին աշակերտի» համար նախատեսված այդ գիտելիքները պարտադրվել են բոլոր աշակերտներին՝ անկախ նրանց նախասիրություններից, հակումներից և ընդունակություններից:

«Ինձ թվում է, որ նույնիսկ առողջ գազանը կկորցնեք սննդի նկատմամբ իր ագահությունը, եթե հաջողվեր մտրակի օգնությամբ նրան ստիպել անընդհատ ուտել, նույնիսկ այն դեպքում, երբ նա քաղցած չէ, և հատկապես, եթե առաջարկվող կերն ինքը չի ընտրել: Ըստ էության համարյա հրաշք է, որ ուսուցման ժամանակակից մեթոդները դեռևս լրիվ խեղդամահ չեն արել սուրբ հետաքրքրասիրությունը, քանզի այդ նույն ընձյուղը խրախուսման հետ միասին նախ և առաջ պահանջում է ազատություն, և առանց դրա այն անխուսափելիորեն կմահանա», - իր ժամանակի կրթակարգի մասին գրել է Ա. Այնշտայնը: Ոչ վաղ անցյալում գոյություն ունեցած կրթակարգը շատ չի տարբերվել դրանից:

Ակնհայտ էր, որ եթե դպրոցն աշխատում է՝ հենվելով սերտելու և հիշելու, հարկադրանքի և սովորողի ինքնուրույնությունը ճնշելու վրա, ապա այն դրական արդյունք տալ չի կարող: Այնուհանդերձ, անվտանգ չի եղել անառարկելի համարվող այդ հարացույցին հակառակվելը: Աթայանն արհաբար սկսել է քայլ առ քայլ ջարդել այն: Իր համարձակ նորարարությունը նա խարսխել է հումանիստական մանկավարժության դասական սկզբունքների վրա: Հետևողական ձևով նա ստեղծել է իր աշակերտակենտրոն մանկավարժական համակարգը, որում ամեն ինչ բխում է սովորողի շահերից, միտված է նրա ճանաչողական և հոգևոր պահանջմունքների լիակատար բավարարմանը:

Աթայանի ջանքերով Արցախի գյուղերից առաջինն Ավետարանոցում է կառուցվել դպրոցի տիպական շենք և կիրառվել կաբինետային ուսուցում:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Դեռևս խորհրդային տարիներին, ըստ էության, այստեղ իրագործվել է տարբերակված ուսուցում՝ սովորողների հակումների, նախասիրությունների, հետաքրքրությունների և ընդունակությունների հաշվառմամբ: Բնականաբար, տվյալ դեպքում խոսքն ուսումնական նյութի յուրացման տարբեր մակարդակների նախանշման և սովորողների համապատասխան գործունեության կազմակերպման միջոցով դրանց յուրացումն ապահովելու մասին է: Գործնական ուսուցումը լրիվ հաստատել է այդ հայեցակարգի արդյունավետությունը:

Արցախի այն ժամանակվա «տերերին» բնավ հաճելի չէր տեսնել, թե ինչպես է Ավետարանոցի գյուղական դպրոցն աստիճանաբար դառնում նորագույն մանկավարժական մտքի մայրաքաղաք: Ադրբեջանական իշխանավորները մեծ ուշացումով են ըմբռնել հայ ուսուցչի հեղինակության անշեղ տարածումը խոչընդոտելու իրենց անգործությունը: «Հաղթողներին չեն դատում» կարգախոսի հրամայականով նրանք ստիպված են եղել հետին թվով «ներել» Ի. Աթայանին... նրա ակնառու հաջողությունների համար:

Ամենից առաջ Աթայանը հասարակության անունից դպրոցի առջև դրվող «սոցիալական պատվերի» անորոշ ձևակերպումները ներկայացրել է մանկավարժական կոնկրետ հասկացություններով: Բացահայտվել են սովորողների ընդհանուր կրթության, դաստիարակության և զարգացման մեջ տարբեր ուսումնական առարկաների գործառնությունները, ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի, կիրառվող մեթոդների և միջոցների իրական հնարավորությունները: Վերաձևակերպված իրատեսական նպատակների կենսագործմանն է ուղղվել համերաշխ և միաբան ուսուցչական կոլեկտիվի աշխատանքը:

Դրա հետ միասին ստեղծվել են այնպիսի պայմաններ ու շարժառիթներ, որպեսզի աշակերտն ինքը ցանկանա սովորել և իր՝ որպես ներդաշնակ զարգացած անձնավորության, կայացմանը հասնի սեփական ակտիվ ուսումնական գործունեության միջոցով: Մշակվել է սովորողներին ըստ գործադրած ջանքերի գնահատման համակարգ, որի հիմքում դրվել է նրանց նույնիսկ ամենափոքր հաջողությունները խրախուսելու մոտեցումը: Ստուգման հիմնական նպատակը եղել է սովորողներին մշտապես ակտիվ վիճակում պահելը և ուսումնական նյութի թերի յուրացման հաղթահարման ուղիների նախանշումը: Ըստ դրա՝ կիրառվել են ընթացիկ և հանրագումարային ստուգումներ:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Փոխվել է նաև ուսուցչի գործառնությունը: Գիտելիքների կրողից և հաղորդողից (դասատուից) նա դարձել է սովորողի ուսումնական գործունեության կազմակերպողը, նրա բանիմաց և փորձառու խորհրդատուն և գործընկերը:

Ճիշտ հիմքի վրա դրված աշակերտ-ուսուցիչ, աշակերտ-աշակերտ, աշակերտ-կուրեկտիվ հարաբերությունները, հարկադրանքի և պարսավանքի իսպառ բացակայությունը և այլակարծության նկատմամբ հանդուրժողականության մթնոլորտը սովորողներին հնարավորություն են տվել անկաշկանդ արտահայտելու և պաշտպանելու իրենց տեսակետները: Այդպիսի որակների ձևավորմանը մեծ չափով նպաստել են կամավորության սկզբունքով կազմակերպված բազմաթիվ արտադասարանական խմբակները:

Մշտապես իրենց հաջողությունների բերկրանքը վայելելու հնարավորությունը խորացրել է սեփական ուժերի նկատմամբ սովորողների հավատը: Նրանց համար սովորելը դարձել է ոչ միայն հաճելի գործունեություն, այլև հոգևոր պահանջմունք, իսկ դպրոցը՝ «Լույսի տաճար»:

Մանկավարժական կանխատեսմամբ Ի. Աթայանը գտել է ներկայումս հրատապ բազմաթիվ հարցերի լուծումները:

Կարելի է վստահորեն ասել, որ իր մանկավարժական համակարգի ստեղծման համար Աթայանը որպես «ելակետային բջիջ» և հարաբերականորեն ինքնուրույն մոդուլ է դիտարկել ֆիզիկայի ուսուցման գործընթացը: Սկզբից նախագծելով և կենսագործելով ֆիզիկական կրթության մանկավարժորեն օպտիմալ և իրատեսական համակարգ՝ հայտնաբերված ընդհանուր օրինաչափությունները նա դրել է ամբողջական մանկավարժական համակարգի հիմքում:

Դրա հիմնավորումը տալիս է ֆիզիկայի ուսուցման գործընթացում պատմականության սկզբունքի կենսագործմանը նվիրված նրա մի անտիպ աշխատանքը, որի մասին առաջինը նշել է ԵՊՀ դոցենտ Թ. Հարությունյանը: Այդ աշխատանքին հեղինակը խորագիր չի տվել: «Ժողովրդական ուսուցիչը» գրքում Թ. Հարությունյանն այն անվանել է «Ֆիզիկայի քրեստոմատիա», որը պետք է ընդունել պայմանական ձևով: Նշված գիրքը ոչ թե նշանավոր ֆիզիկոսների աշխատանքների բնագրերից ընտրված հատվածների ժողովածու է, այլ ինքնուրույն հետազոտություն: Նրանում սովորողների համար մատչելի մակարդակով ներկայացված է ֆիզիկայի պատմական զարգացման գործընթացը անտիկ շրջանից մինչև XX դարի երկրորդ

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

կեսը: Աշխատանքն ամփոփող երկու ստվար տետրերի մաշվածությունը հաստատում է, որ ձեռագիր վիճակով սովորողներն այն օգտագործել են որպես օժանդակ ուսումնական ձեռնարկ:

Քանի որ դպրոցում ուսումնասիրում են ֆիզիկայի հիմունքները և ոչ թե ֆիզիկայի պատմությունը, ապա ծագում է այն հարցը, թե ինչու է կարելի վորվել հատկապես այդպիսի ձեռնարկի ստեղծումը: Էական մի քանի հանգամանքներից մենք կդիտարկենք միայն մեկը:

Հանրահայտ է, որ ուսուցման պրոցեսում գերակայողը դաստիարակությունն է, իսկ կրթությունը (մտավոր դաստիարակությունը) նրա կարևոր բաղկացուցիչն է: Դա նշանակում է, որ ֆիզիկայի ուսուցման նպատակները չեն սահմանափակվում միայն սովորողներին գիտելիքների որոշ քանակ հաղորդելով: Ֆիզիկայի դասընթացն ունի դաստիարակչական խոշոր ներուժ, որը պետք է կենսագործվի սովորողների բարոյական և գեղագիտական դաստիարակության, նրանց գիտական մտածողության և աշխարհայացքի ձևավորման, մտահորիզոնի ընդլայնման և առարկայի միջոցներով նրանց անձնային այլ որակների զարգացման համար:

Դեռևս Յա. Ա. Կոմենսկին գրել է. «Ով առաջադիմում է գիտությունների մեջ, իսկ լավ բարքերից հետ է մնում, նա ավելի շուտ հետադիմում է, քան առաջադիմում»: Չնայած դրան, իրականում կրթությունը հիմնականում նպատակաուղղվել է միայն գիտելիքների և կարողությունների ձևավորմանը, թեպետ ոչ թե գիտելիքները, այլ զգացմունքներն են կազմում անձնավորության միջուկը: Աթայանը մերժել է այդ արմատավորված ավանդույթը: Նա գլխավոր խնդիր է համարել ֆիզիկայի դասընթացի հումանիտարացումը՝ նրա հսկայական ներուժի լիարժեք օգտագործումը ոչ միայն սովորողների կրթության, այլև նրանց դաստիարակության և զարգացման համար:

Այդ նպատակների կենսագործման մեջ հավասարապես կարևոր են ուսուցման բովանդակությունը, նրա կազմակերպման ձևերը, դասավանդման միջոցներն ու մեթոդները: Միայն դասագրքերի օգնությամբ դրված խնդիրն անհնար է լուծել: Որպես կանոն, դասագրքում արտացոլվում է գիտության հարաբերականորեն կայունացած վիճակը, իսկ ուսումնական նյութի շարադրման մեջ հիմնական շեշտը դրվում է նրա տրամաբանական ծավալման վրա: Ի տարբերություն ֆիզիկական հասկացությունների և տեսությունների, դասագրքերում բավարար չափով չեն արտացոլվում պահանջվող մեթոդաբանական, աշխարհայացքային և պատմական գիտելիք-

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

ները: Նշված պատճառներով նրանցում իրար կողքի են հայտնվում այնպիսի գաղափարներ և փաստեր, որոնք պատմականորեն իրարից կտրված են մի քանի հարյուրամյակով: «Գիտությունը մեզ հրապուրում և կլանում է միայն այն ժամանակ, երբ հետաքրքրվելով մեծ հետազոտողների կյանքով, մենք սկսում ենք հետևել նրանց հայտնագործությունների պատմությանը», - գրել է Մաքսվելը:

Ֆիզիկայի ուսուցման մեջ կարևորվում են պատմական նյութի երկու հիմնական գործառնություններ: Մի կողմից, պատմական նյութը միջոց է գիտության նկատմամբ սովորողների հետաքրքրության զարգացման, նրանց գիտելիքների որակի բարձրացման, աշխարհայացքի ձևավորման և բարոյական դաստիարակության համար:

Մյուս կողմից, այն ուսուցման մեթոդ է և մանկավարժական գաղափարների աղբյուր: Պատմական տեղեկություններն օգտագործվում են դասընթացի բաժինների և խոշոր թեմաների ներածական և ամփոփիչ ակնարկներում, արմատական փորձերի և առանձին հայտնագործությունների նկարագրման համար, ինչպես նաև ականավոր գիտնականների կենսագրությանը սովորողներին ծանոթացնելու նպատակով:

Միաժամանակ պետք է նշել, որ ֆիզիկայի դասընթացում տեղ գտած կարևորագույն գաղափարների ծագման և զարգացման գործընթացի լուսաբանման համար դասագրքերի հնարավորությունները խիստ սահմանափակ են:

Այդ հանգամանքը խանգարում է յուրացվող գիտելիքի նկատմամբ սովորողների համապատասխան վերաբերմունքի և պահանջվող արժեքային համակարգի ձևավորմանը:

Դրությունն էապես կարող է փոխվել, եթե ուսուցիչները և սովորողները, բացի դասագրքից, ունենան նաև տեղեկատվության լրացուցիչ աղբյուրներ: Այդ խնդիրը հայտնի է որպես ուսումնամեթոդական համալիրների ստեղծման պահանջ: Աթայանի «Քրեստոմատիան» այդպիսի արժեքավոր և անհրաժեշտ օժանդակ ձեռնարկ է, որը պարունակում է ֆիզիկայի դասընթացի բոլոր բաժինների գծով կարևորագույն պատմական տեղեկություններ:

Ջանասիրաբար ընտրված նյութերը սովորողների համար ընկալելի են դարձնում հիմնական ֆիզիկական հասկացությունների և գաղափարների (ատոմիզմի, պահպանման օրենքների, հեռագրեցության և մերձագրեցության, ալիքամասնիկային երկակիության և այլն) ծագման ու զարգացման գործընթացը: Դրանք բացահայտում են առանձին հայտնագործու-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

յունների պատմական պայմանները, տվյալ ժամանակաշրջանում գերակայող պատկերացումները, հակադիր գաղափարների մշտական պայքարը և նոր գաղափարների առաջադրման անհրաժեշտությունը:

Ձեռնարկում տեղ են գտել ականավոր գիտնականների արտահայտած բազմաթիվ ուսանելի մտքեր և ասույթներ, ուրիշ գիտնականների կողմից նրանց ստեղծագործությանը տրված գնահատականներ: Նրանում գիտնականների կենսագրությունը ներկայացված է ճանաչողական տեսանկյունով: Տվյալ դարաշրջանի գիտական հիմնախնդիրների լուծման մեջ ներդրած ավանդի գնահատման հետ դաստիարակչական նկատառումներով դիտարկվում են նաև գիտնականի անձնային որակները: Օրինակ, Ֆարադեյի կենսագրությունն ուսանելի է նրանով, որ դարբնի ընտանիքում ծնված և ընդամենը տարրական կրթություն ունեցող տղան աշխարհահռչակ գիտնական է դարձել ինքնակրթության միջոցով: Ինքնատիպ մտածողությունը նրան բերել է մերձագրեցության (դաշտի) գաղափարին: Նրա անօրինակ աշխատասիրության մասին են վկայում միայն էլեկտրադինամիկայի գծով կատարած 16041 փորձերը:

Հեղինակություններին կուրորեն չենթարկվել և Այնշտայնին օգնել ստեղծելու հարաբերականության տեսությունը:

Ձեռնարկը սովորողներին զինում է նաև անհրաժեշտ մեթոդաբանական գիտելիքներով: Նրանք ըմբռնում են, որ գիտությունը զարգանում է ժառանգորդման սկզբունքով: Այն ճշմարտության որոնման անընդհատ պրոցես է, որտեղ նորը միշտ հենվում է հնի վրա: «Եթե ես տեսել եմ հեռուն, ապա այն պատճառով, որ կանգնած եմ եղել հսկաների ուսերին»,- գրել է Նյուտոնը: Նախորդ գիտնականների ստացած արդյունքները, ճիշտ և սխալ կոահումներն ու կանխատեսումները Նյուտոնին օգնել են կառուցելու մեխանիկայի վեհաշուք շենքը: Նա գտել է այն հասկացությունների և օրենքների համախումբը, որոնք անհրաժեշտ և բավարար էին մեխանիկայի ցանկացած խնդրի լուծման համար: Սկզբում Նյուտոնյան մեխանիկան թվացել է համապիտանի և ոչ մի սահմանափակում չունեցող տեսություն, որը տալիս էր աշխարհի ճշգրիտ ֆիզիկական պատկերը: Գիտության հետագա զարգացումը ճշտել է Նյուտոնի մեխանիկայի կիրառելիության սահմանները:

Մեծ թվով մեթոդաբանական հարցեր են լուսաբանված Արիստոտելի և Գալիլեյի հետազոտական մեթոդների համադրման միջոցով: Այդ նյութը սովորողներին օգնում է ըմբռնել հայեցողական վարկածների և փորձից

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

բխեցված եզրակացությունների տարբերությունը, իրական փորձի հետ նաև մտային փորձին դիմելու անհրաժեշտությունը:

Այդպիսի տեղեկատվությունն անհրաժեշտ է, որ սովորողները ֆիզիկայի ուսուցման նկատմամբ դրսևորեն կայուն հետաքրքրություն և դրական շարժառիթներ՝ աստիճանաբար դրանք ճանաչողական պահանջմունք դարձնելով իրենց համար:

Գաղտնիք չէ, որ ֆիզիկան դժվար առարկա է սովորողների մեծամասնության համար: Այժմ էլ մենք կանգնած ենք այն խնդրի առաջ, թե ինչպես աշակերտին դարձնենք ուսուցման սուբյեկտ՝ միաժամանակ պահելով նրան որպես մեր նպատակադիր մանկավարժական ազդեցությունների առարկա: Հայտնի է, որ առանց զարմանքի, հուզականության և ապրումների գիտելիքները չեն կարող յուրացվել անհրաժեշտ խորությամբ: Սովորողն այդ դեպքում կմնա իր առօրյա պահանջմունքների գերին՝ չզգալով նոր գիտելիքի յուրացման ներքին պահանջմունք: Հայտնի են նաև ֆիզիկայի նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնելու բազմաթիվ ձևեր՝ անսպասելի եզրակացությունները, տպավորիչ փորձը, նորույթը: Այսպիսի հնարները կարող են առաջացնել իրավիճակային և անցողիկ հետաքրքրություն, առանց ճանաչողական մեծ արժեքի:

Ինչպես տեսանք, Ի. Աթայանը սովորողների գիտական հետաքրքրությունների զարգացման հարցը դրել է ավելի լայն, կարելի է ասել՝ համալիր ձևով: Հայանցիկ, իրավիճակային հետաքրքրությունից կայուն ճանաչողական հետաքրքրություն առաջացնելու միջոցը նա համարել է պատմական նյութի կիրառությունը ուսուցման ողջ գործընթացում: Անհրաժեշտ է հատուկ ընդգծել, որ նրա ձեռնարկի առաջնահերթ գործառույթը ծրագրային նյութի ավելի դյուրին և ավելի խոր յուրացումն ապահովելն է:

Գիրքը, անկասկած, անհրաժեշտ է ոչ միայն երիտասարդ, այլև փորձառու ուսուցիչներին: Ձեռքի տակ ունենալով ուսուցման գործընթացում անմիջականորեն կիրառելի պատմական նյութի և մեթոդաբանական գիտելիքների այդպիսի համահավաք աղբյուր՝ ուսուցիչները կազատվեն դրանց ինքնուրույն որոնման դժվարին և ժամանակի մեծ ծախս պահանջող խնդրից: Ձեռնարկը հնարավորություն կտա ուսուցման գործընթացում դրանք կիրառելու ոչ թե տարերային, այլ նպատակադիր և հետևողական ձևով:

Մեր դպրոցի բարեփոխումներում որոշ հարցեր առ այսօր չունեն իրենց հստակ լուծումը: Դրանցից է հոսքային ուսուցման կենսագործումը գյուղական և քաղաքային դպրոցներում, որոնք թեքումով դասարաններ

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

ստեղծելու համար չունեն սովորողների անհրաժեշտ թվաքանակ: «Քրեատոմատիան» կարող է իր նպաստը բերել այդ հարցում:

ՄԱՐՏԻՆ ԶԻԼՖՈՒՂԱՐՅԱՆ¹

Իրավագիտության թեկնածու

ԽՈՍՔ ՍԻՐՈ ՈՒ ԵՐԱՆՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

Ժողովրդական ուսուցիչ Իվան Աթայանին ճանաչում եմ 1991 թվականի սեպտեմբերից, երբ որպես իրավաբանների խմբի ղեկավար՝ գնացել էի Ղարաբաղ՝ ԼՂՀ հոչակագիրը մշակելու և պատրաստելու համար:

Այդ օրերին և հետագայում հիմնականում մնում էի Ավետարանոց գյուղում՝ Իվան Աթայանի տանը, ու ինձ բախտ վիճակվեց ճանաչելու հիրավի ժողովրդական ուսուցչին, մեծ հային ու հայրենասերին: Նրա բարի և խելացի խորհուրդներն ինձ շատ օգնեցին արդյունավետ աշխատելու Ղարաբաղի համար չափազանց կարևոր այդ և մյուս իրավաբանական փաստաթղթերն ստեղծելիս: Ճանաչում եմ նաև այդ հիասքանչ մանկավարժական ընտանիքին և հատկապես Կամո Աթայանին: Վերջինս՝ որպես մանկավարժ, շարունակում է իր հոր գործը:

Հիմնականում նրա ջանքերով է Ստեփանակերտում հիմնադրվել ԼՂՀ «Կրթությունը և գիտությունը Ղարաբաղում» պարբերականը, իսկ Երևան տեղափոխվելուց հետո՝ «Բնագետ» գիտահանրամատչելի և գիտամեթոդական հանդեսը: Նշված երկու պարբերականներն էլ հիրավի համարվում են վերջին տարիների լավագույն հրատարակություններից և չեն զիջում արտերկրում տպագրվող համանուն («Բվանտ» և այլն) պարբերականներին:

Շատ ուրախալի է, որ Արցախի ժողովուրդը չի մոռանում իր լավագույն զավակներին, այդ թվում նաև՝ Իվան Աթայանին: Այսօր լրանում է Իվան Աթայանի ծննդյան 68 տարին: Արցախցիների հետ օրհնում ենք նրա ծնունդը, օրհնում նրա անցած ճանապարհը, օրհնում խոնարհվելով:

Իսկ ծննդյան նվերը թող լինի այս գրքույկը՝ մեծ արցախցու հիշատակին:

¹ Մ. Զիլֆուղարյան, Հիշատակն արդարոց օրհնությամբ եղիցի, Երևան, 2000:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ¹

Գրող-պատմաբան

ՀԻՇԱՏԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՑ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՄԲ ԵՂԻՑԻ

Անվանի մանկավարժ Իվան Աթայանն ազնվագարմ խառնվածքով, վսեմ արժանապատվության տեր մտավորական էր: Նա ոչ միայն կրթեց ու դաստիարակեց, իր հարուստ գիտելիքները հաղորդեց հազարավոր ու հազարավոր աշակերտների, այլև աշխատասիրության ու հայրենասիրության հուրը վառեց նրանց հոգիներում: Բայց նա միայն մանկավարժ չէր: Հոգով ու սրտով մեղիք էր, բարյացակամ, անաչառ, գթասիրտ, առաքինի, արդարադատ: Այդպիսի մարդկանց շնորհիվ է Արցախ-Ղարաբաղը դարձել մշտնջենապես հմայիչ: Հոգու բոլոր թելերով մարտնչեց հանուն Արցախի ազատագրության: Սպասում էր, թե աշխարհը երբ կճանաչի Արցախի անկախությունը կամ միացումը մայր Հայաստանին:

Շատ էր շտապում: Բայց սիրտը չդիմացավ: Եվ նա ոչ թե մահացավ, այլ նահատակվեց որպես սուրբ այր արցախահայությանն ինքնիշխան տեսնելու երազանքով: Իվան Աթայանի նման մարդկանց մասին է հայ ժողովուրդն ստեղծել երևելիների հիշատակը հավերժացնող իր սքանչելի խոսքը՝ հիշատակն արդարոց օրհնությամբ եղիցի:

ԱՐՏՅՈՒՇԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
1967–1968 ուս. տարվա շրջանավարտ

ԽՈՍԲ ԵՐԱՆՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

Ավարտելով Սարուշենի 8-ամյա դպրոցը՝ թվով տասը աշակերտների հետ մեր ուսումը շարունակել ենք Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում: Ենթաշրջանի բոլոր դպրոցների աշակերտները ութամյա դպրոցն ավարտելուց հետո իրենց ուսումը ևս շարունակելու նպատակով գալիս էին Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոց: Շատ բան ենք սովորել դպրոցի ուսուցիչներից: Նրանք մեզ տվել են խոր և կայուն գիտելիքներ:

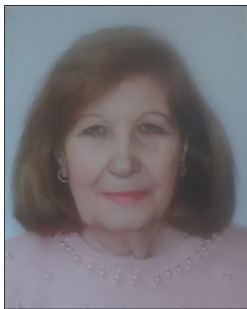

¹ Մ. Զիլֆուղարյան, Հիշատակն արդարոց օրհնությամբ եղիցի, Երևան, 2000:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Դպրոցի տնօրեն ընկեր Աթայանն ուսուցիչներից պահանջում էր, որ աշակերտների մեջ դաստիարակեն հայրենասիրություն, սիրեն իրենց հայրենի գյուղը և նրա աշխատասեր մարդկանց, հարգեն մեծերին: Ընկեր Աթայանը Լեռնային Ղարաբաղի ճանաչված, հմուտ և լավագույն դպրոցի տնօրենն էր, նրան ճանաչում, սիրում էին ուսուցիչներն ու աշակերտները: Նա ուսուցիչներից պահանջում էր, որ շատ աշխատեն իրենց առարկաների վրա, ուսումը դարձնեն մատչելի: Այսօր բոլոր շրջանավարտներս հպարտանում ենք, որ ընկեր Աթայանն իր կենդանության օրոք արժանացավ ՍՍՀՄ-ի վաստակաշատ և պատվավոր մանկավարժի կոչման: Մենք՝ շրջանավարտներս, գլուխ ենք խոնարհում երկրային կյանքից հեռացած բոլոր մանկավարժների առաջ:

Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի հիմնադրման 150-րդ տարելիցի առթիվ մենք՝ շրջանավարտներս, շնորհավորում ենք և հպարտ ենք, որ ավարտել ենք այդ կրթօջախը: Նշեմ, որ իմ աշխատանքը ղեկավարության կողմից գնահատվել է, և որպես վաստակաշատ անասնաբույժ՝ արժանացել եմ ոսկե մեդալի: 70-ամյակին արժանացել եմ «Վաչագան Բարեպաշտ» մեդալի: Այս բոլորին ես արժանացել եմ շնորհիվ իմ հարազատ կրթօջախի՝ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի, նրա մանկավարժական կոլեկտիվի անխոնջ աշխատանքի շնորհիվ:

ԹԱՄԱՐԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ*

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՁԻ ՄԽՐԱՆՔԸ

Ավելի քան մեկ քառորդ դար է անցել այն օրից, երբ դադարեց բաբախելուց Իվան Աթայանի սիրտը, որ նա նվիրաբերել էր ի՛ր ժողովրդին, ի՛ր դպրոցին և ի՛ր աշակերտներին:

Նրա մասին գրվել են գրքեր ու հոդվածներ, նրա մանկավարժական փորձն ի ցույց է դրվել միութենական, հանրապետական ու շրջանային, մարզային մակարդակներով, և Իվան Աթայանն արժանացել է (միակը՝ Արցախում) «ԽՍՀՄ Ժողովրդական ուսուցչի» կոչման՝ որպես ուսուցիչ և տնօրեն, որի առաջավոր փորձն այսօր էլ օգտակար կարող է լինել Հայաստա-

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

նի Հանրապետության դպրոցների ֆիզիկայի, մաթեմատիկայի, աստղագիտության ուսուցիչների համար:

Ավետարանոցը մի գեղեցիկ գյուղ է Քիրս լեռան ստորոտում՝ շրջապատված այգիներով ու անտառներով: Այն հինավուրց Վարանդայի կենտրոնն էր՝ մելիքանիստ բերդական՝ շրջապատված ամուր պարիսպներով, այդ են վկայում շինությունների ավերակները:

Ավետարանոցի դպրոցը մեկուկեսդարյա պատմություն ունի:

Ի. Աթայանի «Լույսի տաճարում» գրքում Ավետարանոցի դպրոցի մասին կարդում ենք, որ այն 20-րդ դարի 20-ական թվականներին ենթարկվում էր Վարանդայի ժողկրթաժնին:

Թերթելով Ավետարանոց գյուղի դպրոցի պատմության էջերը՝ իմանում ենք, որ տարբեր տարիների դպրոցում բազմաթիվ տնօրեններ և մեծ թվով ուսուցիչներ են աշխատել, ըստ տարիների աճել է նաև աշակերտների թիվը:

Դպրոցն Աթայան տնօրենի օրոք կոչվում էր Աթայանի դպրոց, իսկ նրա մահից հետո կոչվեց Ի. Աթայանի անվան դպրոց, որտեղ դրված էր նրա կիսանդրին: Ամեն օր բոլոր ուսուցիչներն ու աշակերտները ողջունում էին նրան և գնում դասի:

Տարիներ են եղել, որ Աթայանների ընտանիքից առավոտյան միանգամից հինգ ուսուցիչ է դպրոց մտել, կրթել ու դաստիարակել բազմաթիվ սերունդների:

Տարիներ շարունակ Ավետարանոց գյուղի դպրոց են հաճախել հարևան գյուղերի՝ Սղնախի, Ղարաբուլաղի, Աստղաշենի, Սզնեքի և այլ գյուղերի դպրոցահասակ երեխաները, որոնք կրթվել ու դաստիարակվել են տնօրեն և ուսուցիչ Աթայանի և հմուտ ուսուցիչների ձեռքի տակ:

Իրավացի է Ի. Աթայանը, երբ ասում է. «Ղեկավարել դպրոցը նշանակում է պատասխանատու լինել այնտեղ սովորող ամեն մի աշակերտի ճակատագրի համար» (ընդգծումը մերն է – Թ.Հ.):

Գյուղի համայնքի, դպրոցի մանկավարժական և աշակերտական կոլեկտիվների մեծ հարգանքն ու վստահությունն Աթայանի նկատմամբ պարտավորեցնում էին նրան քրտնաջան և ստեղծագործ մեծ աշխատանք կատարել և հաջողությամբ իրականացնել դպրոցի առջև դրված այն խնդիրները, որոնք կոչված էին աճող սերնդին տալ խոր և կայուն գիտելիքներ, դաստիարակել ջերմ հայրենասիրությամբ:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Իրավացի է Վ.Ա. Սուխոմլինսկին, երբ գրում էր՝ ելնելով իր տարիներին փորձից, թե ինչպիսին պետք է լինի դպրոցի տնօրենը. «Լավ տնօրենը ամենից առաջ լավ կազմակերպիչ է, դաստիարակ ու դիդակտ ոչ միայն այն երեխաների համար, որոնց նա ուսուցանում է իր դասերին, այլև դպրոցի բոլոր սաների և ուսուցիչների համար»: Այս խոսքերը վերաբերում են առաջին հերթին Աթայան տնօրենին: Նա երկար տարիներ երազում էր դպրոցի նոր շենք ունենալ՝ ուսումնադաստիարակչական աշխատանքներն էլ ավելի արդյունավետ կազմակերպելու համար: Վերջապես 1975 թ. իրականացավ Ի. Աթայանի երկար տարիների երազանքը. դպրոցն ունեցավ նոր շենք:

Ողջ կողեկտիվն այդ տարիներին տնօրեն Ի. Աթայանի նախաձեռնությամբ և ղեկավարությամբ զբաղվում էր «Մանկավարժական տեսական պրոբլեմներով, դրանց ուսումնասիրությամբ և արմատավորմամբ: Լուրջ ինքնակրթական աշխատանքները նպաստում էին կյանքի կողմից դպրոցի առջև դրված խնդիրների հաջող լուծմանը: Ստեղծված բարոյահոգեբանական առողջ մթնոլորտը հնարավորություն էր ընձեռում անընդհատ ընդլայնել գիտելիքները՝ հարստացնելով փորձը»¹:

Շատ ծանր մանկություն բաժին հասավ Իվան Աթայանին: Դեռ մեկ տարեկան էր, երբ զրկվեց հորից: Հոր մահից հետո մայրը՝ Գալյան, իր շուրջը հավաքեց երեխաներին, սնեց, մեծացրեց և այնպես պահեց 4 երեխաներին, որ չզգան հոր պակասը. բայց դե միշտ էլ այն զգացել են: Բարձր ծագում ունեւ Գալյան, նա սերում էր Ղարաբաղի հայտնի Մելիք-Շահնազարովների տոհմից:

Հետո սկսվեց պատերազմը... 1941 թ. հունիս... վշտի «ջուր մաղվեց» նաև Ջրաղացներ գյուղի գլխին, և ամեն ծխից պակասեցին այրեր : Թիկունքում լավ աշխատանքի համար դեռ տասնչորսը չբոլորած պատանին ստացավ իր առաջին և ամենաթանկ պարգևը՝ «Աշխատանքային արիության համար» մեդալը:

«Ամեն մարդ ինքն է ստեղծում իր կենսագրությունը», Աթայանը հաճախ էր սիրում ասել այս խոսքերը: Ելնելով այս խոսքերից՝ նա ստեղծել է իր ուշագրավ կենսագրությունը:

Իվան Հայրապետի Աթայանը ծնվել է 1931 թ. հուլիսին ԼՂԻՄ Ասկերանի շրջանի Ջրաղացներ գյուղում, որտեղ դպրոց չկար, նրան տվեցին

¹ **Աթայան Ի.,** *Լույսի տաճար*, Ստեփանակերտ, 1991, էջ 21:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Ավետարանոցի դպրոցը: Նա, ամեն օր կիլումետրեր կտրելով, ձյունին, անձրևին, արևին հասնում էր դպրոց: Ավետարանոցում ավարտական դասարան չկար, նա ավարտում է Շոշ գյուղի դպրոցը: Աթայանը հաջողությամբ հանձնում է քննությունները, ընդունվում Երևանի պետական համալսարանի ֆիզմաթ ֆակուլտետը, բայց նյութական դժվարությունների պատճառով թողնում է համալսարանը: Նա ամեն անգամ ավստոսանքով էր հիշում այդ մասին և չէր թաքցնում հուզմունքը:

Երագում էր ուսուցիչ դառնալ, բայց ո՞ր առարկան ընտրել, հաղթեց ֆիզիկան:

1949 թ. ընդունվում է Ստեփանակերտի երկամյա ինստիտուտը և ավարտում է ֆիզմաթ ֆակուլտետը: Նա սիրով է հիշում իր դասախոսներին, որ նրա համար ճանապարհ են բացել դեպի ֆիզիկայի զարմանահրաշ աշխարհը, բացահայտել այդ առարկայի դասավանդման գաղտնիքները: Նա բարձր էր գնահատում իր դասախոսին և դեկանին՝ Սարգիս Նիկողայի Արամյանին՝ իր հոգևոր հայրը դարձնելով:

Ի. Աթայանն առաջին անգամ ոտք է դրել դասարան՝ դասամատյանը ձեռքին, Ղարաբուլաղի յոթնամյակում: Սրտի թրթիռով, հուզված բացել է դասարանի դուռը և ... հանգիստ մտել ներս ու դուրս չի եկել: Այնտեղ գտել է իր առաջին սաներին և գործընկերներին: Մի քանի ամիս դասավանդելով՝ 1951 թ. գորակոչվել է բանակ, կատարել իր պարտքը հայրենիքի հանդեպ և 1954 թ. գորացրվել է սպայի կոչումով ու նորից անցել իր սիրած գործին: Այս անգամ արդեն վստահ քայլերով մտել է Ավետարանոց գյուղի դպրոցի շենքից ներս մինչև իր կյանքի վերջը՝ այնտեղ գտնելով նաև իր առաջին սերը...

Ուսման ծառավը նրան տարել է Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտ, որն էլ ավարտել է 1959 թ.:

Աթայան մարդն օժտված էր մարդկային վսեմ հատկանիշներով: Նրա ազնիվ, շիտակ բնավորությունը, արտաքուստ խիստ ու պահանջկոտ, բայց ներքուստ բարի մարդն իր սաների սրտում բարության և գեղեցկության սերմեր էր ցանում, որոնք հետո լավ «պտուղներ» էին տալիս: Նա՝ որպես ուսուցիչ, կանաչ լույս էր վառում իր աշակերտների ճանապարհին, և նրա վառած լույսն առաջնորդում էր նրան դեպի ապագա, դեպի մարդկային վեհ բարձունքներ:

Աթայանը վերին աստիճանի գաղափարական, հայրենասեր անձնավորություն էր: Հայրենասիրության բարձր գաղափարը եղել է նրա առաջ-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Նորդոդը և ղեկավարողն իր ամենօրյա աշխատանքում: Նա անմնացորդ նվիրվել է իր ժողովրդին, անվեհեր պայքարում էր նրա բարօրության և հաղթանակի համար և այդ ոգով էլ դաստիարակում էր իր սաներին:

Չակնկալելով ո՛չ փառք, ո՛չ կոչում՝ աշխատել է «սրտի պահանջով», մտել է դպրոց և դուրս է եկել, որովհետև կրթօջախում կար «ստեղծագործելու մղվող կոլեկտիվ», որովհետև այդ հեռավոր գյուղում անգամ նրանք տեղյակ էին նախկին միության մեջ եղած առաջավոր փորձին, որովհետև այստեղ աշխատել են Աթայանի ղեկավարությամբ այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք խորությամբ ուսումնասիրել են առաջավոր գիտնականների փորձը, Կազանի ուսուցիչների կիրառած առաջավոր մեթոդները, նրանք լավ էին տիրապետում իրենց առարկային և դասավանդման մեթոդաբանությանը:

Ի. Աթայանը նորարար ուսուցիչ էր և կարևորում էր նորարար ուսուցիչների՝ Ամոնաշվիլու, Լիսենկովայի, Շատալովի, Շչետինինի փորձերը, նշում էր, որ դրանց պետք է ծանոթանան բոլոր ուսուցիչները: «Կրկնում եմ ծանոթանան, այլ ոչ թե կաղապարեն»: Բարձր էր գնահատում նաև հայ նորարար ուսուցիչներից Սյունիքի մարզի Լեոնաձորի դպրոցի տնօրեն Ռոբերտ Գրիգորյանի առաջավոր փորձը, ով «համեմատաբար երիտասարդ, բայց պրպտուն միտք ունեցող մաթեմատիկայի ուսուցիչ էր»:

Կյանքում և աշխատանքում միշտ իրեն խորհրդատու ընտրելով Վ.Ա. Սուխոմլինսկուն՝ նա ևս գտնում էր, որ «դպրոցում սովորեցնում են սովորել, դպրոցում սովորեցնում են ապրել»:

Մանկավարժության, կրթության և դաստիարակության մասին շատ դիպուկ և հետաքրքիր մտքեր է արտահայտել նաև ինքը՝ Ի. Աթայանը: Ահա դրանցից մի քանիսը.

«21-րդ դարն անկասկած կլինի բարձր տեխնոլոգիաների բուռն օգտագործման և զարգացման դար: Բայց նախ և առաջ այն կլինի մարդու՝ որպես տիեզերքի ամենախորհրդավոր էակի հնարավորությունների լրիվ բացահայտման դար»:

«Հայ ժողովրդի համար հացից հետո երկրորդը՝ ամենակարևորները դպրոցն ու բանակն են...»:

«Հայոց ազգային դպրոցն այն հայելին է, որտեղ արտացոլվում է մեր ժողովրդի բազմադարյան հարուստ մշակույթը...»:

«Յուրաքանչյուր դպրոց մանկավարժության կենդանի դասագիրք է, որի հեղինակները դպրոցի ուսուցիչներն են...»:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Աթայանը կարևորում էր կաթինետային համակարգը և ֆիզիկայի կաթինետում ստեղծել էր հարուստ գրադարան՝ գիտահանրամատչելի և գիտամեթոդական գրականությամբ:

Ի. Աթայանի փորձը, ինչպես նաև 40-ամյա մանկավարժական ուղին ներկայացված են «Ինքնահաստատման ճանապարհին» գրքում: Գրքում հավելվածի ձևով ներկայացված են նրա 3 գիտական հոդվածները՝ «Ինչպես եմ նախապատրաստվում ֆիզիկայի դասին», «Աշակերտների ակտիվ և ստեղծագործական մտածողության զարգացումը ֆիզիկայի դասերին» և «Մանկավարժական տակտի դերը ուսուցման և դաստիարակության գործընթացում»:

Դեռևս 1973 թ. «Физика в школе» ամսագրի (թիվ 5) «Մանկավարժական աշխատանքի վարպետները» խորագրի ներքո ներկայացված է Ի. Աթայանի առաջավոր փորձը: Հոդվածի հեղինակն է Արցախի ՈւԿԻ ֆիզիկայի կաթինետի վարիչ Ա. Ղահրամանյանը:

Ըստ Աթայանի՝ դպրոցը մի գիտական լաբորատորիա է, որտեղ մանկավարժության գիտության տեսությունը պետք է հարստացնի գործող մանկավարժների հարուստ փորձը:

Ավետարանոցի դպրոցն աչքի է ընկնում նաև արտադասարանական աշխատանքի համակարգով: Այստեղ գործում է «Քվանտ» աշակերտական գիտական ընկերությունը (1981 թ.), որի անդամների ուժերով պատրաստված ինքնաշեն գործիքները ցուցադրվել են ժողովրդական տնտեսության ցուցահանդեսում և արժանացել մեդալի: Ուշագրավ են նրանց գիտական զեկուցումներն աշակերտների, ուսուցիչների և գյուղական համայնքի առջև:

Աթայանը սիրով է խոսել իր նշանավոր սաների մասին, որոնց մի մասը ֆիզիկոսի մասնագիտությունն են ընտրել: Նա անձի համակողմանի և ներդաշնակ զարգացման ու դաստիարակության հիմնախնդիրները համարել է առաջնային՝ նշելով, որ «երիցս սխալ են նրանք, որոնց կարծիքով մատաղ սերնդի դաստիարակությունն ամբողջությամբ կապվում է ուսման և դպրոցի հետ: Դաստիարակությունն անվերջ երկար գործընթաց է, այն անընդհատ է և դրական կամ բացասական իմաստով ընթանում է ամեն մի քայլափոխի...»: Մենք լիովին համաձայն ենք վաստակաշատ ուսուցչի այդ մտքի հետ, որովհետև դաստիարակությունը շարունակական գործընթաց է և իրականացվում է ամեն մի սմ տարածքի վրա:

Դաստիարակության համակարգում վաստակաշատ ուսուցիչը և տնօրենն առանձնացնում էր բարոյական, գեղագիտական, աշխատանքային,

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ֆիզիկական դաստիարակությունները՝ սովորեցնելով լավն ու բարին, գեղեցիկը, հետ պահել չարից, անտարբերությունից, սիրել մարդուն, հարգել նրա անձը, նրան ընդունել այնպես, ինչպես որ նա կա:

Դպրոցում հատուկ ուշադրություն է դարձվել աշակերտների գեղագիտական դաստիարակությանը. ճաշակով ձևավորված են եղել դպրոցը, դասարանները, ուսումնական կաբինետները, սրահները, բակը: Դպրոցում գործել է թատրոն, որին մասնակցել են և՛ ուսուցիչները, և՛ աշակերտները, իր խաղով աչքի է ընկել նաև տնօրեն Աթայանը: Դպրոցի բեմում հանդես են եկել Երևանի տիկնիկային և պատանի հանդիսատեսի թատրոնների կոլեկտիվները, ինչպես նաև Ստեփանակերտի պետական դրամատիկական թատրոնը:

Իրավացի է անվանի մանկավարժ Ա. Բահաթյանը, երբ գրում է. «Գեղեցիկը տեսնելը ոչ միայն կարևոր է խոհականության համար, այլև նա ազնվացնում է մեր բարքը՝ ըմբռնելով բնության և արվեստի մեջ եղած գեղեցիկը»¹:

Դպրոցում ամռան ամիսներին գործել է բարձր դասարանցիների աշխատանքի և հանգստի ճամբար, փոքրիկների համար՝ «Ծաղկունք» ճամբարը, որտեղ հանգստանում էին 100–120 երեխա, գործում էր նաև մարզում առաջինը «Աշակերտական արտադրական բրիգադը», որն իր գոյության 30 տարում այգիների է վերածել 32 հեկտար ամալի հողատարածք՝ սեր արթնացնելով աշակերտների մեջ դեպի հայրենի հողը, աշխատանքը և աշխատավոր մարդը:

Ի. Աթայան ուսուցչի մասին խոսելիս կնշեմ Շ.Ա. Ամոնաշվիլու հետևյալ խոսքերը. «Մեր հասարակության մեջ ուսուցիչն ապագայի մարդն է, որը եկել է երեխաներին ոգևորելու ապագայի հանդեպ երազանքով, նրանց սովորեցնելու ներկայի մեջ հաստատելու ապագայի գաղափարները... Ուսուցիչն ինքը պետք է լինի անհատականություն, քանզի միայն անհատականությունը կարող է անհատականություն դաստիարակել: Նա պետք է լինի չափից ավելի մարդկային, քանզի երեխայի մեջ մարդկություն ներարկելը հնարավոր է միայն հոգու բարությամբ: Նա անպայման պետք է լինի բազմակողմանիորեն կրթված ու ստեղծագործող մարդ, քանզի իմացության տենչ կարող է առաջացնել միայն նա, ով տոգորված է դրանով:

¹ **Բահաթյան Ա.**, *Ծաղկոց կամ մանկանց պարտեզը և նրա նշանակությունը*, Թիֆլիս, 1882, էջ 6:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Ուսուցիչը պետք է լինի հայրենասեր, քանզի հայրենիքի հանդեպ սերը կարող է սնուցել միայն հայրենասերը»¹:

Լիովին համաձայն լինելով այս մտքերի հետ՝ նշենք, որ մենք էլ ենք գտնում, որ Իվան Հայրապետի Աթայանը ոչ միայն XX դարի ուսուցիչ է, այլ նաև նրան է պատկանում XXI դարը:

Մենք էլ ենք ներկա ժամանակով խոսել ու պիտի խոսենք Ի. Աթայանի մասին, իր խոսքերով ասած. «քանզի մարմինն է, որ մահ ունի, իսկ հոգին և մարդու արած գործը գերծ է այդ կորստից»:

Աթայանն աչքի է ընկել մեկ այլ գործով: Արցախյան շարժումն իր հորձանուտի մեջ առավ նաև Աթայան մանկավարժին, այն բխում էր նրա հոգուց և սրտից: Նա կանգնած էր արցախյան շարժման ակունքներում, ընդհատակյա փուլում համախմբում էր զանգվածներին, ոգևորում և ղեկավարում:

Աթայանն այն քչերի թվում էր, որ արցախյան պատվիրակության կազմում հասավ մինչև Մոսկվա, արցախահայության ձայնը հասցրեց կրեմլյան ղեկավար այրերին և ..., ավա՛ղ, վերադարձավ կորցրած մի մեծ հավատ, բայց նորից մնաց շարքերում և «կովեց» մինչև հաղթանակ: Այդ մասին շատ մանրամասնորեն շարադրված է «Առաքյալներ» («ԼՂ Հանրապետություն», 1996 թ., 17 օգոստոսի) հոդվածում:

Ըստ Աթայանի՝ և՛ գենքով, և՛ գրչով պետք է կռվել և հաղթել թշնամուն: Եվ նա տեսավ այդ հաղթանակը, մնում էր միայն՝ քաղաքական այրերը վերջնական լուծեն Արցախի հարցը և տան նրա ճիշտ գնահատականը...

...Եթե այսօր ողջ լինեիր Իվան Աթայանը՝ Արցախի անվեհեր հերոսը, անխոնջ մարտիկը, կրթության ջատագովը, գուցե կրկին նրա սիրտը չդիմանար, որ Արցախը հայաթափ է եղել, որ ոչ մի հայ չի ապրում այնտեղ, որ իր հայրենի գյուղը՝ Ավետարանոցը, իր անունը կրող դպրոցը թշնամու ձեռքն է ընկել, որ փլատակների են վերածվում վանքերն ու եկեղեցիները:

¹ **Амонашвили Ш.А.,** *В школу с шести лет*, В кн. Педагогический поиск, М., 1987, с. 39.

ԼՈՒՍԻՆԵ ՂԱՐԱԽԱՆՅԱՆ

*Հոգեբանական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ*

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՑԻ ԴՊՐՈՑ – 150

Արցախի կրթության համակարգի արմատները ձգվում են նաև դեպի Ավետարանոցի դպրոց՝ անհող-դողդ և դիմակայուն, կրթությունն ու գիրն արժևորող, կրթության համար աննահանջ մարտնչող: Ահավասիկ տպավորիչ և պատկառելի է ոչ միայն Մեծ Հայքի Արցախ աշխարհի Խամսայի մելիքություններից Վարանդայի կենտրոն-մելիքանիստը՝ Մելիք-Շահնազարյանների Ավետարանոց բնակավայրը, այլև նրա կրթօջախը՝ Ավետարանոցի (Չանաղչու) միջնակարգ դպրոցը: Ավետարանոցի սիրասուն երեխաները սկզբից գրագիտություն էին ստանում Ամարաս վանքի եկեղեցական դպրոցում, ապա Ավետարանոց գյուղի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցուն կից դպրոցում: 1873 թվականին դպրոցն ուներ իր նախակրթարանը՝ 20 աշակերտով, որոնց գրագիտության լույսն էր սփռում Ալեքսանդր քահանա Ամիրյանը:

Գյուղում գրագիտության և կրթության գնահատման ու արժևորման մասին է փաստում 1874 թվականին միդասյա ծխական դպրոց բացելու նպատակով կաթողիկոսին հղված գիրը: Իսկ հետագայում Ավետարանոցի դպրոցը ևս պիտի անցներ դժվար ճանապարհ՝ Արցախի դպրոցների հետ մի քանի անգամ փակվելով ցարական կառավարության հրամանով: Ուսման և գրագիտության նկատմամբ պատկառանքի և հոգածու վերաբերմունքի կենդանի վկայություն է դարձել գյուղաբնակների և հայոց բարեգործական ընկերության միջոցներով կառուցված դպրոցը, որն իր գոյությունը պահել է մինչև խորհրդային շրջանը: Հենց այդ շրջանում Ավետարանոցի դպրոցն ապրեց իր Ոսկեդարը՝ բառի ամենատարբեր իմաստներով: Դպրոցը դարձավ հանրակրթության բարձրակարգ դարբնոց: Անվարան կարելի է խոսել Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի սահմանած կրթադաստիարակչական նշանդրի մասին: Արժանին պետք է մատուցել տնօրեններից լավագույնին՝ ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցիչ Իվան Աթայանին, որը, բարձրակարգ մասնագետ և կազմակերպիչ լինելուց զատ, հանրային գործիչ էր, լուսավորիչ և հեղաշրջիչ: Պատահական չէ, որ նա Արցախյան շարժման առաջամարտիկներից էր:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

1950-ականներից սկսած՝ դպրոցը ձեռնամուխ է եղել հայրենի գյուղում՝ Ավետարանոցում, ֆիզիկայի ուսումնամեթոդական կաբինետ ու լաբորատորիա հիմնելու գործին, ստեղծել նյութատեխնիկական հարուստ բազա՝ ուսուցման համար անհրաժեշտ սարքերով, որոնք նախագծվում և պատրաստվում էին նաև աշակերտների ջանքերով: Այսօր էլ հրատապ կլինեն ֆիզիկայի ու աստղագիտության արտադասարանական, արտադպրոցական աշխատանքների՝ Ավետարանոցի դպրոցի յուրատիպ և թելադրող համակարգը:

Նախկինում մելիքական գրասենյակի շենքում տեղակայված և գործող դպրոցը (1925–1976 թթ.) իր առաքելությունը կենսականացրեց՝ հավատարիմ հայրենապաշտ և մշակութանապաստ նախնյաց վարքին:

Դպրոցի կրթական լավագույն ավանդույթները շարունակեց պահել ու փոխանցել մաթեմատիկայի մասնագետ Հրաչիկ Արզանյանը, ապա Ավինա Խաչատրյանը:

2020 թվականին 117 դպրոցների հետ օկուպացվեց նաև կրթական հարուստ արժեքներ ստեղծած Ավետարանոցի դպրոցը: Փակվեցին նաև այս դպրոցի դռները, իսկ նրա նվիրյալ գավակները՝ պատերազմից հետո գինվորագրված ավետարանոցիները, շարունակեցին իրենց պայքարը՝ բզկտված Արցախից մնացած մի թանկ կտորը պահելու համար: Նորոքյա ազատագրական շարժումը 1990 թվականին Ավետարանոցում Համլետ Ստեփանյանի հրամանատարությամբ ձևավորեց կամավորական ջոկատ: Դպրոցի շրջանավարտները Հայրենիքի հանդեպ իրենց պարտքը կատարեցին 2016 թվականի, 2020 թվականի պատերազմների ժամանակ և 2023 թվականի սեպտեմբերի 19-ին բռնազաղթեցին Մայր Հայրենիք՝ Հայաստանի Հանրապետություն:

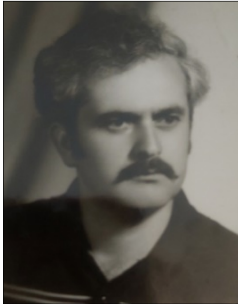
150 տարի: Այս ուղերձային թիվն ամփոփում է կրթության, գիտության ու մշակույթի, ռազմական և հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտների մասնագետների, ազգային և հայրենասիրական ոգով դաստիարակված, հանրային արժեքներ ստեղծող ու գնահատող երևելի շրջանավարտների պատկառելի թիվ:

Տասնամյակների հեռավորությունից ավելի խոր ու համակողմանի պետք է արժևորել Ավետարանոցի դպրոցի դերն ու նշանակությունը, դասավանդող ուսուցիչներին ու մասնագետներին:

Պատմական արդարության վերականգնումով մենք պետք է տեր կանգնենք Արցախին և մելիքական Ավետարանոցին, փայփայենք դպրոցի

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

և կրթության գործիչներին, ակտուալացնենք նրանց ստեղծած լավագույն արժեքները:

ԱՐՏՅՈՒՇԱ ՄԱԴԱԹՅԱՆ

1966–1967 ուս. տարվա շրջանավարտ

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ԻՄ ՀԱՐԱՋԱՏ ԴՊՐՈՑԻ ՄԱՍԻՆ

Պատմական Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում սովորած իմ տարիների պատմությունը սկսվում և ավարտվում է իմ առաջին ուսուցիչ ընկեր Աստղիկ Բաղդասարյանի, ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցիչ, տաղանդավոր մանկավարժ պարոն Իվան Աթայանի, ինչպես նաև այդ տարիների ընթացքում ինձ դասավանդած մյուս ուսուցիչների հետ կապված անմոռանալի հուշերով:

Այսօրվա նման հիշում եմ այն անմոռանալի օրը, երբ իմ տատ Իսկուհի Մադայանը 1957 թ. սեպտեմբերի մեկին առաջին անգամ ձեռքիցս բռնած ինձ տարավ դպրոց, որը գտնվում էր գյուղի վերևի ծայրամասում և բառիս բուն իմաստով ինձ հանձնեց հարևանությամբ ապրող ընկեր Աստղիկ Բաղդասարյանին՝ հիշեցնելով նրան, որ նա իր թոռան ուսուցիչն է լինելու ոչ միայն դպրոցական տարիներին, այլ նաև դպրոցն ավարտելուց հետո...

Ու այդ օրվանից ինձ համար բացվեց մի նոր աշխարհ, որը սկսվում և ավարտվում էր միայն դպրոցով:

Ես չեմ պատկերացնում, թե ինչպես կարելի է մոռանալ այն մարդուն, ով, առաջին անգամ բռնելով ձեռքդ, քեզ սովորեցնում է մեսրոպատառ հայոց լեզվի առաջին Ա տառը՝ դրանով քեզ հանձնելով հայ ժողովրդի պատմության և գիտական աշխարհ մուտք գործելու դռան բանալին:

Երկար ու ճիգ տարիներ անցնելուց հետո անգամ որպես մասունք դեռևս պահում եմ ընկեր Բաղդասարյանի, իսկ հետագայում նաև հաջորդ դասուցի ընկեր Արզումանյանի ձեռագրով լրացված իմ՝ որպես աշակերտի անձնական գործ մատյանը, որում ֆիքսված են բոլոր դասարաններում ունեցած իմ առաջադիմության արդյունքներն ու հաջորդ դասարան փոխադրվելու մասին եզրակացությունները: Այդ մասունքին նայելիս քեզնից անկախ նորից ես մանկանում ու սկսում ապրել տասնամյա հիշողություններով՝ մտքում գրուցելով ուսուցչական կոլեկտիվի առանձին-առանձին բոլոր

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

անդամների և աշակերտական այն բոլոր ընկերներիդ հետ, որոնց մի մասն ինձ հետ ավարտեցին դպրոցը, իսկ մի մեծ մասն էլ ավարտեցին հետագայում կամ կյանք մտան ութամյա կրթությամբ:

Դպրոցից հետո ես միշտ կապի մեջ եմ եղել իմ սիրելի ուսուցիչների ու համադասարանցիների հետ, աշխարհի որ ծայրում էլ նրանք եղել են, բայց պետք է խոստովանեմ, որ 1968–70 թթ. ծառայելով նախկին խորհրդային բանակի շարքերում՝ նախկին Գերմանիայի Դեմոկրատական հանրապետությունում, իսկ այնուհետև նաև Չեխոսլովակիայում, ես իմ պարտքն եմ համարել ընկեր Բաղդասարյանի հետ նամակագրական կապը պահել նույն հաճախականությամբ, ինչ որ մորս հետ:

Ընկեր Բաղդասարյանը բացի գիտելիքներից իր աշակերտներին սովորեցնում էր նաև ճիշտ ապրելու գաղտնիքը, ընկերասիրությունը, որն էլ հիմք հանդիսացավ, որ սկսած առաջին դասարանից մինչև այսօր, համադասարանցիներ լինելուց բացի, դարձանք նաև հարազատ ընկերներ, որը շարունակվելու է մինչև վերջ, և այսօր էլ խոր վշտով եմ հիշում իմ բոլոր այն ընկերներին, ովքեր կյանքին վաղաժամ են հրաժեշտ տվել:

Տարրական դասարաններում մեզ թվում էր, թե երկու մայր ունենք, մեկը՝ տանը, իսկ մյուսը՝ դպրոցում, և դա ինձ համար ընկեր Բաղդասարյանն էր: Նա մեզ համար մի Աստված էր, որն ապրում էր իր աշակերտների հոգսերով՝ յուրաքանչյուրին ցուցաբերելով անհատական մոտեցում:

Մի անգամ դպրոցից տունդարձի ճանապարհին ես ականատես եղա ուսուցիչներ ընկեր Աննա Արզանգուլյանի, Ասյա Բաղդասարյանի և մեր դասղեկի զրույցին, որի ընթացքում դասղեկս փորձում էր համոզել Արուսյակ (Ասյա) Բաղդասարյանին, որպեսզի վերջինս Դմիտրի Բաղդասարյանին չթողնի նույն դասարանում, սակայն Արուսյակ (Ասյա) Բաղդասարյանն անդրդվելի գտնվեց, և նրա ավագ որդի Դմիտրին ստիպված եղավ հաջորդ տարին իր փոքր եղբայր Վանիի ու ինձ հետ սովորել նույն դասարանում: Շատերին թվում է, թե նման արդարություն այլևս չի վերականգնվի, բայց ես համոզված եմ հակառակը և ստիպված եմ բարձրացնելու այն պարզ ճշմարտությունը, որ ընկեր Արուսյակ (Ասյա) Բաղդասարյանի մոտ մարմնավորված այդ արդարամտությունն է, որը նրան հնարավորություն է տվել՝ նշելու իր կյանքի 101-րդ տարեդարձը՝ իր մեջ մարմնավորելով մեր հարազատ դպրոցի ու նրա ուսուցչական կոլեկտիվի ունեցած պատմությունը:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Համոզված եմ, որ ընկեր Արուսյակ (Ասյա) Բաղդասարյանը կմասնակցի մեր հարազատ դպրոցի 150-ամյակի արարողությանը և մեզ հետ կխոսի նաև բացակա մեր մյուս ուսուցիչների անունից...

Մեր դասարանի երկրորդ դասղեկը եղավ ռուսաց լեզվի ուսուցիչ ընկեր Սուրեն Արզումանյանը, որը, հանրապետության մասշտաբով լինելով ճանաչված մանկավարժ, բացի ռուսաց լեզվից, մեզ սովորեցնում էր ճիշտ կողմնորոշվել կյանքում, ինչպես պահել հասարակության մեջ, նա իր կոկիկ հագնվածքով և գեղեցիկ պահվածքով ստիպում էր մեզ ընդօրինակել իրեն, լինել միշտ մաքուր և կոկիկ հագնված: Ընկեր Արզումանյանը, օրինակ բերելով Ստեփանակերտ-Չանադչի ճանապարհին գտնվող «Երեք աղբյուր»-ին, հաճախակի է մեզ ասում, որ կյանքում լինենք մաքուր այդ աղբյուրի ջրի պես: Եվ դա իմ մեջ այնքան է մարմնավորվել, որ հետագայում՝ 1974 թ., նույն աղբյուրի տեղում իմ կառուցած աղբյուր-հուշաքարի վրա ֆիքսել եմ Ընկեր Արզումանյանի այդ հանճարեղ միտքը՝ «Եղեք մաքուր այս ջրի պես»:

Իմ կյանքի իմաստը փոխվեց, և նոր անկյունաքար դրվեց, երբ մեզ սկսեց դասավանդել ընկեր Աթայանը, ով նոր էր նշանակվել դպրոցի տնօրեն, իսկ մինչ այդ այդ պաշտոնը զբաղեցնում էր մաթեմատիկայի ուսուցիչ ընկեր Ալեքսանդր Շահնազարյանը, որը, հակառակ իր տարիքին, գերազանց էր խաղում վոլեյբոլ և այնքան թեթև էր ցատկում գնդակի հետևից, որ կարծես թե երիտասարդ է, և այդ ծանր մարմինն իրենը չէ:

Մարդիկ, ովքեր չէին շփվել ընկեր Աթայանի հետ, լսելով այդ անունը, իսկույն պատկերացնում են մի պահանջկոտ ու խիստ բնավորությամբ անձնավորություն, որը գիտի միայն պահանջել, իհարկե ինչ-որ չափով դա համապատասխանում է իրականությանը, որովհետև ընկեր Աթայանն ի սկզբանե պարտաճանաչ մի անձնավորություն էր, ով մեծ պատասխանատվությամբ էր կատարում իր ստանձնած պարտավորությունները և սովոր էր նույնը պահանջել իր շրջապատից: Ճիշտ է, ընկեր Աթայանը մեզ դասավանդում էր ֆիզիկա առարկան, սակայն իր ուշադրության կենտրոնում էր պահում յուրաքանչյուր աշակերտի՝ մյուս առարկաներից ցուցաբերած առաջադիմության արդյունքները և առաջադիմությունը բարձրացնելու համար ընկեր Աթայանի կողմից դպրոցում կանոն դարձավ ամեն շաբաթ օր բոլոր աշակերտների ստացած գնահատականները դպրոցի ռադիոհանգույցով հայտարարելու փաստը: Այո՛, ամեն շաբաթ օր ընկեր Աթայանն իր ծայնով, որը ոչնչով չէր տարբերվում հանրահայտ Լևիտանի ծայնից, հայտարարում

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Էր թե՛ դրական, գերազանց և թե՛ բացասական գնահատականները, որի արդյունքում անբավարար և ցածր գնահատական ստացած աշակերտները ջանում էին առաջադիմել, իսկ մենք՝ գերազանց գնահատականներ ստացած աշակերտներս, տանը ծնողների մոտ պարծանքով էինք խոսում այդ մասին և ձգտում հնարավորություն տալ ընկեր Աթայանին, որ հաջորդ շաբաթ օրը ավելի շատ թվարկի գերազանց գնահատականների շարքը: Ուղղակի տեսնել և լսել էր պետք, թե ինչ ուրախությամբ էր ընկեր Աթայանը հաղորդում գերազանց գնահատականներ ստացած աշակերտների անուն-ազգանունները և թե ինչպես էր հետո անձամբ հրավիրում տնօրենի իր առանձնասենյակ այդ աշակերտներին և առանձին-առանձին շնորհավորում նրանց՝ բայց հայացքի մեջ պահելով իրեն հատուկ պահանջկոտության այն արտահայտությունը, որը հուշում էր մեզ, որ պետք է ավելի ջանասեր լինել: Իսկ թե ինչ հայացքով էր դիմավորում անբավարար կամ ցածր գնահատականներ ստացած աշակերտներին, այդ մասին ավելի լավ գիտեին դպրոցի ողջ անձնակազմը և գյուղի հասարակությունը:

Հանուն ճշմարտության պետք է նշեմ, որ ինչպես հետագայում ցույց է տվել կյանքը, ամեն մի հաջողության հիմքն արդարացի պահանջկոտությունն ու խստապահանջ լինելն է:

Բոլորիս հայտնի է, որ Ավետարանոցի միջև. դպրոցն աշխարհին տվել է բազմաթիվ հայրենասեր ու մեծանուն մարդիկ, գիտնականներ և պրոֆեսորներ, համոզված եմ, որ դա արդյունքն է ընկեր Աթայանի և նրա նման հարգարժան ուսուցիչների կատարած աշխատանքի:

Ընկեր Աթայանը ոչ միայն գիտուն ու փորձառու մանկավարժ էր, այլ նաև մեծ կազմակերպիչ, հմուտ խորհրդատու, հրապարակախոս և անգամ տաղանդավոր դերասան: Այո՛, ճիշտ լսեցիք, բառիս բուն իմաստով եմ դա ասում: Ողջ հասարակությունը հիացմունքով էր խոսում ընկեր Աթայանի նախաձեռնությամբ ու անձնական մասնակցությամբ գյուղական ակումբի կուլտուրայի պալատին կից ստեղծված թատերական խմբակի մասին, որի կողմից ցուցադրված պիեսների գլխավոր դերերում միշտ խաղում էին կամ ընկեր Աթայանը, կամ վաստակավոր բժիշկ Գեորգի Մնացականյանը:

Դեռևս ընկեր Շահնազարյանի տնօրինության ժամանակ դպրոցն ուներ իր առանձին հողամասը, որը կոչվում էր «Շկոլեն բաղ», որտեղ աշակերտների ձեռք բերված գիտելիքները համակցվում էին պրակտիկայի հետ, և դա աշակերտների մեջ աշխատասիրության սերմանման մի կարևոր միջոց էր, սակայն ընկեր Աթայանի տնօրինության ժամանակ դա ավելի ըն-

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

դարձակվեց, քանի որ դպրոցի տնօրինությանը հաջողվեց համոզել վերահասներին, և դպրոցին կից ստեղծվեց աշակերտական արտադրական բրիգադ՝ իր տասնյակ հեկտարների հասնող վարելահողերով, որտեղ էլ հետագայում աշակերտների ուժերով և ուսուցչական կոլեկտիվի անմիջական մասնակցությամբ տնկվեց մի հրաշալի այգի ու նրան կից հարուստ բանջարանոց, որտեղ բարձր դասարանների աշակերտներն աճեցնում էին տարբեր տեսակի բոստանաբանջարանոցային կուլտուրաներ: Հետագայում Ավետարանոցի միջև. դպրոցի այդ փորձը վարակիչ դարձավ, և մարզի մի շարք առաջադեմ դպրոցներ ընդօրինակելով իրենց դպրոցներում նույնպես ստեղծեցին աշակերտական արտադրական բրիգադներ:

Բացի դրանից, չեմ կարող չնշել ընկեր Աթայանի կողմից ստեղծված և նրա ղեկավարությամբ դպրոցում գործող ֆիզիկայի խմբակի մասին, որի հիման վրա էլ դպրոցում ստեղծվեց հարուստ ու տեխնիկապես հագեցած մի լաբորատորիա, որի մասին մեծ հիացմունքով էին խոսում անգամ մարզի սահմաններից դուրս: Խմբակը մեծ հաջողություն ու հաղթանակներ է բերել դպրոցին և օլիմպիադաներում միշտ գրավել է առաջնային տեղ:

Ընկեր Աթայանի տնօրինության տարիներին ավանդույթ դարձավ դպրոցն ավարտելուց հետո հրաժեշտի երեկոների կազմակերպումը:

Ես Ավետարանոցի միջև. դպրոցի այն շրջանավարտներից եմ, ում բախտ է վիճակվել մասնակցելու դպրոցի հիմնադրման թե՛ 100-րդ և թե՛ 120-րդ տարեդարձներին նվիրված արարողություններին: Առաջինին մասնակցելու ժամանակ կարոտի զգացումն իմ մեջ դեռ այնքան շատ չէր գլուխ բարձրացրած, քանի որ նախ՝ երիտասարդ էի, և երկրորդն էլ ուսուցչական կոլեկտիվի համարյա ողջ անձնակազմը դեռ կենդանի էր:

120-րդ տարեդարձը նշվեց 1994 թ. պատերազմի թոհուրոհի մեջ: Ցավոք սրտի, այդ ժամանակ կյանքից հեռացել և մեզ երկնքից էին նայում ոչ միայն ուսուցիչների մի մասը, այլ նաև բազմաթիվ շրջանավարտներ, ովքեր, նվիրվելով ազատագրական սուրբ պայքարին, չխնայեցին նույնիսկ իրենց կյանքը:

Ինձ հաջողվել էր դպրոցի ստեղծման 120-րդ տարեդարձին նվիրված արարողությունը ևս անմահացնել և անմոռանալի մի շարք պահեր փոխանցել մեր հետնորդներին: Խոստովանեմ, որ ամեն անգամ այդ պահերը նայելիս, թեկուզ և հիշելիս, ես մեծ ցավ եմ ապրում, քանի որ արդեն հիշողություն են դարձել իմ սովորած տարիների ուսուցիչները (բացի ընկեր Արուս-

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

յակ (Ասյա) Բաղդասարյանից), և ավելի են խտացել հայրենիքի համար իրենց կյանքը գոհաբերած շրջանավարտների շարքերը:

Այս ամենի կողքին ես ունեմ նաև ուրախանալու տեղ, զուտ այն բանի համար, որ Ավետարանոցի միջև. դպրոցի 1967 թ. շրջանավարտ եմ, այն, որ ինձ դասավանդել է բարի, մեծատառով մարդ բարձր կոչմանն արժանի, ճանաչված մանկավարժների մի մեծ բանակ, և ինչպես իրենք էին ժամանակին ուրախանում ու պարծենում իրենց ամեն մի աշակերտի հաջողություններով, այսօր էլ ես եմ դպրոցի հիմնադրման 150-րդ տարելիցի նախօրեին հպարտանում և ուրախանում, որ նախկին ԽՍՀՄ-ը, բարձր գնահատելով պարոն Իվան Աթայանի ներդրումները երիտասարդության կրթության և ուսման բնագավառում, նրան շնորհեց «ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցիչ բարձր կոչումը»: Դա հպարտություն է ոչ միայն նրա աշակերտների, նրա ընկեր-հարազատների, Ավետարանոցի համայնքի համար, այլ նաև մեր բազմաշարժար հայ ազգի համար, որի բարօրության համար միշտ պայքարում էր Մեծ ուսուցիչը:

Իմ ապրած 75 տարիների ընթացքում, շրջելով բազմաթիվ երկրներ, հանդիպելով և հաղթահարելով կյանքի մի շարք դժվարություններ, հասկանալով կյանքի իմաստն ու այն պարզ ճշմարտությունը, որ ՄԱՀ հասկացությունը նշանակում է «Մարդ Առանց Հոգու», համոզվեցի, որ հարգարժան մեր ուսուցիչները, ինչպես նաև մեր ծնողները, կյանքից հեռանում են միայն ֆիզիկապես, որ նրանք կենդանի են մնում իրենց մահից հետո անգամ, և նրանց հոգիները, վերևից ուղեկցելով մեզ, շարունակում են սովորեցնել մեզ ոչ պակաս բաներ, քան դա անում էին իրենց կենդանության օրոք...

Փառք քեզ Աստված, դու լուսավորի՛ր մեր անցավորների հոգիները...

ՌԱԴԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ¹

ՀՀ ԳԱԱ *ակադեմիկոս*

**ԱՐԺԱՆԱՑԱՎ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՍԻՐՈՒՆ ՈՒ
ՀԱՐԳԱՆՔԻՆ**

Բազմիցս եմ լսել անվանի մանկավարժ, ֆիզիկայի հայտնի ուսուցիչ Իվան Աթայանի մասին: Լինելով օժտված անձնավորություն՝ նա իրեն ամբողջովին նվիրեց

¹ Մ. Զիլֆուղարյան, Հիշատակն արդարոց օրհնությամբ եղիցի, Երևան, 2000:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Արցախի ժողովրդին ու դպրոցին: Կրթեց ու դաստիարակեց բազում սերունդներ, որոնք նաև ստացած «կյանքի դասերի» շնորհիվ կարողացան տեր կանգնել, հարկ եղած դեպքում «արյուն թափել» Հայրենի հողի համար: Հայ մտավորականի համար ամենամեծ դափնին ժողովրդի հարգանքին ու սիրուն արժանանալն է:

Իվան Աթայանն այն մարդկանցից է, որին ժողովուրդը սիրեց ու հարգեց դեռևս կենդանության օրոք:

ԱՆՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ*

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՑԻ ԴՊՐՈՑԸ

Ճիշտ է, ես ավարտել եմ լավագույն ավանդույթներ ունեցող Ակնաղբյուրի միջնակարգ դպրոցը, սակայն հանգամանքների բերումով ամառային իմ ճամբարային փորձուսուցումն անցկացրել եմ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցում՝ 1 ամիս ժամկետով: Իսկ որպես տեսուչ՝ նույն դպրոցում եղել եմ բազմիցս:

Դեռևս փորձուսուցման գործընթացում ես համոզվեցի, որ իմ գործունեությունը նպատակային և արդյունավետ կազմակերպելուն միտված են դպրոցի տնօրինությունը (տնօրեն՝ Ի. Աթայան, փոխտնօրեն՝ Ս. Մնացականյան), բոլոր աշխատողները: Իմ ստեղծարար մտքին, պաթոսով կազմակերպած խաղերին և միջոցառումներին մեծ սիրով օժանդակում էին Դոնարա Առստամյանը և մյուս դաստիարակները: Համոզվեցի նաև, որ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցն էլ լավագույն ավանդույթների հենքով դպրոց է: Դպրոցի աշակերտամետ, հյուրասեր, հոգատար, բանիմաց կոլեկտիվը միշտ էլ կանգնած է սկսնակ ուսուցչի կողքին:

Փաստն ակնհայտ էր իմ տեսչական այցերի ժամանակ ուսուցիչների՝ իրար հանդեպ ցուցաբերած վերաբերմունքի, ապրումակցման, փոխօգնության գործընթացում: Լավագույն աշակերտներին և ուսուցիչներին դպրոցի տնօրինությունը միշտ խրախուսում և ոգևորում էր իր մոտիվացիոն սկզբունքներով, կառավարչական մեծ հմտությամբ: Փոխադարձ հարգանքի, երբեմն փոխգիջման, նախաձեռնողականության, սուր կազմակերպչական մոտիվների որդեգրմամբ տնօրինությունը, ուսուցչական և աշակերտա-

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

կան կոլեկտիվները կարողանում էին պարբերաբար հաղթանակներ ունենալ օլիմպիադաներում, սպորտլանդիաներում և այլուր:

Դպրոցի ղեկավարությունը կարողանում էր վերլուծել սեփական դերը, կոլեկտիվի մարդկանց համար աշխատանքային խնդիրներ որոշել, լիազորություններ ու պատասխանատվություն փոխանցել, վարձատրել արդյունավետ աշխատանքը, աշխատել դժվար մարդկանց հետ: Այս հմտություններով էր կառավարվում դպրոցը: Այդ պատճառով դպրոցը բավականին ձեռքբերումներ ուներ:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

1972–1973 ուս. տարվա շրջանավարտ

Ֆիզիկայի վաստակավոր ուսուցիչ

ՌԻՍՈՒՑԻԶՆԵՐՍ

Արցախ աշխարհի մի գողտրիկ անկյունում՝ Քիրս սարի ստորոտում՝ սաղարթախիտ անտառների խորունկ ձորում ընկած պատմական մի չքնաղ գյուղ՝ Ավետարանոց, իր աննկարագրելի գեղեցկությամբ, պատմական ելևէջների խաչմերուկով, մշակութային հարուստ անցյալով, հպարտ, աշխատասեր բնակիչներով, լավագույն կրթօջախներով:

Հաճախել եմ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոց 5-րդ դասարանից մինչև 10-րդ դասարան: Մոտակա գյուղերի (Ջրաղացներ, Մագաթաշեն, Սղնախ) տարրական դպրոցների սաներին առնելով իր թևի տակ՝ Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը տալիս էր այն լավագույն կրթությունն ու դաստիարակությունը, որն անհրաժեշտ է կյանքում գտնելու իր տեղը:

Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցի ուսուցչական կոլեկտիվում գերակշռում էին տղամարդ ուսուցիչները, որը շատ մեծ դեր ունի աշակերտների դաստիարակության, կամային հատկանիշների բացահայտման գործում:

Դպրոցի բազմավաստակ տնօրեն Ի. Աթայանի մեծ ջանքերի շնորհիվ կրթօջախում տիրում էր համերաշխության, կարգապահական նորմերի պահպանման, հանդուրժողականության, հարգանքի մթնոլորտ:

Իմ սիրելի ուսուցիչ Ի. Աթայանի շնորհիվ ընտրեցի ֆիզիկոսի մասնագիտությունը, ավարտելով Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ֆակուլտետը, ընտրեցի մանկավարժի դժվարին և պատասխանատու մասնագիտությունը՝ հոգու խորքում, ի հարգանք իմ շատ սիրելի Ի. Աթայանի:

Մեծ հպարտությամբ եմ հիշում իմ ուսուցիչներին: Ինչպես կարող եմ չհիշել իմ մաթեմատիկայի ուսուցիչ ընկ. Շահնազարյանին, որի յուրաքանչյուր բառն ու տառը օժտված էին լինում թափանցելու, նպատակին հասնելու ուժով: Թերթեմների ապացուցման ժամանակ յուրաքանչյուր բառից հետո հնչում էր «ինչու՞»: Իմ սիրելի դասղեկ, ռուսաց լեզվի ուսուցիչ ընկ. Արզումանյանին, նրա բոլոր դասերը դաստիարակության անկրկնելի ժամեր էին: Դպրոցն ավարտելուց հետո ազատորեն խոսում էի ռուսերեն, շնորհիվ ընկ. Արզումանյանի տված կայուն գիտելիքների:

Իսկ պատմության ուսուցիչ ընկ. Պետրոսյանի հետ մենք մարտնչում էինք Մեծ հայրենականում, Հայոց աշխարհի ֆիդայիների հետ հայրենասիրության դասեր քաղում:

Մեր ընկ. Պետրոսյանը մասնակցել էր Մեծ հայրենականին, հասել մինչև Բեռլին և բնական է, որ նրա գիտելիքներն ինչ խորություն կունենան:

Մեր դպրոցի հայոց լեզվի ուսուցիչներ ընկ. Բաղդյան, ընկ. Ասյա Բաղդասարյան, ընկ. Հաթամյան, անչափ շնորհակալ եմ Ձեզ, ինչպիսի՜ խանդավառությամբ էինք կարդում հայ մեծանուն բանաստեղծների, գրողների գործերը, հաստափոր վեպերը: Ստեղծագործական շարադրություններում միշտ կարմիր գծի պես սերմանում էինք հայրենասիրության, աշխատասիրության գաղափարը:

Քիմիայի ուսուցիչ ընկ. Ասլանյանի լաբորատոր փորձերը տպավորիչ էին, ուսուցանող:

Դպրոցում կյանքը եռում էր. թե՛ դասեր, թե՛ խմբակներ, թե՛ սպորտաշին մրցումներ, թե՛ արտադրական բրիգադում աշխատել: Չէինք ուզում տուն գնալ, այնքան ջերմ ու հարազատ մթնոլորտ էր տիրում դպրոցում:

Մի գեղատեսիլ վայրում, աշխարհից կտրված մի փոքրիկ անկյունում՝ նվիրյալների մի խումբ կրթում էր սերունդ, որոնք հետագայում դարձան ականավոր բժիշկներ և գիտնականներ, ինժեներներ, ռադիոտեխնիկներ, գյուղատնտեսներ և տնտեսագետներ, մանկավարժներ և իրավաբաններ: Խոնարհումս Ձեզ, իմ սիրելի՜ ուսուցիչներ:

ԱՇՈՏ ՍԱՂՅԱՆ

*Քիմիական գիտությունների դոկտոր,
ակադեմիկոս, ՀՀ ԳԱԱ նախագահ*

**ՆԱ ԽՏԱՅՈՒՄՆ Է ՀԱՅ ՄՏԱՎՈՐԱԿԱՆԻ
ԿԵՐՊԱՐԻ – ՄԵՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ
ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՐԿԱՐ Է ՈՒ
ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ...**

Մեր ժողովրդի հարուստ մշակութային ժառանգության անքակտելի մասն է կազմում հայ դպրոցի և մանկավարժական մտքի պատմությունը: Դրա կենսունակ վտակներից են արցախահայ դպրոցը և նրա պատմությունը, որի հայագիր էջը սկսվել է Մեսրոպ Մաշտոցից՝ Ամարասի հայտնի դպրատան հիմնադրմամբ:

Արցախահայ դպրոցի պատմությունը հազարամյակների ընթացքում այդտեղ գործած դպրատների պատմությունների մի հիասքանչ փունջ է:

Ավետարանոց-Չանաղչիի դպրոցի մասին հատկապես ԽՍՀՄ տարիների շատերն են լսել, ու դա պայմանավորված էր այդ դպրատանը կրթալուսավորչական ստեղծագործ աշխատանքով, նորարարություններով և անկասկած այդտեղ աշխատող հայտնի ուսուցիչների արած թողածով...

Ինձ բախտ է վիճակվել մի քանի անգամ հանդիպել ժողովրդական ուսուցիչ Իվան Աթայանի հետ: Նրա վարվելաձևը, պարզությունը, մտածողության կերպը, խոսակցին թևավորելու, նրան ճիշտ ուղի ցույց տալու բնատուր կարողությունը, խոսքի մոգական ազդեցությունը, ազգին ու ժողովրդին անմնացորդ նվիրվածությունն այն իրական չափանիշներն էին, որոնք հատուկ էին անվանի մանկավարժ մտավորականին:

Իվան Հայրապետովիչը, անկասկած, իր աշխատանքով ու նվիրվածությամբ առավելագույն ներդրումն ունի Արցախի ժողովրդի անկախացման և երկրամասի հետագա բարգավաճման հայրենանվեր գործում:

Անվանի մանկավարժն ապրեց արժանապատիվ կյանքով, աշխատեց անմնացորդ նվիրումով՝ կրթելով ու դաստիարակելով բազմաթիվ սերունդներ, կանթեղի պես վառվեց՝ իր լույսը ժողովրդին տալով, եւ լույս տալով սպառվեց... ու անմահացավ:

Նա իսկական հայ մտավորական էր հիրավի, ժողովրդական ուսուցիչ:

Արցախի և հայ ժողովրդի համար ողբերգական այս ժամանակներում նման միջոցառումների կազմակերպումը խիստ անհրաժեշտություն է, ու

այն, անկասկած, իր փոքր նպաստը կրերի ազգի համախմբման ու միասնականությամբ կրկին հաղթելու, մեր ժողովրդի հերոսական անցյալին արժանի լինելու գործում:

ԱՅԿ ՏԱՐԿԻՍՅԱՆ

Доктор физико-математических наук, профессор

Он любил детей и он любил учить

В жизни бывают моменты, когда у человека возникает удивление, которое переходит в восхищение, относительно какого-то неожиданного события. Именно такие чувства обуревали мною, когда в 1999 году, во время первых Атаяновских чтений, мы, делегацией из Ереванского университета, посетили среднюю школу села Аветараноц. Мы приехали в Аветараноц отдать дань памяти и уважения Учителю, Гражданину и большому Патриоту своей Земл- Ивану Атаяну. Школа была удивительно аккуратной и уютной, примечательным местом заведения был кабинет физики и астрономии, созданный директором Атаяном, на протяжении многих лет. Сказать, что я был удивлен, впервые войдя в этот кабинет, значит передать лишь малую толику того восхищения, которое я испытал при виде созданной Иваном Атаяном уникальной среды преподавания физики и астрономии. Кабинет был предельно насыщен как демонстрационными материалами, посвященными различным разделам физики, так и лабораторными установками, позволяющим проводить сугубо лабораторные занятия, а также демонстрационные лекции, сопровождаемые различными экспериментами. Сам будучи физиком, я отлично осознаю насколько увлекательными и познавательными были такие занятия, и сколько мальчишек и девчат, благодаря таким урокам, в дальнейшей жизни выбирали технические и естественнонаучные специальности в качестве своих будущих профессий. Каждый стол ученика был своеобразной лабораторно-демонстрационной площадкой. К каждому столу были подключены источники постоянного и переменного токов, специальные отсеки для закрепления различных приборов и установок, специальные отсеки для химических веществ и т.д. Признаюсь, что увидеть столь «продвинутой» учебно-лабораторную инфраструктуру, направленную на индивидуальное обучение учеников, в небольшом высокогорном селе, было

полной неожиданностью. Быть может именно это обстоятельство еще более глубже подчеркивало степень масштабности и авторитета Ивана Атаяна как Педагога и Директора школы.

Такие Педагоги как Иван Атаян глубоко осознают ключевую роль школы в деле становления государства. Именно благодаря таким людям путевку в жизнь получают грамотные и полезные обществу люди, то, чего нам сейчас так не хватает. На фоне оголтелого невежества и глубокой неграмотности, полного пересмотра ценностной системы и, как следствие, полного провала школьного образования, значимость таких людей как Иван Атаян осознается особо остро. Общаясь с выпускниками Атаяна понимаешь насколько он любил своих учеников. Сын Атаяна, Камо, мне рассказывал как отец тяжело переживал гибель своих учеников на фронтах Первой карабахской войны. Молча стоял у гроба и старался скрывать эмоции, а однажды, возвращаясь с очередных похорон, не смог войти в дом, так и присел у крыльца....

Он действительно любил детей, любил с ними возиться жил их заботами, делился своим опытом, был Наставником. Не читал нотации, а давал добрые советы и всегда старался привить уважение к труду. Не зависимо от того чем его ученик занимался-был инженером, или же трактористом в местном колхозе. Поэтому не случайно, что именно в школе села Аветараноц были созданы первые ученические производственные бригады в Нагорном Карабахе. Будучи членом такой бригады, ученик делал первые шаги в качестве труженика села, и при этом мог заработать на «карманные расходы». В конечном итоге все это прививало глубокую любовь к собственному краю и домашнему очагу.

Со стороны мамы, весь мой род это сельские школьные учителя. Будучи ребенком и отдыхая у моих многочисленных родственников в Арцвашене или Гетике, я видел с каким глубоким уважением односельчане относились к педагогам, с уважением произнося ընկեր Արամ, ընկեր Սուրեն, ընկեր Օլիգոս.... Каждый из сельчан понимал, что вверил судьбу своего ребенка этим людям, и их жизненный успех во многом зависит от них. Авторитет учителя был непререкаем, и в первую очередь это было связано со своеобразным «кодексом чести» и неписаными правилами поведения, согласно которым жили эти люди. Именно им были благодарны различные поколения учеников!

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Парепразирова немецкого генерала отмечу, что Первую карабахскую войну выиграл именно армянский Учитель. Иван Атаян является ярчайшим примером именно такого образа школьного Педагога.

ՕԼԵԳ ՔԱՄԱԼՅԱՆ¹

Քիմիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ

Ուրբ դնելով մանկավարժության դժվարին ասպարեզ՝ նա հաստատապես երդվում է ամբողջովին նվիրվել իր գործին, որը, լինելով անչափ կարևոր (չէ՞ որ խոսքը երեխաների կրթության և դաստիարակության մասին է), պահանջում է մեծ նվիրում և ինքնագրկում:

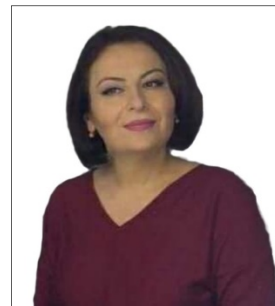
Իվան Աթայանի՝ որպես ուսուցիչ-մարդու և ուսուցիչ-գիտնականի, ձևավորման հիմքում ընկած էին շատ պարզ և միաժամանակ մանկավարժի համար անչափ կարևոր այնպիսի սկզբունքներ, առանց որոնց անհնար է պահպանել ուսուցչի բարձր համարումը: Արցախյան ազատամարտը չէր կարող չալեկոծել անվանի ուսուցչի սիրտը: Իր հողին, ջրին և ժողովրդին նվիրված հայրենասեր ուսուցիչն առաջիններից մեկն էր, որ Արցախյան շարժման առաջին իսկ օրերին հատուկ պատվիրակության կազմում Մոսկվա մեկնեց՝ իր ժողովրդի ձայնը աշխարհին հասցնելու:

ՎԻՈԼԵՏԱ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան միջն.

դպրոցի 1989 թ. շրջանավարտ

ԵՐԱՆԵԼԻ ՏԱՐԻՆԵՐ...

Թերևս մարդու կյանքում ամենաանհոգ, ամենաերանելի տարիները մանկության տարիներն են, որոնք զուգորդվում են դպրոցի հետ: Դպրոցն այն դարբնոցն է, որտեղ թրծվում է յուրաքանչյուր մանուկ՝ կյանքի մարտահրավերներին դիմակայելու համար: Մեծ է դպրոցի դերը մարդու կյան-

¹ Մ. Զիլֆուղարյան, Հիշատակն արդարոց օրհնությամբ եղիցի, Երևան, 2000:

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

քում, և անգնահատելի է, ուսուցչի աշխատանքը յուրաքանչյուր անհատի կայացման գործում:

Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցն եմ ավարտել և կարող եմ վկայել, որ դասավանդել են մեզ տաղանդավոր և իրենց գործին լավ գիտակ մանկավարժներ՝ ընկ. Ի. Աթայանը, Կ. Աթայանը, Հ. Արզանյանը, Ն. Բաղդյանը, Ս. Արզումանյանը և ուրիշներ: Նրանք անմնացորդ նվիրումով էին վերաբերվում իրենց մասնագիտությանը, որն ի վերուստ տրված առաքելություն էր: Մեր դպրոցական կյանքը բազմաբնույթ էր ու հագեցած: Հիշում եմ, թե ինչ խանդավառությամբ էինք մասնակցում հաճախակի կազմակերպվող միջոցառումներին՝ լինելով դա գրական-գեղարվեստական ցերեկույթ, թատերական ներկայացում թե ֆիզիկայի վիկտորինա: Ակտիվ էր նաև մեր դպրոցի մասնակցությունը կազմակերպվող դպրոցական, շրջանային և հանրապետական օլիմպիադաներին, որտեղ մեր սաները միշտ էլ պատվավոր մրցանակների են արժանացել:

Նույնիսկ ամռան արձակուրդներին մեր կապը դպրոցի հետ չէր ընդհատվում: Բոլորս անխտիր և հաճույքով մասնակցում էինք դպրոցում կազմակերպվող աշխատանքի և հանգստի ճամբարին, որն առավել հետաքրքիր էր դարձնում գյուղացի մանկան առօրյան: Իսկ ճամբարն ավարտելուց հետո մեզ սպասվում էր հետաքրքիր ու արկածալից ճանապարհորդություն դեպի որևէ միութենական քաղաք:

Մտովի վերադարձա դպրոց, շրջեցի մանկության արահետներով, մեկիկ-մեկիկ մտա բոլոր դասարանները, որոնց կահավորանքն արդեն իսկ խոսուն է: Երջանիկ էինք...

Այժմ կսկիծ ու անասելի ցավ ենք ապրում ամեն անգամ ուղեղի մեջ թմբկահարվող այն մտքից, որ թե՛ ծննդավայրդ, թե՛ հարազատ կրթօջախդ, թե՛ մանկությանդ քառուղիները և այն ամենը, ինչ կապված է ապրածդ կյանքի հետ, պատանդ են: Ես կասեի մեր ապրած և չապրված կյանքն է պատանդ: Անասելի հոգու ցավ, որը կուղեկցի յուրաքանչյուրիս մինչև երանելի ազատագրում:

ՔԱՋԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Արցախի Հանրապետության ժողովրդական արտիստ

**ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՅՈՒՄ ՄԵՆՔ ՄԵՁ ԶԳՈՒՄ
ԷԻՆՔ, ԻՆՉՊԵՍ ՏԱՆԸ**

Ավետարանոցի բնակիչների համար թատրոնը մի սրբազան տաճար էր, որին վերաբերվում էին սիրով ու ակնածանքով: Ես թատրոնում աշխատում եմ 1964 թվականից: Հենց այդ ժամանակներից սկսած էլ ձևավորվել է մի ջերմ ու մտերմիկ բարեկամություն Ավետարանոցի թատերասերների և Ստեփանակերտի թատրոնի կոլեկտիվի միջև:

Ստեփանակերտի պետական դրամատիկական թատրոնի վերելքի տարիներն էին: Ավետարանոցում նոր էին կառուցել համայնքապետարանի շենքը, որն ուներ մեծ ակումբ, մեծ դահլիճ և շատ հարմար բեմ, որտեղ հաճույքով էինք խաղում: Թատրոնի նոր առաջնախաղերից հետո ներկայացումներն անպայման բեմադրում էինք Ավետարանոցում: Հընթացս կառուցվեց և գյուղի միջնակարգ դպրոցի շենքը: Դարձյալ մի շքեղ ու ժամանակակից կառույց, որտեղ խաղալը երանություն էր, հատկապես իմ հուշերի այսօրիկ մտաբերումներում: Հայրենասիրական ներկայացումներն իրենց ուրույն տեղն ունեին մեր խաղացանկում: Երբեք չեմ մոռանա Լեոյի «Մելիքի աղջիկը» պատմավեպի մոտիվներով ներկայացումը: Գայանեի դերում արցախյան բեմի թագուհին էր՝ Մարգո Բալասանյանը: Ներկայացումը բացօթյա էր, ակումբի բակում: Վերևում Գայանեի վանքն էր, ներքևում՝ ժայռին կպած՝ բեմը: Դիտելու էին եկել ոչ միայն Ավետարանոցի, այլև հարևան գյուղերի բնակիչները: Պատանիներն ու երիտասարդները գմայլված դիտում էին ներկայացումը, հուզվում, ոգևորվում, երկարատև ծափահարում... Խաղին կարծես ակնդետ հետևում էր ինքը՝ Գայանեն, իր անունը կրող եկեղեցու բարձունքից: Դա թատերական հրավառություն էր, գալիքին ուղղված պատգամ: Դա հայրենասիրության յուրօրինակ բաց դաս էր:

Այդ տարիներին իր ոսկեդարն էր կերտում Ավետարանոցի միջնակարգ դպրոցը: Տնօրենն Իվան Աթայանն էր՝ բացառիկ մի մարդ: Բացառիկ՝ որպես ուսուցիչ, որպես կազմակերպիչ, որպես տնօրեն (այնուհետև՝ ԽՍՀՄ ժողովրդական ուսուցիչ): Հայրենասիրական դաստիարակությանը

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

գուգահեռ այս դպրոցում կարևորվում էր մշակութային դաստիարակությունը: Դպրոցում բարձր հիմքերի վրա էին դրված կրթության ու դաստիարակության խնդիրները: Դպրոցն ընդհանրապես համակողմանի զարգացած քաղաքացու խնդիր էր լուծում: «Աթայանի դպրոցի» շրջանավարտները հիմնականում ընդունվում էին բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ Ստեփանակերտում, Հայաստանի Հանրապետությունում, միութենական երկրներում:

... Պատրաստվում էինք առաջնախաղի, մեկ էլ՝ զանգ Ավետարանոցից: Իվան Աթայանն է:

- Որպես խրախուսանք 30 աշակերտի խոստացել եմ «Անահիտ»-ի առաջնախաղը Ստեփանակերտի դրամատիկականում,- ասում էր տնօրենը և գրեթե հրամայական շեշտով շարունակում,- ամրագրե՛ք, խնդրեմ, մեր տեղերը:

Խորհրդային տարիներին հարգի էր մշակութային ինքնագործ խմբերի գործունեությունը: Ավետարանոցում գործում էին երաժշտական և մշակութային խմբերը: Նրանք պարբերաբար մասնակցում էին շրջանում և մարզում կազմակերպվող մրցույթներին: Ես մշտապես ընդգրկված էի թատերական մրցույթների հանձնախմբում և պիտի ասեմ՝ Ավետարանոցի դպրոցականների խումբը մշտապես առաջնակարգ հորիզոնականներ էր զբաղեցնում:

Ավետարանոցում ամեն մի հանդիպում ամրապնդում էր շփումներն ու բարեկամությունը և՛ տնօրեն Իվան Աթայանի, և՛ դպրոցի մանկավարժների, և՛ աշակերտների, և՛ գյուղի թատերասեր հանրության հետ: Ավետարանոցում մենք մեզ զգում էինք, ինչպես տանը: Իվան Աթայանի մարդամոտությունը, հյուրասիրությունը, մարդուն հարգելու արվեստը մի զարմանալի հուզագգացմունքային վարակով համակում էր բոլորին:

Այսօր երանությամբ և ցավով ենք հիշում այդ հանդիպումները, բարեկամությունը, ներկայացումներն ու ... ծափահարությունները: Այսօր խոնարհվում ենք բոլոր նահատակվածների հիշատակի առջև: Ի դեպ, պիտի ասել, որ Իվան Աթայանն Արցախյան շարժման գաղափարական առաջամարտիկներից էր: Բայց երանի նրան, նա չտեսավ, որ մեր փառահեղ հաղթանակներին հաջորդեց գյուղի անկումը 2020 թվականին. 44-օրյա պատերազմից հետո Ավետարանոցն անցավ թշնամու վերահսկողության տակ: Իսկ 2023 թվականի աշնանը հայաթափվեց ողջ Արցախը: Գյուղն իր կրթօջախի հիմնադրման 150-ամյակը նշում է գյուղից հեռու: Բայց անգամ

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ավետարանոցի դպրոցի տարիքը չունեցող հարևան Ադրբեջանը չի կարող մարսել հնադարից, միջնադարից մինչև 21-րդ դար հասած բնակավայրի բնիկ պատմությունն ու սեփականությունը:

ԶԻՆԱԽԴ Ա

Բան. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՅԱԿԱՆ ԻՄ ԴՊՐԱՏՈՒՆ-150

Ի՛մ Դպրատուն,
Ի՛մ Սրբատուն,
Ի՛մ Գիտատուն,
Ի՛մ Մեծաց տուն...

Ավետարանոցական ի՛մ Ուսուցչատուն...

Ի՛մ վեհեղեն,
Ի՛մ հայեղեն,
Ի՛մ երկնեղեն,
Ի՛մ ոգեղեն,

Արեգական ի՛մ լուսեղեն...

Ի՛մ նշխարանք,
Ի՛մ դարձարանք,
Ի՛մ երգարանք,
Ի՛մ գանձարանք,

Սրբազնական ի՛մ Դպրեվանք...

Ի՛մ սերմնածիր,
Ի՛մ ծաղկածիր,
Ի՛մ մեղրածիր,
Ի՛մ խղածիր,

Անապական ի՛մ ջրածիր...

Ի՛մ մանկանց դուռ,
Ի՛մ պարմանաց թուր,
Ի՛մ զորաց դուռ,
Ի՛մ քաջանց դուռ,

Անմրցական ի՛մ արքայադուռ...

Ի՛մ սրբադեմ,
Ի՛մ գաղտնադեմ,
Ի՛մ հայրադեմ,

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Ի՛մ լուսադեմ,
Դժխոյական ի՛մ մայրադեմ...
Ի՛մ վարժարանք,
Ի՛մ աստղարանք,
Ի՛մ սխրանք,
Ի՛մ դպրոցավանք,
Նահատակներիս դու՛ նշխարանք...
Ի՛մ Ավետարանոցի դպրավանք,
Ի՛մ Մեսրոպաշուրթ կրթարանք,
Ի՛մ ուսուցիչների մեծարանք,
Ի՛մ քերթվածների մեկնարանք,
Հաղթանակներիս դո՛ւ շտեմարանք...
Ի՛մ անպարտելի,
Ի՛մ անմեկնելի,
Ի՛մ անգերազանցելի,
Ի՛մ անզուգական,
Ի՛մ վաղնջական վեհարան...
Դպրասեր երկիր՝
Արևելից կողմանք,
Վաչե, Վաչագան, Համամ արքաների,
Անանուն Դժխոյի ու Սպարապետի,
Մեծ քննումների, արարումների դյուցազնադարան.
Ի՛մ Հաղթատուն,
Ի՛մ Դպրատուն,
Ի՛մ Սրբատուն,
Ի՛մ Քաջանց տուն,
Ամրցակից ի՛մ Մեծաց տուն...
Քո վիմեղեն
Կամարակոպ լռությունում,
Ձա՛յն են ձայնում Ուսուցիչներիս ցավանշխար,
Զորեղ, անմեռ ու լուսեղեն հոգիները...
Ապրողներիս պատգամելով **ԱԹԱՅԱՆԱԿԱՆ**
Իմաստության ու գիտության խորհուրդները,
Անմեկնելի դաս-դասերը՝ հուշաթաթա՛խ, հուշաթեկի՛կ...
Խոնարհվում եմ՝ ի՛մ սիրելիներ, ի՛մ դպրագիրներ...

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Ձեր տվածի ու ցանածի՝ հրաշահատիկների հանգույն...

Ու նվաստիս խոնարհումը թո՛ղ խնկարկի հուրուհավետ...

Ձեր ճամփեքին՝ լուրթ-լուսեղեն,

Ձեր ջանքերին՝ խոլ-խոլեղեն,

Նշխա՛ր-նշխա՛ր մասունքներին մեզ պարգևած,

Հիշատակներին իմաստնացած-հավերժացած...

Ի՛մ Մանկանց տուն,

Ի՛մ Սրբատուն,

Ի՛մ քաջանց դուռ,

Ի՛մ Մեծաց տուն,

Ավետարանոցական ի՛մ արքայադուռ...

Ի՛մ Դպրատուն,

Ի՛մ քաջանց թուր,

Ազատաբաղձ, ազատագունդ,

Նենգ թշնամյաց կթրատես,

Ազատաթև կսլանաս, Քիրս ու Մոռվ կբարձրանաս...

Գանձադարան- Գանձատունս՝

Հավերժադեմ, հավերժախոս...

Քաջանց երկիր ամրադուռ,

Հայրենասիրության վեհամրոց,

Նահատակաց վերքատունս,

Ի՛մ Արցախս Ուխտավորս-Մեծատունս...

Հարյա՛վ-հարյա՛վ, որդկանց ճամփին կանչ ես դարձել,

Մենավորս, լեռ-ձորերի պոռնկներին վրեժ կապել երգավորս,

Աղբյուրներիդ պաղ ջրերին գուսանավոր խորհուրդ երկնել Վարքատունս,

Ուսուցչապետաց հոգիներին դրասանգվել, գիտնավորս,

Թեժ պայքարի դուռն ես բացել, վրեժ դարձել, Զորաց տունս...

Որդիներիդ Տունդարձի կոչ ահազանգի՛ր, Վերքավորս, իմ Դպրոցս,

Ազատության դրոշ պարզի՛ր, գերեվարված Քաջատունս,

Գիրդ գորաց մարտակոչով կանչ դարձրու՛, Վեհատունս, իմ Դպրոցս,

Նոր պայքարի համասփյուռ հրովարտակ արիական գրի՛ր-հղի՛ր,

Որդիներիդ հեռուներից բե՛ր պայքարի պատրաստության,

Ուխտավորս-Մեծավորս...

Քաջանց երկիր Մեծատունս,

Հարյա՛վ-հարյա՛վ, հավերժադեմ,

Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին

Հավերժամարտ Սրբատունս, իմ Դպրոցս,
Ե՛լ պայքարի, ազատության դրո՛շ պարզիր,
Մեզ պայքարի առաջնորդի՛ր, զորասյունս, իմ Դպրոցս...
 Ի՛մ Արցախս անգուգական ճամփավորս շղթայակապ,
 Վարքդ պայծառ, ոգիդ անմար, ցավդ նշխար,
 Դարդ մատնիչ ու հելուզակ, ինքդ գերյալ, բայց հրաբուխ,
 Ուխտավորս-Մեծատունս, հզորասյուն ԴՊՐԱՏՈՒՆՍ...
 Իմ ԱՐՑԱԽԱ ԴՊՐԱՏՈՒՆՍ՝
 Վարքամատյան Ուսուցչապետաց...
Ե՛լ պայքարի, հաղթանակի դրո՛շ պարզիր,
Որդիների՛դ դեպ Հայրենիք սրբակտոր,
Քիրսի պարից մինչև Մոռվ, հովիտներ լուրթ,
Մեզ պայքարի առաջնորդի՛ր, Գրանոցս դարավեղար,
Դի՛ր պատվանդան ազատության Քաջանց Լերանց...
**ԴՊՐԱՏՈՒՆՍ՝ իմ Դպրոցս, Քննամատյան Ուսուցչապետաց...
Հարյուր հիսունամյա իմ Դպրոցս՝ Վարքագիրս Արցախական-
Արցախական...**

ԱՐԵՆ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

*Ավետարանոցի Ի. Աթայանի անվան
միջն. դպրոցի 1998 թ. շրջանավարտ*

ԽՈՍՔ ՈՒՍՈՒՑՁԻՍ

Երկար դադարից հետո քաղցրահունչ
Նորից զրնգաց զանգը կարոտած,
Ու մենք սպասում ենք լուռ, կարծես անշունչ,

Որ դու, ուր որ է, դասարան կգաս:

Մենք անհամբեր ենք սպասում քո ճամփին,
Քո ջերմ բարևին ու քո աչքերին,
Որ միշտ լցված է հայրական սիրով
Բոլորի հանդեպ, միշտ լավը, բարին:

Ժամերն անցնում են ջրի հոսքի պես,
Բայց դու ուշացար առաջին դասից,
Ու զանգը հնչեց փչող մանկան պես,
Կարծես ողբում է կորուստը իր հոր:

Ավետարանոցի Իվան Աթայանի անվան դպրոցը 150 տարեկան է...

Գուցե այս պահը մի երազ է չար,
Որ դու ուշացար ու չեկար դասի,
Կամ գուցե ցնորք է պատել մեր աչքին,
Որ դու լքեցիր, հեռացար կյանքից:

Ավա՛ղ, կյանքը քեզ ուշացրեց դասից.
Մեր կարոտով լի աչքերը ճամփիդ
Մնացին արցունքով լցված ու անթարթ,
Սակայն միշտ հույսով, հավատով լցված:

Դու ամեն վայրկյան մեզ հետ ես կյանքում,
Քո հետքերով ենք միշտ առաջ քայլում,
Ամեն սերնդի սրտում սփռելով
Խորհուրդները քո կենդանի հոգում:

ՀԱՄԼԵՏ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԼՂՀ Կրթության և գիտության նախարար

21.12.1999

ՀՈՂԻ ԵՎ ԵՐԿՐԱՄԱՍԻ ՆՎԻՐՅԱԼԸ

Ես միշտ հիացել եմ խորունկ մտքի տեր, լարված ջանքերով տքնող ուսուցիչներով: Անխոնջ սերմնացանները, մարդկային հոգու ճարտարապետները ապրում, քայլում ու շնչում են հասունացող սերնդի հետ:

Արցախի ավանդույթներով լեցուն գիտակրթական համակարգի նվիրյալների մեջ առանձնանում է ու իր մշտական տեղը կունենա Իվան Աթայանը՝ ժողովրդական ուսուցիչը, իր հողի ու երկրամասի զավակը:

Անվանի մանկավարժի ջանքերով Ավետարանոցի դպրոցի համբավը տարածվեց հանրապետության սահմաններից դուրս: Նա Արցախի հիմնախնդիրը Մոսկվայում և այլուր ներկայացնող առաջին առաքյալներից էր:

Նրա կենդանության օրոք էլ Ավետարանոցի դպրոցն անվանվում էր «Աթայանի դպրոց» ու այդպես էլ կլինի առհավետ:

Գիտնական մանկավարժի, արժանապատիվ քաղաքացու, հայրենասերի, ազնիվ մարդու հիշատակը կապրի երկար ու երկար: Նա իր արած թողածով, ժողովրդին նվիրվածությամբ հավերժի ճամփորդը դարձավ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջաբան	3
1. Ավետարանոցն ու իր դպրոցը. Իվան Աթայան, «Լույսի Տաճարում»	12
2. Դպրոցական եռուզեռ	41
3. Իմ դպրոցը	43
4. Այն միջնակարգը, որ ես ավարտել եմ	45
5. Դպրոցի ուսուցիչները	50
6. Արցախի ազգային-ազատագրական պայքարում անմահացած շրջանավարտներ	96
7. Ավետարանոցի դպրոցի շրջանավարտները	120
8. Ավետարանոցի դպրոցի և ուսուցիչների մասին	170

Կազմող՝ Կ.Ի. Աթայան
Խմբագիր՝ Ա.Լ. Սահակյան
Համակարգչային շարվածքը՝ Ա.Կ. Միրզոյան
Էջադրումը և ձևավորումը՝ Ն.Ս. Ադամյան
Շապիկը՝ Է.Մ. Մխիթարյան

Հրատ. պատվեր N 1336
Ստորագրված է տպագրության՝ 01.11.2024 թ.:
Չափեր՝ 70x100^{1/16}: 14.5 տպ. մամուլ:
Տպաքանակը՝ 300 օրինակ:
ՀՀ ԳԱԱ տպարան, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պ., 24